

ȘTEFAN BĂNULESCU

CARTEA
MILIONARULUI

**CARTEA
DE LA
METOPOLIS**

Copyright © 1995 Ștefan Bănuțescu
ȘTEFAN BĂNUȚESCU
CARTEA MILIONARULUI
CARTEA DE LA METOPOLIS
ROMAN

EDITURA ALBATROS

EDITURA UNIVERSAL DALSI

1996

ȘTEFAN BĂNUȚESCU
CARTEA MILIONARULUI
CARTEA DE LA METOPOLIS

Coperta de
MIRCEA MUNTENESCU

Fotografia de

RENATE VON MANGOELT. BERLINUL DE
VEST - 1983

I.S.B.N. 973 - 24 - 0385 - 3 I.S.B.N. 973 - 9166 -
26 - 1

CARTEA DE LA METOPOLIS a apărut, prima
oară în anul 1977, la Editura Eminescu. Prezenta
ediție reproduce textul tipărit la acea dată.

Autorul

Cartea de la Metopolis cuprinde capitolele:

1. Prânz la Metopolis 9
2. Milionarul, Generalul Glad și Iapa-Roșie 16
3. La Bodega Armeanului 26
4. Drezina Milionarului 30
5. Harta Metopolis-ului la scara unu pe unu 36
6. Din nou Bodega Armeanului 49
7. Iapa-Roșie și întâia zăpadă 63
8. Nefericirea Regilor 99

9. Vedere spre Cetatea de Lână. 119

10. Păcatele Lumii 187

11. Vești noi în Pavilionul Generalului 227

1. PRÂNZ LA METOPOUS

MAI ÎNTÂI SOSEȘTE O ROATĂ

A venit în localitatea Metopolis, într-o zi de iulie pe la amiază, un om uscat și înalt, în pantaloni roșeați și cămașă în romburi cenușii fără guler, avea gâtul lung, capul mic cu păr blond încâlcit, acoperit cu o șapcă decolorată cu cozorocul tras peste ochi. Omul înainta pe șosea dând de-a dura o roată de căruță. Șoseaua era goală, casele cu porțile închise, bărbații și femeile erau plecați la lucru, câți or fi fost plecați, care pe unde apucase să lucreze. Huruitul roții care se plimba pe toată lățimea șoselei, urmată în fuga ei bezmetică de salturile omului uscat și cu gâtul lung, n-a mirat pe nimeni din cei rămași prin case și prin curți; nici că roata și omul nu s-au oprit în dreptul rotăriei aflată în coasta fermei Generalului Marosin. Mai era puțin până la ieșirea din localitate, începea cotul șoselei cu șanțuri adânci din stânga bisericii ortodoxe, când omul s-a desprins de roata lui, făcându-i vânt să se ducă unde s-o duce. Iar el a rămas în mijlocul șoselei, rotindu-și încet capul mic să privească mai întâi cerul invadat de soarele arzător, apoi zidurile curților, din piatră măcinată de vreme și pline de iască, curțile goale, casele cu ferestre mici apărute pe dinăuntru cu pânză de sac sau cu hârtie de jurnal împotriva căldurii toride de afară.

Roata s-a bălăbănit un timp, s-a izbit sec de un stâlp de telegraf și a căzut într-o rână în șanțul opus bisericii, de unde au zburat niște vrăbii prăfuite și a sărit o ploaie de lăcuste mici și amețite.

Atunci am apărut eu. Am înaintat de-a dreptul spre necunoscutul oprit în mijlocul șoselei. Eram în pantaloni albi cu dungă proaspătă și cămașă galbenă, îmi țineam mâinile la spate și-mi învârteam înapoia umerilor bastonul elegant cu încrustații de sidef și măciulie argintată. L-am întrebat pe străin, oprindu-mă în fața lui și privind când spre el, când spre roata din șanț:

— Ai venit aici să faci avere?

Stăpânul roții nu mi-a răspuns. A rămas tot acolo în mijlocul șoselei. Și-a ferit ochii de mine, uitându-se pieziș spre roata din șanț și mutându-se de pe un picior pe altul, într-un fel care arăta că tălpile lui goale abia mai suferă să fie fripte și înțepate de pietrele fierbinți și ascuțite ale șoselei. Și-a vârât apoi adânc mâna cu os subțire în buzunarul pantalonilor roșeați, a scos o tabacheră de lemn, și-a tras din ea o țigară făcută cu foaie de jurnal și a dat s-o închidă la loc și s-o lase să cadă înapoi în gaura cu margini roase a buzunarului. Am mai avut timp să întind o mână spre tabachera lui de lemn și să-mi iau și eu o țigară. „Nu fumez - i-am zis - dar iau una pentru plăcerea cunoștinței” și am dus-o s-o așez cu grijă sub cordeaua pălăriei mele de pai, unde mai aveam puse la rând alte țigări, am așezat-o acolo după ce am tras cu ochiul la foaia de jurnal a țigării: „Citești *Universul* - i-am zis străinului - auzisem că ziarul ăsta a dat faliment cu Luigi Cazzavillan cu tot, dar se vede că lucrurile, cu criza asta, nu stau peste tot la fel”. Omul cu roata nu mi-a răspuns nici acum. I-am făcut semn cu măciulia argintată a bastonului meu sidefat spre o bancă scâlciată lipită de gardul bisericii: „Să luăm loc”.

Stăpânul roții nu s-a mișcat decât pentru a-și

schimba tălpile de pe pietrișul înfierbântat și a rămas tot acolo, în mijlocul șoselei.

Am coborât prin șanțul adânc și apoi m-am așezat pe bancă în așa fel încât să-l am în față pe străin. Mi-am proptit bărbia proaspăt rasă de măciulia argintată și am început iar:

— Te-am întrebat dacă ai venit aici cu roata să faci avere. Au venit și alții, și cu două roți, și cu patru, și ce s-a întâmplat, se vede – și am arătat cu bastonul casele și curțile așa cum erau ele.

Omul cu gâtul lung și capul mic și-a dus o mână spre părul blond, încâlcit, apoi și-a tras și mai adânc cozorocul șepcii decolorate peste ochi și a continuat să-și sugă țigara de jurnal fără să se apropie de mine.

— E drept, cu o singură roată n-a mai încercat nimeni până acum, de la începutul civilizației pe globul pământesc. Poate că ăsta să fie secretul – i-am zis, mi-am scos pălăria de pai, am îndreptat pe rând țigările aliniate sub cordea, apoi m-am acoperit din nou. Mie – am continuat eu să vorbesc, privindu-l pe străin cum își sugă în neștire țigara de jurnal – mie mi se spune, aici în *Metopolis*, *Milionarul*. Mă îmbrac curat, port dungă la pantaloni, am globuri colorate pe stâlpii gardului, locuiesc într-o casă de marmoră, la 6 kilometri de *Metopolis*, pe care mi-am făcut-o din bucățile strânse de pe dealurile pe care le vezi colo (și am arătat spre dealurile depărtate din jurul localității unde nu se vedea nimic decât dâre groase de praf aprinse în roșu de lumina grea a amiezii). Am un frâu cu ținte și zăbale frumos lucrate, fără să am cal. Îmi place să-mi aleg cuvintele când vorbesc, nu înjur, nu mă tem de ziua de mâine și n-o laud pe cea de azi, iar cu piatra nu arunc prea des în ziua de ieri. Mi se

spune *Milionarul* și e singura poreclă de aici din *Metopolis*, care nu e scârboasă. În rest, toate, insulte grosolane, metopolisienii au un gust străvechi pentru răutatea poreclelor, oamenii trăiesc și se mișcă, înfierăți fiecare cu câte o poreclă. Tu, străinule, caută din primele zile să capeți o poreclă cât mai puțin blestemată, să zicem *Roată-Strâmbă* sau *Roată-Rece*, altfel, dacă rămâi aici și capeți una mai rea, ești condamnat să fii socotit și batjocorit înzecit după răutatea poreclei. Mie, e drept, oamenii nu-mi dau bună-ziuă, dar uni răspund la salut ori de câte ori mă înduplec să-i onorez cu un salut. Poate crezi c-ai să găsești ceva de lucru la *ferma Generalului Marosin*? Curtea Generalului e plină de rudele lui, el însuși, deși general, e un fel de prizonier al rudelor sale, iar un străin ar fi mâncat acolo de viu. Roata de unde ai luat-o?

— E-a mea - a răspuns, în sfârșit, cu dușmănie, necunoscutul care a început din nou să-și miște pe loc picioarele lungi și subțiri, în mijlocul șoselei, dar de data asta, prea fript de pietre și prea obosit de drum, n-a mai putut rezista, și-a târât tălpile și s-a așezat pe marginea șanțului, în fața mea.

— Cum te cheamă? - l-am întrebat, strâmbând din ochi la vederea tălpilor lui crăpate și zdrelite și a degetelor lui murdare de la picioare.

— Glad.

— Numele nu e de pe-aici. Ești din *Marmația*.

— Cam de pe acolo aș fi.

— În *Marmația* - i-am zis - am și eu o soră măritată cu un tăietor de lemne. N-am fost niciodată pe acolo și nici sora mea n-a mai venit pe aici. Mi-a scris o singură dată, nu demult, să-i trimit o plapumă

pe care ea o știa și credea că ar mai fi fost în casa mea. Dar plapuma are o poveste lungă, atât de lungă, încât ai înțeles că n-o mai aveam și că n-am fost în stare să i-o trimit când mi-a cerut-o.

— N-am înțeles și nu înțeleg nimic - a zis omul cu roata, clipind în gol din ochii lui albaștri spălăciți cu gene galbene. Nu înțeleg nimic și nici nu vreau să înțeleg, a repetat el cu mânie. Aș vrea să mănânc ceva.

Am scos din buzunarul cămășii mele o cutie subțire de unde am tras câteva bomboane, le-am împărțit cu străinul Glad și am început să ronțăim amândoi fără să mai vorbim o vreme.

— Bomboanele astea - am început eu iar după un timp - mi le trimite din când în când Generalul Marosin însoțite de o scrisoare: „*Milionarule, primește drept omagiu și neclătinată stimă aceste bomboane*”. Eu îi curăț pușca de vânătoare generalului și mergeam în fiecare toamnă după rațe sălbatice și lișițe în *Insula Cailor*. E acolo *Insula Cailori*-am zis lui Glad, făcând un semn cu vârful bastonului înapoia mea, indicând un loc undeva îndărătul turlei bisericii ortodoxe. *Insula Cailor* începe mult departe de aici, înspre sud, cam din dreptul orașului *Mavrocordat* - acolo unde fluviul se desparte în două brațe - și se sfârșește aici, în partea de nord, din fața Aferopo/w-ului, unde brațele fluviului se unesc din nou. Și după ce se unesc, fluviul se desparte iar în două brațe, formând în mijlocul lor o altă insulă, *Insula Măcelarilor*, unde fără întrerupere sunt spintecate și sunt sărate sute de oi pentru Turcia și pentru alte locuri ale Orientului unde se mănâncă munți de pilaf. Pe malul de aici ne aflăm noi -

Metopolis-xă, adică, așezat cu casele în amfiteatru pe dealuri. Pe celălalt mal, se întinde câmpia *Dicomesiei*. Ca să treci fluviul de la câmpie încoace, spre *Metopolis*, cel mai bine e să folosești vadurile de la *Cetatea de Lână*, acolo se înghesuie multă lume, e multă larmă, pe acolo trec și turmele de oi, de capre și cirezile de bivoli. Între *Metopolis* și *Cetatea de Lână*, în mijlocul fluviului, am zis, se sfârșește capătul de nord al *Insulei Cailor*. Puterea Generalului Marosin înconjoară aproape întreg perimetrul pe care ți l-am descris, cuprinzând ferme, grădinării. Puterea lui cuprinde și pe negustorii de piei din *Cetatea de Lână*, vasalii lui, ca să zic așa, ca și pe crescătorii de cai din *Dicomesia*, independenți de el numai când merg călare și uită în galop și de ei înșiși, după cum în puterea lui stau și păstorii de oi și de bivolițe, patronii în picioarele goale de postăvării și mori de piuă, apoi nenumărați plugari, podari, barcagii, căpitani de șeici și de pontoane, paznici de vaduri și așa mai departe. Toți știi că deasupra lor se află Generalul Marosin, iar generalul singur știe, și în afară de el doar eu, că el e un fel de prizonier al rudelor sale care stăpânesc și macină tot. Când mergem la vânătoare de rațe în *Insula Cailor*, Generalul Marosin nu scoate niciun cuvânt, dar are pretenția ca eu să nu încetez să vorbesc cât sunt lângă el. Din pricina lui am căpătat meteahna de a vorbi mai mult decât îmi place. Și cum față de el trebuie să-mi aleg cuvintele - e un general care a cunoscut regi, a văzut Roma, Parisul și Stockholra-ul - am început să-mi aleg cuvintele față de oricine, ca și cum mereu aș sta de vorbă numai cu generali. Pentru mine, deci, și dumneata ești un general: *Generalul Glad din Marmația. Te salut,*

Generale Glad, bine ai venit în Metopolis și te onorez cu bomboane de la Generalul Marosin. Însuși Generalul Marosin consumă bomboane. Are o tuse cronică. Bomboanele astea sunt de tuse. Dar sunt bune, au vitamine, iar vara, mai ales, îți bucură gâtlejul, sunt răcoritoare.

— Da, sunt bune - a zis Glad, omul cu roata, ronțâind mai departe.

— Acum că am făcut prezentările, toate lucrurile sunt limpezi și n-are rost s-o mai faci pe prostul, scuză-mi expresia: *Eu sunt Milionarul, iar dumneata, care ai venit cu roata în Metopolis, ești Glad din Marmația, abia ai ieșit din închisoare, vrei să faci avere aici și să-ți iei viața de la capăt, te-a trimis din Marmația la mine sora mea, așa zice ea, că mi-e soră.* Uite, acum ne-am întâlnit față în față și te numesc general ca să înțelegi prin asta că n-o să-ți pun nicio piedică în cale, în afară de cazul că o să încerci să mă sugrumi.

Am tăcut fără să mă mai uit spre el. Mi-am scos pălăria de pai, am tras de sub cordea țigară după țigară și i le-am întins pe toate străinului Glad, care și-a umplut cu ele tabacherea lui de lemn. Nu obișnuiesc să port la cordea țigări, eu sunt un om care-mi respect și pălăria, am făcut asta ca să-l întâmpin într-un fel mai deosebit pe el și să mă recunoască". Sora mea" mă lăsase să înțeleg în scrisoarea ei că e fumător, „n-are nici de tutun", îmi scrisese ea. Apoi am început din nou să vorbesc străinului cu roata:

— În toamna aceea, Generalul Marosin a vânat foarte multe rațe, vreau să zic, în toamna anului trecut. Cu câteva din ele am făcut un prânz la fermă, sau la parohie, nu-mi mai amintesc exact, sunt invitat

des în ambele locuri. La prânzul acela cu rațe au luat parte Generalul Marosin, părintele paroh și cu mine. Părintele paroh are multe nefericiri și înapoia lui, și în fața lui, de aceea și când mănâncă spune și oftează printre înghițituri „Of, viață amărâtă”. De unde îi vine și porecla de *Viață Amărâtă*.

Am continuat să vorbesc și am vorbit mult, ferindu-mă să jignesc pe cineva, cât mi-a stat în putință. Mă opream din când în când din vorbit și priveam înapoi peste umăr în curtea bisericii ortodoxe. În sfârșit, dinapoia gardului bisericii, s-au auzit pași lăți prin iarbă. A apărut o femeie monumentală cu fâlcii mari și fața aspră ca de bărbat, cu ochi mici, puțin șasii, legată la cap cu un fund de sac: *femeia-paracliser*. Ea trage clopotele bisericii și îngrijește de parohie. Femeia-paracliser mi-a zis, oprindu-se cu respect la o distanță destul de mare de gard:

— Domnule MIE - onar, poftiți la masă, sfinția sa vă așteaptă.

— Stai puțin, nu pleca - am strigat spre femeia-bărbat care se și întorsese să plece de unde venise. I-am explicat străinului Glad: sfinția sa părintele paroh mă invită câteodată la prânz. îi țin socotelile parohiei când nu i le face altcineva mai ieftin și mai bine. Apoi, înspre femeia-paracliser: „Spune-i sfinției sale că mai am cu mine un invitat, *Generalul Glad din Mannația*. Mai pune un tacâm la masa de alături.

Glad și-a scos roata din șanț.

Eu am deschis larg porțile de la gardul bisericii.

Glad a început să dea de-a dura roata spre porți. I-a făcut vânt în iarba din curtea bisericii și roata s-a rostogolit, căzând undeva printre boziile sălbătice cu

flori mari și albe în vârfuri. Am închis porțile și ne-am îndreptat spre casele parohiale din spatele bisericii.

Generalul Marosin era și el invitat la masă.

I se auzea, din când în când, tușea seacă.

2. MILIONARUL, GENERALUL GLAD ȘTIAPA-ROȘIE

ÎMBRĂCA REA LUI GLAD ÎN HAINE DE GENERAL

Până ce Glad, omul cu roata, să se îmbrace în haine de general, au trecut șase săptămâni și mai bine. La începutul acestor săptămâni a venit în *Metopolis* și „sora mea” din

Marmația. De plapumă nu m-a mai întrebat. Devenise văduvă, deși soțul îi mai trăia: tăietorul ei de lemne imigrase, din *Marmația* la *Lvov*, unde se înrolase ca ajutor de dulgher pe un tren-atelier de reparat cazărmi și grajduri de regimente.

„Sora mea” n-a întrebat de mine când a sosit în *Metopolis*, a urcat dealul bisericii și a mers de-a dreptul spre șopronul de lângă casa parohială unde Glad își instalase roata pe un fus și se pregătea să facă din ea o fabrică de lumânări de seu. În *Metopolis* seul nu costa aproape nimic. În cartierele dinspre fluviu se putea vedea prin curți, aproape tot anul, seu pus la uscat, pe frânghii și pe sârme, ca rufele. O molimă care dăduse prin oi și capre pe toată întinderea câmpiei *Dicomesiei* și chiar prin vadurile de la *Cetatea de Lână* - unde turmele fuseseră îngrămădite pentru a fi trecute spre Dobrogea și de aici spre drumurile Greciei și Turciei ca să fie salvate de molimă și să găsească iarbă nebolnavă - făcuse să scadă prețul seului la zero lei și câțiva bani kilogramul. Seul curgea din toate părțile. Mai ales

dinspre *Insula Măcelarilor* unde din pricina molimei, mai mult decât în mod obișnuit, se tăiau, zi și noapte, oi și capre cu miile pentru a mai câștiga cât de cât din pagubă. Dar ce să facă lumea cu atâta seu? Sciatica, reumatismul, înțepeneala de gât, de glezne și de genunchi, tot felul de răceli se tratau cu seu în *Metopolis*, în toate localitățile din jur și din câmpia *dicomesiană* de peste fluviu, pentru ca lumea să se descotorosească de el. Dar cantitatea de seu crescuse prea mult ca să nu apară întrebarea: unde ar putea fi zvârlit la un pieț oarecare, fără a fi dat la câini care se știe că nu-l mănâncă? Săpun cu seu nu prea se face, nu spală bine și-ți miroso rufele a stână nemăturată. Cineva încercase un plasament în facerea alifilor, a dresurilor femeiești pentru frumusețea tenului. Dar cât seu puteau înghiți dresurile, știut fiind că la câteva grame de *Piatra-Sulimanului* nu merge mai mult de 50 - 100, să zicem 150 de grame de seu? O fabrică de lumânări e altceva și Glad țintise bine când a venit cu roata în *Metopolis*". Sora mea" se instalase în șopron alături de Glad, măturase prin toate ghiozurile și proptise o ușă veche în canatul gol, răscolise câteva zile în șir prin grămezile de fier vechi de lângă uzina electrică și cărase de acolo câțiva saci de bidoane ruginite, cutii de conserve, ligheane și cazane sparte, bucăți de șină de cale ferată, capete de ață și frânghii. Dar cantitățile de vechituri de trebuință erau prea mari și prea grele ca să fie aduse în șopron cu brațele. Și atunci, „sora mea” - în schimbul unei cațaveici cu guler de vulpe pe care n-o purta în vreme de vară și nu avea nevoie de ea nici mai târziu (în *Metopolis*, toamnele nu sunt reci și umede ca în *Marmația*) - a închiriat pentru câțva timp un catâr bătrân și o

teleagă pe două roate de la un mic harem de tătăroaice al căror bărbat dispăruse de mult și ele începuseră să se dedea la o viață mai la lumina zilei; tătăroaicele urmau să poarte cașaveica pe rând, după ce avea să se termine marele post al Ramazan-ului.

După părerea mea, capitalul mort la care se cifra averea pe care Glad și „sora mea” o dețineau în șopron, la ora când trebuia să-i sosească lui Glad hainele de general, se ridica, incluzând și roata, la vreo *treizeci și opt de lei*, dacă socotim fierul vechi la prețul maxim de 0,04 bani și dacă socotim uzura roții numai la procentul de 65 la sută. Roata avea nevoie de câteva spițe, colacul mai trebuia îndreptat, butucul, de asemeni, avea nevoie de inele noi trase la foc de rotar. Dacă adăugăm și cantitatea inițială de seu, destul de mare, dar la un preț, să nu mai vorbim, strâns și depozitat în fâșii de „sora mea” în podul șopronului pe niște stinghii adunate de pe istmul bărcilor din portul A/efopofu-ului și de pe malurile *Insulei Cailor*, stinghii așezate de ea transversal, putem zice că *suma totală atingea patruzeci și trei de lei*. Suma era însă grevată de datorii, făcute în primul rând la rotar pentru îndreptarea colacului, pentru facerea și prinderea inelelor pe butuc, pentru confecționarea – din tabla bidoanelor vechi, cutiilor de conserve, ligheanelor sparte-a jgheabului circular ce trebuia montat dedesubtul roții și în jurul fusului la o distanță egală cu raza roții; apoi, socotind și datoriile făcute pentru cârpirea cazanelor vechi trebuincioase la topirea și rafinarea seului, înseamnă că Glad și „sora mea” porneau fabrica de lumânări de seu *cu un minus de cincizeci și șapte de lei*, dacă presupunem că rotarul n-ar fi ridicat costul operațiunilor și materialelor

tuturor lucrărilor peste cifra rotundă de *o sută de lei*. Nu trecem deocamdată datoriile privind chiria șopronului, costul autorizației și taxele de întreprindere, plata de garanție și avansul de impozit anual etc. etc.

Toate, sume derizorii – s-ar zice. Nicidecum. Milioane. În caz de reușită, orice ban găurit înseamnă aur.

Personal, am contribuit la fondul de rulment al lui Glad și al „surorii mele” – fond inexistent la acea dată – cu suma de douăzeci și șapte lei numerar. Bani nereturnabili, care puteau să-mi aducă un câștig de sută la sută trimestrial, dacă venitul fabricii ar fi atins peste o mie de lei la fiecare trei luni. (Cu douăzeci și șapte de lei aș fi putut să-mi cumpăr o pereche de pantofi cu scârț cum au funcționarii în pas cu moda, pe care să-i port un an, un an jumătate; cu aceiași bani aș fi putut să-mi schimb un sfert din acoperișul casei, să pun, adică, în loc de tablă, țiglă de Jimbolia cu scurgere dublă.) Nu mă obligasem la alte contribuții și-mi declinasem orice amestec și răspundere în întreprinderea de lumânări de seu a lui Glad.

Numele și persoana mea n-aveau să figureze în niciun fel, în nicio relație și tranzacție pe parcursul întregii existențe a fabricii de lumânări. În ceea ce privește noul mariaj al „surorii mele” cu Glad, care de fapt nici nu știu dacă era un mariaj și nu mă interesa (ea nu era desfăcută legal de tăietorul de lemne înrolat la *Lvov* ca ajutor de dulgher pe trenul-atelier), nu contribuiseră nici moral, nici material și nici n-aveam să contribui. Atât pe Glad cât și pe sora mea aveam să-i salut, la măsura și timpul cuvenit, ca pe

oricare cetățean din *Metopolis*. Faptul că ei nu mă vor vizita niciodată la casa mea de marmoră, aflată pe platoul de deasupra dealurilor carierei de piatră părăsită, nu putea constitui un fapt de interdicție. Nimeni nu mă vizita în genere, fie și numai pentru că n-avea ce vedea și primi de la mine și că era foarte greu de urcat până la casa mea fără să-ți pierzi degeaba câteva ceasuri cu efort maxim, nemaivorbind că eu nu cultivam în niciun fel schimbul de vizite cu metopolisienii, ca și cu cei din *Cetatea de Lână* sau din orașul *Mavrocordat*. (Dacă aveam ceva de discutat cu cineva, ne întâlneam la *Bodega Armeanului* din portul *Metopolis-văni*). În plimbările pe care eu le făceam coborând de pe dealurile mele spre orice parte a *Metopolis-xăai*, mie îmi era desigur foarte ușor să mă opresc la casa unuia sau altuia, *numai dacă insistă*, și să schimb câteva cuvinte de politețe fără a mă angaja și a angaja altceva decât era deja existent în relațiile de mult știute între noi; purtarea mea obișnuită și neabătută de la regulă viza deopotrivă și șopronul de lângă casa parohială unde se instalaseră Glad și „sora mea”.

Nu le puteam refuza sfaturile platonice, dar numai atunci când ele porneau din inițiativa mea. De pildă. Spusesem lui Glad să nu circule încă prin *Metopolis*, până nu va primi hainele de general. Va trebui să se mărginească la o activitate de interior, în incinta viitoareii lui fabrici de lumânări. Asta pentru a nu grăbi într-un mod nefast primirea vreunei porecle groaznice din partea metopolisienilor care putea să-l apese toată viața și să-l stigmatizeze. De circulat prin *Metopolis*, să circule numai „sora mea”, care-și primise de mult porecla și n-avea cum să și-o mai

modifice în bine; și-o primise încă de când avea 16 ani, cu patru ani înainte de a pleca în *Marmația*, după tăietorul de lemne: i se spusese *Iapa-Roșie*, pentru părul ei roșu și pentru altele. În afară de activitatea de interior, Glad, pe cât cu putință, trebuia să evite să-i facă prea multe servicii preotului paroh care-l îngăduise în șopron; în definitiv, avea să plătească chirie și basta. Mai ales, Glad să nu care cumva să primească să se urce în clopotniță în locul femeii-paracliser (folosită de preot și ca servitoare) și să tragă clopotele în locul ei, s-ar fi simțit asta imediat în *Metopolis*: femeia-paracliser își ia de obicei în clopotniță și lucrurile curente pentru spălat, gătit etc.; trage clopotul, mai spală o rufă, iar trage, curăță cartofii, taie morcovii și așa mai departe; uneori le face în același timp pe toate și, fiindu-i mâinile ocupate, își trece laba piciorului în lațul de jos al frânghiei de la clopot și trage după cum are pauze în lucrul ei și după cum e nuanța trasului de clopot pe care trebuie să apese – slujbă de sărbătoare, vecernie, deces, botez, parastas ș.a.m.d. sunt lucruri care o interesează pe ea și nu pe altcineva.

În ceea ce privește *obligățiile lui Glad*, luate la venirea în *Metopolis*, în timpul prânzului aceuia de ia casa parohială, *față de generalul Marosin*, astea îl scuteau de-a se expune prea mult în fața ochilor metopolisienilor, pentru că însuși Marosin fusese de acord, îi ordonase chiar, ca toate lucrările pe care Glad avea să i le facă pe timp de câteva săptămâni la fermă: repararea turnului de apă și a filtrelor, curățirea canalelor fermei, plonjarea în fluviu și înlocuirea printr-o muncă de scafandru a tuburilor aspirante de beton de sub pontoanele grădinilor de pe

malul fluviului - urma să le execute numai noaptea, la lumina unor lămpi de buzunar sau a felinarului, și neînsoțit de nimeni, cu excepția „surorii mele”, *Iapa-Roșie*. Generalul Marosin nu dorea să se expună plângerilor altor solicitanți care se îmbulzeau la porțile lui pe vremea asta de sărăcie și secetă; el nu folosea decât rude la lucrările fermei; și nu-l prefera ca angajat decât temporar pe Glad (cunoscător cumulard ăl mai multor meserii, om de munte); îl folosea numai temporar, dar nicidecum la lumina zilei. Mai ales că Glad, deși necunoscut în *Metopolis*, era abia ieșit din închisorile Marmației, era un om compromis și voia să-și ia viața de la capăt. Dar un timp trebuia să se ferească de a se vâri în ochii oamenilor. Sfatul meu platonice în această privință cădea deci pe niște realități stricte la care însuși Glad se angajase și nu-l angajasem eu la ele, așa că timp de câteva săptămâni încheiate el n-a ieșit din programul prevăzut în timpul zilei, lucru continuu de interior sub șopron la instalarea fabricii de lumânări de seu; iar în timpul nopții, munca la lumina felinarului, la ferma Generalului Marosin, în orele fixate de acesta. *Iapa-Roșie*, în toate aceste săptămâni, avusese în plus față de Glad alergătura prin *Metopolis* după fier vechi și seu, după altele multe în *Insula Cailor*, *Cetatea de Lână* etc.; apoi, bătaie de cap și timp pierdut pentru repararea roții la rotar, curățenie generală în casa parohului și în Pavilionul de vară al Generalului Marosin.

Glad nu se abătuse cu o iotă de la prescripțiile sale, o singură dată acceptase să se urce totuși în clopotniță, în seara de 14 august, ajunul Sfintei Mării Mari, când femeia-paracliser (poreclită de

metopoisieni „Notredame”), deși își urcase acolo lăzile cu legume pentru punerea primelor murături ale anului, nu putea face față și la tragerea clopotelor și-l chemase pe Glad, care primise cu o singură condiție: să tragă clopotele numai în clipele când îi indica femeia-paracliser prin vorbele „acum” sau „încă o dată”, sau „trei lungi și două scurte”, după cum erau pauzele îngăduite de punerea legumelor în borcane; pentru că metopolisienii știau că la acea dată ea punea în fiecare an murături, acolo, pe podiumul de la clopotniță, în 20 de vase mari de sticlă; știau, de asemenea, că suita bățăilor de clopot trebuia să însumeze, din pricina asta, 12 serii, adică 10 serii în pauzele dintre borcane, plus cele 2 serii, una înainte de începerea umplerii vaselor și una finală, după legarea la gură cu pânză de sac cernită a ultimului vas.

La terminarea șirului neîntrerupt de săptămâni de lucru, respectate de Glad cu strictețe în toate, fabrica de lumânări din șopron era instalată: roata reparată, fixată orizontal pe fusul de oțel, cu ținte nichelate pe toată circumferința de dedesubt a colacului; de fiecare țintă atârnavă feștile de ață de mărimi egale; roata se învârteala cea mai mică atingere, chiar la atingerea unui deget de copil, și se putea roti ușor cu ciucurii ei de feștile deasupra jgheabului circular instalat dedesubt. Cazanele mari cu seu solidificat – rafinat prin fierbere repetată și prin amestecuri de plante colorante și frumos mirositoare de către *Iapa-Roșie* – așteptau gata pregătite, aliniate la peretele din fund al șopronului. Unul dintre cazane era deja pus pe pirostrie, nu departe de instalația roții. Lemnele erau pregătite și

ele în stive, în mănunchiuri subțiri, focul putea fi aprins sub *cazanul de serviciu* în orice clipă. Ibricele de turnare, montate deasupra colacului roții, puteau începe să verse ordonat seul fierbinte, iar seul să lunece prin canalele de cădere spre feștile. Chiar și cele două foarfece mari, gata ascuțite – unul pentru Glad, altul pentru Iapa-Roșie – erau așezate la îndemână, pregătite să intre în funcțiune la tăierea lumânărilor, când acestea se vor fi închegat din seul fierbinte, sub colacul roții.

Lucrul la fermă fusese și el încheiat cu o exactitate aproape de cesasomic: nopțile de chin acolo se sfârșiseră și ele.

Așezat pe o stivă de lemne, în fața unei oglinzi prinse de cerceveaua ferestrei din stânga șopronului, Glad, aproape gol de sus până jos, slăbit, adus de spate, cu coastele ieșite și cu omoplații dezblehăiați, își bărbierea cu grijă de pe obrajii supfi și palizi țepii blonzi și rari. Robia se terminase.

Iapa-Roșie plecase dis-de-dimineată, în ziua aceea de sfârșit de corvoadă, la ferma Generalului Marosin pentru a aduce, în sfârșit, acel ceva care avea să-l cruțe pe Glad de o poreclă rea în fața metopolisienilor. Pentru că lui Glad îi sosise clipa când avea să iasă, în fine, la lumina zilei pe străzile localității, să dea bună ziua și să i se răspundă sau nu la salut.

Spre ora prânzului Iapa-Roșie a intrat pe ușa șopronului cu un pachet mare sub braț. *Marosin se ținuse de cuvânt.* Iapa-Roșie râdea și bătea cu palma în cartonul pachetului. Glad nu și-a întors capul spre ea, și-a continuat bărbieritul, a făcut numai un semn cu ajutorul cotului spre pantalonii roșeați, cămașa în

romburi cenușii fără guler și spre șapca decolorată strânse toate ghemotoc într-un colț al șopronului, adică „ia-le și vezi ce faci cu ele”. Iapa-Roșie a așezat cu grijă pachetul de sub braț pe colacul roții orizontale de la fabrica de lumânări. S-a îndreptat spre colțul șopronului, a luat de acolo ghemotocul de haine vechi cu care Glad sosise în *Metopolis* atunci când ducea roata de la urmă pe șosea, le-a desfăcut și le-a împăturit din nou cu grijă, le-a învelit într-o hârtie curată pe care o avea pregătită și ascunsă la piept și le-a vârat apoi într-un sac. Sacul cu hainele acelea lepădate avea să mi-l dea mie mai târziu Iapa-roșie; ei i le expediasem eu cu aproape două luni în urmă, mi le ceruse pe atunci, îl aștepta pe Glad să iasă din detenție și să-l îmbrace cu ceva cât de cât onorabil, erau niște vechituri rărite chiar la acea dată, le cumpărasem de la un telal din orașul *Mavrocordat*, dând în schimb o plapumă la fel de veche și mai primind pe deasupra și niște bani, folosiți de Glad și de Iapa-Roșie la costul călătoriei lor din *Marmația* până aici.

Glad, după ce a terminat bărbieritul, s-o fi pocnit de câteva ori cu degetele uscate pe obrajii proaspăt spălați ca să le încerce moliciunea.

Apoi i-a cerut lepei-Roșii să-i desfacă pachetul adus de la Marosin.

Iapa-Roșie - îi tremurau mâinile - a rupt grăbită panglica pachetului care s-a deschis brusc, pereții de carton au căzut în jos și a ieșit la iveală un costum întreg de general, destul de uzat, de culoare kaki, dar fără pete mari... O tunică croită pe talie, cu patru buzunare închise prin clape, purtând pe umeri umbre de kaki-închis și nedecolorate unde fuseseră cândva

epoleții auriți de general; o pereche de pantaloni lungi și drepti, căroră li se scosese ră cu grijă benzile late ale vipuștilor roșii, dar le mai rămăsese urma precisă a verticalelor acelea maiestuoase; apoi, o pereche de pantofi ascuțiți, cu elastic, ciorapi, o cămașă din mătase cenușie, rărită, dar cu gulerul întreg și cu nasturi de un roșu-imperial, în formă de rozete; o cravată neagră lucioasă cu nodul pătrat.

Glad s-a pieptănat și a început să se îmbrace cu mișcări încete în hainele de general.

Avea statura Generalului Marosin. Dar era mai subțire decât el. Gâtul lung, părul blond pieptănat lins și cu cărare, ochii albaștri spălăciți care priveau în gol îi dădeau lui Glad, în haine de general, o distincție pe care nu i-ai fi bănuț-o niciodată Picioarele lungi și subțiri, care sefrângeau ușor la fiecare pas, deveneau și maiflexibile și zvelte sub pantalonii aceia cu tăietură de înaltă clasă.

Glad a făcut câțiva pași sub șopron, îmbrăcat în hainele de general, în jurul fabricii lui de lumânări, trecându-și ușor o palmă pe colacul lucios al roții, făcându-o să se învâртеască lin, cu hora feștilelor săltată jucăuș în aer.

Iapa-Roșie, aproape prăbușită de oboseală pe nisipul umed al șopronului, așezată mare și grea cu picioarele adunate sub ea, îl privea pe Glad, stând rezemată cu spatele lat de un cazan de seu Dar prea istovită de neodihnă gâtul puternic și ars de soare i s-a frânt spre spate, capul i-a căzut pe umăr și Iapa-Roșie a adormit, așa, cu ochii deschiși larg, privindu-l și prin somn pe Glad cum se mișcă în jurul fabricii de lumânări, în haine de general.

Seara, Glad a ieșit pentru întâia oară pe străzile

A/etopo/fr-ului și a cheltuit câțiva lei la *Bodega Armeanului* și pentru o plimbare cu barca până la *Cetatea de Lână* și înapoi.

Când s-a întors noaptea târziu la șopronul de lângă casa parohială, Glad căpătase, în sfârșit, și porecla pe care eu, Milionarul, i-o pregătisem și i-o calculasem în așa fel, încât să nu primească nicidecum alta: metopolisienii l-au poreclit pe Glad în acea primă zi a lui de victorie, când ieșise îmbrăcat în hainele primite de la Marosin, în schimbul a aproape două luni de corvoadă, GENERALUL GLAD.

3. LA BODEGA ARMEANULUI

FALSĂ PROTOISTORIE ȘI ISTORIE REALĂ

Dumnezeu știe de ce îi zice așa: Bodega Armeanului. Ar fi existat *un Armeanvn Metopolis*, proprietarul unui bac și a doua pontoane la cotul fluviului de unde se vede clar vadul de dincolo al turmelor de la *Cetatea de Lână*. Locul de pe malul metopolisian al fluviului pe care *Armeanul* pusese mâna pentru a-și așeza pontoanele îl făcuse stăpân pe amândouă malurile, nimic nu putea fi transportat de pe un mal pe altul fără să treacă pe sub ochii lui și prin vâmile lui. Cum era de așteptat, a înghițit repede și pontoanele de pe malul *Cetății de Lână*, le-a trecut în proprietatea lui – și niciun fabricant de postavuri, de covoare, niciun negustor de piei, niciun geambaș, crescător de oi, de cai sau de bivoli, după cum niciun hoț cu amănuntul sau al marilor lovituri nu putea fi sigur de mișcările afacerilor cu animale, lână și came, dacă nu se lăsa în mâna *Armeanului*. Însăși strămtarea apelor fluviului dintre *Metopolis* și *Cetatea de Lână* s-ar fi numit cândva *Menghina Armeanului* sau *Buzunarul Armeanului*.

Dar n-am auzit să se fi pomenit vreodată că vreun armean ar fi avut vreo bodegă în *Metopolis*, afacere prea de detaliu, care mănâncă mult timp și care prea blochează omul după teigheea pentru a-l mai lăsa fiber să circule sub soare și să aibă sub ochi fluviul, întreg *Metopolis-xă*, întreaga *Cetate de Lână*, trecerile dintre șosea și fluviu, munte și câmpie, mișcarea de pe *Insula Cailor* și dinspre cel mai bogat oraș al ținutului Dzco/nww, orașul

Mavrocordat. Ba se crede că *Armeanul*, chiar dacă a avut pontoane pe malurile *Metopolis-xdxn* și *Cetății de Lână*, n-ar fi locuit în niciuna din cele două localități, ci în orașul *Mavrocordat*, port mai sigur și mai umblat, având sub vizor acea parte de dincolo a fluviului care în acea vreme veche și uitată era sub stăpânirea imperială turcească. E foarte posibil ca acest mai vechi armean din *Mavrocordat* să fi fost cu totul altul decât acela din istoria *Metopolis-\dxu*, Acesta, din orașul *Mavrocordat* – loc de unde ar fi făcut un negoț îndreptat spre Trapezunt și Anatolia, spre Siria și Alexandria egipteană, – ar fi trăit și și-ar fi desfășurat afacerile după paravanul unei mici proprietăți nevinovate, anume ar fi ținut o biată tipografie cu litere de lemn, în alfabet de tranziție slavo-latin, și tipărea *Evangheliare*, *Penticostare și iaghiasmatare*, iar ca literatură laică, *Cearta Legumelor și Fructelor* și câteva povești din *o mie și una de nopți*. Pentru că mica lui avere tipografică ținea de binecuvântarea severelor mănăstiri de pe muntele Athos – acest armean, ca să tipărească *o mie și una de nopți*, scosese afară din poveștile ei tot ce era iubire și plăcere între bărbat și femeie. Mai mult, ca și într-o anumită mănăstire de pe muntele Athos,

nu exista femeie în casa armeanului, în curtea lui sau în tipografia lui. Chiar animalele domestice din gospodăria lui erau numai de parte bărbătească: dulău, motan, cocoș, curcan, bibiloi, catâr. Avea chiar în foișorul unde-și bea vara cafeaua un șarpe care a murit de bătrânețe încolăcit pe un stâlp uscat, nelăsând urmași, ca și celelalte vietăți de altfel, ca însuși *Armeanul*.

Greu de făcut o legătură între un asemenea om și bodega din *Metopolis* și cu orice fel de local prin care trec și se răsfăță deșertăciunile lumii.

Și apoi, după cum se știe, în vremile mai dinspre noi, bodega a *început ca proprietate a unei femei*, pe timpul când pentru întâia oară Carol I de Hohenzollern a introdus în Principatele Române Unite, devenite regat, *Monopolul Alcoolului și Tutunului*. Această femeie-proprietar, pentru că a apărut în *Metopolis* pe vremea întâiului Hohenzollern, a fost poreclită *Hohența* și a trăit până în ajunul urcării pe tron a lui Carol H, adică până în vremea regenței patriarhului Miron Cristea, care-l gira pe micul prinț Mihai, pe atunci în vârstă de abia cinci ani. Iar când a apărut fotbalul, cu regulile lui ce s-au făcut cunoscute până și de ultimul copil, i s-a spus *Hohenței*, proprietăreasa bodegii, și mai scurt, *Hența*, pentru că pe locurile ei virane, din spatele bodegii, au avut loc primele jocuri cu mingea între bărbați în toată firea.

Cu mici întreruperi, *Bodega* a fost stăpânită numai de femei. Printre ele, și o fată nelegitimă a Generalului Marosin, făcută cu o străină, *Fibula Serafis*. *Fibula* a avut, cândva, în *Metopolis* o aurărie, un fel de turnătorie de podoabe și nimicuri femeiești

din monezi vechi și obiecte găsite sau sustrase de pe drumurile *Cetății de Lână* și de sub fostele dealuri de marmoră din jurul *Metopolis-xăvă*. (Printre dealurile metopolisiene ar fi existat cândva o cetate antică grecească, devenită apoi romană și după aceea bizantină, dispărută odată cu invaziile otomane. Dintre rămășițele cetății, tezaurele de monezi din aliaje de bronz sau cupru, de argint și chiar de aur au fost cele mai căutate, mai ales tezaurele de monezi de pe vremea Bizanțului opulent și risipitor. Pietrele cu inscripții, vasele de cult ori de gospodărie, încăpute mai ales pe mâna nepricepuților și descoperite mai devreme decât monezile, au dispărut repede, prin folosirea lor curentă în cele mai casnice împrejurări.) Fata nelegitimă a străinei Fibula și a Generalului Marosin a dat primul faliment al bodegii, deși bodega avea vad bun, cu intrări dinspre fluviu ca și dinspre câmpia *Dicomesiei*, precum și dinspre drumurile de Mare din spatele A/etopu/zj-ului. Pricina: fata n-ar fi avut aplecare înspre bărbați, i-ar fi urât, numindu-i *nație scârboasă* Pentru răceala și pentru privirea tăioasă cu care-și intimida și-și alunga clienții, metopolisienii o porecliseră *Iceberga*, spunându-i uneori și pe românește „Plisc de gheață”. Ce se mai știe despre ea e că, printre ultimii clienți și cei mai constanți, ar fi fost unul, un neamț, cu un picior de lemn, care, deși avea o pensie bună, venită de la statul prusac în plină înflorire pe atunci, bea mereu pe datorie în fiecare zi un amărât de cinzec de băutură numită „verde”. Iceberga, cruntă și dușmănoasă, rămasă singură cu el în bodegă, i-ar fi desfăcut catarămile piciorului de lemn - fabricat special la Düsseldorf, cu încheieturi nichelate - și i l-ar fi

aruncat, din pragul bodegii, în fluviu. *Piciorul Neamțului*, cum se numește azi cotul fluviului din fața bodegii, nu e o amintire a joncțiunii trupelor lui Mackensen cu cele care au invadat Dobrogea, pe la Turtucaia, în 1916 sau 1917, ci a nefericitului șchiop pensionar neamț, care a trăit mult mai încoace; dar cum setea de istorie e mai aproape totdeauna de *ideile generale*, a început să se creadă că numele ține de patrimoniul memoriei războaielor naționale.

Fără îndoială, toate astea ar fi lipsite de importanță și de orice fel de legătură cu mine, care mă numesc *Milionarul*, cu *Generalul Marosin*, cu *Generalul Glad* și cu ceilalți, dacă n-aș spune că *Bodega* avea să devină mult mai târziu proprietatea unei alte femei, pe care nimeni n-ar fi bănuț-o, sub înfățișarea ei de animal de povară, că are deopotrivă sânge de doamnă și minte de diavol, anume „sora mea” *Iapa-Roșie*, care, la drept vorbind, am zis, nu-mi este soră. Ea a devenit proprietara bodegii, mult timp după ce s-a desfăcut de generalul Glad, și când șopronul primei fabrici de lumânări de seu de lângă casa parohială nu mai era știut de nimeni și se ștersese orice urmă a acestui brav început. *Iapa-Roșie* a fost întâia stăpână care a trecut pe firma colorată a localului numele legendar și fără noimă *La Bodega Armeanului*, deși din acel moment, când „sora mea” a devenit proprietară, *numele oral* al bodegii armeanului metopolisienii l-au schimbat brusc și i-au spus la *Iapa-Roșie*, cum de altfel avea să se păstreze în amintirea urmașilor noștri.

4. DREZINA MILIONARULUI SOCIETĂȚI ȘI ABANDONURI

Dar nu despre lucrurile care s-au întâmplat în

viitor vreau eu să spun. În ziua și la ora când Glad se bărbiera aproape gol în șopron - după atâtea săptămâni de robie la ferma lui Marosin - trăgând cu ochiul la roata lui devenită fabrică de lumânări și așteptând ca Iapa-Roșie să-i aducă hainele de general, nu mi-aș fi închipuit că prima lui ieșire la lumina zilei în *Metopolis* avea să fie la *Bodega Armeanului* și mai ales nu așa repede, în acea zi de primă victorie. Era peste prevederile mele stricte și, mai apoi, când am văzut că așa s-a întâmplat, adică, mai degrabă, am simțit că am început să îmbătrânesc și pentru întâia oară am bănuț că Iapa-Roșie are geniul de a face oameni mai mult decât se spunea că așa avea eu.

Avea adică un fel de geniu al femeii analfabete bizantine care, trezită din somnolențele lungi ale mizeriei și dominației suferite din partea tuturor, își zvârle brusc omul ales, în momentele și adunăturile cele mai nepotrivite, riscând și surprinzând prin soiul acela neștiut de rafinate ale grosolăniei, devenind împărăteasă prin încoronarea dobitocului fatal, prins în mrejele ei și împins să cucerească cetatea spurcând-o pe dinăuntru și înălțând-o maiestuos în ochii celor din afară. *Procopius din Cesareea* a fost un copil în poveștile lui orbite de patimă din *Istoria Secretă*, unde-i blamează pe Justinian și Teodora. Dacă ar fi scris, văzând lucrurile prin ochii lepei-Roșii, ar fi făcut rost de o ceață foarte necesară unei cărți care putea să devină celebră nu numai printre specialiști.

În ziua și la ora când Glad se bărbiera aproape gol în șopron, așteptând ca Iapa-Roșie să-i aducă hainele de general, cred că eu îmi reparam drezina.

S-ar putea zice că sunt proprietarul unei drezine

și al unei linii înguste de cale ferată de aproximativ 6 kilometri, care leagă dealul surpat, unde se află cariera de piatră părăsită (abandonată de *Societatea Regală de Construcții Civile în Regie*), și stația-pilot de curățat lemne de salcie de la *Piciorul Neamțului*, din fața *Bodegii Armeanului*. Casa mea se află pe platoul de deasupra celor trei dealuri care domină *Valea Metopolis-vini*, anume *Dealul Cald* al carierei de piatră, *Dealul cu Vânt* și *Dealul cu Vrăbii*. Casa mi-am ridicat-o pe locul unde a fost baraca grupului special de exploatare al *Societății Regale*. Am păstrat de la baracă numai acoperișul, din tablă de cea mai bună calitate. După ce *Societatea Regală* s-a retras și a părăsit cariera de piatră, precum și linia ferată îngustă, pe lângă pereții de lemn ai casei am înălțat cu încetul alți pereți, din bucăți de marmoră roșie spartă, pe care am cărat-o cu drezina de la o altă carieră, părăsită de o altă societate, *Societatea de Sobe și Decorații Interioare, Sumbassaku și Fiii*, care prospectase la *Dealul Bivolului*, cu mult înainte de a-și fi încercat norocul, *Dealul Cald, Societatea Regală*. După aceste două societăți au urmat altele, având aproape aceeași istorie.

Societăți și abandonuri în șir.

Nu prin toate societățile, dar prin cele principale se poate spune că da, a apărut și s-a menținut un singur om: *W.W. Bazacopol*. Nu era din *Metopolis*, ci din orașul *Mavrocordat*. Se îndreptau zilele unei societăți spre sfârșit și lucrările ei erau abandonate, simțeau asta după plecarea pretimpurie și revoltată a lui Bazacopol din *Metopolis*. Se înființa alta nouă, apărea mai întâi Bazacopol. Iarăși erau răscolite pietrele, drumurile, și măcar pentru câțva timp

metopolisienii știau că vor avea pâine de mâncat. Dealurile din jurul *Metopolis-vuai* deveneau din ce în ce mai ciuntite și își schimbau uimitor înfățișarea. Cu greu își mai amintește cineva cum au arătat ele înainte. Metopolisienii nu o dată au zis, privindu-și dealurile: „Se cam vede locul unde am mâncat din ele”.

Bazacopol era un om înalt, masiv, cu un cap mare, leonin, avea fața ciuruită de vărsat. Când apărea din nou în oraș, era știut pentru ce vine. Se oprea în pragul *Bodegii Armeanului* și îi saluta amical dar sever pe cei dinăuntru, întârziindu-și statura frumoasă în canatul ușii. Apoi înainta, se așeza singular la o masă mai ferită de privirea celorlalți. În scurt timp era înconjurat și asaltat de întrebări. Spunea numele noii societăți cu un zâmbet scurt și încrezător. *Zâmbind, fața lui ciupită de vărsat se dilata enorm, iar buzele groase, roșii, umede, pline de viață, dezveleau niște dinți lungi și puternici. Zâmbetul lui ciudat, care se retrăgea repede, cu sobrietate, readucând fața la proporțiile normale și la înfățișarea ei ciuruită, avea darul că anunța nu numai începutul plin de optimism al unei societăți, dar și sfârșitul ei deloc fericit.* (Nu sunt cuvintele mele, ci ale Generalului Marosin.)

De fapt, drezina mi-a rămas de la societatea grecilor l-ai Sumbassaku (care-și luaseră însă șinele liniei lor ferate și distruseseră terasamentul). Iar linia îngustă de 6 kilometri dintre cele trei dealuri ale platoului meu și *Piciorul Neamțului* mi-a rămas de la *Societatea Regală*, care o abandonase intactă și mi-o lăsase verbal în grijă și în întreținere, fără a-mi aloca, însă, pentru asta, nicio stipendie și fără a-mi cere în

schimb, în eventualitatea că am să-i folosesc traseul, nicio chirie.

Călătoresc cu drezina mea pe linia ferată îngustă, devenită și ea tot a mea, ori de câte ori vremea nu-mi permite să parcurg distanța accidentată și mai scurtă dintre platou și *Bodega Armeanului*, pe care o fac de obicei pe picioare, când e vreme frumoasă. Și mai circul cu drezina când am de făcut cumpărături de la *Bodegă* sau din *Metopolis*, sau când am de coborât de la domiciliul meu, asta foarte rar, încărcături mai mari decât aș putea duce în mâini.

Drezina ar merge ușor și nu mi-ar da bătaie de cap, dacă saboții frânelor ar fi în bună stare și dacă cele trei macazuri de pe traseu nu mi-ar lua atâta timp, fiindcă ele nu se pot manevra decât manual și la modul cel mai primitiv, cu lovituri de ciocan, de daltă și cu cleștele (pe timpul *Societății Regale* exista un om care se ocupa special cu macazurile astea blestemate).

În orice caz, drezina mi-a fost și-mi este de mare trebuință, legătura mea cu *Metopolis-ul* nefiind niciodată întreruptă. Stația de plecare-unde-mi țin drezina acoperită cu o foaie de cort – se află într-o vale adâncă la care pot ajunge prin coborâre directă de la casa de marmoră, în mai puțin de un sfert de ceas.

Nu era vreme urâtă în ziua când, în șopronul său, Glad își aștepta hainele de general și pe când eu mă pregăteam să cobor de pe platou. Dar când m-am hotărât să plec spre *Bodega Armeanului*, pe picioare, mi-am amintit că trebuie neapărat să cobor spre oraș cu drezina: trebuia să-l aduc sus pe platou, de la bodegă, pe *Topometrist*, care mă aștepta cu uneltele

pregătite, se anunțaseră noi prospecțiuni, de data asta ale unei *Societăți Arheologice Interbalcanice* cu triplu sediu, la *Salonic, Istanbul și Ljubljana*. Saboții drezinei erau într-o stare mai rea decât oricând, în plus nici sistemul de pârghii al manetei de împingere nu mai funcționa cum trebuie. Încă o reparație în plus care-mi cerea timp.

În fața manetei, aveam instalat un fel de fotoliu fix din tablă cu spătar mobil. Și la el era ceva de dres.

Apariția mea pe linia ferată, coborând pe distanța dintre platou și *Metopolis* în drezină, așezat pe fotoliul meu de tablă ruginită, știu că deși nu-i bucură în mod special pe metopoisieni – pentru ei, drezina mea și eu n-am fost nicicând un lucru prea deosebit – îi vestește totuși că la *Bodega Armeanului* fie că se discută ceva foarte important, fie că s-a adus ceva nou, produse alimentare sau altele, sau că se anunță o vreme urâtă mai îndelungată, sau că, asta mai rar, o dată la câțiva ani, o nouă societate de prospecțiuni se va abate peste dealuri ca să caute iarăși ceva, și să dea de mâncat locuitorilor orașului pentru un timp și apoi să abandoneze totul așa cum se întâmpla de obicei.

Reparația saboților mi-a luat câteva ceasuri de chin, am renunțat să fac o reparație mai atentă, aș fi pierdut întâlnirea de la *Bodega Armeanului* cu *Topometristul*. Am schimbat un fus plesnit la un sistem de pârghii, iar cât privește fotoliul de tablă, care se desprinsese într-o latură de cuiele care-l fixau de platformă, am amânat operația pentru altă dată.

Îmi mai rămăsese puțin timp să mă îmbrac curat, ceea ce pentru mine este o chestiune dintre cele mai pretențioase. N-am apărut niciodată în fața

metopolisienilor sau a străinilor într-o ținută neglijentă, miros de obicei a săpun proaspăt, cămașa și pantalonii le am pe mine, ca scoase din cutie. Nu puteam merge la *Bodega Armeanului* în pantaloni albi și cămașă portocalie, așa cum îl întâmpinasem pe Glad când sosise el cu roata în *Metopolis*, de fapt mă îmbrăcasem atunci în vederea unei întâlniri amicale cu parohul și Generalul Marosin, pe Glad îl socotisem în subsidiar, deși o parte din micile tranzacții incidentale, ce au avut loc la masa parohului, priveau direct soarta lui de om abia ieșit din închisorile Marmăției care-și căuta un rost pe lume. *Acum trebuia să cobor cu drezina la Bodega Armeanului, într-o zi de duminică, pentru o întâlnire oficială cu Topometristul și cu un misit al societății Arheologice Interbalcanice.* Cravata și pantofii de piele neagră nu trebuia să-mi lipsească, iar costumul de culoare închisă nu-l aveam încă pus în ordine, numai cămașa albă apucasem să mi-o pregătesc din timp. Punctualitatea cu care eram cunoscut în *Metopolis* nu trebuia să sufere și bineînțeles că am făcut tot ceea ce era nevoie să fac pentru a fi și punctual, și a avea și o ținută cuvenită. Mai ales că atât *Topometristul*, cât și misitul *Societății Arheologice* erau burlaci ca și mine și, este știut, burlacii care se respectă se respectă nu glumă, sunt mai atenți cu ei înșiși și cu lumea din jur decât bărbații răsfățați și îmbrăcați după gustul foarte monoton și obosit al nevestelor. Nu am avut și nu am în vedere femei, când îmi îngrijesc ținuta, vocabularul etc. De atâtea ori am avut prilejul să urc cu drezina, sus la mine pe platou, femei, unele frumoase care-mi jurau devotament, dar n-am făcut-o, *Milionarul* nu putea risca, printr-o aventură ce putea avea loc mai

bine în *Metopolis*, să-și piardă liniștea desăvârșită și ordinea lui impecabilă din casa de marmoră. Dacă au venit femei și au urcat până pe platoul meu, deși nimeni nu le-a putut surprinde urcușul, au făcut-o din proprie inițiativă, ceea ce le-a dat prilejul să constate că drumul de înapoiere la coborâre, de la platou spre *Metopolis*, e mai plăcut, fiind făcut la vale, și trebuia făcut cât mai repede, din momentul în care *Milionarul* reîntra brusc și neabătut în ordinea și răceala calculată a singurătății lui.

5. HARTA METOPOLIS-ULUI LA SCARA UNU PE UNU

„DACĂ DESTINUL ACESTUI ORAȘ MI-AR FI DAT ÎN MĂINI...44

Mi-am dat seama că aveam încă destul timp să ajung la *Bodega Armeanului*. Macazurile le aranjasem cu două zile înainte. Așa că pe traseul meu de coborâre de la valea de sub platou până la *Metopolis* nu mai vedeam nicio oprire și niciun punct de întârziere, numai la înapoiere, când trebuia să-l aduc pe Topometrist, îmi rămânea să mă opresc și să folosesc ciocanul, dalta și cleștele, pe care le-am vârat sub fotoliu, ca și un mic geamantan cu un halat curat, necesar lucrului la macazuri, la întoarcere.

Mi-am pus fără grabă perna de pluș roșu pe fotoliul de tablă, m-am urcat și m-am așezat, lăsându-mă comod pe spătarul mobil.

Și am dat drumul drezinei să mă ducă lin, fără să folosesc maneta de împingere, pentru că lunecam continuu pe o pantă ușoară, numai frânele din dreapta și din stânga fotoliului le maneuvram încet și fără efort.

Era o zi de vară limpede.

Încă de la stația mea de plecare – lipsit de grija

de a folosi maneta - gustam în voie, din fotoliul drezinei mele în mișcare, întreaga priveliște a *Metopolis-vini* întins pe dealuri, dar pe dealuri mai scunde decât ale mele, cu casele răspândite în amfiteatru, undeva jos, și departe de platoul meu. Priveam *Metopolis-ul* „în cap”, din drezina mea care-și pocnea ritmic roțile pe încheieturile șinelor de linie ferată îngustă și ruginită.

Niciodată n-am avut slăbiciunea de a crede că domin *Metopolis-ul* și că-l stăpânesc măcar cu ochii. L-am privit și de data asta cu o curiozitate nouă, dar cu frica stăpânită de a nu fi înghițit într-o zi de amestecătura aceea de case și ulițe nefericite. Panglicile străzilor strâmte și întortocheate se răsuceau pe după case, parcă cine știe spre ce spirală celestă își chinuiau spinările, dar nu se răsuceau așa decât pentru a se înfunda toate absurd în fluviu și a se întoarce din nou prin alte părți către vârfurile și văile golașe ale dealurilor localității. Plutea un praf fin și roșcat peste *Metopolis*. Și dacă n-ar fi fost nucii și gutuii care să-și desfacă peste coamele acoperișurilor umbrelele coroanelor bogate și stufoase de frunze late, pietrișul străzilor și al curților accidentate ar fi oferit cerului un spectacol dezolant de uscăciune și de locuri sterpe. Strălucirile bezmetice ale ferestrelor orașului, lovite de lumina orbitoare a soarelui, tășneau un fel de semnale de alarmă repetate și zadarnice spre fluviul calm și stăpân pe albia sa, spre câmpia întinsă și bogată a *Dicomesiei* de dincolo de fluviu, pe care o vedeam din fotoliul meu de pe drezina în mișcare, bălăcindu-se fără rușine în grăie coapte și tăvălindu-se prin porumbiștile înalte, dese și verzi. *Metopolis-ul*, ca să poată supraviețui, a trăit mult timp

„mâncând din dealurile sale” - cum spunea o dată Generalul Marosin. Marmora roșie și piatra de mai bună calitate au fost scoase aproape de peste tot unde existau, dealurile au fost găurite și s-au surpat pe rând, sau au rămas din ele doar rămășițe păraginite. Surpările s-au apropiat din ce în ce mai mult de oraș, pe măsură ce căutătorii de marmoră roșie și de piatră nobilă pentru construcții nu mai găseau nimic pe dealurile mai depărtate. „Într-o zi o să începem să ne mâncăm dealurile de sub oraș. Dacă vom găsi sub ele toată bogăția marmorei roșii pe care o sperăm, vom fi bogați în schimbul scufundării orașului și a caselor noastre” - a zis cândva tot Generalul Marosin, dar pe atunci pericolul scufundării era departe, calcare pure se mai găseau încă la distanțe mari de oraș și de pădurile de nuci și gutui care-l înconjoară.

De când averea de marmoră și piatră a dealurilor a scăzut și a devenit tot mai puțină, *Metopolis-ul*, pentru a-și prelungi viața și pentru a amâna atacul târnăcoapelor asupra propriilor temelii și asupra dealurilor de sub case, și-a îndreptat speranțele spre bogățiile locurilor din jur. *Metopolis-ul* trăiește acum din mila fluviului și din mila câmpiei Dicomeriez, din ce cade de la ospățul lor. Un oraș care-și hrănește existența cu expediente. N-am văzut un oraș ai cărui oameni să fie mai rătăcitori și să dorească mai mult fericirea celor din alte locuri pentru a-și primi și partea lor mică de fericire din abundența și darurile căzute de la masa altora.

Toate casele *Metopolis-vivi* stau cu spatele spre drumurile de Mare ale Dobrogei. Într-acolo, ele își arată numai zidul lor orb, fără ferestre.

Generalul Marosin a crezut mult timp într-o

fericire autonomă a *Metopolis-vivi*. Dar din credința lui n-a mai rămas azi decât un vis pe care și-l mărturisește neputincios:

„Dacă destinul acestui oraș mi-ar fi fost dat în mâini, mi-ar fi trebuit peste o sută de ani să-l descurc, să-l despart de sine însuși, să-l dărâm casă cu casă, să-i șterg uliță de uliță și să fac un altul. Am cincizeci și șase de ani și nu mai am timp nici măcar pentru mine însumi, să-mi iau viața încă o dată de la capăt așa cum mi-am luat-o de atâtea ori. Dar aș fi făcut din *Metopolis* o capitală, aveam la îndemână *Fluviul* și *Marea*. În spatele mării mi se deschidea Orientul. Iar dincolo de fluviu, prin câmpia fertilă a *Dicomesiei*, aș fi tras drumurile netrase încă spre Occident. Un nou *Com de Aur* aș fi făcut din strâmtoarea fluviului dintre *Metopolis* și *Cetatea de Lână*, prin care ar fi venit bogățiile pământului și, odată cu ele, cele mai strălucite minți să se desfete înfrumusețând cu geniul lor constructor priveliștile *Metopolis-vivi*, câmpia *Dicomesiei*, malurile fluviului, drumurile spre Mare, distanțele dintre ele și de peste ele. Dar acestea pot fi luate drept lirism și este știut că lirismul nu este numai slăbiciunea literaților, ci a oricărui om neputincios care crede că poate fi eroic dincolo de viața lui proprie pe care și-a greșit-o. Pentru a schimba *Metopolis-ul* mi-ar trebui nu numai mulți ani, mi-ar trebui și o putere capabilă să răstoarne munți. Eu am răsturnat mulți munți în viața mea și n-am găsit nimic sub ei. Dar cu *Metopolis-ul* aș fi încercat Fără să-i retez însă dealurile, de dedesubt, pe care îi stau casele”. În gura generalului asemenea vorbe au sunat și mai neputincioase: am mai spus, el nu este decât un captiv al numeroaselor rude care au început să-i

stăpânească ferma și să-și împartă între ele puterea, nimicind de fapt, încetul cu încetul, totul.

Ce-aș putea face eu, Milionarul, pentru *Metopolis 1*

Așa cum stau lucrurile, n-aș putea influența decât în mică măsură un destin ca al lui Glad și al lepei-Roșii. Dar știu eu ce va ieși mâine din ei? Sau să îmbunătățesc cât de puțin condiția de prizonier a generalului Marosin, să mă vâd, adică, și să împac din când în când certurile fără sfârșit dintre numeroasele sale rude din curtea fermei, certuri care se împletesc, se îngroașă și se sparg mai rău decât rețeaua proastă de irigații a fermei, idiot concepută, pe care au cârpit-o, în ultimele patruzeci de nopți în schimbul unor haine uzate de general, fostul pușcăriaș Glad și amanta lui marmațiană, enorma lapă-Roșie.

Când stan în fotoliul meu de pe drezină care lunecă în coborâre înceată pe șine, de la platoul meu spre văile întortocheate ce se deschid către amfiteatrul *Metopolis-vixă*, capăt o predispoziție specială pentru *idei generale*. Și având sub ochi, ca și cum aș privi dintr-un cer mobil, cele mai mărunte mișcări de prin curțile și ulițele localității, aș putea mări desenul cotidian și frigar, prins în privirile mele la scara dimensiunilor *trecut-prezent-viitor*, să leg adică și să încheg din frânturi milimetrice stupide de moment harta destinelor metopolisiene la scara unu pe unu. Ei și-au încurcat și-și încurcă mereu ițele acolo, jos, în amfiteatrul lor de pe dealuri sterpe, mascați de coroanele nucilor și gutuilor. De pildă acum, când cobor cu drezina să mă întâlnesc cu *Topometristul* și cu misitul *Societății Arheologice Interbalcanice*. Nu mai privesc spre șopronul de lângă

casa parohială unde Glad și lapa-Roșie au făcut dintr-o roată srâmbă o fabrică de lumânări de seu. Acolo știu ce s-a întâmplat și poate că bănuiesc și ce o să se întâmple de-aici în colo. Să privesc mai bine spre istmul bărcilor din portul Metopolir-ului, unde, aparent, nu se întâmplă nimic. Pe fluidul bărcilor, nevăzuți din afară, dorm barcagiii și niciunul nu visează la cei câțiva gologani nenorociți pe care-i vor primi drept bacșiș, după-amiază, la căderea serii, delanătângii ce vor face plimbări de agrement până la *Cetatea de Lână* și înapoi. Aș putea număra acolo, printre barcagii, câțiva criminali și cel puțin câteva zeci de hoți recidiviști. Dar cine să-și mai îndrepte gândul spre asemenea gloabe bătrâne, care nu s-au ales cu nimic din toată viața, nici măcar cu o cicatrice de viteaz? Bărcile în care dorm dospți de căldură nu sunt ale lor. O parte țin de *Bodega Armeanului*, altele de flota învechită și mereu vopsită a turcului *Aziz-Cneștinatul*. Plimbările cu barca, clienții nu le plătesc barcagiilor, ci le achită fie la *Bodega Armeanului*, fie la cabina lui Aziz-Creștinatul de pe vasul *Sfânta Sofia*. În fiecare seară, după terminarea plimbărilor, gloabele de barcagii sunt izgoniți din bărci să-și ia de la capăt vagabondajul săptămânal. Asta ar fi lumea care trăiește din bacșișul mărunț picat în după-amiezile de sărbătoare ale *Metopolis-vivi*. Printre barcagii se mai întâmplă să încapă și să se piardă și câte un om tânăr, onest și încrezător în soartă, nu numai hoți fără dinți. (Așa a încăput cândva și lapa-Roșie, pe la vârsta de șaisprezece ani, înainte de a lua dramul *Marmației*, fiind întâia fată-barcagiu, care, deși a purtat cuțit, a fost silită să se culce fără alegere cu mai toți barcagiii). În cursul săptămânii, lumea asta miloagă și

cu cuțite ascunse în trențe se răspândește spre *Insula Cailor*, pentru un trai mai ușor printre sălbăticiuni și roiuri de țânțari și de tăuni.

Sau spre *Cetatea de Lână*, în așteptarea curgerii turmelor de oi prin vaduri și a negustorilor de postavuri, de came și de piei. Sau spre orașul *Mavrocordat*, unde hamalâcul cu ora la bacurile cu grâne, zarzavaturi și brânzeturi cere mușchi și obrăznicie de fiară pentru obținerea unui loc de o zidouă de lucru.

Dar asta se întâmpla și acum o sută de ani, aici sau altundeva. *Cartea Milionarului* are puțin timp pentru lucrurile care s-au mai întâmplat o dată sau de mai multe ori.

UN STRAT DE LUT LUNECĂ ȘI SE PRĂBUȘEȘTE DE PE SPINAREA UNUI DEAL, SCOȚÂND LA IVEALĂ UN OS AL GLOBULUI PĂMÂNTESC

Renunț să mai fac din fotoliul drezinei mele o hartă la scara unu pe unu din frânturile minuscule care punctează sub ochii mei amfiteatrul *Metopolis-vivi*. Pentru că am observat că pământul de pe un deal din dreapta mea, singurul cultivat, și anume cu floarea-soarelui, a început să se miște încet, să se desprindă și să lunece cu Ian de floarea-soarelui cu tot, de pe spinarea dealului care-l ținea deasupra.

Am frânat drezina și am coborât să nu pierd clipa pe care o așteptam de câțiva ani. În fiecare an săpasem cu cazmaua panta asta a dealului cu strat adânc de loess și am semănat când porumb, când floarea-soarelui, aceste plante înalte, viguroase și grele, cu durată lungă de existență între însămânțare și cules și cu o mare putere de slăbire a pământului pe metru pătrat. Înainte de asta încercasem să aflu ceva

din secretul rocii de dedesubt, dacă există cumva marmoră roșie, prin niște sonde confecționate de mine, fără să fi obținut cine știe ce rezultate.

Numai lunecarea stratului de pământ pe toată lungimea și lățimea lui, de pe blatul pietrei de dedesubt, mi-ar fi oferit ceva indicii asupra celui „filon” capital despre care se spunea că ar exista pe undeva. Dar lunecarea păturii groase, adânci și întinse de loess, n-o puteam obține, nici dacă mă apucam ca un nebun să jupoi dealul cu cuțitul de înjunghiat berbeci, nici dacă aș fi așteptat zadarnic ploii torențiale care să producă ruperea și prăbușirea stratului și să-l facă să alunece la vale, în așa fel încât în urma lui să rămână descoperit osul masiv și lucios al pietrei de dedesubt. Os care ar fi putut fi din piatră nobilă, poate chiar din marmoră roșie, sau măcar cu vine de marmoră, sau cel puțin cu urme vagi de așa ceva, care să-mi aducă date mai clare despre „marele filon”, existent după presupunerile unora undeva pe aproape sub un deal sau sub mai multe, iar grosul pietrei de marmoră roșie nu s-ar fi aflat, după presupunerile altora, altundeva decât chiar sub amfiteatrul de dealuri pe care este așezat nenorocitul oraș *Metopolis*.

Dacă asemenea prezumții se vor adevăra, viitorul orașului nu va fi decât unul singur și nefericit: retezarea și scufundarea lui de către cei interesați, pentru a-i lua bogăția ascunsă sub el.

Cele mai vechi case ale localității, numărând în continua lor prefacere sute de ani, au urme de marmoră în construcția lor, iar cu cât te depărtezi de dealuri în afară de oraș, semnele sunt mai puține, deși mai vizibile și mai la lumina zilei, ceea ce a făcut ca,

înșelate de această vizibilitate și aparență, societățile de exploatare, venite sub diverse pretexte, să caute calcare pure mai ales departe de *Metopolis*. Nici *Societatea Regală de Construcții în Regie*, nici *Societatea de Decorații Interioare și de Sobe* a lui Sumbassaku nu au căutat altceva decât asta.

Dacă te afli mult departe de oraș și privești din cu totul alt unghi, anume de dincolo de fluviu, din câmpia *Dicomesiei* – în diminețile și serile limpezi de vară, când prin irizările luminii solare se văd și sufletele morților, se poate zări deasupra *Metopolis-văus*, mai bine decât oricând și de oriunde, acel praf roșu mai puțin sesizabil și mai puțin tulburător când ești aproape de oraș. Eu sunt dicomesian și copilăria mea a fost mereu vrăjită de aura aceea de abur imperial pe care o purtau crestele *Metopolis-vivi* văzut de departe. Venit apoi în *Metopolis* și stabilit în sfârșit aici, după aproape douăzeci de ani de căutare, mi-am întocmit hărți prin care voiam să aflu dacă nenorocitul de oraș *Metopolis*, cu casele lui răspândite pe dealuri aparent sterpe, ar putea fi așezat, într-o totală inconștiență de sine, pe o imensă comoară de marmoră roșie. Un oraș care-și trăiește mizeria, stând pe o comoară neștiută, dar care în momentul când ar afla de ea, n-ar apuca să-i scoată bine. bogățiile și să se hrănească cu ele. În loc să înflorească s-ar fi prăbușit definitiv, casă cu casă, familie cu familie, stradă cu stradă, om cu om, și în loc de destin zeiesc, ar fi apărut, pe locul *Metopolis-vivi* pierit, o groapă, o prăpastie a nimănui. O dată comoara scoasă de metopolisieni de sub ei înșiși, groapa comorii ar fi devenit groapa lor comună irevocabilă. Această marmoră roșie am bănuț-o de aproape două decenii

că se ascunde, masivă, sub oraș. Așteptam să descopăr semnele certe, sau, mai bine zis, așteptam ca ele să nu apară atât de repede pentru a nu vedea finalul atât de aproape. Sau dacă vor apare, să învăț și să știu și de aici încolo să le ascund și mai bine în așa fel încât alți ochi să nu le vadă și să-i depărtiez cât mai mult de ele. *Acesta ar fi secretul Milionarului.* Și nu o dată am înclinat să cred că acest secret al meu nu era decât un secret al lui Polichinelle.

Acum mă aflu în fața aceluși os al pământului dezgolit prin prăbușirea stratului de loess. Un os pe care visasem să-l văd cât trăiesc și dacă el îmi spunea ceva despre existența pe aproape a marmorei să tac și să duc pentru totdeauna cu mine în mormânt cele văzute. O naivitate. Chiar la lumina zilei, se poate observa că toate drumurile dintre dealuri, unde se căutase cândva marmoră, duceau și se învârtteau în jurul orașului. Toate acele societăți, care se abătuseră spre *Metopolis*, căutaseră ele oare altceva decât ceea ce căutasem și eu: *Osul pământului care să le spună unde se află tezaurul masiv sperat.* Os care n-avea altă soartă decât să fie găsit, frânt și nimicit, pentru a se afla trunchiul principal.

Acum vine o societate nouă sub o firmă arheologică cu triplu sediu. Dar dacă și asta vine să caute același lucru? Pentru că monezi, vase, inscripții, astea nu mai sunt, au fost scoase demult și consumate sau negociate.

Am cultivat an de an panta dealului, contând pe slăbirea pământului prin rădăcinile plantelor puternice și avide de umezeală, dar și pe eventualitatea unor ploii anuale, fie ele cât de slabe. Mai ales că partea cultivabilă a dealului, orientată

spre nord-est și spre bătaia Crivățului, era bogată în zăpadă din luna decembrie până în luna martie și avea mereu rezerve de umiditate, periculoasă pentru stabilitatea stratului de loess aflat spânzurat în pantă, pe spinarea de piatră.

Când am observat, din drezina mea în mișcare, că pământul începuse să se miște de pe vârful dealului și că lunecă la vale, abia vizibil, cu lanul de floarea-soarelui rămas în picioare, mi-am dat seama că ruperea stratului de pământ se va produce, în sfârșit, sub ochii mei. Ara frânat drezina și-am mai avut timp să-mi iau târnăcopul și lopata pe care le țin nelipsite sub fotoliul meu de tablă.

Am alergat și m-am oprit la temelia dealului: stratul gros de loess luneca pe lângă mine cu pălăriile de floarea-soarelui mari, intacte și cu tulpinile drepte.

Apoi totul s-a prăbușit și s-a amestecat urât, într-o vale.

Osul dealului a rămas gol, întreg și lucios sub soare.

Nicio vână de marmoră roșie, din creștet până la talpa dealului.

Am încercat să sap la temelia dealului. Am izbit cu târnăcopul acolo și până la urmă am dat de o pată mare de marmoră roșie care se pierdea dedesubt pe sub piatră, parcă în direcția văilor care duceau spre *Metopolis*. Dar dacă pata nu mergea prea mult mai departe, sau în caz că se prelungea, mergea nu spre *Metopolis*, ci spre dreapta sau stânga lui? însemna că semnul ultim pe care-l speram nu e acesta, totul se amâna din nou pentru mine și cine știe dacă pata cu pricina se mai întindea pe undeva și că bănuitele rezerve ascunse de marmoră nu se mai află nicăieri.

Nu mai aveam ce vedea.

Am acoperit repede cu pământ pata de marmoră. Chiar dacă ar fi fost găsită, ea se pierdea prea repede ca să i se poată lua urma.

Am plecat liniștit spre drezină cu lopata și târnăcopul în mâini. Urcat în fotoliu, am eliberat frânele și mă gândeam la pricina ruperii și lunecării straturilor de loess. Îmi ziceam: nu rezervele de umezeală le favorizase ruperea. Ci seceta. Seceta din ultimul timp abătută asupra *Metopolis-ulxă*, care nimicise și ultimele rezerve de umiditate și slăbise priza dintre loess și piatră. Invocasem ploile și, când colo, mie îmi era necesară o secetă excesivă. O secetă cum numai anul ăsta a fost. Dar poate nici numai cu seceta nu aș fi obținut ceva. Chiar dacă ea a durat de la începutul lui martie până spre jumătatea lui august. Peste pământul încins peste măsură, care nu se mai putea ține prins de osul de piatră, decât prin ultima și slaba rezervă de dedesubt a unei poj ghițe de umezeală, mai trebuia totuși o ploaie rece, repede și abundentă, care să pătrundă direct între pielea uscată a loessului și osul obrazului de piatră și le-ar fi făcut să se desprindă una de alta pentru totdeauna. Ploaie care, de fapt, a și venit. Cum nu o dată vine în urma lunilor continui de secetă, chiar în zone aride ca ale *Metopolis-vivă*...

Deși ploaia venise, eu n-am crezut că a fost. Nu știam de ploaie. În ultimele cinci-șase zile am lipsit din *Metopolis*, timp în care a plouat. Am fost plecat la *Cetatea de Lână*, să-l caut acolo pe *Constantin Pierdutul i-iul*, regele nebun al *Dicomesiei*, cel care face mental calcule rapide cu zeci de cifre deodată și care a devenit o mândrie nefericită a dicomesienilor.

Este un fel de mașină de calcul pe picioare și neștiutor de sine. A devenit amuzamentul călătorilor nătângi de prin gări care, până la venirea trenurilor, îi dau zeci de cifre pe care să le înmulțească, iar Constantin le spune imediat și oral rezultatul, fără cea mai mică greșeală. Nu l-am găsit pe Constantin, el se retrăsese de mult din fața oamenilor și se ascunsese prin grâiele și porumbiștile *Dicomesiei*. Am aflat doar atât - că ultima oară Constantin fusese văzut părăsind în fugă un lan de grâu în care intrau secerătorii. Fugise de teamă să nu fie descoperit. Dar fugise ca un rege. Se încoronase, purta pe cap o coroană de spice de grâu, iar pe umăr avea un fel de urmă de cuib. Cum adică, un cuib pe umăr? Aici intervenise pofta de legendă și de mister care-i caracterizează pe dicoraesienii câmpiei. Ei zic că pe umerii lui Constantin Pierdutul I-iul prepelețele și potârnichele își fac cuib, pentru ca puii să le zboare mai iute și mai sus decât le este neamul. Dar lui Constantin îi va veni rândul mai târziu în *Cartea Milionarului*.

Întors în *Metopolis* și auzind că a plouat torențial, nu mi-a venit să cred. Dealurile localității, ca și cele din jur, erau la fel de uscate și prăfuite ca și înainte de plecarea mea. Deși asta nu poate fi un argument pentru mine de a nega ploaia care totuși a fost: *Metopolis-ul* se usca repede, chiar a doua zi după un potop.

Plouase deci torențial, deși înclinam să cred că nu, dar nu mă interesa prea mult evenimentul precipitațiilor atmosferice în momentul înapoierii mele la casa de marmoră de pe platou. De aceea, când Topometristul - care a vrut să-mi comunice din vreme despre întâlnirea ce trebuia s-o am cu misitul

Societății Interbalcanice de Arheologie - mi-a spus, printre altele, că zilele trecute au căzut ploi reci și repezi, nici nu l-am luat în seamă, i-am zis chiar „a plouat pe dracu’”. Topometristul s-a simțit ofensat, deși eu nu voisem să-i ating delicatețea pe care totdeauna i-o cruț, ba chiar i-o cultiv cum numai un Milionar ca mine e capabil.

IARĂȘI IAPA-ROȘIE ȘI HAINELE DE GENERAL ALE LUI GLAD

Ofensat, zic, Topometristul mi-a adus ca argument în favoarea afirmațiilor sale că în acele zile și nopți de ploaie torențială el s-a aflat o bună parte din vreme sub cerul liber, făcea măsurători pe terenurile întinse ale fermei Generalului Marosin. Măsura nu numai pentru a însemna locurile unde ajunsese conflictul de împărțeală dintre rudele generalului. Făcea și măsurătorile trebuincioase unor lucrări de revizie a rețelelor de irigație. „A plouat nopți în șir” - mi-a repetat el - spunându-mi că printre măsurătorile făcute acolo s-au numărat și acelea care fixau punctele unde, la lumina lămpilor de mână, fostul pușcăriaș Glad făcea plonjări de scafandru în fluviu pentru mutarea și schimbarea tuburilor de aspiraie, ca și a țevilor de deversare. Fusesse aproape imposibilă montarea noilor tuburi de beton din pricina umflării apelor și a instabilității continui a malurilor și a solului subacvatic, a temperaturii scăzute a apei, care-l împiedicau pe Glad să se miște și să lucreze. De atâta efort și frig, trapul slab și lung i se sleise de tot. Topometristul mi-a spus textual:

„Glad tremura gol și vânăt de frig sub ploaia rece. L-am văzut într-una din nopțile astea teribile. După ultima plonjare pe care a încercat-o cu

disperare, a ieșit cu brațele țepe. Și cu degetele de la mâna dreaptă cu care lucra mai mult, înțepenite și încovoiate ca o gheară de pasăre. (Acesta e felul de a vorbi al Topometristului). Dus la grajdurile lui Marosin, de paznicii de noapte, pe un fel de targă făcută dintr-o rogojină, pus într-o iesle și acoperit cu paie să se încălzească, Glad nu și-a revenit decât a doua zi după prânz. Ar mai fi zăcut acolo dacă nu venea mânioasă Iapa-Roșie care l-a scos din iesle și în noaptea imediat următoare l-a împins de la spate să-și înceapă plonjările la lumina felinarelor, deși ploua la fel de rece și de repede, iar fluviul se vânzolea și mai bezmetic la maluri. Mai mult, Iapa-Roșie mi-a întins mie felinarul (povestește Topometristul), s-a dezbrăcat toată („domnule, e foarte frumoasă”) și s-a aruncat și ea în fluviu lăsându-și trupul mare să-i plutească pe apă, înota, 11 veghea și îi tăia lui Glad orice putință de evadare spre mal. N-am văzut o femeie mai cruntă. Abia ieșea Glad la suprafață vânăt și pierit de frig, că Iapa-Roșie înota aruncându-se spre el, cu un fel de nechez înspăimântător, urla și cu mâinile, și cu umerii, lovindu-l pe Glad cu întreg trupul ei enorm, îl răsturna înapoi în apă și-l făcea să se scufunde din nou și să-și reia lucrul de scafandru. Ploua, domnule, torențial, nenorocitul apărea o clipă de sub apă, rebegit de frig și negru de oboseală, Iapa-Roșie îl făcea iarăși să dispară. N-am văzut o femeie mai frumoasă și mai urâtă care să-și iubească și să-și urască în același timp atât de mult amantul, dorindu-i și cu dragostea și cu ura, izbânda”.

Fără să fi știut, Topometristul aducea încă o dată dovada cât de scumpe au fost pentru Glad hainele de general. Dacă prețul lor l-a înțeles cineva cum trebuie,

acel cineva a fost Iapa-Roșie. Topometristul nu știa că odată cu hainele de general era în joc și o poreclă frumoasă care trebuia să înnobileze un destin.

6. DIN NOU BODEGA ARMEANULUI

MISITUL SOCIETĂȚII INTERBALCANICE DE ARHEOLOGIE NU-MI ESTE NECUNOSCUȚ, NUMAI ASOCIATUL LUI PARE NOU

Trecerile mele pe *i & Bodega Armeanului* sunt de obicei scurte. Nici aceasta, privind întâlnirea cu *Topometristul* și cu misitul *Societății Interbalcanice de Arheologie*, n-a fost prea lungă.

Mi-am garat drezina *Piciorul Neamțului*, având grijă să-i blochez bine frânele. Am încuiat perna de catifea roșie în cutia de sub fotoliul de tablă și m-am îndreptat calm spre intrarea bodegii. Eram punctual. Îmi calculasem exact momentul sosirii.

Abia am apărut în prag și, căutând din ochi, fără grabă, masa *Topometristului*, găsind-o, mi-a venit să râd de plăcere. Îmi stăpânesc mereu foarte bine râsul. Să râzi, dintre toate lucrurile, e lucrul care poate deveni cel mai repede urât și insultător. De data asta, fără să mă tem că fac ceva urât, am izbucnit în hohote. La masa *Topometristului*, nici mai mult nici mai puțin, era însuși *W.W. Bazacopol*, supraviețuitor al atâtor dezastre întâmplare pe dealurile metopolisiene. Deci el se chema a fi reprezentantul în *Metopolis* al *Societății Interbalcanice de Arheologie* cu triplu sediu la Salonic, Istanbul și Ljubljana. Mă rog, de ce să neg că ar putea fi. În definitiv, a fi interbalcanic este o condiție naturală pentru oricine se mișcă prin *Metopolis*, *Cetatea de Lână*, prin orașul *Mavrocordat* sau prin *Dicomesia*. Și a te pricepe la arheologie e o sferă și mai largă, din moment ce prin

împrejurimile *Metopolis-ulvi* și ale *Cetății de Lână* oamenii sunt foarte obișnuiți cu vestigiile antice, folosesc chiar în gospodăriile lor obiecte, vase și alte lucruri de gospodărie care au fost folosite cândva ca lucruri intime și de vechii greci, ajunși până aici, și de romani și de bizantinii care au trăit pe aceste locuri.

Lângă Bazacopol se mai afla un străin, dar mult mai tânăr, poate un asociat al lui, nu-l cunoșteam, figura părea nouă, nemaivorbind că nu-l vedeam prea clar, era așezat puțin cu spatele. Dar pe Bazacopol îl cunosc foarte bine încă din copilăria mea în *Dicomesia*, și din adolescența mea petrecută prin școlile orașului *Mavrocordat*. îl chema *Vasile Bazacopol* și nu înțelesesem, încă de copil, care învățasem alfabetul la școala primară fără *dublu-ve* – fiindcă în românește asemenea literă nu prea se folosește – de ce Bazacopol își pusese firma: *W. W Bazacopol - Societatea Domeniile Pescăriilor Dicomesiene* pe casa unei vădane din comuna *Apud Glava*. Pe vădana aceea o pețise el și-o luase de nevastă (la *Apud Glava dicomesiană* mi-am făcut eu clasele primare). îl știam pe Bazacopol cum sosise în *Apud Glava*: într-o șaretă descojită – cu paie de grâu în portbagaj – trasă de un cal costeliv, dar calul deși costeliv, ciudat, craborțos, fie-mi scuzată expresia. Cal de om sărac, nemâncat și cu burta umflată de apă și de paie. Până aici nimic condamabil. Mai toți începem greu în viață și foarte mulți dintre noi încep scârbos. Totul este să nu continui și să nu sfârșești banal și anonim. Fiindcă a sfârși catastrofal este totuși ceva deosebit, dacă nu chiar o glorie. Bazacopol nu mi s-a părut atunci, la *Apud Glava*, un om urât, deși figura lui cam speria copiii, mai ales vocea lui sonoră

și spartă. Avea o față de Danton, ciuruită de vărsat până în albul ochilor, cu cratere adânci până pe zgârciurile urechilor și la rădăcina părului; buzele mari întredeschise și umede, care în timpul vorbirii dezveleau niște dinți lungi și ascuțiți și care dinți, în mișcarea fălcilor puternice, retezau ca o ghilotină fiecare vorbă în două, jumătate zvârlind-o celor spre care o rostea, jumătate rămânându-i pe limba roșie și printre gingiile însângerate. Nu vreau să exagerez acum la bătrânețe, asta a fost impresia mea de copil. Dar, am zis, figura lui nu m-a speriat. În *Dicomesia* văzusem chipuri mai tulburătoare decât al lui. Mai mult mă speriaseră acele două *dublu* ve-uri puse în fața numelui de Bazacopol. Eram copil și pentru mine semnele necunoscute sau aproape necunoscute semănau cu stafile pe care nu le văzusem niciodată și de care mă temeam.

Societatea *Domeniile Pescăriilor Dicomesiene* n-a rezistat mult, Generalul Marosin, din *Metopolis*, pătrunsese și în acel perimetru al *Dicomesiei* și, în mai puțin de o jumătate de an, Bazacopol a dispărut din *Apud Glava*, părăsindu-și vădana, o femeie frumoasă, de altfel, și energică, care a continuat apoi să locuiască o vreme în casa tatălui ei (acolo unde apăruse firma); tatăl vădanei, un potcovar bătrân ce-și vânduse demult sculele altui meseriaș din comună, nu făcea altceva decât să stea pe o bancă în fața porții, să privească fix spre stradă și spre casele de vizavi și să tușească.

Nu după mult timp, Bazacopol a reapărut în *Apud Glava* într-o trăsură luxoasă, cu cupeu decapotabil și cu vizitiu îmbrăcat muscălește în caftan cu șnururi, cam uzată, dar o trăsură cu cupeu, trasă

de doi cai negri înalți, curați, țesălați în carouri. Și-a urcat vădana lângă el pe pernele moi de piele, a dat ocol pe străzile *Apud Glavei* și a dispărut într-un nor de praf pe șoseaua care ducea spre orașul *Mavrocordat*.

Într-adevăr, când împrejurările îl făcuseră să dea faliment ca mandatar la *Domeniile Pescăriilor*, Bazacopol ar fi spus: „Mult praf în ochi am eu de azvârlit oamenilor de aici”. Devenit adolescent, n-aveam de unde știi că la *Mavrocordat* aveam să-l întâlnesc din nou. Dar mintea unui copil are un gen de reducere a lucrurilor, apropiat de marile sinteze, încât poate uneori prevedea cu genialitate. Plecând spre școlile *Mavrocordat-ului*, îmi spuseseam, amintindu-mi că Bazacopol dispăruse ultima oară din *Apud Glava*, într-un nor de praf pe șoseaua dinspre *Mavrocordat*: „Acolo am să-l întâlnesc din nou pe W.W.

Bazacopol”. Și l-am întâlnit. Mai întâi i-am întâlnit firma, o alta desigur:

Cerealino - Caffaro - Sămânța

Societate de îmbunătățiri Funciare și Culturi Selective

W.W. Bazacopol & Emil Havaet Lascareanno în general, înțelegeam firma, în afară de *Caffară*. Am văzut chiar prin magazinele mavrocordate de frânghii, semințe, răsaduri și puieți, cutii mari, frumos colorate, pe care scria *Cerealino - Caffară... etc.*, mi s-a dat voie chiar să mă uit în ele și să observ că nu conțineau decât lucruri foarte obișnuite, boabe de fasole, de ovăz, de mazăre sau de grâu, dar n-am înțeles cuvântul acela pe care nu-l înțelesesem nici prima dată când văzusem firma: *Caffară*. După cum nu înțelesesem prea bine numele asociatului de pe firma

lui Bazacopol. *Emil Havaet Lascareanno* era cunoscut în *Mavocordat* - pe atunci aproape un adolescent - făcuse câteva clase la liceul local, dar numele lui real era *Emil Ionescu*. Havaet îi era porecla, dar de ce o acceptase în locul numelui? (Cât privește numele *Lascareanno* acesta intriga mai puțin, putea fi o adăugire de noblețe: din *Dicomesia* se ridicase cândva un om, anume *Filip Lăscăreanu*, supranumit *Teologul-Umilitul*, devenit savant bizantinolog, cu studii în străinătate și rămas definitiv ca profesor la universitățile occidentale. *Emil Ionescu-Havaet*, deși nu se înrudea prin nicio legătură serioasă de familie cu savantul, își adăugase numele de Lăscăreanu, cum au făcut de altfel și alți oameni de prin partea locului, manifestându-și astfel orgoliul de a fi concetățeni cu marele teolog, deși nici ei nu-i erau rude.) încă de copil am avut pasiunea istoriei și reținusem din cărțile cele mai sumare că *Havaet* e un fel de *bacșiș turcesc* care însemna venit din slujbă; în Principatele Române aflate sub turci, funcționarii n-aveau leafă, trăiau din ce le pica. Mă întrebasesem în ceea ce privește asociatul lui Bazacopol: de ce își spune *Havaet*? și de ce pus în așa fel după ef-ul acela franțuzesc și înaintea celui Lăscăreanu scris într-un fel, tot pe franțuzește, *La scareanno*? De ce nu și-a spus *Emile Ionescu* 1 De ce *Havaet Lascareanno*? Să păcălească pe cineva? Să se creadă cumva că e vorba realmente de un străin, poate chiar francez, sau de cineva trecut și răstrecut prin lume? într-adevăr, dacă ne gândim bine, *Havaet* așezat astfel: & *Havaet Lascareanno* - suna derutant și european, mai ales după *W.W. Bazacopol* și după *Cerealino - Caffară - Sămânța*.

De la firma aceea l-am pierdut din ochi pe

Bazacopol în orașul *Mavrocordat*, deși firma a mai rămas un an sau doi, iar când a dispărut de pe clădirea cu pricina aproape că nici n-am observat.

A trecut timpul, era nu cu mult înainte de războiul din 1916, când mi-a venit la ureche o poveste foarte întortocheată.

În orașul *Mavrocordat* trăia un anume *Leonida Reichenbach*. Om vesel, delicat, fricos de brutalitate, bun în negustoria de mercerie, deși cam muieratic și foarte păgubos în aventurile amoroase. I se abandonau copiii în fața prăvăliei, uneori și de femei cu care nu avusese prea mult de-a face, în sfârșit, fel de fel de lucruri care supără inteligența, frumusețea sentimentelor și plăcerea de a trăi. Reichenbach avea o mare pasiune: *teatrul*. Și cea ce era cu totul necunoscut pe atunci în *Mavrocordat*: *cinematografid*. Nu se împliniseră mulți ani de la primele nebunii ale lui Louis Lumiăre, iar Reichenbach era nebun după cinematograf, „ah, – spunea el – s-a inventat pe lume o altă viață, iar noi să n-o știm și să n-o așteptăm decât pe cea de dincolo, din rai sau din iad?” și Reichenbach n-a așteptat raiul și iadul. Își cheltuia o bună parte din câștigurile de la mercerie și de la alte multe prăvălii ale sale, ca să meargă să vadă teatru la București, chiar la Kiev și la Atena. Risipea din banii lui ca să atragă la *Mavrocordat* turneele *Societății Dramatice* din București cu Aristizza Romanescu și Grigore Manolescu. La Atena a mers să vadă, în copii cam voalate, primele filme ale lui Max Linder:

Max patinează, Max schiază, Max se însoară. Numele Georges Mdlids, Ferdinand Zecea, Filoteo Alberinni, William Paul și al atâtor alți mici ași ai ceții cinematografice de început, le știa bine la data aceea

chiar și voluminoasa *Carolina-cea Scurtă*, nevasta lui Reichenbach, care deși nu văzuse niciodată un film de cinematograf, numai auzise ceva de la soțul ei, le povestea în amănunt pe toate în prăvălie cui dorea s-o asculte. Le povestea chiar mai bine decât Reichenbach, care era puțin peltic și cam încurca scenele. Când Reichenbach a adus în orașul *Mavrocordat* o copie uzată după *Max se însoară* și o altă copie, de la Atena, după *Jocurile Olimpice*, credea că o să fie o mare fericire pentru toți mavrocoidații. Dar n-a fost așa. Era asta prin 1913 sau poate mai târziu. Însăși *care lina-cea-Scurtă* - lumea spunea că era deja sătulă de cinematograf - n-a fost să vadă spectacolele de film patronate de soțul ei, deși ea povestise înainte cu plăcere, ani în șir, despre cinematograf și iar despre cinematograf, fără să fi văzut niciodată cinematograf. Leonida Reichenbach era un evreu grecizat ai cărui înaintași se crede că au venit în Principatele Române cu unul dintre principii Mavrocordați, cărturari și amatori cam excentrici de arte frumoase. (Să fi venit înaintașii lui Reichenbach în Principate cu Nicolae Mavrocordat sau cu Constantin Mavrocordat - fiul și respectiv nepotul putrefiatului de cultură Alexandru Exaporitul? Sau ceva mai târziu, împreună cu blândul principe al abundenței și iubitorul de școli europene - Alexandru Ipsilante-Năsosul?) în ceea ce-l privește pe Leonida Reichenbach, el a apărut în orașul *Mavrocordat* prin 1865 când localitatea încă nu purta acest nume și a fost printre aceia care au susținut sus și tare în 1908 - chiar a cheltuit și mulți bani pentru asta - ca orașul să fie numit așa și nu altfel: *Mavrocordat*. De ce neapărat *Mavrocordat*? Nimeni nu știe prea bine. În jurul anilor 1900 era o grabă

generală de a schimba numele localităților și de a boteza instituțiile cu nume pompoase, de a le lega pe toate de trecutele evenimente ale istoriei naționale, chiar dacă localitățile în cauză și instituțiile nou botezate n-aveau o legătură prea directă cu momentele istorice pe care le evocau prin numele nou primit. Și nu de puține ori, chiar evenimentele și figurile istorice pe care trebuia să le evoce nu erau prea bine alese și de primă mână. Cam în același timp cu orașul *Mavrocordat* și-a primit și *Metopolis-ul* numele de *Metopolis*, până atunci se chema cam turcește, într-un fel foarte greu de pronunțat. Un arheolog descoperise prin părțile locului, sub niște dealuri un fel de metope – niște plăci de marmoră roșie cu basoreliefuri bizantine. Și atunci i s-a spus repede orașului din apropiere *Metopolis*, adică orașul metopelor, iar locuitorii lui și-au zis tot atât de repede metopolisieni, începând să creadă că sunt cu adevărat urmașii direcți ai romanilor-bizantini imperiali (bizantini care-și întinseseră într-adevăr stăpânirea prin aceste locuri – singurul lucru de altfel verificat de istorie).

În anii aceia Reichenbach și alții susțineau, la rândul lor, ca localitatea unde trăiau să se numească *Mavrocordat*, au improvizat chiar niște date un pic imaginare despre o anume *Sultana Mavrocordat*, nepoată a *Exaporitului*, care ar fi fugit și s-ar fi ascuns pe aceste locuri să-și trăiască o dragoste romantică cu un foarte bogat, îndrăzneț și răzbnător negustor-laz – stăpân pe aproape întreaga parte de miazăzi a câmpiei dicomesiene. Mai ales Reichenbach făcuse totul ca orașul să primească acest nume. Și după ce, în sfârșit, numele *Mavrocordat* din poreclă intrase în

obișnuință a fost consfințit de un gest regal, Reichenbach a aruncat alți bani să-i facă pe malul fluviului o statuie enormă fostului domnitor Constantin Mavrocordat (care a domnit de șase ori în Muntenia și de patru ori în Moldova): statuia îl arăta pe temerarul fanariot așezat într-un fotoliu înalt de piatră, ținând într-o mână Constituția pe care o dăduse Țării Românești, iar în cealaltă mână ziarul *Mercure de France* unde îi fusese lăudată Constituția. Tot Reichenbach a fost acela care a insistat cu încăpățănare să se sape pe soclul statuii acea inscripție în latinește, atât de iubită cândva de Constantin Mavrocordat și cu care își însoțea de fiecare dată portretele: *CONSTANTINUS MAVROCORDATUS, UTRIUSQUE VALAHICAE ET MOL-DAVIAE PRINCEPS - REGIFICOS FASTUS MUSARUM*

VINCITAMORE.

Dar banii și patimile cheltuite de Reichenbach pentru cinematograf și pentru teatru au întrecut totdeauna cu mult dragostea lui pentru istoria și gloria mavrocordată.

Fie din patima lui pentru teatru și cinematograf, fie din altele, fie în urma călătoriilor sale costisitoare prin sud-estul european, prin Orientul Apropiat și Mijlociu, fie din toate la un loc, care nu prea aveau vreo legătură directă cu prosperitatea merceriei, Leonida Reichenbach se ruinează și odată cu el alții care țineau de afacerile lui, mari sau mici prăvăliași și tabaragii de același neam cu el. Asociații, debitorii, mandatarii, agenții lui de desfacere și de schimb îl părăsesc *in corpore*, iau calea altor orașe, lăsându-i lui Reichenbach în grijă și sinagoga din *Mavrocordat*. Îl

părăsesc și nu prea. Cu puțin timp înainte de izbucnirea războiului 1916 - 1918 prietenii plecați îi dau o telegramă lui Reichenbach: „Vinde-o”. Adică, să vândă sinagoga și să-i urmeze. „Cum s-o vând, blestemaților?” - țipase Reichenbach în fața merceriei, înspre trecătorii care nu știau prea multe despre afacerile lui și despre ultimele lui vești primite prin poștă. Sinagoga era improvizată într-o clădire lungă care fusese în timpul războiului balcanic din 1913 sediul unui Stat-Major de front. O casă destul de îngrijită, pe care Reichenbach știuse s-o facă foarte bine să arate a sinagogă. Rămas singur, în *Mavocordat*, continuase s-o vâruiască, să-i schimbe geamurile lipsă, să-i vopsească gardul de fier forjat. „Și ce dacă ei, blestemații, îmi spun, vinde-o?” - striga el în continuare, arătând telegrama ultimilor săi clienți care mai călcau totuși prin prăvălia lui aproape goală. „S-o vând, voi ce ziceți? Să nu-mi spuneți și voi s-o vând, blestemaților, că nu vă mai primesc în prăvălie”. Unii spuneau că Reichenbach, în felul acesta, vaitându-se în prăvălie, în fața prăvăliei, la adunările municipale, ar fi făcut reclamă și publicitate clădirii pentru obținerea unui preț cât mai bun. „Dar cine să cumpere o sinagogă?” - spunea tot Reichenbach. „N-a fost sinagogă la începutul începutului” - spuneau alții - așa că vânzarea părea mai puțin dificilă. Clădirea a fost mai înainte, se știe, un Stat-Major. „Dar cine să cumpere un Stat-Major?” - intervenea tot Reichenbach. Totuși s-a prezentat un cumpărător. Reichenbach i-a arătat nu numai telegrama, ci și o încuviințare scrisă și parafată de un înalt for al comunității evreiești. Costul clădirii urma să ia o cale umanitară, să fie vărsat în folosul emigrațiilor foarte curențe atunci în

ajunul războiului. „Dar înainte de Stat-Major ce-a fost?”-a întrebat brusc cumpărătorul”. Asta nu mai știu - a răspuns Reichenbach - dar am să mă interesez, vino mâine și-ți spun”. Cumpărătorul a venit a doua zi: „Ei?”. „Domnule - i-a spus Reichenbach - înainte de a fi Stat-Major se pare că a fost tot sinagogă”. Cumpărătorul a tăcut. Credea că Reichenbach îl ironizează. Totuși s-a întors iar: „Și înainte de a fi fost mai întâi sinagogă, ce-a fost?” Reichenbach, fără să se mai intereseze, i-a răspuns direct, dând din umeri: „Asta numai Dumnezeu poate ști”... Povestea făcuse înconjurul orașului și Reichenbach și-a înmulțit simțitor simpatiile până și în cartierele curelarilor bulgari și ale săpunarilor de nație neștiută. I s-a oferit o subscripție care atingea aproape costul clădirii pusă în vânzare. Reichenbach n-a primit: „Ca evreu înțeleg frumusețea gestului, dar ca grec cu știința calului troian nu mă las prins nici măcar într-o cursă bună. Primesc subscripția, dar, în valoarea ei, semnați-mi actul de vânzare-cumpărare al clădirii”. A căutat să-i convingă pe mavrocordați că el nu face un păcat cu negocierea clădirii sinagogii; „Dacă lucrul e bine făcut, Dumnezeu ocrotește”. Dar lucrurile s-au oprit aici. Reichenbach a trebuit să părăsească orașul, întârziase destul de la primirea semnalului de plecare.

A izbucnit războiul.

După un prizonierat de mai bine de trei ani în care am fost purtat prin hrubele de lignit ale Westfaliei și prin podișurile reci ale Bavariei, la încheierea păcii m-am mai întors totuși pentru puțin timp în orașul *Mavrocordat*. Îmi mai păstram candoarea de copil, dacă o dată revenit în oraș, printre primele întrebări, a fost asta:

„Ce s-o fi întâmplat cu sinagoga lui Reichenbach?
„Războiul făcuse să se șteargă multe amintiri, nu numai vieți, și când m-am întors puțini mai știau că în clădirea cu pricina, acum total schimbată, a fost cândva o sinagogă, iar mai înainte un Stat-Major. Clădirea arăta acum ca și nouă, i se aplicaseră coloane false cu cariatide pe pereții laterali, iar sub frontonul nou dinspre strada principală era o firmă imensă, luminată noaptea din spate cu felinare de gaz metan:

CONCORDIA

W W. Bazacopol – Emil Havaet Lascareanno
Societate de Navigație Fluvială Civilă

Așa stând lucrurile, când l-am văzut pe Bazacopol din nou în *Metopolis*, la *Bodega Armeanului*, stând la masa *Topometristului*, am mai rămas puțin în pragul bodegii fără să înaintez înăuntru. Am așteptat până ce *Topometristul* a întors capul spre ușă și m-a văzut. L-am salutat respectuos, m-am răsucit în prag pe călcâie și am părăsit *Bodega Armeanului* îndreptându-mă liniștit spre malul fluviului să mă plimb puțin. Aveam de gând să mă întorc apoi la bodegă și să stau de vorbă totuși cu Bazacopol și cu tânărul lui asociat. Mai întâi însă voiam să mă plimb puțin. Așa obișnuiește *Milionarul* când vrea să afle lucruri în plus despre oamenii și întâmplările cărora le întoarce pentru o clipă spatele.

Societatea Interbalcanică de Arheologie nu mă mai interesa, e adevărat. Cât îl privea pe Topometrist, el însuși, când mă zărise în ușă, îmi făcuse un semn dezolat din umeri, adică „uite, n-am știut că Bazacopol e misitul Societății de Arheologie” și aproape îmi acoperise retragerea din prag, angajând repede o

discuție la masă cu Bazacopol și cu celălalt misit, fiindcă, am zis, erau doi. Totuși, Societatea Arheologică exista. O reprezenta într-adevăr Bazacopol. Și celălalt, care mi se păruse nou și necunoscut, dar care nu era altul decât Emil Havaet, maturizat de un război mondial și de atâtea altele, foarte schimbat prin trecerea vârstei și prin experiența afacerilor.

Puteam să prevăd ușor că pe acești doi oameni aveam să-i întâlnesc de aici încolo foarte des în *Metopolis* și chiar în casa Generalului Marosin. Și că aveau să se arate mult mai serioși și mai tenaci în ceea ce voiau să facă, decât ar fi crezut un prieten intim al lor sau un dușman feroce al lor. Dacă am pune la socoteală numai războiul care a trecut de mult. Trecuse un război și după un război fiecare om își joacă nu numai șansele prezente, ci și pe cele trecute și pierdute. Bazacopol cunoștea bine *Metopolis-ul*, fusese amestecat și în fostele antreprize desfășurate cândva printre dealurile *Metopolis-vivi* de *Societatea Regală de Construcții în Regie* și *Societatea de Sobe și Decorații Interioare*, știa că marmora trebuie să existe pe undeva. Printr-o societate de arheologie de marcă se putea pătrunde mai nobil și mai sigur sub temeliile orașului pentru a căuta acolo comoara de sfârșit. Lucrul pe care nu puteam să-l prevăd așa ușor era că mai târziu generalul Glad, părăsindu-și și lichidându-și glorioasa fabrică de lumânări de seu, avea să le-o ia înainte și să ajungă mai repede sub oraș și să-l macine pe dedesubt.

Cu aceste gânduri despre ceea ce se va întâmpla în *Metopolis*, mai sigur sau mai puțin sigur în ceea ce privește amănuntele, m-am înapoiat la Bodega

Armeanului pentru a-i privi mai îndeaproape pe actorii care se vor juca foarte serios cu *Metopolis-ul* în anii ce aveau să vină.

JUSTINIANA

BYZANTINĂ

Mă aflu încă la masa Topometristului de la Bodega Armeanului, Bazacopol aproape terminase de expus intențiile sale strict științifice și ale asociatului său Havaet privind explorările noii societăți arieologice în zona *Metopolis*, când a apărut în ușă *Generalul Glad*: înalt, osos, palid, cu părul lui blond, lins și pieptănat cu cărare, ținându-și degetul mare de la mâna dreaptă spânzurat a uitare într-o butonieră de la pieptul tunicii, învâluind cu privirea pierdută a ochilor săi albaștri spălăciți întreaga încăpere a bodegii, a schițat un salut obosit, care părea însă magistral, către toată adunarea aflată acolo. Figura lui străină, statura subțire și impunătoare în hainele acelea de general fără trese, dar impecabile, au atras imediat atenția. Capetele s-au întors spre el. Larma bodegii s-a stins câțva timp într-un murmur confuz.

„*Generalul Glad*” – i-am spus tare Topometristului care se afla în partea cealaltă a mesei lungi unde eram așezat. „A, da, *Generalul Glad*” a repetat *Topometristul*, zâmbind delicat, rememorându-și probabil scena nocturnă din apa fluviului, cu Glad plonjând învinețit de frig, supravegheat cu sălbăticie de Iapa-Roșie care înota în așa fel încât să-i taie orice retragere spre mal.

„*Generalul Glad?*” – a întrebat cu vocea lui sonoră și spartă Bazacopol, făcându-i pe cei din bodegă, care încă nu-și întorseseră capetele, să se uite spre ușă.

„Exact. *Generalul Glad*” – aprobase scurt Havaet, care avea un tic de politețe: când auzea pe cineva spunând ceva, orice, intra și el în vorbă cu „exact”. Dacă i se dădea bună ziua, răspundea, înălțându-și palmele în fața pălăriei ca și cum s-ar fi predat: „Exact”. Iar când saluta, de asemeni, nu spunea bună ziua, ci „Exact”, cu același gest de predare.

În acest moment din bodegă a fost pecetluită porecla lui Glad, o dată pentru totdeauna: *GENERALUL GLAD*.

Topometristul – om de lume, atent și curtenitor – s-a ridicat de pe scaun, a mers spre ușă și l-a adus de braț la masa noastră pe *Generalul Glod*.

După puțin timp, am părăsit cu toții *Bodega Armeanului*, îndreptându-ne spre *Piciorul Neamțului*, unde se afla garată drezina mea. M-am urcat în fotoliu, după ce mi-am așezat cu grijă perna de catifea roșie. În spatele meu, au luat loc în picioare *Generalul Glad*, *W.W. Bazacopol*, *Emil Havaet* *Lascareanno* și *Topometristul*. Sub privirile curioase ale lumii adunate în acea seară în grupuri numeroase pe malul fluviului, am început să manevrez maneta de împingere și am pornit cu drezina pe curba de întoarcere a traseului meu.

Am oprit după câteva minute de mers în dreptul unor clădiri de unde începe capătul dinspre fluviu al străzii principale. Una din clădiri, cea mai veche și poate cea mai solidă, avea încastrate în peretele fațadei blocuri mari de marmoră roșie. Un străin putea crede că e o cazarmă, în cel mai civil caz, vreo școală de meserii. Ce a fost clădirea mai demult de tot nu se știe, decât numai că în urmă cu aproape cincisprezece ani a început să ființeze aici aurăria

patronată de doamna *Fibula Serafis*, unde se turnau și se montau podoabe femeiești, din monezi vechi și obiecte antice găsite prin jurul *Metopolis-vivi* și pe drumurile *Cetății de Lână*. (Am mai vorbit despre asta). Clădirea are în interior, în centra, de la un capăt la altul al ei, o încăpere imensă, nepodită, cu nisip pe jos, un fel de magazie interioară lungă, unde *Fibula* și asociata sa *Guldena* și-au avut instalate cuptoarele de topit, băile de nichelat, cromat și argintat și unde își țineau, în stive înalte până la plafon, mulțimea de matrițe pentru turnat podoabe precum și numeroasele obiecte de feronerie finite, lămpi, ornamentații pentru scrinuri și pentru rame de oglinzi, pentru uși, ferestre etc. Casa nu are decât două camere de locuit, în față, adică în partea dinspre fluviu, una în stânga, alta în dreapta aurăriei. Într-o cameră a locuit *Fibula*, într-alta *Guldena*, fiecare, printr-o mică fereastră cu gratii de argint și forăibăre de bronz, urmărea din camera ei ce se petrece la cuptoare, la băi și la matrițe. În hala cuptoarelor și a băilor a fost primită cândva din mila *Fibulei* și a *Guldenei* și a locuit un timp în aurărie mica Iapa-Roșie pe când avea numai zece, doisprezece ani. Acum *Fibula* și *Guldena* nu mai locuiesc aici și nu mai au aurărie de mai bine de patru ani. Iar Iapa-Roșie se știe ce e azi, mai puțin se știe ce a făcut ea între vârsta de zece ani și vârsta de acum.

W.W. Bazacopol, Emil Havaet, Generalul Glad și Topometristul au coborât din drezina mea în fața acestei clădiri.

Eu mi-am urmat drumul cu drezina spre platou. Când am pornit mai departe, am mai privit o dată firma proaspăt apărută pe ușa de la intrarea fostei aurării a *Fibulei*:

JUSTINIANA BYZANTINĂ

*Societate Interbalcanică de Săpături Arheologice
Salonic - Istanbul - Ljubljana - Metopolis*

W. W. Bazacopol - Emil Havaet Lascareanno

„Exact” - mi-am zis.

Atât numai că la cele trei sedii oficial declarate ale *Societății Interbalcanice*, pe firmă se mai adăugase unul: *Metopolis*. Iar Emil Lascareanno își adăugase un umlaut pe e: *Havaet*. Feminizarea numelui Justinian era justificată, cel puțin ca acord gramatical la vocabula *societate*. Justinianabyzantină.

7. IAPA-ROȘIE ȘI ÎNTÂIA ZĂPADĂ

TRECEREA FLUVIULUI ÎNGHEȚAT CU GHETE
DE MĂRITIȘ

Înainte de a fi încăput pe mâna barcagiilor și de a fi fugit în *Marmația* să-l întâlnească acolo pe tăietorul de lemne, să-l ia de soț și să-și înceapă, tot acolo, ceva mai târziu, dragostea cu Glad, *Iapa-Roșie* cunoscuse primul bărbat dincolo de fluviu, la alergările de cai sălbatici din *Dicomesia*. Tinerii dicomesieni se întrec călări în fiecare an pe zăpadă în fața fetelor, de ziua Bobotezii, pe lunca goală dintre *Cetatea de Lână* și dintre pădurile de salcâm de la *Glava* și *Apud Glava*.

Iapa-Roșie avea atunci cincisprezece - șaisprezece ani și locuia în *Metopolis*. *Fibula* și *Guldena* o luaseră în grijă de la *Kiva-cea-Mare*, păzitoarea de bivoli, și îi dăduseră un pat într-un colț al aurăriei. Până la 15 ani *Iapa-Roșie* nu cunoscuse zăpada, pentru că n-avusese ghetе și nu ieșise din casă în zilele de iarnă. Fetele nu primeau ghetе până la vârsta când puteau umbla după un bărbat. Asta și pentru a le feri să-și înceapă prea devreme dragostea, dar și în credința că o fată nu merită o prea mare

cheltuială. Cine a văzut de-a dreapta sau de-a stânga fluviului, în plină iarnă, vreo fată alergând în picioarele goale, ieșind dintr-o curte și intrând în alta, sau, tot în picioarele goale, dând grăunțe la găște ori cărând în grabă o furcă de paie pentru caii din grajd, să știe că fata nu era încă de măritat, nu avea ghete, iar zăpada n-o cunoștea bine decât prin pașii aceia de câteva clipe. Un trap de fată fără pieptul crescut și fără putința de a-și face singură un rost pe lume umbla în picioarele goale primăvara, vara și până toamna târziu, iar din decembrie până în martie stătea închisă în casă aproape tot timpul. Care dintre fete își începea dragostea mai devreme decât vârsta încălțării, o începea în picioarele goale și de cele mai multe ori așa își trăia viața mai departe și așa sfârșea, în picioarele goale. Felul acesta de pedeapsă a fetelor până la sortii măritişului ține de un obicei dicomesian și s-a întins pe amândouă malurile fluviului. Chiar în *Metopolis*, care se cheamă că e întrucâtva oraș, obiceiul a fost socotit ca bun și înțelept.

Kiva-cea-Mare, care-și dusesese dragostea toată viața numai în picioarele goale încă de la primii bărbați întâlniți ce-și aveau însă femeile lor și casa lor, o ferise cât putuse pe lapa-Roșie de pofta prohabelor atâta vreme cât copila a umblat desculță. Voia să-i cumpere ghete în prima iarnă când fata va arăta semne de șolduri și piept, s-o împingă apoi să plece de Bobotează pe gheața fluviului, să ajungă dincolo, în *Dicomesia*, pe lunca de întrecere, să se așeze în șirul fetelor încălțate și îmbrăcate în haine călduroase care priveau într-o așteptare speriată spre tinerii dicomesieni de însurat cum își biciuiau caii sălbatici, cu chiciură în coame, pe frâie și în bărbi, și cum

alergau în galop prin pulberea zăpezii. Fuga barbară a viitorilor gineri dicomesieni se termina nu de puține ori cu oase frânte și capete sparte, dar totdeauna cu răpiri de fete virgine. O fată răpită în lunca de întreceri avea siguranța că va deveni soție, va avea o casă și o familie a ei. Lucru esențial pentru destinul unei femei. Nu rareori, răpirea se făcea prin înțelegere.

Dar *Kiva-cea-Mare* murise pe la mijlocul vieții într-un zăpor al fluviului, care rupsese malurile și ștersese sate întregi de pe fața pământului și când pieriseră sub ape și mulți dintre bivoli negri pe care femeia-i păzea. Kiva-cea-Mare n-a avut casă. Cât timp copila a fost mică ea a purtat-o în spinare într-un sac. Verile, Kiva își făcea un umbrar pentru ea și pentru copilă, din stuf sau papură, toamna și iama se adăpostea în pântecul unui vapor părăsit pe care-l împărțise în mai multe încăperi și-l căptușise pe dinăuntru cu piei de animale. Kiva își făcea pieptini din coame de bivol, cine a văzut-o și a știut-o își aduce aminte de ea ca de o femeie mare, aproape uriașă, care clătina pământul când mergea, dar mereu pieptănată frumos, cu părul împletit înalt pe creștetul capului. Îl pieptăna așa, pentru că pe cap își ducea vasul greu cu apă, legătura cu mâncare, toate lucrurile ei de gospodărie, când rătăcea departe de fluviu prin pășuni, cu săptămânile și cu lunile, ca să-și pască bivoli. Când Kiva a murit nu s-a găsit în casa ei, aflată între scândurile vaporului, mai mult decât se știa că are.

Copila cate avea să devină mai târziu *Iapa-Roșie* era destul de mărișoară în ultimii ani de viață ai Kivei, începuse să se obișnuiască să stea singură printre

pieile de animale din vapor, să-și facă singură rost de mâncare, unii spuneau chiar că prindea peștele pe sub apă cu botul, ca vidrele. Se pare însă că *Kiva-cea-Mare*, fie că se aștepta, fie că nu-și aștepta sfârșitul acela brusc, n-a fost atât de neprevăzătoare în ceea ce o privea pe copila ei (se crede că nu era chiar copila ei, că o găsisse lepădată pe undeva, dar lucrurile astea sunt greu de dezlegat). Cu câțiva ani înainte de a pieri, *Kiva-cea-Mare* dusesse în casa *Fibulei* și *Guldenei* tot ce avea mai de preț: o ladă sau două încărcate cu lucruri neștiute de nimeni, în afară de ea și de cele două aurărese. O comoară nu putea fi. Chiar dacă ar fi fost o comoară, *Kiva-cea-Mare* nu i-ar fi știut prea bine valoarea. Se prea poate ca în lăzile ei să nu fi fost mai mult decât monede de bronz și fel de fel de vechituri ruginite de metal care se găseau cu sutele și miile pe drumurile și prin coclaurile pe care ea le călca, între fluviu, *Metopolis* și Mare. În orice caz, chiar dacă în lăzile ei s-au aflat și lucruri de valoare, dacă era vorba de monezi mai prețioase și pietre scrise în limbi necunoscute, singurele care știau bine să le cântărească valoarea au fost numai *Fibula* și *Guldena*. Mai bine zis, *Fibula*, fiindcă *Guldena*, dincolo de flăcările cuptoarelor din aurărie și de tiparele pentru turnarea podoabelor, prea multe nu știa.

Fibula și *Guldena* au luat-o pe copilă la ele și i-au făgăduit și ele o pereche de ghete când au primit-o într-un colț al aurăriei și i-au dat un pat. Fata trebuia să-și câștige ghetele frecând cu cenușă și nisip până când îi săreau ochii din cap de durere monezile vechi din fier, aramă, bronz, argint, câteodată și de aur; ciuruite de vreme, sau curățind fel de fel de obiecte de metal sau frânturi de metal coclit, cu forme ciudate,

înainte de a fi aruncate în cuptoare: coifuri antice de luptători, săbii, centuri, ace de păr (fibule), pandantive etc. etc.; apoi din nou, după ce cu linguri de piatră se răsturna metalul topit în tipare, lua la rând podoabele nou-născute, inele, brățări, cercei, agrafe să le curețe și să le fățuiască, iar pe altele să le așeze în băi, după cum le era sortit, pentru a fi nichelate, cromate, argintate sau aurite. Câteodată, direct din monezile vechi cu chipuri de zei și împărați, după ce le curăța până la strălucire, monta, după sfaturile Guldenei, centuri, coliere, coroane pentru mirese.

La aurărie prinsese de mică Iapa-Roșie gustul pentru podoabe femeiești. Când Fibula și Guldene n-o vedeau și n-o pândeau de după micile lor ferestre cu gratii de argint și foraibare de bronz din coasta aurăriei, ea își prindea de urechi cercei calzi încă, își puneă inele fierbinți în degete, iar pe cap coroane de frunze argintate sau aurite, sau coroane de monezi imperiale pentru mirese. La început, mai mult decât orice, îi plăcea trecerea prin foc a coifurilor și a săbiilor, a banilor vechi vărsați cu găleata de Fibula și Guldene în micile topitorii, avea o bucurie de fiară mică să privească lichidul lor fierbinte, pe care ea îl numea, după metalul vechiturilor, cu o batjocură de copil flămând, miere de fier, miere de aramă, miere de argint, miere de aur, din care cele două femei, cu figuri străine de tot ceea ce făceau, turnau, în forme de nisip întărit și înrămat în cutii de oțel, agrafe, fel de fel de nimicuri scumpe pentru femeile tinere. În lumea mizerabilă de azi, numai femeile tinere merită strălucirea și bogăția împăraților” – spunea Fibula. Dacă îi plăcea focul în care erau aruncate monezile și

obiectele vechi de metal, o mirau și privea cu teamă lucrurile acelea noi apărute din tipare, ieșite reci de acolo, dar purtând strălucirea flăcărilor. Le dorea, dar de frică de multe ori nu le atingea; deși devenite reci, credea că într-o zi o flacără a lor ascunsă are să izbucnească să caute apă și are să sugă părul, degetul, brațul, tâmplele, șoldurile și mijlocul aceleia care le va purta. Poate credința asta fi venea de la Kiva-cea-Mare, care o ferise de metal și de orice podoabă femeiască de metal făcută din „măruntaiele pământului”, spunându-i că nimic nu e mai frumos decât un lucru făcut din corn de bivol, din piei de animal, din lâna de oaie sau din fulgi de pasăre. Astea vin de deasupra pământului și din soare. Ce vine de dedesubtul pământului nu e al omului, cu atât mai puțin al femeii care destul a fost blestemată să meargă cu capul și ochii în jos și care are rostul, cu cât trăiește și află, să se uite și ea din ce în ce mai mult la soare. Cam atâta a învățat ea de la Kiva, dincolo de spălarea pe față și a trupului în fluviu și dincolo de priceperea de a se ascunde de câte ori vede sau aude pe cineva necunoscut apropiindu-se de vapor.

Odată, pe când Kiva era plecată cu bivoli la păscut, copila a găsit fiitr-un ghioz, ascuns al calei vaporului, un mic clopot galben cu care-i plăcea să se joace, avea un sunet ca un chelălăit subțire și tânguitor. Kiva, întoarsă la vapor, i-a smuls clopotul din mână, a săpat pământul lângă un deal cu o cazma și l-a îngropat acolo: „Clopotul lătra, nu suna. Era cățelul pământului și locul lui e în fundul pământului”. În locul clopotului, Kiva i-a dat copilei un ciucure de lână roșie care i-a devenit o jucărie îndrăgită și

nedespărțită.

Ajunsă în grija Fibulei și a Guldenei, copila creștea înaltă și subțire, avea oase lungi și drepte, în încăperea imensă a aurăriei cu căldură de cuptor umbla aproape despuiată și în picioarele goale, rochia cu care venise îmbrăcată de la Kiva-acea-Mare îi rămăsese mică și se măcinase pe ea de atâta purtat, „se topise de-a dreptul”, cum zicea ea, de când se mișca prin aurărie. Trupul firav i se rumenise la flăcările în care pieureau coifurile, săbiile și monezile vechi cu capete de zei, de regi și împărați, iar părul i se făcea tot mai roșu, din cânepiu cum fusese în primii ani ai copilăriei. Fibula o privise într-o zi cum se mișcă lungă, subțire și despuiată printre grămezile de bani ce luau drumul focului și îi observase părul roșu care-i acoperea umerii și întreg spatele mai bine decât o acoperea treanța rochiei”. Scârba – spusese atunci aurăreasa – până o să-i crească țâțele o să fie toată de aur”.

Fibula era și ea înaltă și subțire, avea chiar o vorbă că femeia care nu e înaltă e născută din rață și nu va avea niciodată cu ce să se măsoare și cu ce să doboare un bărbat. Privindu-i fetei pletele roșii pe spatele lung și trupul arămiu cu mișcări săltate și ușoare, Fibula își înnoise cu un fel de mânie făgăduiala, pe când Guldenei cea grasă nu se afla în aurărie: „Ai să-ți primești ghetetele pentru zăpada ta care se apropie. Dar ție-ți trebuie ghetete roșii. Nu se găsesc nici în *Metopolis*, nici în *Cetatea de Lână* și nicăieri pe aproape. Când ai să le primești și ai să le simți în picioare ai să zici că vin de nicăieri și că ți-au crescut din oasele tale de iapă, fiindcă ai cap, trup și picioare roșii de iapă subțire”. I se pregătea porecla.

Și a fost întâia oară când copila, rămasă singură după plecarea Fibulei din aurărie, și-a gândit porecla asta, râzând și scuturându-și coama, aruncându-se în pat pe spate, ridicându-și în sus picioarele drepte și lungi până spre tavan, bătând cu ele aerul fierbinte al aurăriei frecându-și pielea gleznelor să vadă dacă simte cumva pe os cum îi cresc ghetete roșii. La încheietura gleznelor parcă o dureau ceva; pipăia durerea și simțea că durerea mergea mult în sus prinzându-i întreg osul piciorului ca într-o strânsoare, iar sub talpă i se zbătea o netezime ascunsă pe care n-o știa; își prindea în palme degetele de la picioare să vadă dacă a început să-i crească acolo botul ghetelor. Dar o apuca dintr-odată teama. Dacă o să-i crească o piele de rață care să-i prindă degetele? Sărea repede pe tălpi, pe nisipul fierbinte al aurăriei, ridicând repede în mersul ei, înalt, când lungimea unui picior, când altul, spre flăcările orbitoare ale cuptoarelor, mișcându-și degetele speriată, să nu i se lipească, sau dacă au început să se lipească, să le ardă la foc orice urmă de piele de rață.

De atunci, ani în șir și-a mișcat degetele de la picioare ca să le țină treze și n-a încetat să le miște nici când a început să meargă încălțată și nici măcar în somn când te pot cuprinde mai ușor întâmplările neștiute, venite dinspre mersul de rață al celor care au trăit și-au dormit înaintea ta.

DICOMESIENII. CUM POȚI INTRA PRINTRE EI ÎN AȘA FEL ÎNCÂT SĂ MAI POȚI IEȘI

lapa-Roșie și-a primit pe de-a-ntregul porecla când și-a primit ghetete și când a trecut dincolo fluviul pe gheață, acolo unde începe ținutul *Dicomesia* și unde dicomesienii, care stăpânesc câmpia, atrag prin

grâul, prin caii și prin obiceiurile lor de început de lume, femeile tinere și pe cei care vor să se îmbogățească. *Insula Cailor* – care se întinde în mijlocul fluviului, cam din dreptul *Cetății de Lână* și al Metopolis-ului și până în fața orașului *Mavrocordat* – este a dicomesienilor, acolo își cresc și-și leapădă ei caii, ca să nu-i mai aibă în grijă, dar și ca să-i sălbăticească pentru a-i avea mereu iuți și cu dracu-n ei. În *Dicomesia* nu numai familiile au cai, ci fiecare copil își alege de mic un cal ori un mânz de îndată ce poate înota singur spre insulă, unde învață să călărească și să se bată cu cei de-o vârstă. Când ajung de vârsta însurătorii pun ochii încă de cu toamna pe un cal cât mai neîmblânzit pentru alergările de Bobotează. Întrecerile barbare pe zăpadă, prin lunca dintre *Cetatea de Lână* și salcâmiile *Glavei*, sunt aproape numai ale tinerilor dicomesieni și rar s-a văzut ca un străin de ținutul *Dicomesiei* să apară la alergări și să se măsoare cu ei în fuga cailor. La alergări ei răpesc fetele, venite să-i privească de prin toate așezările întinse de-a dreapta și de-a stânga fluviului. Fetele străine răpite devin dicomesience și așa neamul dicomesienilor se înmulțește, se aprinde din nou și se înprospătează cu fiecare generație tânără și se naște mereu din dragostea care începe în fiecare an pe zăpadă.

Că în *Dicomesia* se nasc mai mulți băieți și că de aceea dicomesienii au nevoie de fete venite din alte părți, poate că e numai o înșelăciune a ochiului. Când li se nasc copii, dicomesienii au cea mai mare grijă pentru băieți. Mortalitatea infantilă seceră mai ales în rândul copiilor de sex feminin. Dacă am dezlega gândurile unui dicomesian, ar fi cam așa: *O femeie e*

de aur, nu s-o crești de mică, ci atunci când o iei de-a gata crescută, adică tocmai când e bună de slugă și de iubit. Nu e de mirare, de aceea, că în casele dicomesienilor întâlnești mai mult nurori decât fiice.

Când o iapă le naște o mânăză și nu un mânz, dicomesienii sunt fericiți: vor avea mai departe prăsilă.

Dacă în casă li se naște o copilă și nu un băiat, ei au credința că li se vestește pagubă pe câmp, moarte printre cai, cuțit printre bivoli și oi, într-un cuvânt frângerea averii, pentru că o fată cere zestre ca să fie măritată, iar până s-o măriți, în loc să-ți vezi de treabă, îi păzești fundul cu parul să nu i-l muște cine știe ce golan. (Am folosit felul de a vorbi al dicomesienilor.) Când ai fata ta trebuie mereu să-i dai și iarăși să-i dai din punga și de la masa ta, chiar când și-a făcut casa ei. Dar când iei o fată gata crescută de la străini, ți-o faci noră și-ți însori băiatul cu ea, te aștepti mereu să iei și iarăși să iei, nemaivorbind că ți-ai făcut rost în casă și-n curte de o slugă în plus, pe degeaba.

Dacă o mânăză nou-născută e un har dumnezeiesc mai mult decât nașterea unei copile, asta vine și din patima nebunească a dicomesienilor pentru cai. Nu din gustul pentru proverbe, dicomesienii spun:

Nu-și bate calul, înainte de a-ți bate copiii și nevasta.

Decât să-ți moară calul mai bine să-ți ardă grajdul.

Dar.

Calul fără grajd, ca omul fără dinți

Unde nu e cal, vai de drum.

Poți să-ți vinzi un prieten ca să cumperi un

dușman, dar calul să nu-l dai decât dacă ți-l ia Dumnezeu și nici lui decât dacă-ți dă unul mai bun în schimb.

Arhiereul se cunoaște după cucă, calul după fugă.

Ia-ți mai întâi cal și apoi nevastă.

Nevasta te poate lăsa în drum, calul te duce mai departe.

Însă.

Cu im cal bun îmblânzești o femeie rea.

Cu o nevastă bună nu dregi un cal stricat.

Cine are și cal bun și nevastă bună n-a trăit degeaba.

Dacă nevasta îți mai și naște băieți, nici calul n-o să-ți rămână fără grăunțe și fără iepe.

Și așa mai departe.

De înțeles de ce insula fluviului care udă Dicomesia a fost dăruită de dicomesieni cailor.

Dar dicomesienii au lăsat prea mult în seama insulei soarta cailor. Și când lucrurile au început să meargă rău, fii loc să-și recunoască partea lor de vină au dat întreaga vină pe insulă. Blestemă insula dacă le devin caii mai lipsiți de putere și li se strică sămânța. Se gândesc însă mai rar că de multe ori ei le-au dat prea puțin de mâncare cailor, spunându-și „Au ei, fii insulă”. Lucrul ăsta a fost împins prea departe, dacă într-o zi caii din insulă s-au unit cu *Constantin Pierdutul I-iul*, pe când acesta era foarte tânăr, și i-au atacat pe dicomesieni. Dar până la această poveste, fică puțin despre felul aparte al cailor dicomesieni.

Nu sunt deloc înalți, mai degrabă scunzi și îndesați. Păroși și cu barbă lungă, așa arată din toamnă și până es din iarnă. Dacă-ți apar iama la

fereastră crezi că sunt niște draci pe patru picioare, cu măști de capete de cai. Sunt iuți și năvălași și dacă apucă să-și îndrăgească stăpânul, îl scot din încurcătură și sărăcie cu dinții. Deși miei de statură, trag la plug ca niște bivoli și aleargă înhămați la car sau înșeuaiți repede ca iepurii. Înnoată ca peștii, unii cai trec fluviul ca săgețile dacă-i urmărește cineva. Le place mai mult sălbăticia în insulă, decât să pască priponiți într-un câmp cu fân gras sau cu trifoi. Nu sunt pretențioși la mâncare, dar dacă-i amăgești prea mult cu coceni și paie și le ascunzi ovăzul și lucerna, atacă noaptea hambarele și le sparg cu copitele. Ca și dicomesienii, nu prea suferă femeile. Dacă simt sau nu ofensați când o femeie pune mâna pe hățuri – cine să știe ce e în capul unui cal – nu poate să jure nimeni, dar cail răstoarnă căruța fără nicio frică sau milă pentru femeia care a îndrăznit să-i măie. Poate de aceea, o femeie rămasă vădană în *Dicomesia*, printre primele lucruri pe care le vinde sunt căruța și cail. Pentru cine nu cunoaște bine *Insula Cailor*, acest lucru poate părea nepământesc. Cail sălbăticiți, cu bărbi și cu coame lungi atârând până la genunchi, aleargă în grupuri de câte douăzeci, treizeci, în frunte cu câte o căpetenie: o gloabă bătrână pricepută la toate. Te miri cum cai plini de putere și în stare să alerge o zi întreagă fără să le crape splina, se lasă duși oriunde de o astfel de gloabă șchioapă, costelivă și răpănoasă. Când le moare căpetenia, o păzesc triști, aproape fără să mănânce, până când un miros dinspre gloaba căzută îi alungă. Cât trăiește, o căpetenie de cai îi duce peste tot prin insulă, la păscut iarba cea mai bună, la băut apă din fluviu, la vadurile cele mai potrivite unde-și pot răcori copitele și burțile, apoi la

umbra sălciilor mai fără țăntari și tăuni când e soare, înapoia perdelelor de salcâm când e furtună și nisip. Există o dușmănie ascunsă între căpetenii, venită, cine știe, și din motive mai vechi. O herghelie nu prea se împacă cu alta și se poate ca doi cai care în *Dicomesia* trag alături la plug sau la o căruță, mânați de același stăpân, în *Insula Cailor*, să opteze, unul pentru o căpetenie, celălalt pentru alta cu totul dușmană celei dintâi.

Întorși în *Dicomesia*, cei doi cai, despărțiți în *Insulă* în herghelii diferite, se împacă și se dedau cu greu la un trai și la un lucru comun.

Dacă un om străin vine fii *Insulă* și vrea să fure un cal sau numai să încalece unul ca să traverseze insula plină de hățișuri și de mlaștini, mai bine să-și vadă de drum. De cum apare în insulă străinul, hergheliile, separate între ele pe distanțe mari, saltă capetele și rămân așa privindu-l, așteptându-l să treacă sau să-l facă să înțeleagă că trebuie să treacă mai departe. Dacă străinul se apropie de ei, caili stau în continuare pe loc, cu capetele săltate și-l privesc fix. Tocmai ăsta-i un semn pentru călătorul nedorit că nu-l așteaptă nimic bun. El se încăpățânează să se apropie și mai mult. Ciudat, își spune călătorul: hergheliile de pe laturi o iau la fugă, numai herghelia asta spre care mă îndrept stă pe loc și mă privește mai departe, bătându-se de muscă. Într-adevăr, caili cu bărbi și cu coame până la genunchi dau liniștiți din capete și din cozi apărându-se cu mai mare poftă de muște, pe măsură ce călătorul se apropie. El trebuia să priceapă că acum începe pericolul. Dar el înaintează, ajunge fii fața cailor, își înfinge mâna în coama păroasă a calului care i se pare cel mai

apropiat și mai blajin și se aruncă în spinarea lui, felicitându-se cât de abil și de cunoscător al cabalinelor este el. Ceilalți cai o rup la fugă, iar cel pe care a încălecat stă mai departe nemișcat, nu vrea să-și tragă copitele din pământ, călătorul îl izbește cu călcâiul în burtă și cu pumnul în coamă, calul se apără mai departe de muscă, dând din cap și din coadă ca și cum n-ar avea pe nimeni în spinare. Înjurând, călătorul vrea să coboare și să se lase păgubaș, dar calul dicomesian abia atunci țâșnește în galop și-l poartă cu plăcere în spinare, se oprește brusc și pornește în zigzaguri repezi printre sălcii și plop, făcându-l pe călăreț să-și pitească capul pe sub crengile joase și să-și ferească picioarele de trunchiurile aspre și scorburoase. Și nu-l lasă calul pe călărețul străin până nu-l duce exact fii herghelia din care calul face parte. Aici herghelia se dă în lături, împărțindu-se în două, lăsând la mijloc un loc larg unde calul cu pricina începe un joc nebunesc ca într-un padoc special al batjocurii, se ridică în două picioare, îngenunche, zvârle din copite, nechează, dă drumul la cele două orificii pentru a se ușura, călărețul străin nu mai pricepe nimic, herghelia se zbenguie și ea pe laturi făcând aproape aceleași lucruri precum calul cu pricina, până când acest cal o rupe din nou la fugă nebunească, trăgând după el nu numai herghelia-mată, dar și celelalte herghelii. Un tropot sălbatic cutremură insula. Până la urmă, călărețul străin este zvârlit de pe spinarea calului undeva. După aceea, toate hergheliile își iau din nou locurile lor și pasc mai departe liniștite sau se bat de muscă.

Asta i se poate întâmpla unui călător străin tot

timpul anului, din primăvară până toamna târziu. Pentru că tot anul insula e plină de cai. Un dicomesian nu are numai o pereche de cai, ci mai multe, le folosește la munca câmpului pe rând, sau le folosește numai pe unele. Caii tineri sau prea tineri îi lasă să se sălbăticească bine, puterile prinse acolo nu strică, după părerea dicomesienilor un cal liber nu e un cal leneș, ci devine iute, deștept, se obișnuiește cu greutățile, învață de la caii bătrâni cum să-și găsească pe un loc mare și necunoscut iarba cea mai bună sau cum să se mulțumească cu o iarbă mai puțin bună când aproape toată iarba din jur e rea (sunt ani când se întâmplă asta.). Dicomesienii dau drumul cailor și copiilor în insulă pentru a-i obișnui sub cerul liber, sub cer însemnând pentru ei tocmai partea aceea a lumii unde o să-și trăiască aproape toată viața. Grajdul, ieslea, ograda sunt bune pentru cal numai o mică bucată de timp, și numai iama. Și nici atunci prea mult. Un cal sau un băiat care nu vede des insula e un cal și un băiat bolnav și dacă nu-i ia Dumnezeu, e pentru că nici stăpânul și tatăl de acasă nu prea știu cum să facă să scape de ei.

IARNA, ANOTIMPUL PLĂCERILOR PENTRU OAMENI ȘI PENTRU CAI. IMNUL BUCURIEI ȘI BISERICA PE ROATE

Iarna e anotimpul plăcerilor mari atât pentru tinerii dicomesieni, cât și pentru cai. Ovăzul curge din saci și umple ieslele. Străzile sunt pline de tineri care se pregătesc zgomotos pentru marile serbări dicomesiene din ziua alergărilor de

Bobotează. Alergările de probă se țin lanț pe islazuri, pe câmp, pe luncă, de-a lungul fluviului, pe sub malurile fluviului. Numai viscolele puternice

adună caii în grajduri în fața ieslelor și pe tineri la masă cu părinții.

Cum și când sărbătoarea barbară a alergărilor de cai pe zăpadă a fost trecută pe seama creștină a Bobotezii și a fost alăturată obiceiului aruncării crucii printre sloiuri într-o spărtură de apă făcută pe la mijlocul fluviului – e un lucru neștiut.

Știut este însă că oamenii goi, care se aruncă printre sloiuri să prindă crucea aruncată în fluviu de preot, nu sunt dicomesieni ci fie hoți veniți pentru iertate din pricina iernii grele, fie altfel de oameni străini iviți în căutare de pâine, care nu țin de *Dicomesia*, dar care cunosc că dicomesienii sunt mână spartă de Bobotează (e doar sărbătoarea fiilor lor de înșurat). Prinzătorii de crace, care înoată printre sloiuri ca s-o înhațe din apa sfințită a fluviului, lovindu-se cu capetele în burtă și încăierându-se ca niște bezmetici pe sub bucățile de gheață, pot să strângă apoi căruțe întregi de făină și fasole, de fâșii de slănină și de seu, de mere uscate, trecând din casă în casă pe ulițele așezărilor dicomesiene. Toți cei care se aruncă după crace au dreptul la pomana asta, nu numai cel care a prins-o în încăierarea din apa fluviului. Iar cel care a prins crucea e și acela care face împărțeala între hoți și-și păstrează partea cea mai bună, mai mult, poate chiar să rămână în iarna aceea printre dicomesieni fără ca nimeni să-i aducă aminte că a fost hoț sau că e străin. În vremuri foarte vechi, dacă se întâmpla ca în timpul anului care se scurgea după Bobotează hoțul să-și vadă de alte treburi decât cele care-i spurcaseră numele și porecla (de fapt porecla, oamenii cinstiți ca și hoții trăiesc și sunt cunoscuți în *Dicomesia* numai prin poreclă),

atunci el, la Bobotează viitoare, putea să măie caii la *Biserica pe Roate* a dicomesienilor. Iarnă de iarnă, dicomesienii coborau în urma unui fel de *Biserică pe Roate* trasă de șase cai spre lunca fluviului unde aveau loc alergările tinerilor de însurat și unde vin fetele să privească, să fie privite și răpite. Dicomesienii au acum biserici obișnuite, dar *Biserica pe Roate*, pe care în vremuri vechi o luau cu ei în fiecare an în lunca fluviului, a fost folosită numai pentru elogiul acelei zile de iarnă a călăreților tineri și a fetelor încălțate. Spun *a fost, pentru că Biserica pe Roate nu mai poate fi văzută, e demult* neștiută sau pierdută.

Fibula, care și ea trecuse fluviul fii ghetete de măritiş la vremea tinereții ei dintâi, asta a fost demult, văzuse *Biserica pe Roate*. (Orice om care se laudă că a văzut-o nu poate fi decât un ora bătrân.) Fibula era bătrână când a început să spună că ea a văzut *Biserica pe Roate* și că avea pereții lungi din scândură negeluită, roți înalte cu butuci groși și două oiști, una la pronaos, alta la altar. Caii puteau fi înhămați fie într-o parte, fie în alta, amintind se pare vremi de început de istorie, când dicomesienii câmpiei erau surprinși de năvăliri turcești ori tătărești sau de oricare alte invazii venite din toate părțile și când, în grabă, puteau înhăma la oiștea care le era mai la îndemână și să fugă apoi spre munți, călări pe caii lor mici și păroși cu bărbi și coame până la genunchi, având fii fruntea convoaielor *Biserica pe Roate* unde își urcau și-și ascundeau fecioarele și lăzile cu sămânță de grâu. Dar povestea cu oiștile Fibula o știa de la un singur om care a fost în stare să i-o tălmăcească cum trebuie: anume *Filip-Lăscăreanu-*

Teologul, zis *Umilitul*, plecat demult în străinătate unde a devenit un om învățat, un savant bizantinolog, și care singurul și-a dat seama *e & Biserica pe Roate* e o avere: „o avere mai mare - spunea el - decât o bogăție strânsă de zece milioane de oameni timp de o mie cinci sute de ani și de care bogăție dicomesienii habar n-au avut și nu au și au folosit *Biserica pe Roate* în zilele de Bobotează ca pe un car de petreceri”. Niște greci ar fi venit cândva s-o cumpere - „cu calupuri de aur”, zice o legendă locală care nu poate fi crezută mai mult decât este crezută o legendă - dar ce este adevărat este că în acel an de Bobotează, când au apărut grecii cumpărători, a fost întâia oară când dicomesienii - la sfatul *Umilitului* venit într-o scurtă călătorie printre ei - au ținut ascunsă *Biserica pe Roate* iar alergările s-au făcut în luncă, în fața unei sănii așezate pe tălpi, făcută din copaci întregi, sanie în care stăteau încotoșmănați în șube de oaie preotul și hoțul care fusese îngăduit să mâne caii.

Fibula se întorsese totuși în *Metopolis*, după ce trecuse și ea la vremea tinereții pe fluviul înghețat în *Dicomesia*, în ghetă de măritiș, și după ce-și pierduse fetia. Despre dicomesianul care o răpise atunci avea să spună mai târziu că eră „un mârlan cu curtea plină de cai și de cățele”. Dar *Fibula* s-a numit de atunci pe toată viața dicomesiancă. Și-a făcut apoi aurărie și a devenit negustoreasă de podoabe femeiești, dar nu înainte de a călători la Roma și Paris (deși mama ei nu a fost bogată, totuși a avut în proprietate două fierăstraie de tăiat marmoră și un atelier de făuit plăci de piatră, avere care i-a rămas Fibulei; dar cel care a răsfățat-o pe Fibula încă din prima ei tinerețe nu numai cu dragoste, ci și cu averi, a fost și este și

acum, când ea e aproape bătrână, *Filip Umilitul*, dar asta la timpul lor). Aurăria din *Metopolis*, Fibula a făcut-o împreună cu Guldena, care nu e de pe aici, e din orașul *Mavrocordat*, e o femeie grasă, cu fața rotundă și roză, care asudă mereu, din care pricină obrajii, bărbia, fruntea, pleoapele, urechile îi strălucesc întruna. Câte monezi vechi i-au trecut Fibulei prin mână, și printre ele nu puține monezi prețioase, nu puține din ele le-a aruncat în foc. Bogății ca astea chiar dacă au atras-o, nu prea a ținut seama de ele când le-a avut, dar nici nu s-a ales cu mare lucru din ele. Dar Fibula n-a uitat *Biserica pe Roate*, căreia îi știa valoarea mai mare decât orice bogăție, o pândise mereu să-i afle ascunzișurile din ce în ce mai ferite și mai des schimbate. Fibula știa de la *Umilit* și n-a uitat niciodată că nicio avere pe care ea ar putea s-o adune n-ar putea întrece prețul scândurii jegoase, al butucilor grosolani și al celor două oiști de la *Biserica pe Roate*. De aceea și când a ajuns bătrână, când *Metopolis-ul* începuse să se șteargă de pe fața pământului și să se scufunde, izbit deasupra solului de negustorii care cumpărau bătrânele fără urmași și cu ceva avere, plătindu-le îngrijirea ultimilor ani de viață pentru a le moșteni apoi, iar sub dealurile de la temelii minat cu dinamită de lacomii Căutători de marmoră roșie, când au dispărut pe rând *Bodega Armeanului*, *Piciorul Neamțului*, *Generalul Marosin* și *Generalul Glad*, apoi *lapa-Roșie*, *Bazacopol*, *Emil Havaet*, până și prea delicatul *Topometrist*, când niciun deal de marmoră n-a mai rămas în picioare sub *Metopolis*, nici dincolo de *Metopolis* - nici atunci Fibula n-a uitat *Biserica pe Roate*. O pândise mereu, chiar când se scufunda pământul sub papucii ei de

purpură cu bot aurit. îi căuta ascunzișurile din ce în ce mai ferite și mai des schimbate: *așa s-a făcut* – spun metopolisienii mai imaginativi – *că în ultimii ani ai vieții, Fibula, când nu mai avea mulți dinți în gură, aflând ultimul adăpost al Bisericii pe Roate, a pătruns într-o noapte în magazia unde templul mișcător era ferecat și pus sub lacăte, a scos-o de acolo, înhămându-se la oiștea dinspre pronaos, împreună cu Guldena, și încercând s-o târască până la liziera gutuilor, la Casa Pălărierului.*

Dar până cântărim asta, mai e multă vreme. Mai întâi lapa-Roșie trebuie să treacă fluviul în ghetete de măritiș și câte altele trebuie să treacă.

GĂTIREA IEPEI-ROSH ÎN HAINE DE PURPURĂ CU CORDON ȘI COLIER DIN MONEZI IMPERIALE

O fată să plece iama pe viscol dis-de-dimineată peste fluviul înghețat și să treacă dincolo în *Dicomesia* nu este un lucru neobișnuit pentru metopoisieni. Mai ales când fata încalță pentru întâia oară ghetete și pleacă să-și încerce norocul printre dicomesieni și să fie răpită. Dar metopolisienii n-au văzut-o în dimineața aceea pe copila care a părăsit pentru totdeauna aurăria Fibulei și Guldenei. Iama, metopolisienii se scoală târziu, mai ales în zi de sărbătoare.

În ajunul Bobotezei, cu o seară înainte, Fibula, asistată de Guldena, i-a dăruit fetei o pereche de ghetete roșii. Copila s-a mirat văzându-le, ea mai credea încă în speranța că ghetetele roșii o să-i crească din oase. Le-a primit, totuși râzând, ca pe niște ghetete de rezervă. Într-atâta a crezut în celelalte, în ghetetele care o să-i crească din tălpi și din glezne, încât de multe ori, luându-și picioarele în palme, jurase că le are, că le simte și că nimeni nu trebuie să-i știe secretul.

Primind, în sfârșit, altele de la Fibula și-a zis: „Am să port mai întâi ghetele astea roșii pe care le-am primit de la aurăreasă până se rup. Numai după aceea am să le încalț și să le folosesc pe ale mele, care sunt mai frumoase și care trebuie păstrate ca ochii din cap”.

Fibula a îmbrăcat-o într-o rochie lungă de culoarea purpurei, cu dantelă albă, înaltă la gât, i-a trecut un cordon din monezi vechi grecești, romane și bizantine, pe mijloc. Erau monezi din bronz bătute cu sute de ani în urmă la cetatea Histria, aflată nu prea departe de locul Afetopo/zs-ului de azi. Monezile aveau pe avers capul zeiței Hera, sau figurile răsturnate ale lui Castor și Pollux; ori capul puternicului Heracle, care încă din leagăn omora șerpi, gâtuindu-i în palme; iar pe revers un vultur cu delfin în gheare, sau spice de grâu. Fibula i-a mai dat și un colier, tot din monezi, cu piese venețiene și genoveze medievale care, nu se știe de ce, se întâlneau în unghiul de jos cu un sesterț roman cu chipul împăratului nebun Nero. Colierul se încheia în spate cu o clapă, făcută din două monezi, anume din doi ași romani, mai puțin prețioase prin metal, dar de mare valoare prin vechime.

Primind colierul, fata și-a amintit că plânsese cu luni în urmă când frecase cu cenușă și nisip tocmai aceste monezi, pe care Fibula i le dăruia acum prinse într-un cordon și-ntr-un colier. Fibula o pălmuisese atunci pentru întâia oară pentru că fata aruncase monezile și spusese că nu poate să le curețe mai mult cu cenușă și nisip decât încercase. Și pornise din nou să le curețe până le-a făcut strălucitoare. Le primea acum în dar și nu știa ce să creadă. Să fi fost pregătite oare pentru ea de către Fibula încă de la început? I le

dăruia acum Fibula pentru a o face să nu uite rușinea palmelor de atunci? Oare voia aurăreasa să-i dea fetei o învățătură pentru toată viața prin acest dar? Fata nu știa nimic despre pedagogie, iar Fibula nu cultiva asemenea discipline pe care le socotea bune numai pentru oamenii slabi și aplicate acestora de către oameni slabi. Așa că nicio legătură nu se putea face între palmele primite atunci de la Fibula și darurile primite acum de fată, fii ajunul plecării peste fluviul înghețat în ghetă de măritiș. Mai degrabă se putea da crezare cuvintelor Guldenei, spuse mult mai târziu: *Monezile de la cordon și de la colier erau din lada adusă cândva în aurărie de Kiva-cea-Mare*. Să fi fost un dar al mamei-bivolărese pentru timpul când fata va fi gata de măritiș? Dar aici se ivește o neînțelegere. Kiva-cea-Mare avea spaimă de metale și de orice lucru legat prin ceva de „măruntaietele pământului”, care nu puteau aduce decât rău. Nu-i putea dori răul fetei sale. Dar Kiva cunoștea totuși lumea și știa că nimeni nu poate intra în ea dacă nu-i îmbracă obiceiurile... Poate să fi fost un compromis al Kivei pe care nu-l făcuse niciodată fii folosul ei, dar pe care-l îngăduia fetei ei adorate. În orice caz, *Kiva-cea-Mare* nu uitase să pună pentru fata ei în ladă talismanul cel mai de preț: ciucurele de lână roșie.

Fibula n-a omis, în seara dinaintea Bobotezei, să prindă ciucurele de lână roșie la gâteala rochiei: l-a fixat pe gâtul înalt de dantelă albă, în așa fel încât dădea rochiei de purpură din stofă grea – zicea ea – un amănunt moale și cald. Fata s-a bucurat de rochie și foarte mult de ciucurele de lână roșie cu care se jucase în copilărie. O dată fata gătită, își păstrase totuși frumusețea ei. Hainele împopoțonate și

podoabele fibulienne n-o înstrăinaseră de ea însăși; ovalul limpede și alungit al feței, cu ochi negri și nasul ușor acvilin, statura înaltă și subțire, picioarele și mâinile arămii cu oase drepte și lungi nu puteau fi mutilate nici de o rochie regească, nici de o pânză de sac; părul roșu îi cădea abundant și răzvrătit cu fâșiile lui de flăcări peste acel harnașament imposibil de podoabe, peste rochia de purpură înflorită la gât cu horbote de dantelă albă și cu ciucurele de lână roșie, peste colierul de monezi de care atârna capul lui Nerone, și peste cordonul de drahme și asarii grecești cu chipul lui Hercule în mai multe exemplare, cu monezi imperiale romane și bizantine. Fibula i-a zis fetei: „Tu ești îmbrăcată ca o împărăteasă cu podoabe din toate vremurile lumii. Dacă ești în stare, risipește cât mai degrabă lucrurile astea împărătești și trăiește-ți dragostea cu cine vrei și cu cine-ți place”. Așa vorbea Fibula. Deși nu dădea doi bani pe pedagogie, școlile multe pe care le făcuse și oamenii bogați și distinși printre care trecuse și trăise fi stricaseră vorba pe care obișnuia s-o umple cu învățături bune de risipit și de aruncat în nopți de petreceri și plăceri.

Cu asta s-a terminat găteala fetei din noaptea de ajun de Bobotează.

Copila s-a dezbrăcat și și-a privit mult timp, străină, lucrurile primite.

În noaptea aceea a dormit goală în aurărie, cu ciucurele de lână roșie sub pernă. A visat că cineva i-a furat ghetele roșii adevărate din picioare și nu i-au mai rămas pentru cât trăiește decât ghetele de rezervă primite de la Fibula și Guldена. Când s-a trezit și-a privit cu grijă degetele de la picioare: dar nu-i crescuse încă pielită de rață. Putea zice, cu toată

urâtenia visului, că încă nu se abătuse asupra ei tot răul.

GENERALUL MAROSIN NU A APĂRUT ÎN VISUL FETEI DE MĂRITAT DAR PUTEA SĂ APARĂ

Aurăria Fibulei și Guldenei se afla pe malul fluviului. Dar fata, ieșind de acolo în dimineța zilei de Bobotează, nu s-a îndreptat spre gheața fluviului ca să treacă spre Dicomesia, ci mai întâi spre – ferma Generalului Marosin. Pe atunci generalul nu era bătrân ca acum.

Era prea de dimineță, niciun metopolisian nu apăruse pe străzi când fata ieșise pe ușă, iar Fibula și Guldene dormeau când ea părăsise pentru totdeauna aurăria, numai Guldene se trezise câteva clipe ca să pună ranga pe dinăuntru în spatele ușii de la intrare: îi urase fetei: „să-ți meargă bine pe unde o să-ți plimbi și o să-ți lași oasele”. Guldene imita răutatea Fibulei, dar nu înțelegea că răutatea Fibulei era folosită cu spirit, o imita pe stăpână, dar îi imita numai coaja vorbelor peste care adăuga doar niște spini culeși de pe toate drumurile.

De ce i-a venit fetei în gând să se îndrepte mai întâi spre ferma generalului, nici ea nu putea spune prea bine. Poate că-l socotea un prieten și, părăsind *Metopolis-ul* voia măcar să-i mai vadă zidurile fermei pe care, la drept vorbind, nu le văzuse, dar își închipuia cam pe unde sunt și puteau fi sărite dacă vreun necaz mare ar fi făcut-o să-i ceară ajutor acestui prieten. De multe ori, pe când fata se afla în aurărie, se gândea și visa că în cazul unei nenorociri numai la general poate alerga. Și în gândul ei socotea cam cum ar putea pătrunde hoștește în Pavilionul Generalului când vreo nenorocire avea s-o izgonească și s-o mâne

de la urmă spre drumuri neștiute. Fata ajunsă de măritat era încă o copilă care-i purta Generalului Marosin un fel de dragoste filială S-o numim așa, deși nu-i propriu, fata a fost mereu crescută fără tată, nici nu știa exact ce înseamnă vorba asta, auzind-o, credea că *tată* înseamnă un fel de prescurtare a unui cuvânt pe care nu-l știa, așa cum în loc de Vasile zici Sile, în loc de Alexandru, Alexe, iar în loc de Mandache, Dache. Nemaivorbind că generalul nu putea fi socotit un om bătrân și ca având o fată așa mare. Fata de măritat dacă ar fi avut tată, ar fi fost într-adevăr aproape bătrân. Marosin a fost colonel la mai puțin de 30 de ani, iar general devenise la 46. Nu avea mai mult de 47 când fata îl văzuse intrând pentru prima dată în aurărie, părea mult mai tânăr decât Fibula care n-avea decât vreo 40; or, la vârsta asta, de nici 50 ani, pe deasupra să mai fi și general, în ochii unei fete pubere ești mai degrabă frumos ca un ginere sosit cam târziu spre o mireasă, dar sosit totuși. Acest sentiment confuz de mireasă l-a avut mai degrabă fata la vederea generalului. Dar Marosin n-a socotit-o niciodată decât o copilă și a căutat să nu se poarte cu ea altfel decât ca un om prea în vârstă pentru o ființă atât de fragedă. Fie pentru că o văzuse pe tânăra cu părul roșu și-i plăcuse, fie că îl lega ceva de Fibula, fără ca fata să fi știut, Generalul Marosin venea foarte des la aurărie. Dar ce era ciudat, venea uneori când știa că Fibula nu e acasă. Să fi avut Marosin ceva de vorbit cu Guldena? Dar cu Guldena generalul aproape că nu vorbea, dacă o vedea, o întreba numai unde e Fibula. S-a întâmplat o dată ca nici Fibula și nici Guldena să nu fie în aurărie și nici în camerele lor dinapoia gratiilor de argint și a forai bărelor de bronz,

când generalul a intrat într-o zi pe ușă. Numai fata cu părul roșu stătea în fața cuptoarelor în treanța aceea de rochie pe care o primise de la Kiva-cea-Mare. În zilele când Fibula și Guldene erau acasă și venea generalul, ele o trimiteau pe fată într-o încăpere alăturată unde era un atelier cu polizoare, „atelierul Guldenei”. Dar acum generalul o găsisese singură în fața cuptoarelor, cu brațele și picioarele arămii dezgolite în bătaia focului. Fata nu știa ce e rușinea. Știa că e înaltă, că are părul roșu, că dacă n-are grijă o să-i crească într-o zi pieleță de rață între degetele de la picioare, dar n-avea nicio pricepere la abstracțiuni ca: rușine, indiscreție, afecțiune, vulgaritate, elevație. Mulți nu știu dacă ea e într-adevăr născută de Kiva-cea-Mare. Nici ea nu știe. Despre copii ea crede cum a crezut și despre ea însăși, că apar din când în când pe apa fluviului și prin iarbă și că de acolo sunt luați de către femeile străine, învățați să se spele pe față și să se ferească de clopote galbene și de necunoscuții care se apropie de casele din vapoare ca să întrebe câte în lună și stele.

Când l-a auzit pe general bătând fii ușa aurăriei și când l-a văzut intrând, ea s-a bucurat cum se bucura când își punea labele un castor pe coasta vaporului sau când venea un cal frumos să bea apă aproape de locul unde ea se scălda.

Generalul i-a întins mâna. Mai totdeauna ea a avut credința, când a fost copilă, văzându-i pe oameni întinzându-și mâinile, că-i doare ceva, fie un deget, fie palma întreagă. Când nu saluți și numai râzi de bucurie la apropierea unui om, înseamnă că nu te doare nimic, l-a zis chiar generalului: „Iar te doare mâna?” „Mă doare rău”-i-a răspuns generalul,

prefăcându-se și lăsându-și mâna cercetată. Atunci fata i-a observat mai bine epoleții auriți și tresele. Epoleții semănau foarte mult cu niște tipare din stivele Fibulei și Guldenei, tipare în care se turnau diferite podoabe. Tresele se asemănau cu niște agrafe late și frumoase de păr. „Mă joc cu ele” spusese ea, atingând tresele de pe un umăr. Generalul și-a scos haina și i-a dat-o, punându-i-o pe genunchi ca s-o acopere mai bine. Ea n-a mai privit spre epoleți, având toată haina în mâini și a început să-și treacă palmele peste stofa fină, peste căptușeala lucioasă, și-a vârât brațele prin mâneci, să simtă mai bine ce e acolo. Un miros străin, puternic, i-a venit dinspre haină în nări. Mirosul acela îi plăcea și și-a înfundat nasul în tunica generalului. S-a ridicat apoi, a luat dintr-un vas din fața cuptoarelor un pumn de monezi, drahme și stateri grecești, talanți și besanți și a început să le așeze cu grijă una lângă alta pe epoleții hainei. După aceea, cum generalul se așezase turcește pe nisip, nu departe de locul unde stătea ea, a mai luat câțiva pumni de monezi și l-a presărat pe general pe cămașă, pe păr, pe pantofi. Generalul a început să râdă și s-a întins cât era de lung pe nisip. Ea a pus mâna atunci pe un vas întreg încărcat de bani vechi, a răsturnat tot vasul peste el, îngropându-l în sumedenie de bani de toate culorile și mărimile, cu fel de fel de chipuri și semne pe ele. Generalul, întins pe nisip, acoperit în bani vechi cum era, a ridicat brațele și a adus-o pe pieptul lui pe față, și-a apropiat gura de ea și a apăsato pe buze. Fata n-a priceput, i-a zis: „M-ai lovit din greșeală”. De atunci generalul n-a mai venit la aurărie. „Ce ai la gură?” - o întrebase Fibula în aceeași zi pe fată. „M-a lovit generalul din greșeală”.

Fibula înțelesese din inocența fetei că între ea și general prea multe nu se întâmplase”. Dacă generalul ar fi fost numai locotenent, cum l-am cunoscut eu când eram tânără, gura ți-ar fi arătat altfel și n-ai mai fi spus tot ce ți s-a întâmplat” – i-a zis Fibula fetei. Iar Guldena râdea urât, gâlgâit, cu fața transpirată mai mult decât de obicei.

*

* * *

Începuse să ningă, apoi să viscolească cu pânze dese, când fata a plecat să vadă pentru ultima dată zidurile generalului. Când a ajuns la fermă, viscolul se întetise și înfundase aerul, nu se vedea bine la câțiva pași, într-atâta se întunecase ziua din pricina vânzolelii zăpezii încât s-a lovit mai întâi de zid și mai apoi l-a văzut”. Trebuie să mă grăbesc, altfel nu mă mai pot întoarce să trec fluviul pe gheață”.

Dar a rămas totuși un timp lângă zid. Nu știa unde se află porțile de intrare.

De sărit, n-avea rost să sară zidul. Nu pentru că îmbrăcămintea ar fi încurcat-o, deși pe deasupra rochiei purta o haină grea din piele de bivol, căptușită pe la margini cu blană de castor, cu guler și manșete de castor. Dacă n-ar fi nins așa și n-ar fi viscolit, iar Crivățul n-ar fi bătut atât de rău, și-ar fi dezbrăcat haina și ar fi aruncat-o peste zid, apoi ar fi sărit și ea. Mare lucru n-ar fi fost. Dincolo de zid era un copac care-și trecea crengile groase și aplecate până-n stradă. N-ar fi avut decât să se prindă cu mâinile de o creangă și să-și facă vânt dincolo. În zborul trupului peste zid ar fi avut timp să-și aleagă locul unde să cadă, să-și găsească haina și să se îndrepte apoi spre Pavilionul Generalului care nu putea fi prea departe,

din stradă când vremea era limpede, ea auzise cândva că i se văd coșurile de cărămidă frumos fățuite. Dar acum viscolea și nu se vedea la doi pași, nu se vedeau nici coșurile și bine nu se vedeau nici măcar crengile copacului atât de apropiat de zid. Dimineața semăna cu o noapte albită și nu putea ști exact nici chiar unde se află ea însăși, necum pe unde să sară zidul dacă ar fi vrut să-l sară. Poate și-ar fi pierdut, dacă ai fi aruncat-o peste zid, haina. Și nu voia. Despre haină știa că e făcută din pieile de bivol lăsate Fibulei de Kiva-cea-Mare, așa cum îi lăsase și blănurile de castor. Și mai știa că erau singurele piei de bivol la care ținuse Kiva mai mult decât la niște animale vii, pentru că erau de o culoare brun-roșcat, cum numai apele au în toiul nopții după ce și-au păstrat soarele înăuntru. Din toată turma de bivoli pe care o păzea, Kiva avea numai trei sau patru care erau proprietatea ei. Iar aceștia, de neam rar, roșeați și nu negri, Kivei i-a fost mereu teamă să nu-i piardă, erau toți tauri, au dispărut chiar o vreme furați sau rățăciți, dar atunci, spre norocul ei, s-au întors până la urmă la cireadă. Kiva i-a mai lăsat câțiva ani să capete de la ei prăsilă, apoi i-a spintecat pe toți la rând, cu mâna ei. Odată bivolii tăiați, pielea nu și-a pierdut culoarea frumoasă, un tăbăcar din *Cetatea de Lână* a făcut în așa fel încât să nu și-o piardă, iar Kiva le-a pus apoi în ladă printre monezile, ciucurele de lână roșie, blănurile și pietrele vechi trimise Fibulei. Un om mătăhălos, în șubă grea de oaie, a apărut lângă zid, s-a apropiat de fată și a întrebat-o urlând prin viscol ca să poată fi auzit: „Pe cine cauți?” „Pe Generalul Marosin”. Cine ești?” „Eu sunt de la aurărie” - a răspuns fata neștiind să se descurce în fața matahalei care devenise nevăzută din

pricina viscolului des și care-și mișca și-și ducea umbra agresivă când înainte, când înapoi și părea că tremură prin pânzele viscolului. „A, dumneavoastră sunteți doamna Fibula – s-a auzit vocea matahalei, iar umbra i-a fost din nou învăluită și înecată de viscol – domnul general a plecat ieri cu sania peste Fluviu”. Fata n-a întrebat unde și nici n-a avut răgaz să spună că ea nu e Fibula, ci fata din aurărie. Dar matahala, ca și cum ar fi fost întrebată, a urlat mai departe prin crivățul cu zăpadă: „Unde a plecat domnul general nu știe nimeni, doamnă Fibula. Poate a plecat în *Dicomesia*. Poate la *Mavrocordat*. Poate la *Cetatea de Lână*. Poate la vânătoare de lupi cu *Milionarul*. El e *general* și nu spune nimănui când pleacă și când vine”.

Apoi matahala s-a retras brusc în viscol, răsucindu-se pe călcâie, n-a făcut înapoi decât câțiva pași și nu i s-a mai văzut nici umbra aceea care i se văzuse până atunci, în locul umbrei dispărute un vârtej sălbatic de zăpadă s-a răsucit, s-a izbit de zid, s-a sfărâmat și s-a spulberat din nou, s-a adunat iarăși și s-a repezit iarăși spre zid, dar acolo vârtejul a fost înghițit de alt vârtej mai mare răpindu-l, și au țâșnit amândouă în sus, urlând mai tare decât vocea matahalei dispărute.

Fata a mai rămas un timp în stradă fără să se miște, neștiind ce să facă. A auzit din partea unde dispăruse matahala o altă voce, o voce ascuțită de femeie, strigând: „Cine era, cu cine ai vorbit?”. „Cine să fie – s-a auzit din nou vocea matahalei urlând și mai puternic decât la început – cine să fie, pațachina de Fibula, îl caută pe general nu numai noaptea, ca să-i intre în așternut. îl caută și fii zori și îl zgârie zidul cu

unghiile. Nu se mai satură de armăsar”.

IAPA-ROȘIE ÎN GHETE DE MĂRITIȘ GĂSEȘTE LUNCA DICOMESIANĂ GOALĂ ȘI FĂRĂ CĂLĂREȚI RĂPITORI

Fata a trecut fluviul pe gheață. Crivățul și viscolul, oricât i-au abătut drumul și i-au întârziat timpul, ea tot a sosit până la urmă în lunca alergărilor de cai. Acolo, în *Dicomesia*, vremea se liniștise. Se vedeau norii mari și grei lenevind pe cer. Dar lunca era goală. A așteptat, dar n-a apărut nimeni. Nici urme de copite și de sănii nu se zăreau pe luncă, zăpada viscolită acoperise și aici totul. Și-a dat seama că trebuie să fie mult trecut după-amiază. Scăpase clipa alergărilor și a răpirilor, însemna că soarta ei de fată de măritat se amâna cu fică un an.

A străbătut lunca printre sălcii și plopi până la fluviu și înapoi spre coasta înaltă unde încep pădurile de salcâm ale Glavei și Apud Glavei, în speranța că vor mai apărea o dată călăreții răpitori sau măcar unul dintre ei.

În gheața fluviului a văzut o copcă mare, cu sloiurile sparte de topoare. Poate copca unde preotul a aruncat crucea și unde hoții au sărit s-o prindă, au înotat și s-au bătut orbește între ei prin apă care să pună mai întâi mâna pe ea.

La aurăria din *Metopolis* ea nu se mai putea întoarce.

S-a îndreptat din nou spre pădurile de salcâm ca să urce coasta spre așezările dicomesiene. Nu știa ce va face și încotro se va îndrepta. Dar spre casă de om trebuia să se îndrepte.

Sus, pe coastă, a apărut o sanie. Și sania a început să coboare spre luncă. Fericită, fata a alergat

s-o întâmpine desfăcându-și de pe cap șalul alb și bătând cu el aerul geros.

Omul din sanie s-a ridicat în picioare, a biciuit sălbatic caii roibi și înalți și a strigat ceva, lunecând și mai repede, în pulberi de zăpadă, spre fata cu șalul în mână.

Din sanie a sărit, îmbrăcat într-o șubă grea din blăni galbene de vulpe, Generalul Marosin. A luat-o în brațe, șalul alb se târa prin zăpadă. „Ți-am pregătit și ție în sanie o șubă din blănuri de vidră”, a zis Generalul, a ridicat-o în sus spre el și a lovit-o din nou pe buze cu gura lui, așa cum o lovise cândva în aurărie, dar de data asta rău, foarte rău.

A dus-o cu sania pe un drum lung pe malul fluviului.

Au ajuns în orașul *Mavrocordat* și au stat o noapte într-o casă goală, cu covoare groase și moi pe jos, țesute cu chipuri de păuni albaștri și cu lei albi și lăptoși ca țapii. Cu sobe înalte, având turnuri în vârf și coloane de piatră împletite pe margini, iar jos, printre coloane, uși transparente prin care se vedeau butuci mari arzând în flăcări.

Prea limpede ea nu-și amintește și nu știe de ce Generalul a dus-o acolo. Mai degrabă cuvintele Fibulei spuse în aurărie, în ziua când o întrebase ce are la buze de-i sunt umflate, i-au limpezit ceva din cele întâmplare cu ea în casa mavrocordată. Generalul s-a purtat ca un locotenent în casa asta. Dar fata nu-și aduce nimic bine aminte din tot ce s-a petrecut în încăperile cu păuni albaștri, cu perne și cu paturi moi, decât că Generalul părea acolo mânios și grăbit, o strângea furios în brațe și schimbat la față. Și-a mai amintit că a doboiât-o și că la sfârșit i-a zis râzând:

„Iapa mea Roșie, Iapa mea Roșie. Nu mai plânge, trece repede”. Și a mângâiat-o pe obraz, crezând că ea plânge. Dar ea nu plângea. Se uita mirată la vânătăile ei de pe mâini și de pe picioare. Tot mirată, și-a luat chiar degetele de la picioare în palmă să vadă dacă nu cumva i-au crescut pielețe de rață. Fiindcă ceva trebuie să i se fi întâmplat, iar ea nu știa bine ce. Nu înțelegea și n-a înțeles nimic.

A doua zi în zori, când Generalul dormea adânc, o femeie înaltă, îmbrăcată în haină de piele de bivol, tivită pe margini cu blană de castor, purtând pe dedesubt o rochie purpurie cu horbote de dantele înalte la gât, cu cordon și colier din monezi imperiale, a ieșit grăbită din casă în stradă, atât de grăbită, încât părul ei roșu și lung i se clătina și îi zbura în șuvițe lungi, deși nu bătea deloc vântul, ninge liniștit și cu fulgi mari.

Femeia asta era *Iapa-Roșie*. Porecla i se pecetluse.

Generalul n-a mai găsit-o. A căutat-o câteva zile prin orașul *Mavrocordat*. I-a pus și pe alții s-o caute. Dar totul a fost zadarnic. Până la urmă generalul și-a lăsat sania și caii în grija unui han din oraș și s-a întors pe alt drum în *Metopolis*. Și ajuns acolo, a plecat apoi într-o călătorie neștiută de nimeni și a lipsit din oraș aproape un an.

Când fugi și vrei să scapi cu viață, nu te îndrepti nici spic câmp, nici spre oameni. Te îndrepti spre fluviu. El este mai sigur decât orice. Așa fac dicomesienii. Așa a făcut și Iapa-Roșie când a dispărut din casa mavrocordată.

Șz dacă a găsit din nou fluviul, a coborât malul, și-a scos haina din piele de bivol, a împăturit-o, a

așezat-o undeva și a început să alerge în rochia ei de purpură și în ghetele ei roșii printre sloiuri și s-a dat pe gheață. Rădea și se dădea pe gheață.

Ani în șir; de la fereastra aurăriei, privise cum fetele și băieții se dădeau pe gheață. Ea nu se dăduse niciodată. N-avusese ghete. Iar când a trecut pentru întâia oară fluviul înghețat, părăsind *Metopolis-ul*, nu i-a stat gândul la asta.

Acum era singură pe întreg fluviul, orașul Mavrocordat se vedea departe, mult înapoia matului, ninge liniștit, ea fugea tropăind și se lăsa apoi să lunece lung pe tălpile ghetelor roșii.

Și-a scos cordonul și colierul de monezi imperiale și le-a aruncat spre mal. O încurcau.

S-a dat pe gheață foarte multă vreme până a apucat-o frigul. Zăpada îi udase rochia, îi ieșeau aburi din părul roșu, din rochia de purpură, din brațe, din horbota dantelelor.

Atunci a văzut că-i lipsește de la gât ciucurele de lână roșie primit de la Kiva-cea-Mare.

Nu știa că acest ciucure îi căzuse cu o noapte în urină pe covorul cu păuni albaștri din casa mavrocordată. Și neștiind, l-a căutat acum printre sloiuri pe fluviul înghețat până i-au înlemnit tălpile în ghetele roșii, iar umerii umezi ai rochiei prinseseră cruste de gheață. *A plâns pentru întâia oară în viața ei cu hohote și sughițuri, dar ciucurele din lână roșie nu l-a găsit nicăieri.*

De pe mal o privea Aram Telguran, din fața cafenelei lui. Sus pe mal era o cafenea singuratică pe care Iapa-Roșie, în fuga ei, aproape că nici n-o zărise. Cafeneaua avea ferestrele îndreptate înspre fluviu, iar la ochiurile geamurilor se zăreau colivii pline cu

canari galbeni. Cafeneaua stătea singură și izolată pe mal, într-un colț depărtat al portului amărât sub zăpadă, și aproape neobservată dinspre orașul *Mavrocordat*, iar fumul ieșea din coșurile ei, mirosind dulce și amar a cafea și a ceai. *Aram-Negriciosul* privea de sus de pe mai la Iapa-Roșie, se închina și o privea iar cum se dă pe gheață, își ridică spre cer mâinile lui scurte și grase, din haina creață și tuciurie de astrahan care-i acoperea trupul gros:

„O, Doamne, ce împărăteasă a venit pe gheață în fața cafenelei nefericitului Aram Telguran, care n-a mai văzut o împărăteasă atât de înaltă și de sprintenă, în viața lui de armean, încă înainte de Christos, de pe timpul lui Seleucos I înțeleptul. Aburul nărilor ei de căprioară se face zăpadă în jur, așa cum herminele se nasc din răsuflarea caldă prin ierni a lacurilor armenesti Van și Sevan. Mă închin ție, împărăteasă de purpură, vino spre mine sau îngăduie-mi să cobor eu spre tine, ca să mă simt cum mă înalț smerindu-mă și înălțându-mă odată cu tine, să nu-ți ajung decât la boturile ghetelor tale de soare și să le sărut umilit, așa cum sărut pulberea pe care calc de când m-am născut”.

Aram avea o tânguire în glas ca un preot care și-a uitat religia și și-a pierdut biserica. Se închina pe mal, mare și gros, mototolindu-și căciula, chinuindu-și în pumn reverele de blană creață ale hainei de astrahan.

Iapa-Roșie și-a strâns cordonul și colierul de pe unde le aruncase, și-a îmbrăcat haina din piele de bivoliță și a început să urce malul spre armean.

Nu-i mai era frică de nimeni. Aram era urât, chiar pocit, dar ei nu-i era teamă de fața lui neagră ca

tăciunile, de nasul lui coroiat și ochii mari și bulbucați ca cepele, de botul și de buzele lui de iepure, de pântecul gros și lăsat peste picioare, de părul lui cărunt, aproape alb, care strălucea ca o grămadă de șerpi încolăciți deasupra frunții și la coada sprâncenelor negre și stufoase.

Aram Telguran se tânguia mai departe pe mal, mototolindu-și și ducându-și la gură căciula parcă ar fi vrut s-o mănânce: „Doamne, ce împărăteasă se îndreaptă spre mine! „– îi curgeau lacrimile de gerul tare care făcea să pocnească sec crengile sălciilor de sub mal. De atâta frig și de atâta ger lui *Aram* nu-i curgeau numai ochii, îi curgea și nasul. Se ștergea cu mâneca și căciula și râdea de plăcere privind spre lapa-Roșie, dar tot tânguindu-se:

„Împărăteasa mea, dacă armenii ar mai avea regatul lui Urutru de pe malul lacului Van, ți l-aș da mai întreg decât a fost. O așchie din corabia lui Noe ți-aș da și te-aș duce printre butucii de viță de vie dulce din văile Araratului, să gălesc și să-ți prind acolo un pui din neamul porumbelului care a adus în cioc ramura verde de măslin când apele potopului biblic s-au tras de pe obrazul pământului”.

Au intrat în cafenea.

Aram Telguran a întrebat-o, plesnindu-și și lovindu-și fruntea a rugă, cu palmele.

— Ce-ar vrea împărăteasa de purpură de la nefericitul armean Telguran? Stafide de Malta nu mai am, e iarnă, marinarii nu mai vin acum pe fluviul *Mavrocordat-xixn*, O dulceață zaharisită de trandafiri albi să-i desfaci cu un stilet de argint petalele tari ca piatra și limpezi ca izvorul? Sau o cafea sărutată de soarele negru al Africii, ori un ceai crescut și legănat

printre mătăsurile Chinei? O cafea ar mângâia ușor și fierbinte buzele reci și sfinte ale împărătesei mele plânse...

„Ce-ar fi să beau o cafea?” și-a zis Iapa-Roșie. Băuse odată la aurărie și nu-i plăcuse. „Să mai încerc o dată acum”. I-a spus lui Telguran să-i aducă o cafea: „N-am cu ce să ți-o plătesc, dar am să-ți spăl o zi întreagă toate ceștile și paharele”.

Aram a deschis ochii și mai mari decât îi avea. Se simțea batjocorit de vorbele femeii și a început să se tânguie și mai rău: *„De ce îți râzi de mine, împărăteasa mea, nici Mezii, Sasanizii și Mamelucii care mi-au invadat în vechime țara mea armenească nu mi-au batjocorit atât de rău neamul învins și spulberat pe drumurile pământului Vai, numai cu chipul de aur al împăratului nebun Nerv, care-ți stă adormit la pieptul de purpură plin de monezi, ai putea să-mi cumperi cafeneaua cu temelie cu tot, să-mi iei cafeneaua în palme și să mi-o arunci în fluviu ca să se sfărâme pe gheață cu toate ceștile și paharele ei de sticlă nenorocită, numai canarii să scape și să se întoarcă la mine sub haină ca să le dau iarăși căldură și să-mi cânte în dreptul inimii”*.

Aram a adus cafeaua. Iapa-Roșie a băut-o și apoi a trecut printre niște perdele de catifea „aici trebuie să fie paharele și ceștile”. Erau curate, dar ea le-a spălat din nou pe toate, din toate galantarele, pahare, cești, căni, tăvi și ibrice de aramă, ceainice de toate culorile, din fier sau din porțelan, lingurițele, zaharnițele, farfurioarele pentru dulcețuri moi și limpezi și pentru dulcețuri zaharisite și tulburi.

„Vai, cum mă batjocorești sfințindu-mi cafeneaua și ceștile numai atingându-le” – îi zicea Aram,

tânguindu-se cum obișnuia el să se tânguie în vorbe. Își ținea capul în mâini și-și clătina șerpii părului alb.

Iapa-Roșie ar fi vrut să-l întrebe pe Aram Telguran de ce are părul alb, era mai degrabă tânăr decât urât de vârstă. Ea nu știa că părul poate albi și din tânguirea sufletului, sau din tânguirea plăcerilor aflate prea departe și de neatins sau din pricina visării și a contemplației fără scop. Ia întrebat totuși, dar altceva: „*De ce te cheamă Aram Telguran?*” – lucru care însemna mai mult decât dacă-i cerea să-i spună de ce are părul alb. Armeanul a înțeles că fata fi pune o întrebare capitală și a început:

„Mă numesc Aram, fiindcă numele meu vine dintr-un început al sfârșitului. Sunt eu oare, din seminția lui Iafet? Adică din iafetana nație, cum zice Grigore din Nareg. Noe a avut trei fii: Sem, Ham și Iafet. I s-a spus lui Noe: «Intră în corabie tu și toată casa ta, am să-i pierd pe toți oamenii de pe fața pământului printr-un potop de patruzeci de zile și patruzeci de nopți, numai pe tine te-am ales dintre ei să trăiești și să te înmulțești». Noe a intrat în corabie, împreună cu el, fiii săi Sem, Ham și Iafet, iar din toate animalele și vietățile pământului câte șapte perechi, parte bărbătească și parte femeiască. Noe avea vârsta de șase sute de ani, două luni și douăzeci și șapte de zile când s-au desfăcut toate izvoarele pământului, s-au deschis jgheaburile cerului și a căzut apă atât de multă încât a acoperit toți munții fiialți. După ce a pierit lumea și apele s-au tras, neamul lui Noe a crescut și s-a înmulțit. Sunt eu, oare, din seminția lui Iafet? Iafet a avut printre fiii lui pe: Gomer, Madai, Iavan, Tubal și Tiras. Fiii lui Gomer au fost: Așchenaz, Rifat și Togaima. Fiii lui Iavan au fost: Elișa, Tarșiș,

Chitim și Dordanin. Din toți acești fii ai lui Iafet s-au format mulțime de popoare care s-au așezat în diferite țări, fiecare după limba sa, după neamul sau după nația sa. Împărăteasa mea, dacă un nume din toate acestea ți-a sunat armeneste, să știi că eu, Aram Telguran, din el mă trag. (Iapa-Roșie nu știa că Aram spunea cuvinte direct din Biblie și că de la el nu pune decât câteva vorbe de legătură; ea nu deschisese niciodată vreo Biblie, așa că-l asculta mirată mai departe.) Sunt Aram, nu știu dacă mă trag din *Iafetana Nație*, sunt armean și dacă sunt rătăcitor, așa cum mi-au fost și fiiaințașii, asta mi s-a întâmplat mie ca și lor nu din slăbiciunea trupului și a sufletului, ci din mândrie, nu m-am lăsat robit odată cu pământul meu robit de Sasanizi, de Mezi și de alții pe care Biblia n-a mai avut file să-i cuprindă pe toți, pentru că Biblia se închide acolo de unde lumea abia trebuie să înceapă din nou și iarăși să înceapă. Mă cheamă Aram. Și nu știu dacă sunt din seminția lui Iafet. Dar nicidecum, zic eu, nu pot fi din seminția lui Ham, pentru că Ham i-a văzut dinadins goliciunea lui Noe și a fost blestemat cu tot neamul lui să fie mereu slugă și să privească iscoditor prin ascunzișurile pământurilor și ale oamenilor. Eu nu te-am întrebat, împărăteasa mea, de unde vii, încotro te duci, de ce porți rochie de purpură și colier de monezi imperiale, de ce ai plâns și de ce te-ai dat pe gheață. Nu te întreb, pentru că eu nu sunt din neamul lui Ham cel care iscodește sufletele oamenilor. Poate să fiu din neamul lui Iafet care, atunci când l-a văzut gol pe Noe, s-a întors cu spatele și cu spatele s-a îndreptat spre tatăl despuat și a aruncat peste trupul lui o haină să-i acopere goliciunea. Mă cheamă Aram. Iar Telguran a început

să mă cheme când neamul meu a început să se facă frumos și devenise armean, când a învățat să cânte cu cuvântul. Adică atunci când întunericul a început să fie spart și luminat de vocile poezilor cântăreți. Trei mari poeți se zice că au limpezit aerul și mintea armenească. Ei s-ar fi numit Frik, Erzinga și Telguran. Versul lui Telguran poate că a avut căldura fertilă a verii și învăluirea de vis a viscolului de pe lacurile Van, Sevan și Rezavă, unde cresc herminele cu blana lor atât de albă și de limpede, încât în ele se oglindesc vârfurile de cinci mii de metri ale Araratului. De aceea poate mă cheamă Aram Telguran, iar cafeneaua am deschis-o în orașul *Mavrocordat*, după ce toate valurile Meziilor, Sasanizilor și Mamelucilor de la începuturi până azi m-au aruncat aici pe malul fluviului, fără să mai știu câți înaintași de-ai mei au pățit la fel. Dar n-am știut, nici măcar n-am visat, că aici ai să vii tu pe gheață, împărăteasa mea de purpură...”

Iapa-Roșie l-a ascultat, a râs și i-a zis: „Nu înțeleg nimic. Dar numele tău e frumos”.

Cii Aram Telguran, Iapa-Roșie a cunoscut dragostea cum trebuie. Armeanul, și în dragoste, ca și în toate celelalte, spunea din Biblie. El avea credința că dacă unele lucruri principale din viață sunt scrise într-o carte mare sau într-alta, n-are rost să le mai numești și să le bâlbâi prin cuvintele tale nepricepute. De aceea, și în dragoste spunea tot din Biblie. Îngenunchea la picioarele fetei și tânguia versete din *Cântarea Cântărilor*, fără să inventeze prea mult, numai să adauge niște amănunte pentru ca lucrurile să se potrivească mai bine și să sune mai acasă:

„Cât de frumoasă ești, mireasa mea, sora mea,

părul tău turme de capre roșii pare, ce din Galaat coboară. Dinții tăi turme de oi albe tunse, ce din scaldătoare ies. Cordele purpurii sunt buzele tale, două jumătăți de rodii sub vâl străveziu, obrații tăi. Gâtul tău, tumul lui David. Pieptul tău, doi pui de căprioară. Dealul meu de mirt și muntele meu de tămâie, până nu se răcorește ziua, până nu se întinde umbra de sfârșit a serii, voi veni la picioarele tale. Cât de frumoasă ești, împărăteasa mea, și nicio pată în tine nu-i. Vino în brațele mele din Aman și din Senir, din a leilor culcușuri și din munții cu leoparzi. Sora mea, mireasa mea, inima tu mi-ai robit. Eu iau tot de la tine, iar tu mai nimic nu-mi dai, ești ca o fecioară veșnică, ești grădina ferecată, fântână acoperită și izvor pecetluit ești”.

Aram Telguran n-a întrebat-o niciodată pe Iapa-Roșie cât a stat la el, cine e și de unde vine. El nu și-a trădat mărturisirea că nu se trage din seminția lui Ham. Când ea a încercat să-i spună ceva despre întâmplările ei, el a oprit-o: „Nu, împărăteasa mea, buzele tale nu trebuie să șoptească ceea ce alții au făcut să ți se întâmple. Taci, minunea mea de purpură. De ce să-mi spui ce nu e al tău? Ceea ce nu e al tău și nu ți s-a convenit, e totdeauna o poveste tristă. O, împărăteasa mea, fiecare dintre noi are în el un fel de Aram Telguran izgonit și rătăcitor, cu o poveste tristă care trebuie păstrată închisă, ca să nu sângereze din nou. Nemaivorbind că toate tristețile mari sunt mărturisite întregi în Biblie și asta e de ajuns”. (Iapa-Roșie a aflat de la armean aproape fără să vrea că locuința mavrocordată în care-o dusesese Marosin o noapte, nu era a generalului, ci a Fibulei. Acolo se întâlneau aceștia doi și se întâlneau și când au fost

mai tineri ca să-și trăiască dragostea. Peste ani de zile Iapa-Roșie avea să afle din altă parte, asta după ce Fibula a sărăcit, s-a ruinat și a început să îmbătrânească bine de tot, casa a devenit a generalului, așa cum tot în proprietatea generalului a trecut și aurăria, Fibula și Guldena, mutându-se, bătrâne și neputincioase, în Casa Pălărierului de dincolo de Liziera Gutuilor.)

În cafeneaua lui Aram Telguran, Iapa-Roșie a învățat literele și să socotească. Atât de repede, încât Telguran se închina, dar el se închina des. Iapa-Roșie i-a spus la rândul ei că ea simte că socotelile omul trebuie să le facă mereu, nu numai când pierde sau câștigă. Iar Aram Telguran: „ampărăteasa mea, tu ai mintea aspră și din topor a lui Moise Bâlbâitul, dar și înțelepciunea cu mai multe tășuri a lui Solomon, fiul lui David. Ai venit la mine și mă sfătuiești zeiește să așez legile firii înaintea celor învățate prin temple. Viața lungă e în dreapta ta, iar în stânga ta, bogăția și slava, femeie aleasă și iubită ce ești. Din gura ta iese dreptatea, legea veche și mila nouă pe limbă le porți”.

Când a plecat de la Aram Telguran, Iapa-Roșie scria, citea, socotea ca un om cu școală. Iar cât privește Biblia, a aflat-o de la el aproape toată. El spunea din Biblie și când se mișca printre cești și pahare, când închidea sau deschidea ușa.

Peste un an, odată cu venirea verii, Iapa-Roșie a plecat la fel de simplu cum venise, cu un an în urmă, în timpul iernii. S-a urcat în portul orașului *Mavrocordat* pe vaporul Sfânta Sofia al turcului Aziz-Creștinatul și a luat din nou drumul spre *Metopolis*. Aram Telguran plângea în urma ei:

„De ce pleci, împărăteasa mea de purpură?

Nimeni n-are să mă mai facă fericit.

Potopul are să se abată din nou asupra mea și asupra casei mele și chiar dacă se vor usca din nou câmpul și dealurile după tragerea apelor, viile mele n-au să mai rodească, porumbelul n-o să-mi mai aducă în cioc ramură verde de măslin. Mezii, Sasanizii și toți Mamelucii se vor scula din nou împotriva mea și de data asta mă vor îngropa pentru totdeauna, pentru că am rămas singur și fără împărăteasă, după ce încă din vechime am rămas fără Van, Sevan și Urutră”.

Ajunsă în *Metopolis*, lapa-Roșie cade în mâinile barcagiilor, începe să poarte cuțit, apoi fuge înspre Marmăția vreme de aproape opt ani de zile și nu mai dă niciun semn.

8. NEFERICIREA REGILOR

CONSTANTIN PIERDUTUL I-IUL.

COPILĂRIA ȘI ADOLESCENȚA

Is-a spus Constantin Pierdutul pentru că a fost văzut și găsit întâia oară în *Insula Cailor*, fără să i se știe părinții și fără ca el să poată spune dincotro vine, cine e și ce caută pe lume. Avea nouă ani când a fost văzut printre caii sălbăticiți din insulă și a rămas acolo până la șaptesprezece.

La cincisprezece ani ajunsese atât de cunoscut și se bucura de atâta încredere din partea tuturor cailor, încât fără încuviințarea lui niciun cal cu stăpân sau fără stăpân nu se apropia de om, nu se lăsa prins, încălecat sau pus la ham. Într-o înțelegere cu caii, pe care numai el și caii o pricepeau bine, ajunge să țină sub control deplin, de jur-împrejur, malurile insulei. Nimeni nu putea pune piciorul în insulă dacă nu-l înștiința din vreme pe Constantin Pierdutul. Cine venea neanunțat, era mușcat de dinți de iapă sau de

armăsar, lovit de copite și zvârlit în fluviu să se întoarcă de unde a venit.

Un timp, dicomesienii nu pricep pericolul. Îl folosesc pe Constantin pentru a le prinde caii sălbatici ajunși la vârsta bună de muncă, de cărăușie și călărie. De asemeni, Constantin Pierdutul le alege și le pregătește, de cu toamnă, tinerilor dicomesieni caii cei mai îndrăciți pentru alergările de Bobotează când se întreceau în fața fetelor încălțate și îmbrăcate gata de măritiș.

La vârsta de unsprezece ani Constantin descoperă metrul pătrat.

Când venise în insulă nu cunoștea decât numerele de la 1 la 9 pe care le învățase în cele câteva luni de clasa întâia primară făcute într-un sat căruia n-a vrut niciodată să-i spună numele. Pe zero nu-l știa. Ceea ce-l încurca foarte mult. Simțise că de zero are absolută nevoie. Și-l. imaginează singur, retezând cu un briceag coada lui 9 și obținând astfel un cerc gol în care nu era nimic și în care nu putea pătrunde nimic pentru că era complet închis, doar înaintea lui și după el putea așeza câte numere voia și știa chiar mai multe, oricâte ar fi voit, fără să le fi știut, până dincolo de puțință și dincolo de orice putere a puterii și cuprindere a ochilor. Obținerea lui zero îi ușurează mai întâi desăvârșirea adunării, scăderii, împărțelii și înmulțirii. Iar când printr-un băț începe să-și pună la punct propriul său sistem metric – după care trece la descoperirea metrului pătrat și a metrului cub – se trezește stăpân și pe multiplii și pe submultiplii pe care-i formează prin zecimale.

Cineva le spune dicomesienilor că *Pierdutul* din *Insula Cailor* s-ar putea să fi ajuns singur și printr-o

metodă proprie chiar mult mai departe, la *tera-giga-mega-kilo-hecto-deca-deci-centi-tnilimicro-nano-pico*. Dicomesienii râd. Ceea ce trecea dincolo de înțelegerea lor îi făcea mai întâi să râdă, apoi dădeau din umeri și întorceau spatele oricărui lucra neînțeles sau care cerea prea mult pentru a fi înțeles și care n-ar fi adus nimic în plus, de la o zi la alta, nici în ogradă, nici în iesle, nici în pod. Dar *tera-giga-megakilo* și așa mai departe, le-a sunat bine, ca un fel de cântec și au reținut trăsnaia, râzând ori de câte ori le revenea în minte. Acel cineva care le spusese dicomesienilor de *tera-giga* a *Pierdutului*, nu era altul decât delicatul Topometrist care se afla în trecere prin câmpia *Dicomesiei*, măsura pământurile, era puțin înainte de reforma agrară a lui Ferdinand, din 1921. *Topometristul* credea că la Constantin ar fi vorba de o minte genială, dar se știe, *Topometristul* e totdeauna delicat și generos cu alții, până acolo încât devine neatent la măsura prea largă a cuvântului cu care-i cântărește și-i înconjoară pe oameni. Dicomesienii și întâlнисeră la măsurători pe Topometrist și îl cereau de fiecare dată să le spună din nou povestea cu *tera-giga*. El le spunea. Dicomesienii râdeau fără să arate însă că ar fi râs de asta, ci de altceva. Inventau ei ceva pe loc de care să râdă, pentru ca Topometristul să nu priceapă prea repede încotro le mergea lor mintea. La rândul lui; lăutarii *Dicomesiei* inventează după scurt timp un cântec pe care-l numesc *Cântecul Pierdutului*, care începe cu *Tera-giga-nano-pico* și sfârșește jeluitor cu „*Mamă, de ce m-ai făcut*”.

Constantin Pierdutul aude cântecul din gura copiilor dicomesieni care veneau înot în insulă să învețe să umble cu caii și să călărească. Nepricepând

nimic, Constantin îi lasă pe copii să cânte mai departe, care nu erau cu prea mult peste sau sub vârsta lui, și își vede mai departe de cai și de matematica lui sub cerul liber. N-are nicio aplicație la litere. Chiar caii îi cheamă sau fi alungă prin cifre. De pildă: calul numărul 1 era cea mai bătrână iapă și aproape cheală, iar 45 era totalul cailor tineri și sălbăticiți, cu bărbi și coame până spre genunchi, care o urmau peste tot orbește, la păscut, la fluviu să bea apă, la umbra sălciilor să se bată de muscă, la trap și fir galop când erau în pericol să fie prinși de oameni străini; calul numărul 2, alt cal bătrân corespunzându-i un număr de 23 de cai și așa mai departe. Constantin striga fie *UNU*, fie *PATRUZECI ȘI CINCI* – și atunci venea în galop spre el iapa bătrână cu herghelia celor 45 de cai. Aceași herghelie o putea trimite, într-o fugă sălbatică, să alunge o turmă de bivoli pătrunsă fii insulă, folosind la alegere numărul unu sau patruzeci și cinci. Și așa mai departe. În ceea ce privește literele, ar fi rămas aproape analfabet dacă nu i-ar fi căzut în mână de câteva ori ziare, pe care le-a păstrat, neștiind pentru ce. Din cele câteva luni de primară își mai amintea vocalele a, i și e, iar dintre consoane pe cele mai complicate prin desen, anume **g**, **h** și **f**. Folosind ziarele, dă valori numerice literelor și printr-un calcul al repetițiilor obține întreg alfabetul, dar, nemulțumit de lectura articolelor și a știrilor din ziare astfel dezlegate, împrumută litere pentru jocul său cu cifrele, înlocuind mărimile prin semne alfabetice. Auzind de asta, Topometristul le spune dicomesienilor că *Pierdutul* e posibil să fi trecut dincolo de tatonările algebrice ale lui Vibte și Descartes și că se apropia vertiginos de matematica de după războiul din 1918.

Și că e păcat că ei nu știu pe cine au în insulă și că nu-și prețuiesc prizonierul”. Aveți în Constantin Pierdutul un rege, nu un prizonier și o slugă la cai”. (E felul Topometristului de a vorbi.)

Cu ajutorul unui cal dicomesian, cu mers mai regulat căruia îi măsurase distanța galopului, Constantin aleargă cinci zile de-a lungul și de-a latul insulei - la puțin timp după ce descoperise metrul pătrat - și stabilește suprafața insulei. Se scaldă împreună cu caii în fluviu, trece înot împreună cu ei spre malul câmpiei *Dicomesia* sau în partea cealaltă, spre malul cu dealuri al *Metopolis-vixă*... De la cai află toate împrejurimile și cu cine se mărginește insula. Tot prin pasul calului află lățimea fluviului, folosindu-se de cifra de viteză a înotului, după care află și distanțele dicomesiene, metopolisiene și mavrocordate limitrofe insulei. Trimite calculele sale dicomesienilor, începând cu suprafața insulei, cu nivelele solului, cu cantitatea de metri cubi salcie, plop, salcâm, frasin, ulm, aflate în perimetrul ei, până la datele despre forța fluviului în curgere, forța apei prin punerea unui obstacol, precum și apăsările fluviului asupra malurilor, situația infiltrațiilor în sol, a erodărilor etc. etc. Prevede scufundarea în aproximativ zece - douăzeci de ani a părții de sud *alnsulei Cailor pe* o suprafață de aproape 15 kilometri pătrați, dacă dicomesienii nu vor începe drenări, desecări, lucrări de consolidare a solului și de întărire a malurilor. Dicomesienii nu-i răspund la calculele trimise. Nici la mesajul de alarmă privind scufundarea. Ei îl caută mai întâi pe Topometrist. Acesta confirmă că scocotelile *Pierdutului* au precizie până la miimi sub unu. Cât privește scufundarea

acelei părți din insulă, Topometristul și-a declarat nepriceperea, nu cunoștea și nu studiasse particularitățile insulei. Dar, după părerea sa omul-copil din insulă a ajuns să cunoască nu numai *MS*, *metru-secundă*, ci și

MKS, *metru-kilogram-secundă*, mai mult chiar, îl aplicase pe *MKfă*, *metru-kilogram-forță-securuia*. Ceea ce! face pe dicomesieni să întârzie și mai mult să-i răspundă lui Constantin. Au râs ceva mai puțin de data asta. Erau cu totul încurcați și nelămuriți în urma celor aflate de la Topometrist. După o vreme îi trimit totuși lui Constantin Pierdutul, în *Insula Cailor*, două răspunsuri foarte ciudate la calculele primite, prin niște copii cam de vârsta lui, sau ceva mai mici:

Întâiul răspuns al dicomesienilor către Constantin Pierdutul:

„Și ce-i cu asta?”

Al doilea răspuns al dicomesienilor către Constantin Pierdutul:

„Ești nebun”.

Fusese un an prost în recoltele câmpului și cu multe moline printre vite și păsări. Adică ei voiau să-i spună lui Constantin prin răspunsurile lor „*Pierdutule, ce avem noi și tu din toate astea? Vezi-ți de cai și de nenorocirile capului tău*”.

Urmează o ruptură tăcută și nemărturisită între dicomesieni și *Constantin Pierdutul*.

Caii se sălbătesc tot mai mult, se înstrăinează de stăpânii lor de pe malul dicomesian, chiar caii aflați fir *Câmpia Dicomesia* încep să fugă spre insulă și mai toate cabalinele nu se mai lasă îmbunate și supuse decât la glasul lui Constantin, refuzându-și stăpânii.

Dicomesienii încep să se gândească cum să scape

de el. În acest timp, *Pierdutul*, cu ajutorul cailor mai firvățați cu munca, astupă și blochează principalele guri ale mlaștinilor din insulă și sursele lor de apă ascunse pe dedesubt. Folosește pentru asta trupuri îngropate de sălcii, plopi, ulmi precum și împletituri de stuf și papură. Voiește și izbutește schimbări de nivel care să producă deversiunea rapidă a apei murdare, reducând aproape la jumătate suprafața mocirloasă din insulă. În jumătatea câștigată de Constantin începe să crească iarbă, să dea lăstari de salcie vie din lemnele moarte, să roiască albinele și să vină stoluri de păsări.

Constantin începe apoi atacul total împotriva tânțarilor care se retrăseseră cu toții în jumătatea mocirloasă. îi înconjură din toate părțile cu pânze groase și înalte de fum. Apoi, *Pierdutul* pune hergheliile de cai să alerge în galop, cu crengi de salcie prinse în coame și în cozi, în jurul mocirlelor; și să vânzolească perdelele de fum. Tânțarii se răzvrătesc, întunecă cerul de deasupra mlaștinilor, se amestecă și se doboară între ei, atacându-se în valuri, dau înapoi, se ascund în stuf, zăpăciți, într-un zumzet și un vaiet care face să răsunе insula până dincolo de fluviu, și apoi fug în nori imenși din *Insula Cailor* spre *Insula Măcelarilor*, nu înainte însă de a invada, timp de câteva zile, așezările dicomesiene mai apropiate, cartierele dinspre fluviu ale *Cetății de Lână*, *Mavrocordat* și *Metopolis-xăxă*, inoculând mai mult ca oricând oamenilor de acolo malarie și făcându-i să zacă trântiți la pat în număr mare și pe multe zile.

Dicomesienii sosesc mâniați la malurile insulei cu zeci de bărci și în vizita lor de intimidare, îi strigă *Pierdutul* să înceteze cu actele lui descreierate.

Conflict chiar în interiorul *Insulei Cailor*. Constantin Pierdutul reia, împreună cu caii, lucrările de asanate a mocirlelor. Înjumătățea rămasă intactă a mlaștinei, își avea *Palatul de Papură* și trăia ascuns de văzul lumii brigandul *Andrei Mortu'*. Lui Andrei nu-i convenea deloc asanarea mlaștinilor din insulă. îi trimite lui Constantin un avertisment: ochește cu arma cifra UNU și o împușcă.

Cei 45 de cai din subordinea iepei bătrâne și chele, rămași fără căpetenie, în urma focului de armă tras de Andrei, se împrăstie în debandadă și nechează înfricoșător spre Constantin, după ce atrăseseră pe rând, în fuga lor bezmetică prin insulă, cifra 2 urmată de cei 23 de cai, apoi cifrele 3, 4, 5 până la 9 și dincolo de 10 cu armatele respective în derută. Constantin reface ordinea cailor și pornește cu întregul efectiv cabalin un atac desfășurat sălbatic spre mlaștinile cu lipitori, țipari și broaște țestoase care duceau spre *Palatul de Papură* al lui Andrei Mortu'. Andrei strigă printr-o pâlnie să fie opriți caii, altfel se scufundă în nămol mișcător fără putință de ieșire. Constantin oprește caii și-i retrage spre locurile cu iarbă dinspre fluviu. *Andrei Mortu'* făgăduiește că nu va mai folosi arma împotriva lui și asupra cailor, dacă i se lasă mai departe jumătatea de mlaștintă intactă și dacă nu va fi secată. Mlaștina era într-adevăr inexpugnabilă, nici cal, nici picior de om, nici măcar barcă ușoară și rapidă dicomesiană nu putea pătrunde până la PaZafn/ *de Papură*. Numai Andrei Mortu' ieșea și intra când voia din mlaștintă, folosind un culoar doar de el e știut, format din broaștele țestoase care mișunau prin apa noroiasă, masate într-un anume loc bine mascat de stufărișuri și păpurișuri

înalte. Datorită mlaștinei, brigandul rezistase ani în șir oricăror încercări ale forțelor de poliție de a-l prinde și a-l deferi justiției pentru omor, jafuri și răpiri repetate. De aceea Andrei era numit, de către dicomesieni, *Andrei Mortu'*, pentru că se credea că, asediat și atacat cu arme de foc pentru a fi prins, ar fi murit de mai multe ori (de patru ori), dar de fiecare dată apăruse iar, strecurându-se din nou pe culoarul de broaște țestoase din mlaștini spre *Palatul de Papură*, schiopătând și târându-și, din carapace în carapace, piciorul drept, aproape un ciot, rănit mai demult într-o încăierare sângeroasă cu un pluton de urmăritori.

Constantin Pierdutul crede în făgăduiala lui Andrei Mortu' că nu va mai folosi arma și încheie cu el o pace separată. Dicomesienii nu iau parte la ea. Veniți cu bărcile pe lângă malurile insulei când auziseră focurile de armă ale lui Andrei și apoi tropotele nebunești de copite, au privit numai de departe cum Constantin Pierdutul împreună cu Andrei Mortu', ca semn al păcii dintre ei, au îngropat iapa bătrână împușcată. Constantin i-a trimis apoi în trap mărunț pe cei 45 de cai rămași fără căpetenie să treacă și să se amestece cu cei 23 care aveau drept căpetenie cifra 2.

Ceea ce i-a mirat alunei mai mult pe dicomesieni, a fost că l-au zărit întâia oară pe Andrei Mortu' cum arată el mai de aproape, nu-l văzuseră niciodată de la o distanță atât de mică și și-au dat seama că e bătrân și beteag și că mult nu mai are de trăit. Chipul viteaz și lipsit de moarte al lui Andrei – lăudat în cântecele cunoscute în toată Dicomesia, și răspândite până spre Bulgaria, Serbia și chiar spre Turcia – arăta jalnic. Ca

să-și ducă mâna la gură Andrei trebuia s-o împingă cu cealaltă, iar ca să se ridice din iarbă folosea un băț cu cârlig pe care-l agăța de salcia sau de plopul cel mai apropiat.

VAPOARELE.

REVOLTA CAILOR DIN INSULĂ. DECĂDEREA LUI CONSTANTIN. ANDREI MORTU' ÎL ÎNCORONEAZĂ REGE AL INSULEI CAILOR DÂNDU-I NUMELE DE CONSTANTIN PIERDUTUL I-IUL. ASEDIU

DICOMESIENILOR ASUPRA INSULEI. ULTIMUL LOR ATAC. FUGA LUI CONSTANTIN ÎN CÂMPIA ASCUNSĂ A DICOMESIEI. MOARTEA CEA ADEVĂRATĂ A LUI ANDREI. FOSTUL REGE CONSTANTIN, PENSIONAR AL IEPEI-ROȘII

În toamna când Constantin Pierdutul împlinește vârsta de 17 ani, noua lui vârstă coincide cu câteva evenimente nefericite. Care pot părea fericite, dar nu sunt. În primul rând pentru cai.

Fusesse un an bun pentru dicomesieni și pentru câmpia lor. Grânele au fost atât de multe, încât vapoarele n-au mai așteptat să încarce grâu, orz, ovăz, secară, floarea-soarelui, porumb la vadurile de la *Cetatea de Lână*, *Mavrocordat* și *Metopolis*, ci au venit direct și au ancorat la malurile surpate și pline de buruieni al așezărilor dicomesiene. Era risipă de grâne peste tot, pe câmp, pe drumuri de uscat și de apă, în curți, în case, prin șanțuri, pe lângă garduri. S-au saturat de boabe prepelițele, potârnichele, graurii, rațele sălbatice, claponii, vrăbiile, crapii, bibanii, furnicile, iepurii, șobolanii. Numai caii, nu.

Ca niciodată, aproape toată *Insula Cailor* se golise în timpul verii, aproape toți caii fuseseră luați

pentru strângerea unei recolte atât de fabuloase, nemaicunoscute până atunci, memoria bătrânilor nu-și amintea că s-ar mai fi întâmplat așa ceva cândva. Dicomesienii au trecut în ham și caii de rezervă, chiar și gloabele bătrâne, au închiriat boi și bivoli pe lângă aceia pe care-i aveau, au secerat, au treierat, au cules și au cărat până târziu toamna, venise noiembrie, dar carele, vapoarele, șlepurile, bacurile nu terminaseră de încărcat, magaziile din *Metopolis* ale Generalului Marosin, care se întind pe o distanță de câțiva kilometri, fuseseră mărite până la dublul încăperilor. Bărcile diacomesienilor; chiar cele ușoare, pluteau alături de flota comercială grea a lui *Aziz-Creștinatul* și duceau mereu saci plini spre localitățile mari de pe stânga și de pe dreapta fluviului, iar de acolo grânele luau drumurile spre interiorul țării și drumul continental al Austriei și Germaniei, sau drumul pe mare spre Bosfor, Mediterana și Atlantic. Și încă au mai rămas grâne, porumb, mazăre, floarea-soarelui neculese și nestrânse și au putrezit sub ploi pe câmp și au încolțit semințele până spre decembrie pe sub pietrele șoselelor și pe la barierele garilor.

Dar caii, cu tot belșugul acesta nerușinat, primeau mereu paie, fân, iarbă, borceag, lucernă, trifoi. Ovăzul curgea peste tot, dar dicomesienii nu și-au oprit caii din cărăușie să le dea mai mult decât câteva trăiști de ovăz și astea numai dacă se abăteau și întârziu prin cârciumi.

Apoi caii, după terminarea muncilor, au fost, pe rând, zvârliți în insulă: „au ei acolo de toate”. Constantin Pierdutul u primește. Caii întorși în insulă arată sleiți, jigăriți, cu bărbile și coamele rărite, iar iama nu era deloc departe. O dată ajunși în insulă, caii

rad de iarbă toate poienile, mănâncă flămânzi frunze, crengi fragede, rod scoarțe de copac, o foame curioasă îi apucase. Și, colac peste pupăză, din toate împrejurimile insulei plutea spre cai un miros înnebunitor de ovăz: dinspre ogrăzile dicomesienilor;

dinspre magazinele Generalului Marosin din *Metopolis*, dinspre fluviu de la calele șlepurilor încărcate, dinspre portul *Mavrocordat* unde punțile pontoanelor pocneau sub roabele pline de saci și sub hamalii cu spinările deșelate, dinspre *Cetatea de Lână* unde negustorii de oi și de piei moarte deveniseră brusc negustori de cereale cu ridicata. Caii, cu ochii înroșiți și fioroși, rătăceau prin insulă spre toate punctele de unde veneau mirosuri de ovăz, se opreau pe maluri înțesați unul lângă altul, își ridicau gâturile și rânjeau la cer, dând drumul unor nechezuri lungi și înspăimântătoare. Șiruri neîntrerupte de vapoare cu încărcături grele treceau mai departe liniștite pe sub nechezul cailor, câte un marinar nătâng, ca să-și rădă de zbieretele cabalinelor de pe maluri, trăgea de frânghiile sirenelor și făcea coșurile să urle, odată cu ele depărtările fluviului, pădurile, înaltul aerului.

Se întâmplase ca atunci Constantin Pierdutul să fie bolnav, zăcea în acele zile întins pe iarbă, simțea un fel de gol în creier care-l durea și-i spârgea tâmpile, vedea caii jigăriți și credea că din pricina bolii lui arată ei așa, pentru că așa i-ar vedea el, îi auzea nechezând și-și închipuia că toate nechezurile lor de anii trecuți i se strânseseră în minte și nicidecum că ei ar necheza în realitate, după cum auzind urletul batjocoritor al vapoarelor, stârnit de-a lungul fluviului și amplificat de ecoruile apelor, aerului și pădurilor, se învinuia pe sine că îi urlă mintea.

Capul și-l simțea strâns în chingi de fier, auzea vapoarele urlând chiar când ele tăceau. Somnul nu voia să-l prindă, se pipăia pe piept și dădea de un vapor, își trecea mâna pe creștetul capului și se trezea cu degetele vârâte într-un bot de cal, își lua laba piciorului în mână și prindea fluviul de gât și fluviul urla prin guri de vapoare încărcate cu grâu și ovăz și prin boturi de cai flămânzi. Pierdutul se ridica din iarbă și începea să alerge, vaporul îi cădea de pe piept, iar fluviul i se agățase de un călcâi, apoi de amândouă, și-i urla mai departe cu toate vapoarele prin fluierile picioarelor și prin oasele spinării. Andrei Mortu' îi iese înaintea și văzându-l alergând și poticnindu-se în timp ce-și scutura picioarele ca și cum ar fi vrut să scape de mușcătura vreunei lighioane, îl întreabă ce are, ce i s-a întâmplat. Constantin îi răspunde: *„Îmi umblă prin cap o moară goală și urlă ca vaporul. Acum mi-a căzut fluviul cu vapoare în glezne și urlă în sus spre ceafa mea, trecând prin șira spinării”*.

Această întâlnire, a lui Constantin Pierdutul cu Andrei Mortu', s-a întâmplat seara.

Noaptea, caii părăsesc cu toții insula, fără știrea lui Constantin: *trec înot fluviul șold lângă șold, cap lângă cap, dinți lângă dinți, ajung la malul Metopolisului și urcă în galop cu apă în coame și în cozi pe ulițele de pe dealuri și atacă la lumina lunii magaziiile cu ovăz ale Generalului Marosin. Sparg cu copitele pereții și ușile de scândură ale magaziiilor, rup cu dinții grinzi, desfac din cuie răngi, lacăte din belciuge. Se reped spre oricine caută să se apropie. Focurile de armă ale Generalului Marosin și ale rudelor sale nu izbutesc decât să facă o parte din cai să mărșăluiască*

și mai sălbatic pe ulițele orașului, să-și înceapă jocul și batjocura lor de cabaline, să alerge în zigzaguri dicomesiene, să se salte și să meargă numai pe picioarele dinapoi, călcând așa unul în fața altuia, doi câte doi, șase câte șase, zece câte zece și așa mai departe, apoi să revină pe pământ, să zvârle din copite și să se ușureze pe scările caselor metopolisienilor, pe sub ferestre, pe lângă uși și în mijlocul străzilor. Populația metopolisiană se trezește din somn și intră în panică, se stârnesc câinii din cartiere, încep să ragă catării din curțile turcilor și ale tătarilor, izbucnesc de peste tot țipetele femeilor și copiilor.

De pe malul insulei, Constantin Pierdutul, cu un ultim efort al trupului său sleit și al minții care-l durea, strigă peste fluviu, înspre *Metopolis*, cifrele-mată, dar nicio căpetenie bătrână a cailor nu-l ascultă. Lui Constantin îi vâjâia capul, vapoarele începuseră din nou să-i miște pe undeva pe sub oase, dar s-a aruncat totuși în fluviu și a trecut înot spre *Metopolis* să încerce să liniștească caii și să-i aducă înapoi în insulă.

Caii l-au lăsat să se apropie, dar nu l-au ascultat nici când a încălecat pe rând pe cifra 2, pe cifra 3, cifra 4 și așa mai departe încercând să-i atragă înapoi spre insulă.

Și atunci, cine să știe cum și din ce pricină, Constantin Pierdutul se trezește urcat pe acoperișul uneia dintre magaziile Generalului Marosin și începe să urle ca vaporul, lung, sucindu-se spre toate părțile nopții cu lună ca să i se audă glasul.

Sare apoi de acolo și începe să fugă pe străzile *Metopolisului*, alergând după propriu-i urlet de vapor pe care vrea să-l prindă, imitându-l în toate felurile cu

putință, pentru a-l amăgi și a-l atrage spre el, dar urletul nu se oprește, se duce mai departe, lunecă în fluviu și trece dincolo; atunci Constantin, ca să-l ajungă, se aruncă și el îmbrăcat în apă și înoată spre insulă, dând drumul de astă dată unor strigăte cu totul neomenești. Caii o rup și ei la fugă, speriați, care încotro, umbra lui Constantin se vede răsucindu-se în fluviu, i se aude plescăitul înotului și respirația gemând; se reped și caii spre fluviu, ocolindu-l însă prin apă un timp pe Pierdutul, până ce urletele de vapor sau urletele de nebun ale lui Constantin devin mai rare și mai încete – și apoi dispar cu toții spre insulă.

Spre dimineață, Constantin Pierdutul se liniștise. Era în insulă, stătea sus pe mal. Își înfășurase capul, în jurul frunții, cu crengi de salcie, udate în fluviu, ca să-i țină rece. Dar fierbințeala frunții nu-i trecuse, îl seca până la os. Crengile erau împletite și adunate deasupra frunții ca o coroană. Constantin își ținea obraji în palme și încerca să ațipească, era nedormit, frânt de oboseală și golit de puteri, durerea din zilele și nopțile trecute îi luase vlagă, mai ales în ultima noapte, când caii trecuseră fluviul și atacaseră magaziile de ovăz ale Generalului Marosin și când el se trezise, nu știa de ce, urlând ca vaporul, suit pe acoperișul acela cu cocoși de tablă și cu moriști de vânt

Andrei Mortu' l-a găsit pe Constantin cu o coroană de crengi de salcie pe cap. S-a apropiat de el încet, târându-și piciorul schilod, crezând că Pierdutul doarme. Dar Constantin Pierdutul a sărit brusc în picioare, înalt și subțire cum era, s-a uitat la Andrei fix, mirat, ca la un străin: *Andrei Mortu' i se părea*

urât, hidos, murdar, împutit, sprijinit cum stătea în bățul lui jegos cu cârlig, și cu piciorul drept țeapăn și atârnat în lături. Constantin a început să se dea înapoi cu un fel de teamă dușmănoasă, ca și cum ar fi fost gata să se arunce asupra bătrânului dacă acesta îi va ataca. Atât de urât și de murdar i se părea Andrei Mortului Constantin, încât s-ar fi repezit asupra lui să-l zvârle în fluviu și să-lâmbăieze.

„Măria Ta - a zis Andrei Mortu' și s-a așezat jos pe iarbă, picioarele betege nu-i mai țineau bine trupul, tremura cu bățul lui cu cârlig cu tot - iartă-mă, Măria Ta. Ți-a alunecat coroana de pe tâmpile. Așează-o bine, Maiestate”.

Constantin Pierdutul și-a așezat coroana.

„Acum e bine, Măria Ta. Mă închin în fața minții Tale luminate, care a făcut cifra mai înțeleaptă decât cuvântul, a învățat-o să zboare mai sus decât pasărea și să pătrundă în pământ mai adânc decât apa. Din insulă ai făcut un rai. Din cai, înțelepți ai pământului. Din trestii, țevi de aur. Din sălcii, grădini care au rodit faguri de miere la subțiorile crengilor. Mă închin ție, Mărite Constantin și te încoronez rege al *Insulei Cailor*. Să știe toată lumea că Andrei Mortu', care a murit de patru ori, l-a uns rege pe tânărul Constantin în al șaptesprezecelea an al tinereții sale luminate și l-a numit pentru totdeauna: *Constantin Pierdutul I-iul*”.

Apoi Andrei Mortu' s-a ridicat din iarbă, agățând bățul cu cârlig de creanga unui plop ca să se poată înălța pe picioare, a mers de-a-ndăratelea, depărtându-se, și abia după ce s-a îndepărtat destul, s-a zvârlit pe spinarea unui cal și a fugit în galop spre mlaștinile lui.

În aceeași zi, a venit la Constantin Pierdutul I-iul

o ceată numeroasă de dicomesieni, care, fără să coboare din bărcile lor ușoare și rapide, i-au pus în vedere tânărului Rege să părăsească insula cât mai curând, altfel i se vor pune cătușe de mâini și de picioare și va fi dus în fața tribunalului pentru stricăciunile mari făcute la magaziile de ovăz ale Generalului Marosin și pentru tulburarea liniștii în orașul *Metopolis*.

Constantin încă mai purta pe cap coroana din crengi de sălcii, când au venit dicomesienii. Le-a răspuns, stând jos pe iarbă și ținându-și tâmplele în mâini:

„Să nu mai chinuiți caii”.

Dicomesienii îi făgăduiesc că așa vor face și-l cheamă în bărcile lor pe Constantin Pierdutul.

Constantin refuză.

Dicomesienii pleacă dar se întorc pe furiș cu bărcile fii altă parte a malului și-l înconjoară fluierând și hămăind, ca și când ar fi fost însoțiți de câini.

La glasul lui Constantin, caii sălbatici u atacă pe dicomesieni și u silesc să se întoarcă spre fluviu, la bărcile lor, despresurându-l pe Pierdutul. Un cal este omorât în încăierare cu o lovitură grea de lanț de fier în frunte, pe când se arunca în apă să apuce cu dinții o barcă dicomesiană și s-o răstoarne. În afară de câteva răni ușoare, dicomesienii scapă teferi și se fac nevăzuți spre așezările lor din câmpie.

Dicomesienii revin a doua zi și invadează insula, incendiind, la debarcare, plavia și brâul de răchită uscată de sub mal, apoi perdelele de stuf înapoia cărora Constantin și caii se adăpostiseră din pricina Crivățului tăios care începuse să bată aducând o burniță rece și deasă. Caii se sperie de foc și fug.

Constantin e. prins și legat cu frânghii de o salcie. În acest moment, Constantin începe iarăși să scoată urlete de vapor și-și cere coroana din crengi de salcie pe care dicomesienii i-o călcase în picioare. I se dă coroana. Constantin cere alta, din crengi proaspete și le spune s-o afunde în apa rece a fluviului pentru a-și astâmpăra durerea frunții. I se face ceea ce a cerut.

E supus apoi de către un funcționar din *Mavrocordat* la un interogatoriu sumar: *domiciliul părinților, vârsta și ocupația lui prezentă, studiile, unde domiciliază, dacă a luat parte la actele de brigandaj ale lui Andrei Mortu' și dacă împreună cu el a împins caii să atace magaziiile de ovăz ale Generalului Marosin, dacă are rude stabile în Dicomesia, la Cetatea de Lână, în Metopolis, Mavrocordat, în alte localități sau în străinătate, dacă își amintește că a mai fost bolnav ca acum, și în sfârșit dacă are semne particulare.* La toate întrebările refuză să răspundă, fii afară de numele lui: *Constantin*. Apoi începe din nou să urle ca vaporul, dar de data asta lung și fără întreruperi.

La strigătele lui, caii încep să alerge într-un tropot continuu pe insulă în cercuri tot mai strânse înspre salcia unde stătea înnodat în frânghii Constantin. Focuri repetate de armă se aud dinspre *Palatul de Papură*, trăgea repetat Andrei Mortu', ca și cum o mulțime de puști ar fi pornit să secere aerul. Zgomotul infernal de copite se fiitește, iar din stufărișuri și din păpurișuri zboară păsările în țipete ascuțite, înfundându-se în ceața groasă și în burniță. Dicomesieinii îl dezleagă în grabă pe Constantin și vor să-l ducă spre bărcile lor. Dar Constantin, brusc, cu vocea lui normală, cheamă caii prin cifre, caii se

desprind nechezând, din herghelii, câțiva și încep să se repeadă spre pâlcurile de dicomesieni, să meargă în zigzaguri repezi, să se ridice pe picioarele de dinapoi, să bată aerul cu picioarele dinainte, să zvârle din copite și să se ușureze fii fața dicomesienilor care priveau uluiți la propriii lor cai înstrăinați cu totul de ei. Dicomesienii îl trântesc la pământ pe Constantin, 1 părăsesc în iarbă și fug spre bărci, lăsând în urma lor frânghii, un registru de primărie, haine și câteva trăiști pline cu slănină crudă, mămăligă și usturoi.

Dar dicomesienii nu renunță la atacurile lor. Invadează din nou insula, într-un ultim și decisiv asediu.

Încolțit și atacat prin asalturi repetate de bărcile ușoare și rapide ale dicomesienilor, care acum erau ajutate de remorchere metopolisiene și de nava *Sfânta Sofia* a lui *Aziz-Creștinatul*, precum și de forțe de poliție eșalonate în șeici și șalupe venite dinspre *Cetatea de Lână* și *Mavrocordat*, Constantin Pierdutul I-iul cheamă caii care se și aruncaseră în fluviu și înotau pe lângă maluri, îi aduce din nou pe insulă și-i alungă spre stufărișurile cele mai depărtate, pentru a-i feri din bătaia puștilor ce începuseră să tragă de pe navele ce împânzeau fluviul, iar el se retrage în mlaștinile insulei, folosind culoarul de broaște țestoase al lui Andrei Mortu'.

Trăiește câteva zile și câteva nopți în mirosul acru *de la Palatul de Papură* al brigandului. În momentul sosirii lui la palat, Andrei Mortu' își cioplea un picior de rezervă din lemn de plop.

Insula e complet înconjurată. Mlaștinile sunt stropite cu furtunuri de petrol și incendiate în flăcări mari.

Andrei Mortu' îl sfătuiește pe tânărul Constantin Pierdutul să ceară soli de pace: „Măria Ta, războiul e pierdut, forțele sunt total inegale”. Constantin nu ia în seamă vorbele deșănțate ale brigandului.

Andrei Mortu' părăsește *Palatul de Papură*, folosind un alt culoar de broaște țestoase pe care nu-l știa nici măcar Constantin și dispare din insulă pe sub nasul dicomesienilor și al aliaților lor. Totuși, Andrei îl predă dicomesienilor pe Constantin Pierdutul I-iul printr-un interpus, în schimbul a câteva zeci de cartușe de vânătoare, cu condiția ca tânărul suferind să fie făcut scăpat pe un cal sălbatic spre câmpia *Dicomesiei*, ceea ce s-a și întâmplat. Pe interpus, îl chema tot Constantin și se intitula și el tot Pierdutul, uzurpând cu bună știință pe celălalt, dar fără gândul de a-i lua locul în *Insula Cailor*. El își avea ascunzișul și tot ce-i trebuia în *Insula Măcelarilor*.

Constantin Pierdutul cel adevărat fuge, așa cum se plănuse, pe un cal sălbatic spre câmpia dicomesiană. Dar deși făcut scăpat, este pândit în altă parte de dicomesieni pentru a fi prins și internat într-un spital de bolide cap. Constantin scapă totuși, dând drumul calului să se rostogolească sub un mal, iar el dispare cufundându-se în fluviu.

Interpusul are o ultimă întâlnire cu Andrei Mortu', pentru a-i preda cartușele. În timpul ceremoniei predării, Andrei e înconjurat de poliție, pus în lanțuri și trimis spre închisorile din Mavrocordat și de acolo spre ocnă să-și execute condamnările neefectuate. Fusesse condamnat: o dală la muncă silnică pe viață, asta în ultimul timp; de două ori condamnat la câte douăzeci și cinci de ani temniță grea, asta cu mult înainte; de trei ori condamnat la

câte cinci, opt și șaisprezece ani de închisoare, iar altă dată, prima oară, condamnat la douăzeci de ani de ocnă.

Andrei avea șaiszeci și opt de ani acum când a fost prins, murise de patru ori până atunci, fusese dat mort de cei care-l urmăriseră și trăseseră asupra lui de fiecare dată salve de focuri de armă. Acum Andrei purta de-a lungul ciotului piciorului drept un alt picior, din lemn de plop. Mâinile îi atârnavă fără putere. Ochii îi clipeau în neștire și nu vedeau nici măcar la câțiva pași. Sau, altfel, cum aveau să spună despre el lăutarii dicomesieni într-un cântec de mai târziu;

Până a-l duce-n închisori

A murit de patru ori.

Când l-au prins a cincea oară.

Nu voia Andrei să moară.

Era alb, albit și-n gene

Avea barbă și-n sprâncene.

N-avea mâini bune s-apuce

Picioare-ncotro se duce

Numai ochii priveau dulce.

Și l-au prins a cincea oară.

Nu voia Andrei să moară.

Dar l-au dus și l-au luat

Și nu s-a mai arătat.

Andrei Mortu' moare definitiv în drum spre ocnă. *Cântecele despre vitejia lui și le făcea singur. S-a dovedit asta după aceea. Plătea lăutarilor să le răspândească, dar în așa fel încât povestea cântată să se creadă că vine din cu totul alte părți decât dinspre Insula Cailor și dinspre Palatul de Papură. Nici cântecul de sfârșit n-ar fi fost făcut de altcineva decât tot de Andrei. El i-ar fi plătit unui soldat care-l păzea*

în timp ce-l ducea spre ocnă, nu ca să-i descuie cătușele și să-i dea drumul, ci numai să-i învețe pe dinafară cântecul de sfârșit și să încredințeze acest cântec dicomesienilor. Ceea ce soldatul a făcut, iar cântecul se păstrează.

Constantin Pierdutul I-iul ajunge totuși în părțile cele mai ascunse și mai ferite ale câmpiei *Dicomesiei*, fără să fie prins, și nimeni de atunci nu l-a putut atinge. O vreme chiar foarte puțini s-au putut lăuda că l-an văzut. Iar când a apărut, dușmăniile erau uitate. Verile mai ales, când grâiele sunt mari până la coama unui cal dicomesian, Constantin a fost de nevăzut. Apoi, din grâiele secerate și din pădurile de floarea-soarelui cu pălăriile mari retezate, el trecea să-și găsească adăpost în porumbiștile înalte și stătea ascuns până toamna târziu. Cine l-a văzut după zece sau cincisprezece ani de la fuga lui din *Insula Cailor*, spunea că arăta foarte înalt, purta mai multe bărbi și o coamă lungă care i se bătea pe spate. Iar pe umeri, când Constantin s-a ivit pentru întâia oară din ascunzișurile lui, s-a crezut că are urme de cuiburi de păsări, îi zburau păsările pe la tâmpile și pe la subțiori. Poate că urmele de cuiburi de pe umeri erau paie prin care stătuse ascuns. Iar dacă-i zburau păsări prin jurul umerilor, asta pentru că în câmpia *Dicomesiei*, păsările sunt atât de multe și atât de netemătoare prin mulțimea lor, încât dicomesienilor și tuturor oamenilor obișnuiți câmpiei E se așază pe pălării și le zboară printre glezne. Se crede iarăși, că lui Constantin Pierdutul I-iul i se ouau prepelițele în barbă, așa cum numai Dumnezeului dicomesienilor i s-a mai întâmplat când le-a dat acestora câmpia toată și le-a spus: „*Luați-o zgâriați-opuțin, aruncați sămânța și*

îmbogățiți-vă, voi și tot neamul vostru". Și zicând asta, demiurgul și-ar fi trecut un deget prin barbă, a luat de acolo câteva ouă de prepeliță și le-a lăsat în dar dicomesienilor să aibă și prepelițe pentru câmpia lor.

În unele seri. târzii, mai cu seamă vara, când aburii violacei tremură peste câmpia *Dicomesiei* acoperită de grăie și ascunsă sub pălăriile galbene de floarea-soarelui, se aude urletul de vapor al lui Constantin Pierdutul I-iul.

Iernile, el se trage spre lume, trăiește prin gările rare ale *Dicomesiei*, e îmbrăcat sumar, într-o cămașă lungă de cânepă, scoasă peste pantalonii cărămizii de abă, rareori are ceva în picioare, pantofi, ghete sau altceva, calcă cu tălpile goale pe peroanele reci și caută căldura restaurantelor feroviare, cu lume de tot felul, unde nimeni nu cunoaște pe nimeni. Poate fi ușor recunoscut de aceia care l-au mai întâlnit, datorită staturii sale masive, a capului înfipt adânc în umeri, după vocea lui sonoră care sună sălbătic și sacadat ca într-o continuă numărătoare. E pașnic, dar aspru în mișcări și în priviri, când întâlnește călători care-i inspiră încredere le cere două numere, fiecare număr de la zece cifre în sus și în fața lor le înmulțește rapid în memorie, dând rezultatul pe loc. Aceleași cifre le desface și construiește cu ele calcule pentru sine, le ceartă, le pune din nou în altă ordine cu voce tare, râde, prinde câte o cifră rămasă deoparte, o ridică deasupra tuturor, o face să strălucească o clipă, apoi o pierde într-alt labirint de socoteli până ce el adoarme lângă sobă pentru că totdeauna, în restaurantele gărilor, își alege un loc cât mai aproape de sobă, să-i fie cât mai cald, dar și să fie cât mai ferit de privirea celorlalți. Singurele lucruri pe

care se zice că le-ar primi iama, ar fi de îmbrăcăminte, pe care însă nu le îmbracă, când ajunge altundeva, într-o altă gară, le sfâșie și abia atunci începe să le așeze pe el așa sfâșiate cum sunt. Pe măsură ce trece timpul

Constantin Pierdutul apare și prin orașe și ori de câte ori întâlnește fluviul își pune palmele la gură și cheamă sau alungă vapoarele. Ocolește totdeauna *Cetatea de Lână*, *Metopolis-ul*, *Mavrocordat-v*, în *Insula Cailor* n-a mai fost niciodată.

Când lapa-Roșie era de 15 - 16 ani și a încălțat pentru întâia oară ghetete ca să treacă fluviul pe gheață spre câmpul de alergări al dicomesienilor, ca s-o vadă, s-o aleagă și s-o răpească primul bărbat, Constantin Pierdutul avea cam vârsta ei, nu fusese încă declarat rege al *Insulei Cailor* de către Andrei Mortu', trăia acolo și iama, într-un adăpost din lemn de salcie, captușit cu stuf și făcut de mâna lui. Chiar în acel an, Constantin le alege cei mai îndrăciți cai tinerilor dicomesieni de însurat, încă de cu toamnă, II. Învățase cum să se apropie de nările și de coama lor, cum să-i încalece și să se țină în fugă pe spatele lor neatins vreodată de călăreți și de bici. Constantin era singurul om de care ea auzise că ar trăi dincolo de *Metopolis*, încă de pe când ea era copilă și la rândul ei locuia într-o cală de vapor împreună cu Kiva-cea-Mare. Dar nu l-a întâlnit pe Constantin decât mult mai târziu, foarte târziu, când ea a devenit, spre bătrânețe, proprietărea *Bodegii Armeanului*, când bodega a început să se numească *lapa-Roșie* și când Constantin Pierdutul I-iul, el însuși aproape bătrân, s-a apropiat din nou de *Metopolis*, după ce-l ocolise ani în șir, de la întâmplarea cu revolta cailor și cu

spargerea magaziiilor Generalului Marosin. Iapa-Roșie i-a dat o încăpere în clădirea bodegii și l-a ținut acolo luni de-a rândul. Constantin n-a apărut niciodată printre clienții bodegii, era văzut, e drept, vara în partea din spate a curții, sub niște sălcii pletoase, unde Iapa-Roșie, **n** instalase un fotoliu de trestie și o masă, tot din trestie împletită. Neobișnuit cu hârtia de scris, pornise totuși să-și facă jocul lui de cifre pe coli albe și începuse să consume cantități mari; risipea mai mult decât scria, nu-și nota decât ceea ce rapiditatea minții lui lăsa să cadă pe hârtie.

9. VEDERE SPRE CETATEA DE LÂNĂ

INTRODUCERE LA NEGUSTORII DE PIEI.

CROITORUL POLIDER ȘI CUM SE ÎMBRĂCAU DICOMESIENII ȘI OAMENII CETĂȚII DE LÂNĂ

Coboram cu drezina dinspre platou (*Platoul Milionarului*, cum i se spune, din pricina poreclei mele), lăsasem, ca de obicei, aproape liberă și nefolosită maneta de împingere, chiar frânele nu le foloseam, roțile pocneau ușor pe șinele liniei ferate înguste, lunecam la vale pe pante dulci printre dealurile de piatră golașă, casa mea de marmoră rămăsese mult în urmă, pierise, nici platoul nu se mai zărea, din fotoliul meu de tablă priveam liniștit înainte spre partea fluviului unde malul nu e acoperit de casele *Metopolis-văni* și de unde se vede bine, dincolo de albie, *Cetatea de Lână*.

Zi de vară, trecerea turmelor prin vadurile *Cetății de Lână* nu mai e continuă și nu mai are, ca primăvara și toamna, acel du-te-vino zgomotos, însoțit de zbieretele oilor, caprelor și catârilor, de nechezul cailor, mugetul vacilor și al bivolistilor, de sunetul clopotelor și tălăngilor și de glasurile răgușite și

amestecate ale negustorilor de piei și came, ce târguiesc marfa cu păstorii cu văcarii și cu geambașii de cai. Dar chiar primăvara și toamna, zgomotul vadurilor se aude de aici înfundat, în aerul fluviului, al ierburilor înalte de sub cer și al sălciilor pletoase, ca și cum totul s-ar petrece înapoia unor pereți moi și deși, de adevărată cetate de lână.

Spre vaduri nu zăresc acum, din drezina mea, decât bacurile leneșe fără clienți, ancorate la mal; podari, care se mișcă greoi prin fața caselor lor de chirpici acoperite cu stuf, cioplesc stâlpi cu mișcări încete ca într-un somn pe picioare, cârlesc ici-colo garduri, bărci sau butoaie; în șir cu podarii, mai departe, de-a lungul malului de dincolo, podăresele osoase și aduse de spate melițează cânepă, tăcănind întruna din cleștii de lemn ai melițelor, întrecându-se cu clămpănitul berzelor venite fără sfială, printre bacurile ancorate, să vâneze broaște. În stânga vadurilor și mult înapoia celor douăzeci de case ale podarilor, risipite pe malul înverzit de dincolo, se zărește într-un abur de colb și de zăpușeală *Cetatea de Lână*, cu morile ei de piuă și cu micile ei fabrici de țesut și vopsit postavuri care scot trâmbe de praf și fum alburiu și nori de scame de toate culorile prin ferestre, prin uși, prin deschizăturile de la streșini, prin pereții improvizați din scânduri negeluite. La stânga, la dreapta și în spatele *Cetății de Lână* se întinde stepa fără sfârșit a câmpiei *Dicomesiei*, cu grăie coapte și cu porumbiști verzi, nemișcate sub soarele torid.

Casele *Cetății de Lână*, câteva sute, sunt risipite printre morile și atelierele din scândură, și, deși în locuințele astea trăiesc negustori de piei, came și

lână, care nu prea cunosc lipsa și sărăcia, casele arată mici și mizere, descojite de varul alb pătat de vreme, cele mai multe nu au decât un ochi îngust de fereastră, iar ca încăperi, o tindă și două odăi. Vara tinda și odăile nu sunt locuite, sunt pline cu piei, cu baloturi de lână, cu butoaie de carne sărată de oaie și capră (așa cum pline sunt și magaziile de prin curți), negustorii odihnindu-se noaptea nu în case, ci pe prispe, afară, sub cerul liber, neînveliți, dorm îmbrăcați în pantalonii lor de dimie groasă și în cămăși de cânepă scorțoasă, cenușie, pe care nu și le schimbă de pe ei cu săptămânile.

De câte ori i-am întâlnit pe negustorii de piei ai *Cetății de Lână* veniți în *Metopolis* să-și întindă afacerile - negustori în picioarele goale, îmbrăcați în aceiași pantaloni de dimie groasă croiți btova și cusuți de croitorul lor Polider, în aceleași cămăși de cânepă scorțoasă, pe cap cu pălării de postav negru, nădușite la cordea și năclăite de praf, de pulbere alburie de meliță și de scame multicolore de piuă - mi-a venit de fiecare dată în nări un miros stătut de lână, de piele de animal jupit, de păstramă uscată și sărată, de seu topit și rânțezit la soare. Acum, deși mă aflu departe de *Cetatea de Lână* - sunt în drezina mea, în fotoliul meu de tablă, printre dealurile metopolisiene de piatră goală - vine spre mine, de dincolo de fluviu, același miros. E mirosul real al negustorilor de acolo și nu unul închipuit de nasul Milionarului.

Generalul Glad șilapa-Roșie au făcut, în ultimii ani, lumânări de seu cu sutele de mii, în șopronul lor metopolisian din spatele casei parohiale ortodoxe, și nu că mă așteptam să miroasă a biserică, dar căpătaseră același miros ca al negustorilor, miros care

se întinsese până și la straiile parohului *Viață Amărâtă*, și în sacul-basma nelipsit de pe capul *femeii-paraclisier*. Mirosul ăsta le venea Generalului Glad și lepei-Roșii de la negustorii înșiși, veșnic oaspeții lor, fiindcă le comercializau lumânările printr-un negoț nomad în căruțe cu coviltir pe tot întinsul câmpiei *Dicomesiei*, spre Dobrogea și chiar spre munții Carpați. Un miros și mai puternic căpătaseră cei doi patroni de la acești negustori care – o dată fabrica mutată din șopron în partea de sus a *Metopolis-v &* de în cartierul turco-tătar de pe *Dealul lui Feisal*, și modernizată cu cuptoare de topit, cu motoare și roți metalice – au trecut dinspre *Cetatea de Lână*, în număr și mai mare, fluviul pe bacuri, atrași de câștigurile mari ale negoțului cu lumânări ieftine de seu și au împestrițat străzile *Metopolis-\x**n* cu pălăriile lor pătate de nădușeală și cu pantalonii lor de dimie ruginie, cusuți grosolan de croitorul Polider, cu căruțele lor scurte, vopsite țipător și acoperite cu coviltire de trestie, trase de cai mici și păroși. Generalul Glad devenise mecanic al noii fabrici de pe *Dealul lui Feisal*. Iar Iapa-Roșie, folosind învățătura cifrelor, prinsă cândva în cafeneaua lui Aram Telguran, din *Mavrocordat*, ținea la zi socotelile fabricii în registre groase de conturi. Deși Iapa-Roșie, instalată într-un fel de birou al ei cu vedere spre Liziera Gutuilor, nu-i primea înăuntru pe negustorii de piei veniți să cerșească tranzacții și nu stătea de vorbă cu ei decât prin fereastra unui ghișeu, spunându-le să-și lepede mai întâi pălăriile mirositoare pe niște pietre din fundul curții și să se spele bine pe picioare la un șuvoi de apă ce curgea pe sub *Dealul lui Feisal*, totuși mirosul de Cetate de Lână s-a întins mai departe în

fabrica și pe sub ușile casei Generalului Glad și lepei-Roșii. Căruțele cu coviltir ale negustorilor stăteau înșiruite sub Dealul lui Feisal, își așteptau rândul și se mișcau una după alta să fie încărcate cu lumânări prin niște jgheaburi ceruite, înclinate de la înălțimea fabricii spre vale, ciorchinii lumânărilor picau automat prin jgheaburi în gura căruțelor, amestecându-se printre pieile argășite, printre hălci de păstramă de oaie și capră, printre baloturi de lână umedă plină de cârcei. Apoi, convoaiele plecau în pasul mărunț al cailor păroși spre bacurile ce legau *Metopolis-ul* de câmpia *Dicomesiei*, sau pe drumurile de dincoace, răsucite printre dealuri, ce duceau spre Mare, ori spre miazăzi, către așezările de graniță ale Bulgariei. Milosul negustorilor parcă nici n-ar fi plecat odată cu convoaiele, rămânea și mai gros în urmă, creștea cu venirea altor căruțe care trăgeau sub *Dealul lui Feisal*.

Am frânat și mi-am oprit drezina. Vederea *Cetății de Lână* mă captiva și trebuia scos din ea tot ce se putea scoate. Îmi oprișem drezina în acel loc dintre dealuri, de unde puteam vedea limpede o anume casă din *Cetatea de Lână*, pe care de mult timp voiam s-o privesc și tot amânasem de la o săptămână la alta, o casă izolată, așezată la marginea din stânga a localității negustorilor: *casa croitorului Polider*, în *același timp și un fel. de duhovnic-felcer și infirmier moral al localității*.

Generalul Marosin îmi spusese odată, la o vânătoare de rațe: „*Milionarule, tu ai văzut cum trebuie și vei arăta și altora, în Cartea ta, Metopolis-ul, Insula Cailor, Dicomesia, Mavrocordatul, drumul fetelor pe gheața fluviului spre lunca alergărilor și câte altele. Chiar pe Aram Telguran, și coliviile lui cu*

canari galbeni, să nu-l uiți și să-l arăți. Dar să nu dai uitării Cetatea de Lână. Iar din cetatea asta să nu-l uiți, mai ales, pe Polider, croitorul-demiurg al Dicomesiei și al negustorilor din Cetate, cunoscut în acest mare colț de lume pentru felul cum croiește și coase pantalonii groși de dimie și pentru felul său nemaipomenit cum însoțește croiala și lucratul pantalonilor cu povești minunate, pline de idei morale și mântuitoare pentru fiecare client în parte

Dar despre croitorul *Polider* mi-a vorbit nu numai Generalul Marosin. Ci și Iapa-Roșie, când era foarte tânără și abia se întorsese de la Aram Telguran, de la care prinsese gustul poeziilor și învăluirea oamenilor în abur de poveste sacră.

Dar și Topometristul mi-a vorbit despre croitorul *Polider*, ani în șir, convingându-mă că Polider și modul său de a croi și a vorbi croind e un fel de instituție de neocolit a *Dicomesiei* și *Cetății de Lână*, și cine nu e în stare să priceapă și să scoată înțelesurile acestei instituții filosofice, a trăit degeaba”. (Topometristul, pe cât de stilist este în conversație, pe atât de absolut în observațiile asupra oamenilor.)

Eu, Milionarul, nu l-am cunoscut bine pe Polider. Și această umilință a necunoașterii mă face ca, în *Cartea* mea, croitorul demiurg să nu apară prin cuvintele mele, ci printr-un soi de gânduri împrumutate atât de la Generalul Marosin, cât mai ales de la subtilul Topometrist și de la necioplita Iapa-Roșie cu mintea ei aburită de odele lui Aram Telguran.

Acum, de aici unde mă aflu și unde mi-am oprit drezina, privesc dincolo de fluviu, atent la casa lui Polider să prind mișcările de acolo.

Într-adevăr, și Polider, ca și podarii și podăresele,

folosește răgazul zilelor de vară, când nu prea trec turme prin vaduri și nu se aude larmă:

Croitorul și-a scos mașina de cusut în fața casei și țacăne acolo sub cerul liber, cosând pantaloni de dimie, meși, cațaveici pentru Dicomesia și pentru Cetatea de Lână.

Rezemându-mă de spătarul fotoliului meu de tablă mi-am luat și eu răgazul de a privi spre Polider, *un om pentru care Dumnezeu a făcut toate lucrurile simple, dintr-o bucată și o dată pentru totdeauna* (vorbele Generalului Marosin).

Polider are o statură de uriaș, piept bombat, spate lat, brațe mari și palme cât lopețile, poartă plete de profet și o barbă mătăsoasă de culoare gălbuie. În timpul croitului și cusutului râde cu hohote, are un râs răsunător care se prelungește în ecouri peste fluviu, prin pădurile de sălcii și plopî din *Insula Cailor* și peste lanurile cu grâie ale *Dicomesiei*.

Singura stofă care-i convine în meseria lui de croitor e dimia groasă, de culoare ruginie. Și de dimie nu se atinge dacă i se dă cu metrul, el o vrea în baloturi mari cât buturugile sau cât trunchiurile de bivol.

Iar dintre haine, pantalonii îi lucrează cu mare plăcere.

Croiește și lucrează pantaloni de dimie fără să ia măsura clienților:

„Oamenii trebuie să-și vadă de treabă - zice Polider. Croitorul este pe lume tocmai ca să le știe măsurile, Dumnezeu i-a lăsat ochi și minte să le afle. Metrul nu e de la Dumnezeu, a apărut pe lume mult mai încoace”.

Măsura pe care o folosește Polider e aceea pe

care i-o dă memoria lui asupra clientului, văzut cândva, o dată sau de două ori. Când întâlnește un om sau chiar când numai îl zărește de departe, ochiul lui Polider îi cuprinde talia, lungimea picioarelor, lățimea și ascuțișul labei, chiar dacă omul cu pricina n-are deocamdată nevoie de pantaloni și de meși.

Și Polider memorează mereu staturile, fără să fie observat că face asta, procedează adică într-un mod nevăzut și deloc simțit”. Polider e un spirit care plutește peste *Dicomesia* și peste

Cetatea de Lână. Un dicomesian care doarme frânt în câmp de paie, sau un negustor care juipoaie, așezat cu spatele spre lume, o vulpe sau un taur, nu știu că, asemeni cerului înalt care-i adăpostește și-i îngăduie, Polider nevăzutul le veghează și le cuprinde măsura lor dintre pământ și cer, toate modificările acestei măsuri întâmplate pe timpul unei vieți, și nimeni nu știe că el când un om a început să se topească, sau, dimpotrivă, să se înalțe și mai mult spre soare” (vorbele Topometristului).

Are o memorie fabuloasă, a reținut și reține amintirea unei mulțimi de trupuri din *Dicomesia* și din *Cetatea de Lână* și chiar a trupurilor trecătoare și întâmplătoare care apar și pier prin stepa dicomesiană sau prin vadurile fluviului. Odată cu măsura trupurilor le memorează și povestea vieții, le cercetează, tot nevăzut, virtuțile și năravurile, în depozitul minții sale vârând în măsurile fizice și chipul moral sau imoral al omului sortit sau nesortit pentru pantalonii de dimie și pentru meșii croiți și cusuți de el.

Cu o asemenea memorie fizică și morală, bine pusă la punct, a clienților din aria dicomesiană și din

aria *Cetății de Lână*, Polider se poate îndrepta oricând spre baloturile enorme de dimie și să înceapă să ia, să croiască și să coasă, fără să fi atins măcar cu un deget un client sau un altul pentru care are de lucrat pantaloni și meși.

Și îndreptându-se spre stiva de baloturi care-i ocupă mai toată odaia, înșfacă un balot sub un braț icnind cu sete, alt balot sub celălalt braț, strângându-le bine și lipindu-le de șolduri, ca și cum ar lua dintr-odată două trupuri mari și grase de bivoli și le-ar imobiliza să nu se zbată și să-i scape.

Iese din casă.

Face câțiva pași spre fluviu. Se oprește.

Din colțul din dreapta al casei lui începe o pajiște lungă, foarte lungă, întinsă până departe spre o pădure de plop. Măsoară pajiștea din ochi, făcând din când în când câte o mișcare bruscă a brațelor pentru a cuprinde și a sprijini cât mai bine de șolduri baloturile să nu-i scape din mâini.

Pentru croit poartă la centură o foarfecă mare și ruginită de tuns oi (Polider e și un tunzător de oi, greu de întrecut chiar de păstorii din tată-n fiu).

O dată lungimea pajiștii de pe malul fluviului măsurată din ochi, Polider poate începe lucrul.

Desfășoară unul din baloturi pe iarbă, de-a lungul malului fluviului, făcând un fel de covor lung de dimie între casa lui și pădurea depărtată de plop. După ce a întins dimia din primul balot pe iarbă, între casă și pădure, se întoarce. Pornește înapoi dinspre pădure și desfășoară dimia din al doilea balot, peste covorul primului, până ajunge din nou în colțul casei de unde-și începuse lucrul.

Din colțul casei se întoarce iarăși, pocnindu-și

palmele de mulțumire că a scăpat de baloturi și le-a desfășurat cum trebuie – și merge, merge, de-a lungul drumului de dimie dublă până ce crede că a ajuns la mijlocul distanței dintre casă și pădure și, dacă a ajuns la acest mijloc, care e și mijlocul lungimii dimiei, se oprește.

Scoate foarfecă de tuns oi de la centură – e cu fața spre fluviu – se apleacă de șale până atinge cu fruntea covorul dublu așternut pe iarbă și taie, scurt, aproape dintr-o singură înghițitură a foarfecei, exact în două, dimia, pe lat: *jumătatea dimiei dinspre pădurea de plop, întinsă spre răsărit, e pentru pantalonii dicomesienilor; jumătatea dinspre casă, întinsă spre apus, e pentru pantalonii negustorilor de piei, podarilor din Cetatea de Lână și pentru ceilalți* (Polider nu știe care sunt *ceilalți*, pot fi vâslași de la bărcile vadurilor, pot fi vâcari, geambași de cai, sau pur și simplu trecători, aduși de întâmplare prin partea locului, el când *a tăiat* s-a gândit și la ei, pentru că, spune Polider: „întotdeauna vine cineva să te întrebe supărat, îngâmfarea oamenilor nu cunoaște margini: *tocmai mie nu mi-ai făcut pantaloni, tocmai la mine nu te-ai gândit?* Cum să nu mă gândesc, omule? Poftim, ia-i, îmbracă-i și umblă sănătos”.

După ce a tăiat dimia pe lat, în două jumătăți de lungimi egale, Polider se dezdoaie de șale, înalt și drept cum e, se uită fix, undeva în punctul cel mai de sus al bolții cerești și râde cu hohote, cu capul pletos dat pe spate și cu barba galbenă în vânt. E primul răs al lui de la începutul lucrului. Ecourile hohotelor se răspândesc puternice deasupra fluviului spărgând aerul, se rostogolesc spre *Insula Cailor* și spre câmpia dicomesiană, fărâmițându-se în glasuri tot mai încete

și mai amestecate.

Polider așteaptă mut, în picioare, până ce ecourile se potolesc.

După asta își pocnește iarăși palmele mari a mulțumire și-și continuă lucrul. Aflat exact între cele două jumătăți ale lungimii de dimie desfășurată între casă și pădure, călătorește cu ochii când spre casă, când spre pădure, să vadă dacă nu cumva o jumătate e mai lungă decât cealaltă. (Greșeală care nu prea se întâmplă, iar dacă se întâmplă, va ști el ce să facă: „din rest, fac meși și cațaveici”).

Poate trece la croit.

Începe totdeauna cu jumătatea de dimie de la răsărit, dinspre pădure, sortită dicomesienilor. Aici, fi partea asta, lucrul merge bine. Cu cealaltă jumătate, de la apus, dinspre casă, e altceva, negustorii de piei sunt mai pretențioși, vor ca el, Polider, să croiască mai cu grijă, chiar să le facă pantalonii mai scurți, mai bine mai scurți decât risipă: *„negustorii ăștia, cu știința lor, parcă fără știință nu se poate trăi – bombăne Polider. Din pricina științei voastre, negusturilor, și nu din lipsa mea de pricepere vă ies mereu pantalonii mai scurți decât ai altora și plecați așa prin lume făcându-mi meseria de batjocură”*.

Și de fiecare dată, drept pedeapsă, Polider se întoarce cu spatele spre apus lăsând jumătatea de dimie sortită *Cetății de Lână* și *celorlalți* să mai aștepte.

Aflat cu fața la răsărit, spre pădurea de plop, soarele îi luminează din plin fruntea largă, obrazii, suvițele bărbii galbene fi scânteiază, iar jos, pe iarbă, pogonul fugust și lung de stofă groasă sortit dicomesienilor i se întinde ascultător și blând de la

vârful picioarelor până la dunga depărtată a copacilor din zare. Acum e clipa să aplice viitorilor pantaloni prima și cea mai importantă măsură: *măsura dicomesiană* („măsura primordială” – vorbele Topometristului). Acum face, adică Polider, acel hotărâtor pas și jumătate înainte, de-a lungul dimiei: un pas și jumătate e lungimea fiecărui pantalon dicomesian ce trebuie croit (dacă un dicomesian e mai scund, altul mai deșirat, altul nici prea scund, nici prea deșirat, nu-i nimic, Polider o să potrivească toate astea în timpul cusutului, când îi vine rândul fiecăruia). O dată pasul și jumătate făcut, croitorul înseamnă locul cu un țăruș, se răsucește pe călcâie și se întoarce din nou la capătul de unde începuse măsurătoarea. Este iarăși cu fața la răsărit, spre pădure, în plin soare. Își smulge foarfecă de la centură, clămpănind cu ea fii aer de câteva ori, râzând mărunț și cam în secret „la treabă, Pofidere”, își zice apoi cu glas tare ca și cum și-ar fi certat răsul. Se apleacă din șale înspre pământ, prinde ușor între degete capătul pogonului de dimie și strigând „acum, Polidere”, vără printr-o mișcare iute ca de înjunghiere stofa în gura foarfecii mari și ruginite, care are falca de jos sprijinită în iarbă, printre scaieți și păpădie, iar cealaltă falcă deschisă larg, spre cer; „acum”, strigă el iar, tare și gros, fălcile foarfecii se închid brusc și se deschid și taie prelung, taie dimia pe o lungime de un pas și jumătate, până la țăruș. În locul unde gura mare și roasă de rugini își oprise fălcile închise după ce sfârtecuse un pas și jumătate de stofă, Polider se saltă de la pământ, se îndreaptă de șale, trece fiitr-o parte, pe marginea dinspre miazăzi a dimiei, se apleacă din nou și taie, scurt, pe lat; apoi dintr-o singură

smucitură trage spre el hălcile duble de stofă obținute prin tăiere pe lung și pe lat, vestind cu fața spre soare: „o pereche de pantaloni” – și o lasă în urma lui pe iarbă; începe lucrul din nou, ritmic, și nu se mai oprește, măsoară un pas și jumătate, țărș, taie pe lung și apoi pe lat: „a doua pereche”, „a treia”, „a patra” – toate perechile croite rămânând înșirate înapoia lui – „a zecea pereche”, „a cincisprezecea” – și el înaintează cu foarfecă spre pădure până ies câte perechi **n** ies. Dacă-i rămâne la sfârșit o bucată de lungime nepotrivită pentru pantaloni, „nu-i nimic, fie, din asta fac meși sau cârpesc cațaveici, doar am mai zis, Doamne iartă-mă, n-o să zic de o sută de ori”.

La capătul dimiei de lângă pădure are pregătită o roabă încăpătoare – un fel de magazie pântecoasă înfiptă pe o roată și pe două picioare de fier: trece între ulubele ei, împinge și, din mers, culege una după alta perechile croite și le aruncă în vehicul, ducându-le spre mașina de cusut care-l așteaptă pe malul fluviului, în fața casei. *„Jumătatea cealaltă s-o mai lăsăm deocamdată necroită, să mai chibzuim”* – zice Polider, dând din cap îngrijorat cu gândul la pretențiile negustorilor din *Cetatea de Lână*, care singurii sunt și vor fi vinovați că le ies pantalonii mai scurți decât ai altora. *„Să termin întâi cu dicomesienii. La treabă”*.

Se așază pe un scaun înalt în fața mașinii de cusut și ia din roaba așezată în stânga lui prima pereche ce-i cade la îndemână:

„Va să zică, avem aici patru foi de dimie bine croite, două câte două una peste alta, din care putem încheia doi craci, care, bine cusuți, fac împreună o pereche de pantaloni noi”. Polider ridică bucățile în

aer:

„Ai cui să fie pantalonii ăștia, primii de care vorbim?” – se întreabă el, răscolindu-și memoria să aleagă dintre dicomesieni pe cel mai brav care ar merita o asemenea favoare. „Cui dintre dicomesieni să-i facem mai întâi pantalonii? Aici e aici”.

A hotărî ordinea dicomesienilor, înseamnă nu numai a lua în seamă meritele morale ce le dau întâietate la coaserea pantalonilor, ci și multe altele care încurcă rău treaba, de pildă: considerentele de vârstă, de boală, cele de „foiță majoră” (nunți, cumetrii, decesuri) și așa mai departe, care pot răsturna ordinea morală firească și pot trece pe cei putrezi de păcate înaintea celor lipsiți de păcate. În fața mașinii de cusut, dreptatea perfectă dorită de Polider începe să se întunece. Știut este, cei curați sufletește au loc înaintea furilor, muieraticilor, bătaușilor, celor ce jură strâmb, apostatilor, bețivilor, petrecăreților, leneșilor și tuturor celor vânduți diavolului. Dar vârsta e vârstă, n-ai ce-i face: sunt bătrâni dicomesieni care mai au puțin de trăit, în mâinile lui Polider e ultima lor speranță de a mai purta o pereche de pantaloni noi. Or, câți bătrâni, după o viață nenorocită de om, n-au strâns, odată cu anii, păcate peste păcate? Și iată cum păcătoșii pot trece înaintea celor blânzi și buni. Apoi, cazurile de boală: un om, indiferent de vârstă și de virtuți sufletești, se află în fața morții sau numai în fața unui sfârșit bănuț; trebuie sau nu să-L treci înaintea celor vii și nepăsători de moarte? „Îl treci, altfel, tu, Polidere, om al credinței și al omeniei, greșești în fața lui Dumnezeu și în fața oamenilor”. Ca să nu mai vorbim de „cazurile de forță majoră”, cum le numește

Polider: „un dicomesian își mărită fata. El n-a făcut nimănui bine, dimpotrivă, a lovit fii dreapta și-n stânga, cică de teamă să nu fie mai întâi el lovit. Dar cum să-l lași la nunta fetei lui în pantaloni vechi și ruți? Căsătoria e o taină sfințită a vieții de pe pământ, iar tu, Polidere, n-o poți călca în picioare. Fă-i omului pantalonii și gata”. Sau alt dicomesian, mai rău și mai păcătos decât cel cu fata de măritat, are și el o taină: i s-a născut un băiat – mare bucurie un băiat la casa dicomesianului – sărbătoare în toată legea, se adună frații, verii, cumnații, cuscii, vecinii să petreacă la cumetrie; și ăstora la toți, care vin la cumetrie, le trebuie pantaloni noi. Este botezul o taină? Este. Se numește serbarea de acasă a botezului, cumetrie? Se numește. Ce este însă cumetria până la urmă, dacă stai să te gândești bine? Prilej de chef nesăbuit, de cuvinte și glume deochiate, de beție zile și nopți în șir, de capete sparte. Și la cumetria asta, din pricină ta, Polidere, bețiile, vorbele urâte, ocările, sudălmile, bățiile și încăierările, toate se fac în pantaloni noi. Dar tu îți zici: am lucrat pentru taina botezului și nu pentru satana care se vâra în toate cumetriile. Tu așa zici, dar nu ăsta e adevărul. Deșertăciune a lumii, cum mai vatămi și spurci gândul și lucrul curat al croitorului!”

Așa stând lucrurile, criteriile de morală, de vârstă, de boală, de „foiță majoră” se bat între ele, Polider nu știe ce să facă, stă cu bucățile de dimie croite ridicate fin aer, sucindu-le nehotărât în mâini, s-ar crede că-i place această bătălie „nevăzută” dintre dicomesieni în fața mașinii lui de cusut: pentru că râde cu hohote, râde gros și cu poftă; dar nu-i place această sfadă nedreaptă dintre cei curați și cei

păcătoși, în care înving aproape mereu păcătoșii, dovadă, râsul i se sfârșește în amărăciune: „*va să zică, Polidere, în viața și în lucrul tău ajungi să nu poți face ceea ce dorești. Nu-l poți aduce în față pe cel ce merită, pe acela dintre dicomesieni care nu bea, nu fumează și n-a fost în orașul Mavrocordat*”. (Polider are scârbă pentru acest oraș, nimeni nu prea știe de ce, poate pentru că el, croitorul, n-a fost niciodată acolo și despre locurile unde n-a fost, zice de obicei: „*n-am văzut, nu cunosc, nu poate să fie bine*”).

Deși sorții de întâietate pot cădea și cad mai totdeauna în favoarea păcătoșilor, Polider nu dezarmează. Hotărăște, e drept, să coasă pantaloni mai întâi pentru un dicomesian rău, n-are ce face, dar aici intră în joc vraja tămăduitoare a minții lui Polider și, în timp ce coase, îl ceartă fără milă pe rătăcitul în rele, „*îl biciuie ca în templu*”, aducându-i în față toate păcatele și rușinându-l, pentru a-i speria și a-l împinge spre mântuire (deși păcătosul nu e de față) și tot cosând și certându-l, când pantalonii sunt gata încheiați, noi, frumoși, curați, croitorul are credința că omul ce-i va îmbrăca, deși a fost înrăit și vândut patimilor, poate pomi acum iarăși în lume, cu fruntea sus, să-și ia viața de la capăt.

Așa s-a întâmplat într-o vară în fața mașinii de cusut cu unul Gaulea, cel mai câinos dintre dicomesienii din satul Glava: câinos cu nevasta, cu copiii, cu caii de la căruță, cu vecinii, câinos cu toți și cu toate **f** câinos chiar cu soarele pe care-l numea: *soare, corb-auriu*” – lucru mărturisit de lapa-Roșie). Câinos cu iarna pe care o bătea cu măciuca, ieșea prin viscol pe fluviu și izbea mânios cu măciuca în gheața fluviului care-i acoperise peștii, hrana zilnică și pe

degeaba a lui și a familiei lui. („Izbea în gheață mai furios decât împăratul persan care a bătut marea cu vergile pentru că-i înecase oștile” – vorbele Topometristului.)

Și tocmai lui Gaulea a trebuit Polider să-i coasă pantalonii întâi, într-o vară. I-a cusut, n-a avut ce face, lui Galuea i se născuse un copil, al optulea, un băiat, și dicomesianul-tată avea nevoie de pantaloni noi la cumetrie. „Îi facem, caz de forță majoră” – a zis Polider. A așezat pe mașina de cusut primele bucăți de dimie luate din roabă. Și-a scos creionul chimic din sân. Cu o cârpă udă a umezit marginile celor patru foi de stofă sortite a se uni și a face doi craci și apoi o pereche de pantaloni noi-nouți și a scris apăsător, în partea de sus a fiecărei foi, cam pe unde avea să fie linia brăcinarului: „*Gaulea. Pe fiecare foaie de dimie, Gaulea; Gaulea o dată, de două ori, Gaulea de patru ori. Am scris de patru ori; Gaulea, auzi-mă*”. Aici Polider izbucnea mânios: „Ăstuia să-i fac eu întâi pantalonii?” Zadarnică însă mânia croitorului, acul mașinii de cusut pornise, tăcânea într-o fugă nestăpânită, primul tiv alerga peste dimie. „Ai noroc, Gaulea, că fără voia mea acul și-a luat câmpii spre tine. Gaulea, fiară ce ai fost și ești, uite-mă eu, Polider, sunt în fața ta, lumea spune că de frica ta tremură și lupii, dar mie nu mi-e frică de tine, păgânule. Ce-ai avut cu soarele de l-ai numit *corb-auriu*? Ce-ai avut cu gheața de ai făcut-o nălucă vie? Ce-ai avut cu nevasta, cu copiii, cu caii și cu vecinii? Soarele te-a încălzit, pe tine și casa ta, iar în câmp, tot el ți-a încolțit grâul și porumbul. Apa te-a adăpat cu apă și te-a hrănit cu pești. Nevasta ți-a dat trupul ei și te-a bucurat, și ți-a născut opt copii și doar la ham n-ai înhămat-o, pentru

că, de bătut cu biciul, ai bătut-o. Tu dormi iama pe patul tău de scânduri învelit cu rogojina, iar pe nevasta ta o ții să doarmă cu copiii pe jos, la picioarele patului tău, pe pământul gol. Gaulea, Gaulea, auzi-mă. Nu e în stare să te mântuie nici fapta aia de pomină când ai sugrumat cu mâinile lupii ce te înconjuraseră în pădurea aia unde te duseseseși iama să furi lemne. Soarta ta a trimis-o Dumnezeu în fața croitorului. Privește spre mine, Gaulea, și rușinează-te: ești mai păcătos decât lupii și decât toți mavrocordații la un loc și eu îți cos ție întâi pantalonii. Te trec înaintea curaților, a blânzilor și a bunilor și-ți zic, Omule, ajunge, astâmpără-te". Mașina de cusut țacăne și mai repede, mai furios și, brusc, se oprește. Polider se ridică în picioare, înalță în aer pantalonii gata cusuți, îi scutură în soare de câteva ori, râde fericit, cu hohote, apoi îi împătorește cu grijă și-i așază jos, pe iarbă, în dreapta lui, trecându-și de câteva ori palma peste ei. Strigă tare spre fluviu: „Gaulea, poți veni să-i iei. îmbracă-i, mergi în lume și fii binecuvântat". (Strigă așa, nu pentru că Gaulea ar fi pe aproape, n-are cum, e la vreo treizeci de kilometri depărtare, în satul lui, ci mai mult pentru a-și lăuda priceperea de croitor.)

După ce ecourile nu se mai aud, Polider se așază pe scaun, își reazemă ceafa lată de spetează și râde din nou, dar mărunț, cu blândețe. După un cel din urmă: „Bravo, Gaulea" - Polider își pocnește palmele și: „La treabă, croitorule. Altă pereche".

Cât lucrase la pantalonii lui Gaulea și spusese povestea păcătosului dicomesian, memoria lui Polider (cunoscătoare a dimensiunilor omului cu pricina, lungimea picioarelor, cercul taliei) proiectase cu

precizie măsurile potrivite pe dimia intrată sub acul mașinii de cusut; dacă a mai avut ceva de dres, a dres direct cu foarfecă, în timp ce cosea - omul se mai îngrașă sau slăbește pe o distanță de tiei-patru ani, cam la patru ani își înlocuiesc dicomesienii pantalonii, așa-i schimba și Gaulea, dar acum îi schimba mai repede, la un an și jumătate, nu doar din pricina cumetriei, dar și pentru că slăbise rău, slăbea văzând cu ochii, așa că Polider a dres din foarfecă dimia mai mult ca oricând, ca pentru niște pantaloni de om prăpădit - „vai de tine, Gaulea, ce te-ai topit”, spusese croitorul când încheia pantalonii la betelie.

„Altă pereche. Acum, *Uraru*. Tu, *Urarule*, meritai primul, nu bei, nu fumezi, în orașul *Mavrocordat* n-ai fost. Țsta, da, merită. *Vino, Urarule*” - și Polider întindea mâna spre roabă, lua un alt pachet de dimie, îi umezea marginile cu o cârpă cam pe unde trebuia să fie tivul taliei, își pregătea creionul chimic să scrie: „*Uraru*. Pe fiecare foaie, *Uraru*, de patru ori *Uraru*, două foi fac un crac, alte două alt crac, împreună pantaloni noi pentru *Uraru*”. Dar memoria croitorului funcționa rapid, aducându-i din îndepărtata câmpie a Dicomesiei și, fața acului mașinii de cusut cine știe ce alt păcătos, care, încurcând iarăși criteriile morale, de vârstă, de boală și de forță majoră, se așeza și el înaintea lui *Uraru*, așa cum făcuse și Gaulea. Și croitorul striga: „Stai, *Polidere*, nu te grăbi. Nu pot, *Urarule*, am alt caz înaintea ta: *Tobol*. Caz de boală. *Tobol* e încă tânăr, hulitor de tată și de mamă. Dar rănit mortal în *Insula Cailor*”. *Tobol* o dată creionul chimic scria apăsător - de două, de trei, de patru ori, pantaloni noi, frumoși, curați pentru hoțul de vite și cuțitarul *Tobol*. „Mașina de cusut pornea, „*Utt*

șarlatan, Tobol ăsta. Tobol, Tobol, auzi-mă. Sfinte Haralamb, ocrotitor al celor mai căzuți dintre oameni, ce spate a putut să facă Tobol ăsta de patru ani încoace, câta-mai cărnuri e, i înapoia șaâslov, Tobocd-i.:! pântec ți-a crescut înainte, ce păcătos, ce lacom, ce nesățul, Sodoma și Gomora, de când ai fugit din Dicomesia și ai început să locuiești în Palatul de Papură pe Insula Cailor, alături de brigandul Andrei Mortu', și să te hrănești cu porci grași furați din Insula Măcelarilor, cu bivoli sfârtecați noaptea în pădurile de sălcii și târâți în Insula Cailor la mlaștinile cu broaște țestoase ale lui Andrei Mortu', ce gras și umflat te-ai făcut, Toboale, de când juri, de când dai cu cuțitul și înfuleci pe gratis hălcile cuvenite altora, nu te mai cuprinde lăcomia, unde-i dimia pentru meși și cațaveici să mai punem un clin-doi? „- și Polider potrivea din mersul lucrului ce era de potrivit, folosind cele mai proaspete date ale memoriei, uneori datele fiind culese doar din auzite, de la părinții clientului, în cazul lui Tobol de la niște trecători care-i suflaseră în trecere prin vaduri: „Polidere, fă-i repede pantalonii lui Tobol, i-a rămas un cuțit în spate de la un știu cine, grăbește-te, Tobol e mai gras de două ori decât acum patru ani, repede, să nu pățească lucrul din urmă”. Ridicat în picioare, când a terminat de cusut și de spus povestea lui Tobol, croitorul a strigat spre fluviu, așa cum obișnuia, mai mult pentru sine și mândria sa de meșter de haine, că de dus pantalonii îi căra el cu căruța spre Dicomesia: „Tobol, vino, ia-i, îmbracă-i, pornește în lume și fii iertat de toate dar s-a întâmplat atunci un lucru nemaîntâmpnat, ecourile glasului lui Polider cu vorbele despre Tobol nu cuprinseseră încă bine aerul de peste pădurile fluviului și de peste

grâiele câmpiei Dicomesiei, când o voce străină, stârnită în văzduh, dinspre insulă, a răspuns gros: „*Tobol nu mai e, a murit*”, vocea străină și-a amestecat sălbatic ecourile cu glasul și ecourile croitorului: „*Tobol, vino, îmbracă-i, a murit, ia-i, pornește, nu mai e, vino, fii iertat, Tobol, îmbracă-i, vino, pornește, ia-i, toate în lume*”. Polider a ascultat în picioare, mai mut ca niciodată, noua poveste”. Doamne, neînchipuite și de necuprins sunt poveștile oamenilor” – se terminaseră ecourile și amestecătura lor și el tot nu se așezase: „*Pentru întâia oară mi s-a făcut frică de dimie*”, ar fi bombănit croitorul și cu greu și-a luat locul în fața mașinii de cusut și și-a început din nou lucrul.

De dimineața până seara un morman de pantaloni dicomesieni se ridicau în dreapta lui Polider, pe iarbă, și multe povești ale *Dicomesiei* se desfăceau și piereau în țacănitul mașinii de cusut, binecuvântate de râsul mântuitor al croitorului sau de clătinarea îngrijorată a pletelor de profet și de neastâmpărul mișcării prin aer a bărbii galbene și mătăsoase. În fiecare a doua zi mașina de cusut își începea treaba și cine știe câte nume scria creionul chimic pe pachetele de dimie, de la Gaulea la Tobol, de la Tobol la Dordoacă, de la Dordoacă la Guvei, de la Guvei la Căpuci, de la Căpuci la Dănilă, de aici la Letca, apoi la Manoil, Samoil și Naftanail („Manoil, Samoil și Naftanail” – jocul vorbelor lepei-Roșii când era tânără), pentru ca, în sfârșit, croitorul să ajungă și la Uram: „Nu-i nimic, Urarule – zicea Polider, trecând la ultima pereche de pantaloni ce-i mai rămăsese de cusut (roaba era goală, nu se mai vedeau în ea decât bucăți nepotrivite, sortite pentru meși și cațaveici) –

nu-i nimic, cei din urmă vor fi cei dintâi". Pantaloni că ai lui Uram erau cel mai ușor și mai repede de cusut, „unde nu sunt păcate, nu sunt nici povești”, Polider grăbea lucrul, tăcut, cosea cu ochii închiși, aplica măsura cea mai simplă și mai sigură, „nu bea, nu fumează, în orașul *Mavrocordat* n-a fost”, nimic mai Otova de lucrat decât pentru un trup „uscat, drept, țeapăn și cu nodurile înăuntru, ca un stâlp de la templul cel mai sărac al credincioșilor lui Solomon”.

Dicomesienii nu veneau să-și ia pantalonii, li-i căra croitorul într-o căruță, din sat în sat sau direct pe câmp unde-și lucrau pământurile. Abia după ce Polider a devenit proprietar de Omnibus, pe ruta *Cetatea de Lână - Glava - Apud Glava - Marotin - Coasa de Argint - Maltezi și Retur*, lucrurile s-au schimbat puțin, deși omnibusul era tot o căruță, dar ceva mai lungă și cu coviltir de papură, trasă de patru cai mărunți și păroși în loc de doi.

Fericite și barbare zile când Polider căra pantalonii dicomesienilor într-o biată căruță și fără să aibă scrise cu păcură pe coasta coviltirului de papură nici ruta, nici. *Returul* (cuvintele Topometristului). Nici măcar n-avea nevoie să intre prin sate. Ținea drumul drept peste câmpia Dicomesiei, departe de drumul mare, dicomesienii îi ieșeau înainte, apărând din porumbiști și grâie, Polider le arunca tuturor pantalonii, fără să coboare, din fuga cailor, femeilor le zvârlea meșii și cațaveicile, cum Dumnezeu din cer zvârle ploaia roditoare și zăpada curată și binecuvântată. Dicomesienii și dicomesiențele piereau înapoi în grâie să se îmbrace cu lucrurile noi. Polider făcea un ocol mare în jurul grâielor stând în picioare în carul lui cu haine sacre pentru trupurile oamenilor,

pletele și barba i se smuceau în vânt, galopul cailor se întetea, el sălta și izbea hățurile într-o parte și alta, voia un galop mai aproape de zbor, iar oamenii Dicomesiei, ca să-l bucure pe demiurgul lor din *Cetatea de Lână*, mai ieșeau o dată din grăie, îmbrăcați în hainele noi: bărbații în pantaloni de dimie proaspăt croiți, cu numele de patru ori scris pe brăcinar-*Toboli, Gaulești, Letci, Guvei, Samoili și Naftanaili, Urări* - femeile în meși și cațaveici. Din fuga cailor și a căruței, Polider, în picioare, de la înălțimea staturii lui de uriaș își admira opera și râdea hohotind tare, dându-și capul pletos pe spate, împingându-și barba înainte, desfăcută în vânt în flăcări moi și mătăsoase - Polider era fericit și iluminat, deși, chiar din galopul telegarilor săi mărunți și păroși, observa dintr-o ochire că dicomesienii nu se pricepeau cum trebuie să poarte pantalonii lucrați cu meșteșug, „*nu se pricep să-și pună și să poarte pe ei pantalonii noi, frumoși și curați, cu care vor merge prin lume, sărmani barbari neștiutori, stau pe voi pantalonii suciți și strâmbi, îndreptați-i puțin din brăcinar, că nu-i mare lucru* (dicomesienii îi îndreptau, dar se suceau și se strâmbau mai rău), *ridicați-i mai înspre piept că măturați țărâna cu ei și-i păcat de dimie și de lucrul meu*” (îi ridicau, dar cădeau la loc). Spre dicomesience croitorul nu se uita, ele erau prea slabe și cocârjate de muncă, să mai aibă pretenție la ele să le stea bine pe umeri cațaveicile, iar picioarele le aveau prea osoase și descărnate pentru ca meșii să le cuprindă frumos talpa și gleznele. Și croitorul își grăbea caii și căruța, înecat în colbul și pulberile dintre orizonturi ale Dicomesiei, plutind ca un vârtej peste câmpie, în căutarea altor dicomesieni care să-l

întâmpine ieșind din porumbiști și grâie. (Până aici sunt tot cuvintele Topometristului.)

Și acum, când Polider e proprietar de *Omnibus* și mai toată vremea cară călători de la *Cetatea de Lână* la *Mavrocordat* (de nevoie și atras de nu știu ce a trebuit să intre și în orașul Mavrocordat), îl zăresc pe croitor în această amiază de vară, din fotoliul meu de tablă și din locul unde mi-am oprit drezina: *lucrează la fel ca în zilele lui fericite și barbare, stă în fața casei lui, pe malul fluviului și-i aud de aici mașina de cusut cum țacăne*. În pauzele pe care le face, e drept, nu-i mai aud râsul hohotitor; se zice că râde din ce în ce mai puțin, deși povești mai spune în timp ce coase; râsul i-ar fi încetat dintr-o pricină foarte lumească, multe a avut și are de pățimit în meseria lui de croitor și de proprietar de *Omnibus*: se zice că mai ales de când a șters de pe coviltirul de papură al *Omnibusului* cuvântul *Retur* (dicomesienii râdeau în dunga gurii, susțineau că *Retur* ar fi un oraș foarte mare așezat în celălalt capăt al lumii, așa cum *Cetatea de Lână* era un oraș mic la capătul de început al rutei lui Polider), de când, zic. a șters „*Retur*” și a scris, în loc, „*Mavrocordat*”, viața i s-ar fi schimbat și s-a cam dat și dedulcit la plăceri mavrocordate; între barbă și mustăți i-a apărut o lulea lungă cu o măciulie la capăt din care iese un fum gros; mai în fiecare ioc de popas al rutei sale de omnibus ce măsoară aproape o sută de kilometri (în omnibus încarcă nu numai călători pe care-i așază pe baloturile de dimie, ci își urcă și mașina de cusut, și foarfecă, el croiește și coase în ceasurile când își odihnește caii), mai la fiecare popas, nimeni nu știe cum a fost cu puțință să i se întâmple asta unui om atât de cast ca Polider, în

Glava, la Apud Glava, la Manotin și la Hagieni, la Coasa de Argint, la Maltezi, la Fabia, și chiar în orașul Mavrocordat, el are acum câte o țiitoare (în orașul pierzaniei ar fi având două); Topometristul explică asta tot prin virtuțile zeiești ale lui Polider: era prea mare, frumos și puternic la trup, cu pletele și barba lui de profet, cu mintea prea plină de vraja poveștilor sacre pentru a putea scăpa și trece neobservat de femeile tinere și neîmblânzite ale Dicomesiei, care-l așteptau prin grăie și-i fugeau înainte, oprindu-i galopul cailor, rupându-i câteodată chiar hăturile ca să-l silească să coboare pe sol și să dăruiască, din puterile trupului și minții sale frumoase, ceva și pentru însetatele și nepotolitele dicomesience, fiice ale soarelui arzător și ale pământului păgân și fără margini ale câmpiei.

E drept, din drezina mea, în această amiază de vară, lui Polider nu-i mai aud-râsul; el stă acolo pe mal și coase; parcă sosesc până la mine și ceva frânturi de vorbe de-ale lui, risipite prin aerul de deasupra fluviului și pădurilor de sălcii și plop; dar mai mult n-aș putea jura că văd și aud. E adevărat, îi zăresc și roaba, așezată în stânga lui. Că lucrează la fel la înainte și că nu și-a schimbat modul de a croi dimia, e că, dacă privesc bine, pot distinge, iacepând de la colțul casei lui până cam la mijlocul distanței dinspre pădurea cu plop, o dungă ruginie întinsă peste iarba verde, poate jumătatea lungimii balotului de dimie sortită negustorilor de piei din *Cetatea de Lână și celorlalți*.

MILIONARUL ÎȘI GAREAZĂ DREZINA LA „PICIORUL NEAMȚULUI”. MOMENT DE ODIHNĂ LA „BODEGA ARMEANULUI”, UNDE IAPA - ROȘIE E

ACUM PROPRIETARĂ. RECAPITULĂRILE
MILIONARULUI ÎNAINTE DE A PORNI ÎN VIZITĂ LA
PAVILIONUL GENERALULUI MAROSIN: „NEGOȚUL
DE ANI”, COMPETIȚIA DINTRE IAPA - ROȘIE,
BAZACOPOL ȘI HAVAET ÎN ACEST NEGOȚ VENIT ÎN
METOPOLIS DINSPRE CETATEA DE LÂNĂ

Trăim totuși în vremi moderne - mi-am zis în timp ce-mi garam drezina la *Piciorul Neamțului* nu departe de *Bodega Armeanului* și mă pregăteam să plec spre Pavilionul Generalului Marosin. (Cu o săptămână în urmă am fost în *Insula Cailor*, la vânătoare de rațe împreună cu Generalul și mă invitase atunci să-i fac o vizită acasă, la Pavilion; voia să mă lămurească mai bine ce va să zică *negotul de ani* care s-a întins în *Metopolis* și golește orașul de deasupra, așa cum pe dedesubt orașul e golit de Generalul Glad, care, de când s-a despărțit de Iapa-Roșie și a părăsit bănoasa industrie de lumânări de seu, a luat în antrepriză cele mai noi lucrări de căutare a marmorei sub temeliile Metopolis-ului, cumpărând pentru asta dealuri întregi locuite și dărâmându-le.)

Dar de ce m-aș grăbi spre Pavilion? Eram invitat acolo să prânzesc, or, prânzul, Generalul Marosin îl ia târziu, când soarele lunecă spre apus. Aș avea destul timp să trec puțin pe la *Bodega Armeanului* să iau loc pe terasa ei răcoroasă, să-mi spăl ochii cu priveriștile fluviului, încărcat la ceasurile astea de remorchere și vapoare de toate națiile și să mă lepăd de lucruri sacre și fatale.

Trăim totuși vremi moderne - am ajuns pe terasa Bodegii, m-am așezat liniștit la cea mai ferită și ocrotită masă, de fapt „masa Milionarului”, pentru că,

de când Iapa-Roșie a devenit proprietară rai se oprește, pe tot timpul verii, o masă de care nu se atinge nimeni.

Iapa-Roșie nu apare niciodată în fața clienților, și-a adus din *Mavrocordat* barmani și oameni de sală stilați care se mișcă și aranjează totul prin saloanele bodegii și pe terasa răcoroasă, cu arcade din trestie și stâlpi încă verzi de salcie tânără. Noua proprietară are biroul ei de lucru, undeva la capătul unei scări spiralate, cu balustrade din lemn de nuc sculptat. Poartă ochelari cu rame fine de ivoriu, e îmbrăcată sobru, în rochii și taioare lungi, aproape închise la gât, de culori fumurii, movuri palide, albastru-stins cu ape negre. Părul roșu e în întregime albit, dar la fel de bogat, la tâmpile parcă i-au mai rămas două „urme de flacăra” (cum zice Topometristul). Se arată plăcut surprinsă când e vizitată în biroul ei unde plutește un miros vag de scorțișoară și parcă și de cafea. Se crede că ar fi niște parfumuri care-i plăcuseră în anii ei tineri, petrecuți lângă Aram Telguran, și abia acum la bătrânețe, și le-ar fi rechemat să-i bucure nările, când e proprietară și are banii ei mulți și nu mai e înhămată la carul alinia (tot presupunerile Topometristului). Vorbește puțin și cu măsură, îi place să stea în picioare când vorbește, e înaltă, prin masivitate e impunătoare, privește omul în ochi, are priviri severe, mai severe din pricina lentilelor ochelarilor și foarte adesea spune mai mult prin uitătură decât cu cuvintele.

Știu și simt că sosirea mea pe terasă i-a fost anunțată fără ca eu să fi cerut asta. Dar ca de obicei nu voi urca spirala scării de nuc spre biroul ei. Eu am venit numai la masa mea să-mi întâlnesc paharele cu

apă rece.

Într-adevăr, la câteva clipe de la venirea mea sub arcadele de trestie ale terasei, cineva îmi aduce un pahar înalt de cristal, cu apă rece, în care plutesc țepi subțiri și ascuțiți de gheață. Îmi sorb paharul încet, fără grabă, un altul mi se aduce și mi se așază pe masă înainte de a-l fi golit pe cel dintâi, apa limpede cu țepi sunători de gheață sclipește în paharele ce mi se aduc mereu, unul după altul, pe multe din ele nici măcar n-o să ara vreme să le ating și să le simt în palme aburul rece de pe cristalul cupelor. Așa îmi place mie, să fiu înconjurat în veri fierbinți de pahare de cristal aburite, cu apă rece și țepi de gheață. Sunt momente când vorbesc asemeni Topometristului și asta mă înveselește și mă înseninează. Pentru că a mă gândi la prânzul din Pavilionul Generalului Marosin și la ceea ce-mi va spune acolo Generalul, ar însemna să mă gândesc prea mult la destinul *Metopolis-vivi*.

Metopolis-ul e un oraș care-și trăiește anii de sfârșit. A-i sfinți și a-i trăi apusul nu înseamnă să te identifici cu el – spusese odată Topometristul, pentru a-și liniști conștiința. Ceea ce-mi povestise Generalul Marosin în *Insula Cailor* despre „*negotul de ani*” – un fel de ultim act al destinului Metopolis-ului – știam; ceea ce-mi va spune la prânzul, sau în după prânzul, din Pavilionul său, nu vor fi decât lucruri de detaliu. Detunăturile dinamitelor de sub oraș ale Generalului Glad, care caută filoane de marmoră roșie, le aude oricine în plină zi, iar „*negotul de ani*” desfășurat deasupra orașului de Bazacopol și Havaet în competiție cu Iapa-Roșie, deși lent, fără zgomote, pornit la adăpostul unor idei umanitare, nu e un secret pentru nimeni și nu-i sperie pe localnici precum

explozivul lui Glad.

Generalul Marosin căutase să-mi explice, în *Insula Cailor*, că sfârșitul n-ar aparține numai prezentului, ar fi început cu foarte mulți ani în urmă, prin depopularea treptată a *Metopolis-vivi*, înainte de venirea roții lui Glad și de invazia pălărilor negustorilor de piei, chiar înainte de primele ghetete ale lepei-Roșii, poate pe vremea când Constantin Pierdutul I-ul era abia copil, iar Polider încă nu căpătase renumele de demiurg. Depopularea *Metopolis-vivi* s-ar fi produs pe măsură ce dealurile din jur au fost pe rând mâncate, măcinate, distruse și părăsite, iar mijloacele de existență, au devenit tot mai puține. Treptat n-au mai rămas și nu mai rămân în Metopolis decât bătrânii. („Eu însumi – mi-a zis Marosin – sunt un bătrân General, rămas prizonier în

Metopolis, petrecându-mi captivitatea în mâinile bătrânelor mele rude metopolisiene ce mi-au capturat, cu anii, ferma, unele rude fiind chiar mai îmbătrânite decât mine din pricina sfârșitului meu care întârzie. Tu însuși, Milionarule, ești un bătrân rămas să supraviețuiești undeva printre dealurile depărtate și măcinate din jurul *Metopolis-vivi*

Ai privit vreodată, Milionarule, casele în amfiteatru ale *Metopolis-vivi* și te-ai întrebat cine trăiește în ele? Foarte mulți bătrâni. Bătrâne – în majoritate – și sărace. Pe acestea le vânează «negoțul de ani», micile lor averi sunt cumpărate în schimbul unor sume mizere, plătibde în rate pe timpul celor câțiva ani pe care o bătrână sau alta crede că-i mai are de trăit. De aici ideea că bătrânele nu-și vând atât averea, cât ultimii lor ani de viață pe care și-i vor puși la adăpost prin încasarea acelor rate nenorocite, iar

negotul cumpărătorilor a căpătat numele de «negot de ani». Puține, foarte puține lucruri au mai rămas de vândut și de cumpărat în Metopolis. Dar chiar noii și ultimii cuceritori care vor să le asedieze pe aceste bătrâne supraviețuitoare din casele și de pe ulițele *Metopolis-vivi*, chiar și acești cuceritori, care atacă pe dedesubt sau pe deasupra orașul, sunt ei înșiși bătrâni sau aproape bătrâni: *Generalul Glod, Lapa-Roșie, Bazacopol*. Îmi vei spune: *dar Havaet, tânărul asociat al lui Bazacopol?* Și Havaet, prin constituția sa firavă, fizic nebărbătesc, minte eliptică, reducere de limbaj, e o fire bătrânicioasă, îi place apropierea bătrânilor, el însuși e un fel de bătrân, dacă nu chiar ramolit înainte de a fi fost măcar o dată matur – iartă-mi expresia prea dură”).

Depopularea *Metopolis-vitv* s-ar fi produs prin exodul de proporții, de-a lungul vremii, al tinerilor și vârstnicilor capabili să ia lucrurile de la capăt. Fugarii s-au îndreptat spre orașul *Mavrocordat*, în plină înflorire a comerțului și a băncilor, spre *Cetatea de Lână*, cu variate șanse de câștig în jurul negotului de turme, chiar spre nordul îndepărtat al *Marmației* care are și ea atracțiile ei, mirajul cărbunelui și al lemnului. *În niciun caz spre câmpia Dicomesiei, unde nu rezistă decât dicomesienii*. La marginea câmpiei da, unde se fac jocurile tonelor de grâu și de porumb, dar marginea *Dicomesiei* nu mai înseamnă câmpia, ci *Mavrocordatul, Cetatea de Lână* și altele.

Dacă în jurul Metopolis-ului, din ce în ce mai golit, au mai apărut totuși, din când în când, noi antreprize în afacerile de piatră, acestea au adus și au folosit mai mult oameni din alte părți, lipsiți de un statut social și moral clar și, pe măsură ce

antreprizele s-au retras de bunăvoie sau au dat faliment, au lăsat pe malul metopolisian al fluviului și pe străzile orașului toată acea lume pestriță și buimacă, zgomotoasă și violentă în toată împestrițarea ei de năravuri și comportamente, ce dă o falsă imagine de vioiciune, culoare și energie și care mărește și mai mult starea de părăsire, de golire și de abandonare a orașului, ducând la o și mai mare înstrăinare a *Metopolis-vivi* de sine.

În acest moment al discuției Generalului Marosin cu mine din *Insula Cailor*, printre sălcii se apropiase Topometristul – el făcea niște măsurători acolo, știa că suntem veniți la vânătoare și cred că auzise chiar ceva din vorbele Generalului căruia îi place în insulă să-și spună gândurile cu glas tare, prilej de a trage cât mai mult aer curat în piept, ceea ce-i face bine la tușea lui seacă.

Topometristul, cu talentul său de a se familiariza repede cu orice discuții și de a se aprinde și mai repede, a continuat la modul liric ideile Generalului Marosin despre depopulare:

Din Metopolis, după ce au început să plece oamenii, au plecat și copacii. Copacii și pomii

După spusele Topometristului, ar fi plecat mai întâi vișinii, cireșii, caișii, piersicii, prunii, merii și perii. Adică pomii mai delicați și mai obișnuiți cu grija și apropierea omului. Chiar și salcâmul, deși se mulțumește cu puțin din toate, n-ar fi întârziat nici el să plece. Dar pomii și copacii n-au mers spre *Mavrocordat* sau spre *Cetatea de Lână*, ci spre *satele Dicomesiei*. Curțile dicomesienilor au fost altă dată goale, cel mult presărate cu fire de paie și de coceni. Soarele, bătaia Crivățului, noroaiele ploilor și seceta

verilor stăpâneau în voie aceste curți. De fapt, denumirea dicomesiană a curții e „bătătură”, adică loc bătătoritjipsit de iarbă, flori, copaci și pomi. Dealurile *Metopolis-vivi*, cândva, se vedeau dinspre *Dicomesia* și de pe albia fluviului – primăvara, vara, toamna – înverzite și înflorite, pline de roade. Cum au reapărut vișinii metopoisieni, după ce au părăsit orașul, merii, perii și ceilalți, în curțile dicomesienilor, făcând acolo adevărate grădini, n-aș putea spune exact – a zis Topometristul – dar cunosc lăudăroșenia unor oameni din *Dicomesia* care, arătându-și pomii și copacii ce le-au inundat ogrăzile, vorbesc cam așa: „la noi e cum a fost odată în *Metopolis*”. Pământul dicomesian, fertil, binecuvântat de ploi și soare, răsfăț acum plantele mari emigrate de pe dealurile noastre. Despre salcâmi aș putea spune cu siguranță când i-au luat dicomesienii de sub ochii noștri: îi cumpărau cu rădăcini cu tot ori de câte ori un metopolisian își lichida gospodăria și pleca să-și câștige prin alte părți pâinea. Cu un sac de grâu sau de porumb primea ușor în schimb patru-cinci salcâmi. În fiecare an bărcile dicomesienilor au cărat trupuri peste trupuri de salcâmi și le-au dus dincolo, peste fluviu, au făcut liziere lungi și foșnitoare în jurul satelor, chiar un fel de păduri la marginea islazelor, din care-și scot lemn tare pentru facerea caselor, a grajdurilor și a saivanelor.

N-au mai rămas în *Metopolis-ul* depopulat decât greoi nuci, campioni ai longevității, a căror maturitate începe cum trebuie abia pe la 24 de ani, mai târzie decât la oameni. Și gutuii, care-și cheltuiesc cu zgârcenie hrana săracă de pe dealurile de piatră seacă ale *Metopolis-vivi*, amânându-și coacerea

fructelor până spre lunile de sfârșit ale anului, fructe lemnoase, dure, cu o came lemnoasă, doar sucurile galbene și dulci mai amintind că e vorba totuși de fructe”. *Unde zăriți nuci și gutui să știți că acolo trăiesc singuri și iritați oameni bătrâni. C: i s-a vedeți cu ochiul liber depopularea pe care a atins-o Metopoiis-ul, priviți-i dealurile pe care e așezat: spinări goale de piatră seacă, întrerupte din loc în loc, la depărtări mari, de lirici insule verzi, nuci și gutui cu coroane bătrâne. Există și o întinsă «lizieră a gutuilor», într-o margine a Meiopolis-ului, foarte ciudată prin întinderea ei, e partea de sfârșit a orașului dinspre Dealul Vrăbiilor, unde stă ascunsă fosta Casă a Păiurierubti și unde trăiesc acum mai multe bătrâne la un loc decât în oricare colț al orașului: Fibula, Guldena și femeile vechi care le-au rămas credincioase încă de pe vremea aurăriei Singura amintite **r**, aurăriei de mult dispărute pare a fi numai acea imagine de toamnă a copacilor-guturi cu trunchiurile mineralizate, în coroanele cărora strălucesc cu sclipiri metalice bulgării galbeni, masivi și greoi ai fructelor”.*

Generalul Marosin ar fi vrut să-și reia cu glas taie gândurile – dar vorbise Topometristul și n-ai plă: a să-și amestece cuvintele cu ale altuia, lăsă de obicei o pauză lungă, schimbând apoi discuția spre alte lucruri pentru a spăla bine de tot terenul discuției, cum a făcut de altfel și în Insulă: după o tăcere severă în care nici tușea seacă nu avea voie să intervină, Generalul **t** întrebă dintr-odată:

— Ce ați avut de măsurat pe aici, Domnule Topometrist?

— O zonă foarte curioasă, ca să zic așa. Este

tocmai zona pe care cu mult timp în urmă Constantin Pierdutul ilui o calculase și prevăzuse că va pieri sub ape și mlaștini. El atrăsese atenția dicomesienilor: dacă nu vor face deversări și desecări, un întreg sistem de îndiguiri trebuincioase, vor pierde aproape 15 kilometri pătrați de pământ în partea de miazăzi a *Insulei Cailor*. Extraordinar, Domnule General Marosin, calculul lui Constantin Analfabetul a fost uluitor, atâția sunt. 15 kilometri pătrați căzuți sub apele mlăștinoase și nu știu dacă vreo intervenție de azi, cât de rapidă, a-o să fie prea tardivă, poate chiar inutilă.

— Mă rog, - a zis Generalul (obținuse și pauza dorită și schimbarea discuției) - mă rog, să ne plimbăm puțin.

A urmat o plimbare liniștită printre sălcii și plop. Rațe nu prea vânasem, am fi putut să împușcăm ibiși, dar Marosin nu trăgea în astfel de păsări și mă ragă și pe mine de fiecare dată să fac la fel, nu pentru că ar fi fost de părerea vechilor egipteni că ibisul e sfânt, ci pentru că e una dintre cele mai urâte ființe înaripate, e neagră, are ciocul ca o gheară, carnea-i este slabă, tare și rea, iar țipătul mai strident decât al bufniței. Ne-am continuat plimbarea prin Insulă, uitând de arme și de cartușe. Eram pe „cărarea vulpilor”, printre răchite dese și încurcate, nu departe de mocirlele și de culoarul de broaște țestoase, folosit cândva de brigandul Andrei Mortu', în retragerile lui misterioase spre Palatul de Papură, unde-l găzduise în clipe nefericite pe asediatul rege Constantin Pierdutul i-iul. Palatul de Papură nu mai există, „l-a luat vântul și l-a spulberat în mlaștini” (Topometristul), cineva a sădit pe locul unde Andrei își avea ascunzătoarea un

salcâm („și ăsta era tot un salcâm metopolisian” – Topometristul) care a crescut înalt și rămuros, un soi de salcâm cu țepi mari și roșii, în trunchiul lui au scrijelat cu bricegele fugarii certați cu primăriile și tribunalele fel de fel de „memoriale”: *„Aici a trăit Andrei Mortu’ până a patra oară”,* sau *„Aici a înnebunit Constantin întregitorul, regele animalelor și al tuturor nenorociților”* sau *„Aici m-am ascuns și eu”* ș.a.m.d. Pe întinsele mlaștini, care înconjoară micul platou ai salcâmului, stau trântiți la soare bivoli mari cu trupurile adânc scufundate în noroaie, numai capetele încornorate și le țin deasupra, suflând pe nări de plăcere și gemând ca din fundul pământului, în timp ce țânțarii și tăunii le dau roată prin aer în roiuri dese și furioase, încercând, din când în când, atacuri „prin prăbușire de sus” direct între ochii și coamele animalelor.

Ne-am depărtat mult de mlaștini și am ajuns în partea cea mai curată a Insulei, cu ierburi înalte și cu sălciile cele mai pletoase, unde umbra crengilor și răcoarea venită despre fluviu răsfăță hergheliile de cai sălbatici. Sunt „caii dicomesieni”, cu bărbi galbene, îngălbenite de soare și de mătasea broaștei, cu coame lungi până la genunchi, care stau strânși în grupuri mari în ceasurile calde ale amiezii și se bat de muscă sub sălcii, dând din capetele lor bărboase și din cozile stufoase pline de scaieți și nămol. Cât timp am trecut pe lângă ei, își opreau din când în când clătinarea capetelor, își săltau gâturile scurte și își ciuleau urechile ascuțite, privindu-ne fix și lung, rotindu-și albul ochilor în orbitele mari, larg deschise a pândă și amenințare. I-am ocolit cât am putut mai bine, pentru a nu le da prilej să-și înceapă dansul acela batjocoritor

pe care-l încercau împotriva străinilor trecători, chiar mult înainte de sosirea pe Insulă a marelui vrăjitor de cai, fostul copil-rege Constantin Pierdutul, cel cu biografia eșuată la maturitate prin ascunzătorile lanurilor înalte de grâu și porumb dicomesiene, iar la bătrânețe devenit pensionar al bogatei lepe-Roșii.

Spuneam, Milionarule, - și-a reluat Generalul Marosin gândurile, când a crezut că a trecut o pauză destul de lungă de la cuvintele Topometristului și când ne-am îndepărtat bine de caii dicomesieni - vorbeam, Milionarule, despre depopularea care a mai lăsat pe dealurile *Metopolis*-ului doar oameni bătrâni; mai ales bătrâne, fiindcă, foarte ciudat, deși femeile, prin condiția lor socială, sunt mai chinuite și mai sleite de muncă, ele supraviețuiesc bărbaților. Bazacopol mi-a mărturisit deunăzi că a traversat nu demult partea de sus a orașului *Metopolis* - *Dealul lui Feisal* și împrejurimile - fără să mai treacă pe străzi, călcând de-a dreptul prin fostele curți: acolo străzile s-au șters, pe pietrele lor a crescut un fel de mușchi, iar garduri și ziduri împrejmuitoare nu mai sunt de mult; din loc în loc, la depărtări mari, câte o casă rămasă în picioare, mică și veche, într-o asemenea stare încât cu greu se poate crede că trăiește cineva în ele. Și totuși, Bazacopol, mergând pe spinările de piatră ale dealurilor, avea credința că va descoperi urme de viață, a luat casele la rând, a bătut în ușile scâlciate, nu spera să-i răspundă cineva, a apăsat pe clanțele ruginite și a intrat: în unele locuințe n-a găsit pe nimeni, în altele însă a descoperit o bătrână sau două care trăiesc o viață somnolentă. „Din ce trăiți?” - le-a întrebat Bazacopol. La început, răspuns nu prea a primit, bătrânele îl priveau temătoare, atente, cu ochii

lor obosiți la mâinile mari și puternice ale lui Bazacopol și la obrajii lui ciuruiți de vărsat și brăzdați de cute. O bătrână mai în putere a îndrăznit însă câteva vorbe: „Trăim, fiindcăne-u/npredat”. „Nu înțeleg” – a zis Bazacopol. „*Ne-am predat*, așa se spune – l-a lămurit mai bine o bătrână ceva mai guralivă. Avem câte o casă, câte o curte mare sau două curți, chiar dacă nu mai avem garduri, am vândut casă și locuri la negustorii din *Cetatea de Lână* și ei ne plătesc pe lună câte ceva, în anii pe care-i mai avem de trăit”. „Dar de unde știe negustorul câți ani mai aveți voi de trăit, ca să vă împartă costul casei și al locurilor pe luni, fără să iasă nici el păcălit, nici voi în pagubă? De ce nu cereți negustorilor să vă plătească toți banii deodată? Dacă voi trăiți mai puțini ani, Doamne ferește, iar banii pe lunile neplătite rămân în buzunarul lui? Le puteți cere toată suma de la început, fiindcă dacă ați vândut, ați vândut cu acte, nu?” „Cu acte – a răspuns o babă și mai guralivă – doar nu cu draci. Și dacă e cu acte, ce? Treaba noastră. Ce să facem cu toți banii deodată? Să crăpăm cu banii la căpătâi sau să ni-i ia, în pustiul ăsta de piatră în care trăim cine știe ce tâlhar în vreo noapte sau ziua în amiaza-mare? Noi suntem bătrâne, nu ne îngrijește nimeni, urmași n-avem, sau dacă avem au plecat în cele patru vânturi și nu le mai pasă de noi, sau poate au pierit înaintea noastră. Așa cum facem noi târguiala cu anii noștri din urmă, ne dă negustorul ceva pe lună, bani sau altceva, și mai și trece din când în când pe la noi pe aici, ne mai repară un acoperiș, o ușă, o fereastră, un pat, ne mai întreabă de sănătate, câteodată ne aduce și doctor dacă e nevoie și tot el, negustorul, plătește. Altfel, ne-am prăpădi cu banii

înnodați în broboadă și ne-ar mânca câinii. De îngropat cu preot și cu alai, tot negustorul ne îngroapă, și tot el plătește. Actul de care zici dumneata? Actul 11 privește pe negustor, pentru că așa l-am încheiat: el intră în casă și e stăpân numai după moartea noastră. Până atunci casa și locurile sunt ale noastre, noi suntem stăpâne. De predat, ne-am predat, e adevărat, dar suntem stăpâne și avem cu ce să ne ducem zilele până la seara din urmă”.

Bazacopol a fost foarte exact în ceea ce mi-a povestit, Milionarule. Într-adevăr, „predarea babelor” e un obicei al pământului, așa se numește în termeni populari, *predare*, fenomenul era cândva mai puțin cunoscut în *Metopolis*, dar depopularea orașului și îmbătrânirea lui au atras apetitul negustorilor de piei din *Cetatea de Lână*, foarte pricepuți în *negotul de ani*, pe care ei îi practică de mult în localitatea lor și în satele din jur. Predarea babelor e un obicei curent mai ales în Banat și chiar în Marmația și prin unele părți ale Transilvaniei, iar negustorii de piei, oameni foarte umblați cu căruțele și coviltirele lor de trestie se prea poate ca de pe acolo să fi aflat de subînțelesurile neștiute și atât de bănoase ale acestui negoț. Bătrânele „se predau”, adică vând puținul ce-l au pe acte legale, dar primind costul, prin înțelegere, împărțit pe atâtea luni din atâția ani, cât cred ele, dar mai ales cât vrea negustorul să creadă că mai au de trăit. Casele, e drept, sunt de cele mai multe ori aproape dărăpănate, iar locurile curților sunt cum sunt, mai mult sterpe decât cu copaci și cu iarbă, mare lucru nu valorează. Însă bătrânele au prin acest fel de negoț un minimum de asigurare 3 a bătrânețe, Câștigul negustorului n-ar fi mult deasupra psgsbei,

ifecă n-ar avea în vecere că după decesul bătrânelor, devenind. proprietarul caselor și focurilor; se trezește stăpân pe o parte întinsă a parcelelor unei localități – și, cu ceva investiții, poate dubla, chiar tripla, valoarea bunurilor cumpărate. Cam ăsta ar fi negoțul de ani, în el se poate miza, se mizează de multe ori, pe durata mai scurtă a vieții bătrânelor predate (adică, într-un fel „cumpărate”, pentru că, de fapt, înțelegerea privește *anii ultimi*, aceștia sunt cumpărați în raportul lor cu valoarea averii).

Despre toate astea aș fi vrut să-ți vorbesc, Milionarule, în Pavilionul meu, peste o săptămână, deși, dacă ne gândim bine, ți-am vorbit destui încă de aci din Insulă. Și de aici, dintre vulpi, cai sălbatici și bivoli tolăniți la soare, optica noastră se dovedește mai sigură și mai nealterată; e vorba de un negoț al sfârșiturilor care cuprinde *Metopolis-ul*, iar eu, Generalul Marosin, ca și tine, Milionarule, deși acum zicem că vânăm rațe și n-o să ne predăm ca bătrânele de pe Dealul lui Feisal, suntem cuprinși până la urmă fii marele calcul al târgurilor mici încheiate fii jurul caselor noastre de negustorii din *Cetatea de Lână* și de alții mai proaspeți, Bazacopol, Havaet, lapa-Roșie. Domnul Topometrist e mai tânăr și mai ales mai liric și s-ar putea să scape încercuirii. Mi-ar plăcea să vii totuși, Milionarule, să prânzești cu mine, la Pavilion, peste exact o săptămână. Poate veni și Domnul Topometrist.

Și încheind povestea, Generalul Marosin și-a luat arma de pe umăr, s-a lăsat într-un genunchi, a ochit undeva sus și a tras într-o rață imaginară.

Ah, Milionarule, cred că această frumoasă rață a căzut departe, pe platoul vrăjit al fostului Palat de

Papură și acolo noi doi nu putem ajunge. Nici măcar Domnul Topometrist. Singur, Andrei se pricepea să treacă peste mlaștini fără să se scufunde, călcând pe culoarul de broaște țestoase. E un secret pe care nu l-a transmis nimănui.

*

* * *

Paharele aburite de cristal, cu apă rece și țepi subțiri de gheață stau unele lângă altele pe masa mea. Mai am timp să mai prind în palme câteva din ele, gândindu-mă că în toată povestea aceea cu depopularea, Marosin a simplificat, deși nu cum ar fi făcut Topometristul. El a simplificat ca un General pentru ca tactica și strategia rațiunii sale să nu scape sensurile finale.

Era timpul să mă ridic, să părăsesc terasa Bodegii Armeanului și să plec spre Pavilion pentru a prânzi cu Generalul: soarele lunecase bine spre apus.

PRÂNZ LA PAVILION.

UTOPIILE LIRICE ALE TOPOMETRISTULUI ȘI
SOMNUL DE CAMPANIE AL GENERALULUI
MAROSIN

Prânzul a avut loc în liniște. Nimeni n-a mai deschis vorba despre negoțul de ani, nici Generalul, nici Topometristul, cu atât mai puțin eu. Cât a durat masa, Topometristul și-a desfășurat în voie considerațiile sale lirice, spuse cu voce caldă, despre frumusețea călătoriilor și influența lor asupra spiritului uman. A făcut chiar unele speculații de ordin local: „călătoriile n-ar trebui să lipsească din existența metopolisienilor, prea strâns legați de dealurile lor bătrâne și pe sfârșite, ce le împrumută un fel de imobilitate fatalistă, care-i face să vadă mai degrabă

apusul ființei lor și al orașului lor, decât nevoia de a schimba lucrurile. Călătoriile le-ar spăla retina obosită și le-ar modifica viziunea, redându-le energia de a-și restructura existențele și destinele. De pildă: dacă pe lângă vasul *Sfânta Sofia*, Aziz-Creștinatul ar mări flota rutieră, și dacă lapa-Roșie ar pune la dispoziție navele ei de agrement pentru distanțe mai mari, metopolisienii ar putea călători pe fluviu spre Budapesta, Belgrad și Viena. Sau, prin achiziționarea unor nave mai solide s-ar putea pătrunde și ieși spre Marea Neagră: din portul internațional Sulina, desfășurându-se minunate călătorii către Istanbul, Salonic, Pireu, Atena, Famagusta și chiar Alexandria egipteană, la porțile Suezului. Ar putea fi atrași chiar dicomesienii să călătorească. Ei trăiesc într-o societate prea închisă, sortită înapoierii și lipsei de perspectivă”... – și Topometristul, încălzit de utopiile sale lirice, își continua pledoaria, convins că e auzit cu atenție și înțeles cum trebuie. Generalul Marosin terminase masa, se ridicase și se așezase cu spatele la fereastră. Stătea acolo rezemat, în picioare, înalt și cu mâinile la piept, în costumul său impecabil de general în retragere. Părea că-l ascultă foarte concentrat pe Topometrist, era cu ochii întredeschiși, un aer vag de visare îi cuprinsese chipul, dar eu știam ce se întâmplă, îl cunoșteam bine pe General: *nu asculta pe nimeni, intrase în acel „somn de campanie”, cum îl numea el, somn în picioare, care-i rămăsese din anii războiului de la 1916 și pe care-l folosește mereu de atunci, socotindu-l potrivit pentru un bărbat*; dintr-un asemenea somn Generalul Marosin putea ieși repede și trece imediat mai departe spre evenimentele care-l chemau și care trebuia trăite. Lucra care s-a întâmplat

și în acele momente scurte de după prânz. Topometristul vorbea încă, Generalul a intrat, a stat ce-a stat, și apoi a ieșit din somnul de campanie, s-a desprins de fereastră, a făcut un gest spre mine și spre Topometrist, „să mergem”, și, pornind înaintea noastră într-un pas elastic și odihnit, ne-a condus prin coridoare lungi, luminate de geamlâcuri înalte, colorate, flancate pe dinafară de arbori bătrâni cu coroane largi, până am ajuns în biroul său somptuos. Mai mult un salon de recepție răcoros decât un birou, cu perdele groase de catifea roșie, desfăcute la acel ceas, lăsând să se vadă clar prin ferestrele ce uneau plafonul cu podeaua, fluviul în curgerea lui și malul plin de sălcii dinspre *Insula Cailor*.

Generalul Marosin a făcut un semn cuiva nevăzut – un om de casă, poate, aflat în cine știe ce loc ferit pe sub vreo arcadă a salonului vast – și perdelele s-au strâns încet, închizând priveliștea de dincolo de ferestre, acoperind fluviul și Insula. O lumină violacee difuză, calmă, de apus târziu, a cuprins încăperea.

Generalul Marosin s-a așezat pe scaunul său înalt, cu spătar sculptat, din fața biroului, după ce printr-un gest aerian ne-a invitat să luăm loc pe fotoliile adânci din nișele depărtate, de la dreapta și de la stânga lui: *Topometristul în nișa din stânga, Milionarul în nișa din dreapta*.

Apoi Generalul și-a controlat discret, cu zborul palmei, nasturii tunicii, dacă-i sunt încheiați, și, constatând că ținuta îi este decentă, a început cu voce înceată, liniștită, să ne vorbească:

ÎNTOARCEREA LUI FEISAL

Dealul de sus al Afetopa/w-ului se numește de mult din² *Dealul lui Feisal*. De mult: dovadă, când

Fibula și Guldena și-au lichidat aurăria - abia erau pe la mijlocul vieții pe atunci - și s-au retras la *Liziera Gutuilor*, în casa Pălărierului, dealul se numea tot *Dealul lui Feisal* și nu și-a pierdut numele nici mai târziu, când pe unul din platourile lui, Generalul Glad și lapa-Roșie și-au mutat fabrica modernizată de lumânări de seu, părăsind șopronul parohial și roata primitivă cu sfori de cânepă prinse în cuie pe cantul colacului.

Înainte de toate și de orice, pe *Dealul lui Feisal*, în vremea când nu se numea astfel și nimeni nu știa dacă are vreun nume, trăiau numai tătarce și turcoaice bătrâne. Acolo le împingea vârsta înaintată, sărăcia. Pe un deal fără nume. Prin alte locuri ale Afetopo/is-ului, fie că nu erau primite, fie că n-aveau mijloace să-și țină viața în rândul lumii. În curțile lor goale, dacă aveau câte o puțină veche în care strângeau apă de ploaie: apă nu era acolo sus, în afară de aceea venită de la Dumnezeu. Și mai aveau în curți cel mult câte un catâr costeliv pe care-l hrăneau cu bureți în speranța că-i vor vinde cândva și că vor găsi un cumpărător.

Tătareete și turcoaicele de care e vorba rămăseseră de mult fără bărbați, mai toți emigraseră, înainte de războiul din 1914, în

Asia Mică a ultimului Sultan, atrași de frumoase făgăduieli. Emigrând, bărbații nu și-au luat cu ei și povara micilor și mizerelor haremuri din *Metopolis*.

Și dacă acești turci au mai trăit în Asia Mică, după război, așa cum erau obișnuiți să trăiască în *Metopolis*, adică dormitând și pândind mila și bacșișul, poate că au fost prinși și strânși de prin mahalalele Istanbulului, Izmirului și din marginile de

drum ale toridei Anatolii, de Kemal Atatürk înnoitorul, care le-a luat fesurile și șalvarii, i-a tuns, i-a obligat la săpun și curățenie, la haine enmpenești, la un trai mai civilizat, interzicându-le să mai vagabondeze, atât în țara lor, cât și peste hotare.

Femeile tătarce și turcoaice rămase în *Metopolis*, pe dealul de sus al orașului – după ce trecuse un război devastator peste capul României, iar peste provincia Dobrogei războiul fusese și mai nemilos – uitaseră cu totul chipul bărbaților leneși și tirani, plecați odinioară în imperiul ultimului Sultan

Și când unul singur dintre bărbații emigrați s-a întors totuși (cam pe timpul reformei agrare a regelui Ferdinand I, sau nu mult după aceea) el a apărut altfel de cum plecase: a venit îmbrăcat în costum cadrilat din stofă fină și cu șapcă englezească. Fostele lui neveste (avea vreo cinci sau șase) trăiau însă la fel, pe același deal al săracilor, în case mici, cu pereții intrați în pământ, iar în curțile lor uscate neavând altceva decât o puțină și un catâr.

Zărindu-l pe *Feisal* – «șă fi chema pe turcul elegant, revenit la haremul părăsit după mai bine de zece ani – zărindu-l cum se apropie de panta deshzhri și recunoscându-l după nasul neted din mijlocul feței și dopă brațul lipsă pe care și-i pierduse cu – reo cissprezece ani în urmă is. moara de măcinat piatră a doamnei Gore. Serafis, mama Fibulei turcoaicele și tătăroaicele au început să țipe. ffe *tinerețea lui, lechmuise rău.*

Și ca să-l facă pe *Feisal* să nu se mai apropie și să nu mai urce dealul, bătrânele lui neveste au întors puținele cu gura în jos și s-au ascuns sub ele, săltându-se apoi cu putinile în cap; și, fugind roată

prin curțile goale înjurai caselor, dansau, bățând ritmic cu tălpile în pământ. Erau aceleași puțini înverzite de vreme și de ploi pe care turcul Feisal le știa încă dinainte de emigrare și de 1914, când el purtase fes și șalvari.

Și văzând el, acum la întoarcere, puținile cu gura în jos și că au căpătat picioare cu degete uscate și cu unghii crăpate, a zis, scoțându-și șapca englezească de pe capul cărunt:

„Ai, ai, tinerețea mea prefăcută în scândură, cum își mai râde ea acum de mine și de părul meu albit”.

GORA SERAFIS, MAMA FIBULEI

Generalul Marosin, de pe scaunul înalt din fața biroului său, ne-a făcut semn prin lumina difuză, crepusculară, a salonului, să nu ne mișcăm din nișele și de pe fotoliile noastre adânci: *povestea nu se terminase*.

Și-a reluat spusele cu aceeași voce înceată și calmă:

O singură bătrână de alt neam trăia aproape de curțile tătarcelor și turcoaicelor lui Feisal: *Gora Serafis*, mama Fibulei. Locuia singură, într-o casă veche și mare, înapoia Lizierei Gutuilor (casă numită mai apoi, un timp, *Casa Pălărierului*).

Când se înapoiasse turcul în haine cadrilate și cu șapcă englezească, Gora privise de la fereastra ei înaltă dansul butoaielor de scândură din curțile alăturate. Cât voia Gora să fie stăpână pe mintea ei și cât de netemătoare pentru fticile lumii se arăta de obicei, a apucat-o atunci dintr-odată pustiul și teama de sine.

Fusese bogată, chiar foarte bogată, nu crezuse niciodată că o să ajungă săracă, singură și părăsită,

aşa cum a ajuns la bătrânețe. Toată averea i se risipise. Dar multă vreme ea nu și-a văzut limpede situația mizeră. Amintirea îmbelșugării! era trează și mai spera la o revenire a traiului de altă dată, poate prin întoarcerea tinerei ei fiice, Fibula, poate printr-o mână salvatoare întinsă de peste țări de vărul ei bogat și influent, savantul bizantinolog Filip Lăscăreanu-Teologul-Umilitul.

Pentru întâia oară, la vederea „dansului femeilor bătrâne de scândură” și-a dat seama de adevărata condiție în care scăpătase și că, față de nenorocitele tătarce și turcoaice, care tot mai aveau câte o ființă vie și mișcătoare în curte, câte un catâr, ea, în schimb, trăia pustiul total; adică, dansul ei de scândură începuse demult, numai că nu voise să recunoască și să pornească să-l joace.

Descoperindu-se cu adevărat bătrână și lipsită de apărare, a început să privească cu frică în casa și în curtea ei spre tot ce era scândură, ca la un pericol ce o înconjoară și o amenință batjocoritor amintindu-i „să-și înceapă dansul” cum trebuie.

Gora avusese cândva o minte ascuțită, care nu-i venise numai de la gimnaziul-pension catolic în care învățase ca fată, gimnaziul din București, patronat de poeta Carmen Sylva principesă de Wied, soția lui Carol Hohenzollern-Tacitumul. Gora era o dicomesiancă energică și întreprinzătoare, cu un dezvoltat simț al lucrurilor în mișcare, n-ar fi fost altfel nici dacă ar fi rămas analfabetă, dimpotrivă, poate vitalitatea și deșteptăciunea ei practică s-ar fi manifestat nestingherite în câmpia *Dicomesiei* și ar fi făcut să tremure în ascultare mulți bărbați, ar fi strâns și așa ceva averi, fără însă a le pierde, cum le pierduse

intrând, câștigând și ruinându-se într-o cu totul altă lume, mai labilă și mai lunecoasă decât cea originară. A avut norocul, e drept, prin instrucție și prin jocul șanselor, să-și depășească neamul dicomesian și limitele lui oarecum tribale și să se așeze printre bogății de frunte ai *Metopolis-ului* și să-i întrecă, să-i domine, asta a fost în jurul lui 1880, strălucind cu mintea și, surprinzător pentru mulți, cu priceperea ei în afaceri. La sfârșit, însă, nu i s-a întâmplat decât tot ca ultimelor femei de pe lume; dansul tătarcelor și turcoaicelor i s-a părut Gorei că a fost jucat mai mult pentru ea decât pentru Feisal: „fie că ești o nenorocită dintr-un harem sărac și părăsit, fie că ești și ai fost o doamnă, ți-a sosit ceasul adevărului, femeie, vino cu noi și dansează ce mai avem de dansat”.

O teamă urâtă, aproape bolnavă, a cuprins-o: privind spre ce-i mai rămăsese din avere nu vedea decât scânduri. Moara primitivă de măcinat piatră se surpase și nu mai păstra în picioare decât scândurile din afară și asta avea mereu în ochi, ori de câte ori se așeza la fereastră. Dulapurile din casă i se goliseră de mult, hainele strălucitoare, faianțele frumoase, ceștile, cupele luaseră dramul altor case. Lacul brun și lucios al dulapurilor se tocise și lăsa să se vadă scândurile vechi și scâlciate. Salteaua pe care dormea se turtise, când dormea simțea sub oase scândurile tari.

Curând, Gora Serafis s-a îmbolnăvit rău. Dar fiindu-i frică să se întindă pe pat și să rămână țeapănă pe salteaua aceea blestemată, a plecat din casă; a coborât spre fluviu și cu niște bani pe care-i ținuse ascunși, ca o țărancă dicomesiană, pe după cărămizile unui horn, a plății unui barcagiu, din fața Bodegii Armeanului de pe atunci, s-o treacă dincolo, pe

celălalt mal, la *Cetatea de Lână*.

Generalul Marosin s-a oprit brusc din povestit. Se pare din pricina tusei lui seci. Dar nu era asta. El însuși a explicat *de ce și-a întrerupt dintr-odată vorbirea*: „Gora Serafis, în înfruntările ei directe cu lumea, a fost mereu violentă și avea un fel de vulgaritate prea afișată în felul de a se purta și a se exprima, întâmplările care urmează în povestea pe care tu am oprit-o aici suferă de violență și vulgaritate – nu numai din pricina Gorei, dar și a unui timp vechi, neșesălat, cu noroi în coamă și pe copite. *Așa ceva nu poate povesti un General*. Ca să aflăm exact ce i s-a întâmplat mai departe Gorei ar trebui talentul de povestitor al unui plutonier. *Să vină plutonierul*” – și-a înălțat glasul Generalul Marosin făcând aerul și lumina difuză de crepuscul ce domina salonul să tremure. Tremurii luminii nu venea, de fapt (am observat repede asta) de la vibrațiile glasului de bas-bariton profund al Generalului, ci de la mișcarea unor perdele, din dreptul unei arcade depărtate a salonului; dintr-acoio a apărut statura înaltă a unui om cu părul alb, îmbrăcat în haine militare cam uzate, dar cuviincioase. *Era plutonierul*. Am privit atent la el cum pășește și străbate salonul îndreptându-se spre biroul Generalului, pășea fără ezitare, cu un fel de mândrie chiar. Mi s-a părut că plutonierul semăna puțin cu Generalul Marosin, nu numai din pricina staturii înalte și a părului alb, a nasului acvilin și a bărbiei voluntare împinsă înainte, dar și mișcările elastice și stilate aveau ceva din ale stăpânului, însă erau mai apăsate la plutonier, mai voit făcute și expuse.

Plutonierul a trecut înapoia biroului, unde stătuse până atunci Generalul Marosin. *Stătuse* –

fiindcă se ridicase, plecase departe, spre o fereastră enormă, din fundul salonului, și, aproape nevăzut acolo (din pricina luminii tot mai slabe a serii care se lăsase), stătea cu picioarele, rezemat de tocul ferestrei, cu mâinile încrucișate la piept și cu ochii întredeschiși, ca și cum ar fi ascultat continuarea poveștii reluate imediat de plutonier, dar nu, Generalul intrase în somnul său de campanie, cunoscut doar de mine și de câțiva.

Plutonierul, fără să se fi așezat pe scaunul înalt, oprit numai în spatele scaunului sculptat, povestea mai departe, eu pierdusem cred începutul frazelor lui, fiindcă întârzasem să privesc spre Generalul Marosin și spre imaginea lui aproape pierită, din celălalt capăt al salonului. Dar cred că pot reface și cuvintele de început ale plutonierului și să le leg de rest pentru ca povestea să nu sufere, iată:

Când metopolisienii au văzut-o pe Gora Serafis trecând fluviul în barcă, au crezut că pleacă spre *Dicomesia*. Unii și-au dat cu părerea că ea se duce să-și caute ceva rude s-o ajute. Sau că a plecat după fiică-sa Fibula, s-o găsească și s-o aducă lângă ea.

Metopolisienii nu știau la acea dată unde e Fibula, fata era foarte tânără și răsfățată, călătorea mereu prin țări străine, plimbată de unchiul ei Filip-Umilitul.

Dar Gora Serafis n-a plecat nicăieri altundeva decât: s-a oprit la *Cetatea de Lână*. A mers drept la un negustor de piei care-i fusese cândva un fel de om de legătură al afacerilor ei iar acum devenise bogat.

I-a zis negustorului:

— *Cumpără-mi anii.*

Negustorul era în magazia lui de piei. Avea piei

de oaie, de vulpe, de bivol, de lup, de mistreț, de țap, de vaci țintate și de armăsari pintenogi. Le făcea numărătoarea, pregătindu-le să le pună la argăsit. Pieile miroseau iute și înecăcios și aveau broboane și bășici umede de sare.

— Câți ani crezi că mai ai de... - a întrebat negustorul, făcându-se că n-o cunoaște pe Gora, și stând cu spatele la cacăți ani crezi că mai ai de - dar n-a terminat întrebarea, n-a zis, adică, „de trăit”, pentru că nu voia să încurce numărătoarea pieilor.

— Vreo zece ani mai am - a răspuns răstit Gora Serafis, silindu-se să se țină dreaptă în pragul magaziei pentru a fi crezută că va mai trăi de ici încolo cât zisese. Un leșin îi cuprinsese trupul și se căznea cu greu să stea țeapănă ca să-l înfrunte pe negustor și să nu lase din preț.

Negustorul s-a întors cu fața, a privit-o clipind mărunț din ochi, iar s-a făcut că n-o cunoaște, dar a priceput repede că ea se silește să se țină înfiptă pe picioare - și i-a zis, întorcându-se din nou cu spatele, numărând mai departe pieile:

— Nu mai ai zece. Doar patru-cinci. Și cu cât sunt mai puțini, sunt mai scumpi și îmi ceri mai mult pe ei - a lăsat el vocea spre blândețe ca să-i întindă o cursă. N-ai decât de câștigat, femeie, dacă-ți spui anii din urmă cât mai aproape de adevăr.

— Nouă ani - a lăsat mama Fibulei un an deoparte. Venise să și-i vândă și la o vânzare trebuie să și ceri, dar să și lași.

— Șase a zis scurt negustorul, săltând cu un an oferta lui.

— Opt - a mai lăsat Gora Serafis un an.

— Șapte - s-a răstit negustorul, stând mai

departe cu spatele și numărând pieile – șapte, și de aici nu mai salt nici măcar o săptămână în plus.

— Șapte ani și opt luni – i-a răspuns mama Fibulei, ținându-se și mai dreaptă – și de aici nu mai scad nicio zi, niciun ceas, niciun sfert de ceas.

Ultimele cuvinte Gora Serafis le-a spus urlând.

Negustorul s-a oprit din numărătoarea pieilor, a oftat, dar a rămas tot cu spatele. Era gata să cumpere șapte ani și opt luni. S-a întors spre ușa magaziei, unde stătea înaltă și dreaptă mama Fibulei, care, silindu-se să nu i se vadă tremurii mâinilor și picioarelor ajunsese la un fel de imobilitate, din care n-ar fi mai putut ieși ușor, chiar dacă ar fi vrut. Și văzând-o așa sigură pe trupul ei, cu bărbia ascuțită zvârlită în aer, negustorul a schimbat tactica, dând neputincios din brațele lui scurte:

— Și dacă mai trăiești douăzeci de ani? Te ții dreaptă ca lumânarea de botez. Noi ne înțelegem pe un total de șapte ani și opt luni, îți plătesc un avans gras, iar restul sumei îl împart pe ani și dumneata o să trăiești mai mult și o să fiu silit să te îngrijesc, să-ți repar acoperișul, pereții, ușa, ferestrele, patul, încă doisprezece ani și patra luni? Pentru că, știut este. Când cumperi o babă și averea ei, îi cumperi anii din urmă și numărul lor numai Dumnezeu îl știe. Mie mi-a spus un avocat din orașul *Mavrocordat*: „Cumpărarea babelor e singura afacere în care cuvântul *Dumnezeu* nu poate fi luat în răs”.

— Porcule – a țipat dintr-odată mama Fibulei, începând să tremure, lăsându-se cuprinsă de slăbiciune, dar nu pentru a-l înduioșa pe negustor, ci pentru că era bolnavă și sleită de puteri. Porcule – Gora Serafis era o femeie slobodă la gură și greu de

oprit când își începea ocările și țipetele – porc împruțit ce ești, cu mustăți de vulpe cheală, cu barbă de țăp râios și coadă îmbârligată de mistreț cufurit, îți bați joc de o bătrână care vine să-și vândă anii ei de la sfârșit, șapte ani și opt luni, și care o să crape repede mâine-poimâine și o să ieși în câștig, parcă n-ai ști, dihor puturos, că îmi cumperi nu numai șapte ani și opt luni pe un preț de nimica, ci toată viața pe care am trăit-o mi-o cumperi, că după ce o să cad moartă, ție îți rămân două case la care am muncit și am strâns nu numai eu, ci și părinții și bunicii mei, îți mai rămâne și o moară veche de măcinat piatră, două curți cu aproape o mie de meti-i pătrați fiecare. Și tu, piele răpănoasă de cal jugănit și mursecat și pe mâini și pe picioare, îmi plătești toate astea care strâng la un loc peste o sută de ani, numai prețul de șapte ani și opt luni. Ptiu! Ptiu!

Și l-a scuipat pe negustor pe amândoi obraji.

— Tot ce spui e adevărat – a zis negustorul ștergându-se liniștit pe obraji cu o piele de jder pe care o ținea în mână încă de când se oprise din numărătoare – e adevărat tot ce spui că eu îți plătesc cât îți plătesc și că mie îmi rămân până la urmă casele, moara și toate celelalte. Dar dacă trăiești douăzeci de ani? Am zis, înseamnă că timp de douăzeci de ani pe lângă că-ți plătesc întreținerea la preț de trai de doamnă, mai trebuie să și repar an de an zidurile, gardurile, ca să le pun pe picioare, acoperișurile, streșinile și toate celelalte, să le fac adică de câteva ori din nou pe toate, să investesc adică într-o babă cumsecade ca dumneata înzecit, douăzecit decât prețuiești ia un loc cu casele dumitale schiloade și cu moara dumitale de molfăit piatră

seacă.

— *Douăzecit!* Analfabetule! Eu sunt o regină, am stat în viața mea de ve-rbă cu prinți și regine, porcule! Tu n-ai făcut nimic bun pe lumea asta decât te-ai douăzecit cu scroafele de dicomesiene pe care le trânteai în magaziile tale de piei murdare când veneau să cumpere de la tine pe credit de trei bani otravă de argăsit și de o para sare pentru murături. Fac ceva pe pieile tale spurcate - a urlat cu toată puterea ce-i mai rămăsese Gora Serafis și s-a lăsat pe genunchi să-și ridice poalele.

— Le spurci degeaba - a zis în dunga gurii negustorul - dacă sunt spurcate. Dumneata ai zis. N-ai decât să le spurci.

Dar negustorul a rămas îngrozit: Gora Serafis a început să facă ce zisese că o să facă; se muta din loc în loc prin magazie peste piei și într-atâta își comanda trupul și-i porunca s-o asculte, încât făcea întruna și nu voia să se mai oprească.

— Ei ho, nebuno - a urlat negustorul (începuse să se strângă lume în jurul magaziei) - ei ho, fie, șapte ani și cinci luni și cu asta gata.

— Șapte ani și șapte - a zis Gora şuierând, încă neridicându-se de tot de deasupra pieilor și ținându-și o batistă albă la nas, neputând suferi mirosul pieilor și al hainelor negustorului.

— Șapte ani și jumătate - a oftat negustorul - ultimul meu cuvânt, gata.

— Fie - a zis Gora Serafis. S-a ridicat și a revenit în pragul magaziei, reluându-și locul în picioare. Fie. Dar îmi dai și pielea de jder pe care o ții în mână.

— Ia-o - s-a lăsat jefuit negustorul.

* * *

Plutonierul, încheind capitolul care i se încredințase, a plecat la fel de tăcut și liniștit cum venise, dispărând printr-una din arcadele ce dădeau spre coridorul cu geamlâcuri colorate. Din celălalt capăt al salonului, o mișcare ușoară a clătinat aerul încăperii: *Generalul Marosin ieșise din somnul de campanie, s-a desprins de la fereastra dinspre fluviu, a venit cu pași elastici și odihniți spre biroul său, s-a așezat pe scaunul înalt și a continuat povestirea:*

Peste mai puțin de o săptămână negustorul de piei din *Cetatea de Lână* a venit la notariatul din *Metopolis* să încheie actul legal de cumpărare a averii Gorei Serafis. Mai fusese el cu două sau trei zile înainte să cerceteze, pe neștiute și nevăzut de Gora, starea clădirilor, a morii, a locurilor de casă. Aflase că mama Fibulei căzuse grav bolnavă imediat ce se întorsese acasă și nu se mai putea ridica din pat. Starea clădirilor ei era bună, în afară de fațadele descojite și de unele stricăciuni pe care le au toate casele vechi și neîngrijite cu anii. Un arhitect i-a confirmat negustorului soliditatea clădirilor care erau într-adevăr aproape unice în *Metopolis* prin construcție, prin materialul rezistent, prin mulțimea de încăperi luminoase și bine împărțite în apartamente. Numai aparența era de ruină, un ochi expert nu se putea înșela, afacerea cumpărării era nemaipomenită. Dar negustorului îi scăpase un viciu al acestei afaceri, care se va vedea mai departe. De asemeni, curțile mari erau **fertile**, așezate pe un platou deschis, în plin soare, bogate în copaci cu lemn excelent pentru tâmplărie, cu pomi viguroși, dintre care numai nucii constituiau o frumoasă șansă de câștig. Moara de măcinat piatră, deși surpată, era

închegată din piese rare, care nu se mai produceau. Pietrele de moară de o mărime neîntâlnită prin părțile locului. Buncherele, malaxoarele, e adevărat, ruginite, dar întregi, fără fisuri. De fapt nu era vorba de o moară, ci de un fel de fabrică veche de ciment care avea și anexe cu fierăstraie de tăiat blocuri de piatră și cu șlefuitoare de plăci de construcție. Numai anexele aveau o valoare care putea întrece prețul unei case. Negustorul era convins de viitorul lui câștig, chiar dacă Gora avea să trăiască zece, unsprezece ani, deși starea ei era jalnică, metopolisienii credeau chiar că nu mai e vorba decât de zile până la marea nenorocire. Contractul trebuia făcut repede, negustorul, în graba de a nu pierde șansa și de a o mai ține pe bătrână în viață, măcar câtva timp, i-a plătit Gorei chiar o comisie de medici aduși din *Mavrocordat* pentru a o readuce în simțiri. Gora n-a putut merge la notariat pe picioare. În momentele când și-a revenit puțin și-a întărit dorința de a încheia contractul cu negustorul, dictând chiar stipulațiile finale ale actului legal: ea își menține dreptul global de a-și folosi casele, moara, curțile și celelalte; negustorul va intra în posesie definitivă după moartea ei. Prețul averii vândute, deși era aproape de valoarea reală (Gora îi știa valoarea) nu l-a speriat pe negustorul de piei. Câștigul lui venea prin anii puțini pe Gora îi mai avea de trăit. Înțelegerea de dincolo de contractul legal fusese făcută între Gora și negustor, avantajându-i pe amândoi: un avans în bani plătit Gorei reprezentând cincisprezece la sută din valoarea totală a averii. Apoi, restul sumei împărțită în rate, pensii lunare, pe timp de șapte ani și jumătate, cu o garanție de reținere pentru negustor de zece la sută.

Costul reparațiilor necesare clădirilor etc., cădea în întregime în seama negustorului, ca și serviciile suplimentare de îngrijire a bătrânei, când aceasta le va cere.

Notarul a trebuit să fie adus la Gora acasă pentru ca bătrâna să poată semna contractul. Lucru care s-a făcut.

Negustorul de piei din *Cetatea de Lână*, deși Gora Serafis după semnarea actului își revenea din ce în ce mai mult, nu-i dădea de trăit bătrânei mai mult de cinci ani. (La data contractului mama Fibulei avea 74 de ani.) După calculul lui cel mai zgârcit, rămânea cu un câștig de treizeci de mii lei-argint, sumă mare hi acea vreme dacă ar fi negociat mai departe totul cu chibzuială. Chiar dacă ar fi trăit zece ani, câștigul lui nu se împuțina prea mult; prin reparațiile sistematice pe care avea de gând să le întreprindă, casele, curțile, moara, anexele, creșteau în valoare, iar după deces, devenind ale lui și numai ale lui, putea prin revânzare și folosire metodică a fiecărui lucru din averea Gorei să atingă un câștig de cel puțin cincizeci de mii lei-argint.

CUM NEGUSTORUL DIN CETATEA DE LÂNĂ A FOST ÎNȘELAT ȘI CUM A TREBUIT SĂ VÂNDĂ ALTUIA CASELE ȘI MOARA CU BĂTRÂNĂ CU TOT

Dar Gora Serafis n-a trăit numai șapte ani și jumătate de la semnarea contractului, ci aproape paisprezece ani. Și asta nu e totul.

Se întâmplă uneori cu bătrânii lucruri curioase. Câteodată îi apucă pustiul, frica de ei înșiși și de cei din jur și se sting repede.

Zboară ca puful de păpădie. Dacă sunt singuri și nu au copii, se prăpădesc repede de tot, neîngrijiți de

nimeni și părăsiți și de câinii din curte. Iar averile lor, dacă au averi, încap pe mâna unor nepoți sau strănepoți care nu i-au văzut niciodată ori numai în trecere. Gora Serafis o avea pe Fibula. Dar Fibula dispăruse, încă de prin 1913, după ce trăise întâmplarea cu trecerea gheții și măritișul ei prin răpire cu „barbarul” dicomesian „care avea o curte plină de cai și cățele”. Filip Lăscăreanu-Umilitul, pentru a o face să uite greșeala adolescenței, a luat-o sub ocrotirea lui, a chemat-o în casa lui la Viena și apoi a purtat-o la Paris, la Upsala și la Stockholm și pe cine știe ce drumuri ale lumii pe unde el își trăia zilele și anii de profesor rătăcitor de bizantinologie.

Mai mult. Pentru a o desprinde definitiv pe față de mama ei, Filip Lăscăreanu-Umilitul a înzestrat-o separat pe Fibula, făcându-i conturi anuale la bănci internaționale, semnând totodată ca tutore, prin avocatul său din București, renunțarea ei la drepturile de moștenire privind averea Gorei. Filip Bizantinologul voise să-i dea mână liberă Gorei asupra propriei averi, dai-Gora a simțit mai târziu că înstrăinarea fiicei a costat-o mai mult. Ajunsă la bătrânețe, deși avutul nu i se topise cu totul, situația ei omenească nu se deosebea prea mult de a tătarcelor și turcoaicelor de pe dealul săracilor care jucaseră dansul cu putinile în cap.

Gora Serafis nu mai avea nimic în față care s-o țină pe picioare. Când mai aștepți ceva, îți mai amâni sfârșitul, dacă de un nou început nu mai poate fi vorba.

Cine n-a văzut bătrâni care nemaiaivând nimic în față refuză înnoirea casei, o reparație mică chiar, gândindu-se că printr-o cât de neînsemnată schimbare

a *ceva ce a fost*, acel ceva se strică, se duce mai repede de răpă decât dacă n-ar fi fost schimbat sau reparat?

Gora Serafis, înainte de a-și fi vândut anii negustorului de piei din *Cetatea de Lână*, putea ea însăși să-și transforme moara de măcinat piatră chiar într-una de măcinat făină dacă voia. Avusese bani. Poate mai avea și după ce ruina averii și gospodăriei începuse. Dar a lăsat moara să se surpe, totul să se dărăpăneze. Era proprietară a doua case care cu puțină tencuială și cu puțin var și-ar fi recăpătat fața, dacă nu de palate, în orice caz de clădiri solide, cum de altfel erau. Ar fi putut să aducă în ele chiriași sau să le arendeze, să arendeze chiar moara, din locurile de casă să negocieze lemnul arborilor, iarba, fructele pomilor și să câștige de pe urma chiriilor, arenzilor și celorlalte aproape tot atât și într-un timp mai scurt decât negustorul de piei care-i cumpărase anii și averea, și câștigul i-ar fi revenit în întregime ei, fără să fi vândut nimic.

Dar sunt bătrâni care nu aduc chiriași în casele lor goale și nu mișcă un deget, socotind orice om străin intrat pe poartă sau în casa lor un fel de stafie venită să-i tragă și să-i trimită mai repede pe lumea cealaltă.

Să fi fost Gora Serafis o astfel de bătrână? Poate, în clipa când a pornit să-și vândă anii negustorului de piei.

Când s-a despărțit de negustorul din *Cetatea de Lână* ea avea anii dinaintea morții vânduți. Deci moartea precis marcată. Și ca să ne întoarcem la vorbele ei, în acei ani vânduți prin care-și înstrăinase avutul erau cuprinși anii întregii sale vieți ca și anii a

doua generații care strânseseră piatră de piatră și scândură de scândură, să ridice casele, moara, să facă să crească iarba, arborii, nucii, gutuii și să așeze toate lucrurile cu fața la soare și așa mai departe.

Când plecase spre negustor, Gora Serafis nici nu credea că o să trăiască cât zisese în pragul magaziei de piei, *spusese zece ani* dintr-un tic obișnuit al negoțului, dar nu spera să primească preț nici pentru șase. Își știa exact starea adevărată, era jalnică, atât de jalnică și de lipsită de vreo speranță pentru ziua de mâine încât, fără rușine și scârbă de sine, la întoarcerea turcului modernizat de Kemal înnoitorul, putea să se vâre și ea într-o puțină de scândură uscată, să se amestece printre bătrânele din haremul părăsit și să joace dansul batjocurii la adresa trecutului, prezentului și viitorului:

Pentru că ea ajunsese la un fel de bătrânețe care refuza nu numai prezentul și ce avea să vină, ci și trecutul ei îmbelșugat și plin de răsfățuri în care putea găsi destule mângâieri. Or asta însemna moarte desăvârșită. Capitulase, ca să folosim un termen militar, dar foarte potrivit aci. Față de o astfel de moarte, aceea târguită cu negustorul de piei nu i se mai părea grea, dimpotrivă, numai o chestiune de detaliu.

Și atunci ea a mers la Cetatea de Lână și „s-a predat”.

Mânia ei în fața diavolului murdar de trei parale care număra piei de animale cu miros greu n-a fost cutremurare sau o respingere a morții, ci un pas în plus – deși însoțit de țipete – spre sfârșitul disperat.

Întoarsă acasă a căzut la pat, mai degrabă nu într-o boală, ci într-o totală renunțare. Și abia acolo,

întinsă pe patul și pe salteaua turtită căreia-i simțea scândurile de dedesubt, *mintea și trupul ei s-au răzvrătit*. Și s-au răzvrătit, descoperind un fel de plăcere pe care demult n-o mai cunoscuse:

Și-a *dat seamă că, de fapt, ea a făcut o afacere*.

Ea fusese un om de afaceri, e drept, gen 1880, dar un om de afaceri. Nu mai făcuse afaceri de foarte mult timp, fusese scoasă din cursă încă din primii ani ai războiului mondial din 1916.

Poate că la modul vag simțise că e vorba de așa ceva, chiar când pornise spre *Cetatea de Lână* „să se predea”? Dar pe primul plan, în momentele acelea, era altceva.

Când s-a întors acasă de la negustor și-a dat seama că a riscat enorm și că *a pierdut*. *A pierde nu e o noțiune a morții, ci a vieții în plină mișcare*. Simți adevărata stofă a unui om de afaceri, fie el învechit, numai atunci când pierde. Și Gora Serafis avea stofă.

Pierduse și s-a trezit dintr-odată în picioare. Nu mai privea nici înapoi, nici spre prezentul turcoaicelor din jur care dansaseră în puțini ca să-și sperie trecutul. Ci privea înaintea ei, dincolo de orice pericol. *Avea acum un scop*. Să nu se lase înfrântă de negustor și să trăiască peste cei șapte ani și jumătate pe care și-i vânduse. Fibula o părăsise. Nimeni nu se mai uita la ea. Dar ea, la *Cetatea de Lână*, fusese în stare să dea o luptă și nu una oarecare, ci lupta din urmă – și dăduse lupta nu favorizată de maxima ei energie, ci când era la capătul puterilor, într-un fel pierduse lupta pentru un timp. *Dar marele câștig era că prin târgul făcut nu-și apropiase moartea, ci-și amânase viața*. Pusese mâna pe un capital mai sigur și mai în circulație decât aurul.

*

La câteva săptămâni după încheierea contractului, negustorul din *Cetatea de Lână* a venit în *Metopolis* cu o trupă de mecanici, meșteri tâmplari, dulgheri, fierari, zidari, pietrari, mozaicari și tinichigii să facă reparații la cele două case și la moara Gorei, să pună în ordine împrejmuirea locurilor de casă și despărțămintele lor. Respecta înțelegerea ca reparațiile să fie făcute de cumpărător, ori de câte ori e nevoie și când Gora îi îngăduia.

El s-a grăbit – e drept, nici Gora nu întârziase să-l cheme – și credința lui era că numai sfârșitul apropiat al femeii o făcuse să apeleze la el.

Cumpărătorul nu intra în posesia averii decât după decesul bătrânei. Se putea sui pe acoperișuri să le cârpească, putea schimba geamurile sparte și clanțele ruginite, dar toate astea le făcea rămânând mereu afară din casă, pe când bătrâna îi comanda dinăuntru.

Din primele zile ale reparațiilor, negustorul din *Cetatea de Lână* și-a dat seama de noutatea situației lui de proprietar asupra anilor altuia, ceva cu totul deosebit față de siguranța pe care o avea ca proprietar de piei. Cumpărând-o pe Gora Serafis cumpăraseră niște ani de care nu dispunea decât la stingerea lor, iar până atunci negustorul trebuia să devină sluga ținută în prag a unei *moarte arțăgoase* care se mișca tiranică prin casă și-i dădea ordine.

În cei șapte ani și jumătate plătiți după înțelegere, negustorul din *Cetatea de Lână* a trebuit să stea tot pe drumuri și să vină la *Metopolis* să repare și să dreagă ceva, nu de puține ori lăsându-și baltă negoțul de piei. Niciodată un țap jupuit, o vulpe,

un jder, un dihor, un bivol, o iapă, un lup, un mistreț nu mai ceruse nimic după ce le cumpărase pielea. Când Gora venise la el în *Cetatea de Lână* „să se predea”, negustorul nu prea crezuse că o bătrână care-și vinde anii mai poate fi în stare să-i spurce pieile și altfel decât prin gestul acela de femeie, slobodă la disperare. Dar Gora îl făcuse de râsul lumii. În cei șapte ani și jumătate îl purtase într-un drăcesc du-te-vino dintr-o parte în alta a fluviului. Acoperișurile Gorei se spărgeau mai des ca niciodată, vântul și ploaia nicăieri nu făceau atâtea stricăciuni ca la casele, moara, la gardurile și ia copacii ei, pietrele nu se mișcau nicăieri din loc așa cura se mișcau la temeliile Gorei. Și de fiecare dată negustorul din *Cetatea de Lână* trebuia să treacă fluviul spre *moarta* lui și să dreagă ce trebuia dres.

Când era văzut venind în barcă și coborând în *Metopolis*. pe malul din fața Bodegii Armeanului, se spunea: *Tara venit negustorul să-și dreagă cavoul*

Va să zică, în fața oamenilor din jur, el era mortul.

Și îi venea să urle.

Se mai liniștea în fața caselor Gorei, pe care el le făcuse prin reparații ca pe niște palate, erau curate, solide, strălucitoare, iar de când le pusese la loc geamlâcurile colorate, toate culorile lumii îl întâmpinau.

Când s-au încheiat cei șapte ani și jumătate, Gora nu-și încasase decât o foarte mică parte din ratele lunare, refuzase să le ia, spunând că deocamdată nu-i stă gândul la asta, iar negustorul fusese satisfăcut la început, cu gândul că într-un eventual sfârșit apropiat, în aceste condiții își mărea câștigul, 2 reveneau lui și

ratele neachitate. O dată anii înțelegerii tacite terminați, Gora l-a chemat la ea pe negustorul de piei, ținându-l însă pe trotuar, în stradă, să stea acolo și s-o asculte, cu pălăria pătată într-o mână iar cu cealaltă trăgându-și în sus de brăcinar, din când în când, pantalonii scurți de dimie croiți și cusuți de Polider:

„Te-am chemat - i-a spus Gora vorbindu-i de la fereastră - te-am chemat să-mi mai cumperi încă șapte ani și jumătate, pentru că cei vechi s-au terminat”.

„Cum, doamnă Serafis? - a întrebat năucit și scandalizat negustorul. (Gora 2 interzisese să-i zică altfel decât „doamnă”.) Cum, Doamnă? Nu mai dau niciun ban, nu mai fac nicio reparație. Nimic. Absolut nimic. Există un contract și basta”.

„Care contract? - i-a răspuns absentă Gora de la înălțimea ferestrei, stăpână pe situația dintre cele două contracte, cel juridic și cel cutumiar - care contract, da, că sunt două: cel legal care zice că trebuia să-mi plătești întreg costul averii cumpărate și că nu intri în posesia averii decât după decesul meu? Sau înțelegerea omenească dintre noi care prevede plata în rate mici lunare și care lasă cumpărătorului nădejdea în norocul ca bătrâna luată în îngrijire să crape înainte de a i se achita toate ratele?”

„Cum care contract?” - ș-a repezit zăpăcit negustorul de piei spre fereastra înaltă la care stătea Gora.

„Treci mai întâi în locul unde ți-am spus să stai, nu te apropia - a strigat la el Gora, ținându-și batista albă la nas, pe care o folosea ori de câte ori vorbea cu omul din *Cetatea de Lână*. (Negustorul a trecut la loc, pe bordura trotuarului.) Da. Te-am întrebat care contract. Că sunt două. Pe cel legal nu l-ai respectat,

nu mi-ai achitat prețul integral pe averea cumpărată. Dovadă: am de la dumneata numai chitanța unui avans de cincisprezece la sută și încă patru-cinci chitanțe lunare cu sume derizorii. Nu te învinuiesc cu nimic. Nu-ți fie teamă. Înțelegerea e înțelegere. Sunt un om de onoare. Dar dacă mă ameninți cu contractul legal, nu eu sunt cel lipsit de apărare. În ceea ce privește *celălalt* contract, al înțelegerii noastre, sunt perfect mulțumită. Ți-ai făcut datoria, ai făcut reparații, ți-ai bătut capul cu atâtea și atâtea. Vreau să-mi mai cumperi, adică să te mai ocupi de starea averii mele și de mine încă șapte ani și jumătate. Vreau să știi dacă și dumneata vrei”.

„Cum, încă șapte ani și jumătate? Dar banii mei cheltuiți, reparațiile... Am chitanțe...”

„Oricând îți pot restitui sumele. Putem face în așa fel încât sumele plătite de dumneata, ca și acelea, puține, achitate prin înțelegere ca pensii lunare, să le socotim împrumuturi și să ți le înapoiez cât de repede vrei. Dar eu țin să păstrăm mai departe contractele noastre, pe amândouă. Am nevoie de dumneata și mai departe. Ești un om priceput și brav”.

Negustorul a plecat furios. Peste tot, în *Mavrocordat*, în *Metopolis*, avocații i-au răspuns că nu poate imputa ceva femeii care și-a vândut averea, decât pe baza contractului legal. Or, contractul legal îl lăsa pe el descoperit, cu suma integrală neplătită și așa mai departe. Iar în posesia averii, conform stipulației, nu putea intra decât după decesul Gorei. I-a oferit Gorei întreaga sumă, scăzând tot ce cheltuisese pentru întreținerea caselor, a curților, a morii, precum și ratele mici de pensie achitate. Gora a refuzat. „Nu-ți cheltui, omule, banii. Vreau ca după moartea mea

dumneata să fii proprietarul averii și nu altul. Ești un om brav”.

Când Gora îi spusese negustorului că ea însăși îi poate înapoia toate sumele cheltuite de el pentru reparații și pentru altele, spusese un adevăr. O dată clădirile bine puse la punct de negustor, ea le închiriasse repede unei Societăți Publice de închirieri din București, care în schimbul unor plăți anuale, dar foarte avantajoase, îi trimitea din când în când în *Metopolis* un fel de chiriași foarte trecători, „chiriași fantomă” mai mult: în casele Gorei Serafis au fost instalate birourile volante ale *Societății Regale de construcții în Regie*, ca și acelea ale *Societății de Sobe și Decorații Interioare* ale lui Sumbassaku și câte altele care s-au prefirat pe dealurile *Metopolis-vivi*. Clădirile i-au rămas însă mai tot timpul goale, chiriile mergeau, chiriașii însă, emisari de patroni, ingineri și tehnicieni specialiști, erau prea puțin atrași să stea în casele ei, sau dacă-și instalau un birou o făceau pentru prea puțin timp, erau chemați de interese în alte părți, în zonele depărtate de explorare ale Societăților lor, sau la domiciliile de origine. Un singur semn „permanent” de închiriere: firmele, uitate de Dumnezeu, prinse pe fațadele clădirilor. Gora știuse ce face. Deși închiriate o dată, văzând că-i stau goale odăile, ea își îngăduia să le închirieze încă o dată, unor localnici, pe perioade scurte sau mai lungi, funcționarilor sezonieri din afacerile de transport al cerealelor dicomesiene și marinarilor în trecere de pe vasele fluviale, unor tineri căsătoriți care aveau nevoie de locuință până își construiau propria casă, chiar unor școli temporare cu durată de câteva luni, ca acelea de specializare apicolă, pomicolă sau silvică.

Cu asemenea câștiguri, Gora putea oricând înapoia banii negustorului, ceea ce-i spusese nu erau vorbe muierști lipsite de control.

O vreme, negustorul n-a mai venit prin *Metopolis* și n-a mai dat niciun semn. N-a mai investit nimic în casele Gorei, în moara și în gardurile ei. „O las să crape. N-o să mai merg acasă la ea decât când mi se va da de veste că trebuie să vin s-o îngrop”.

Gora și-a cumpărat trăsură cu cupeu albastru, nu mâna caii singură, era prea bătrână, avea peste optzeci de ani, își luase un vizitiu în caftan cu fireturi, trecea uneori și fluviul cu trăsura ei pe bacul lui Aziz-Creștinatul spre *Cetatea de Lână*. Trecea cu trăsura – nu dinadins – în trapul întins al cailor înalți arăbești, uneori chiar prin fața magaziei de piei a negustorului. Gora, cu un gest firesc, trecând pe acolo, își punea batista albă parfumată la nas. De câteva ori negustorul a zărit-o cum trece cu trăsura prin fața magaziei lui și privea asta prostit, din ușă.

Nu numai metopolisienii, dar și dicomesienii auziseră de întorsătura poveștii și născoceau fel de fel de lucruri nemaipomenite pe seama negustorului de piei, spunând că moarta lui din *Metopolis* ar veni și ar trece în fiecare zi în trăsură albastră și în goana cailor prin *Cetatea de Lână* și l-ar saluta pe negustor cu o batistă albă. Dicomesienii au mers până acolo cu închipuirea, încât au inventat că negustorul de piei, chinuit mereu de trăsura albastră și de batista albă, nemaivând ce să facă i-a cerut până la urmă stafiei din cupeu să-i ia pe el drept vizitiu, chiar fără plată, numai să-l ia.

Mult timp negustorul din *Cetatea de Lână* n-a mai putut îndura ceea ce el numea „batjocura Gorei”.

A hotărât s-o vândă pe bătrână altuia, cu case cu tot. Dar trebuia găsit un cumpărător și asta nu era ușor. Un transfer de proprietate cu o bătrână înăuntru nu e un lucru neobișnuit, dar *povestea Gorei din Metopolis și a negustorului de piei din Cetatea de Lână* prea se întinsese. Mai mult, se știa că negustorul cumpărând anii Gorei, pe măsură ce ea trăia, anii lui au început să se împuțineze și să se calce între ei: *el cam scăpase și negoțul de piei din mână*, rămăsese numai la târgurile lui vechi cu dicomsienii, pe când alții își schimbaseră marfa, se ocupau mai ales de blănuri de jder, de castor, de nură și de vidră, piei scumpe, cerute de negustorii austrieci și germani care veneau pe fluviu dinspre Viena până la *Cetatea de Lână* în ambarcațiuni luxoase și rapide să le încarce și să le lase în schimb bani noi și de valoare.

Dar un cumpărător a găsit. Negustorul din *Cetatea de Lână* a vândut-o pe Gora, casele, locurile și moara ei unui om dur și nemilos din *Metopolis*, pe nume *Belizarie Belizarie*, sau cum își spunea el însuși *Belizarie la pătrat*, sau *Belizdoi și Belizdouă*, cum îi ziceau, în mod scârbos, cei mai needucați dintre metopolisieni.

Se crezuse că Gora nu-și va da consimțământul. Dar l-a dat mai repede decât se aștepta cineva. *Belizarie Belizarie* fusese medic militar în 1916 și nu aplicase prea multe metode sanitare în război, fiindcă nici nu prea le știa, nici nenorocirile acelor ani, care au secerat oamenii cu sutele de mii, nu lăsau prea mult loc medicinei; *Belizarie la pătrat* aplica de obicei în bolile interne *sarea amară*, iar pentru betesugurile din afară, fie ele mari sau mici, *bisturiul*. Devenit medic civil în *Metopolis*, după demobilizare, prea mult

nu și-a îndulcit metodele, rămăsese mai departe un fel de combatant fără război, pacienții îl ocoleau, aveau frică de el și de mijloacele lui sanitare, de vocea lui răgușită și tunătoare, de statura mătăhăloasă și mersul bălăbănit în cizme care tropăiau și zăngăneau din piteni grosolani și ruginiți.

După ce a făcut târgui cu negustorul din *Cetatea de Lână*, Belizarie nu s-a grăbit să meargă și să vadă dacă are ceva de făcut la clădirile Gorei, sau să afle dacă Gora vrea ceva în afară de plata convenită pe mai departe a anilor ei. Nici Gora nu l-a chemat un timp. Când l-a chemat, nu a făcut-o pentru asta. Ea a fost mereu printre puținii din *Metopolis* care l-au socotit totuși pe Belizarie medic și, cu ochiul ei sigur de a cântări oamenii, îl numea pe Belizarie „o ființă mândră, sensibilă și ofensată de răutățile fără șir ale lumii”. Ori de câte ori s-a simțit bolnavă nu se temuse să-l cheme, dincolo de metodele lui brutale pe care nu le aplica oricui și oricum, era un bun sfătuitor numai să fi știut să-i câștigi încrederea. Nu la multă vreme de la transferul de proprietate, Gora Serafis a început să-l cheme tot mai des. Bolnavă nu se simțea, dar vizitele acestui om din topor, viguros și vesel în felul lui, îi făceau bine. Se auzea aproape zilnic din casa Gorei râsul gros al lui Belizarie. Gora Serafis, în pat, printre perne, îl asculta sau îi vorbea. Ea își schimbase aproape totul în casă, patul, saltelele, pernele, mai toate lucrurile căpătaseră ceva frumos, plăcut și nou, încă de când se pusese pe picioare după ce-și vânduse anii negustorului din *Cetatea de Lână*. Stătea îndelung de vorbă cu Belizarie Belizarie. Acesta se așeza pe un scaun tare, nu departe de patul Gorei și, în conversația lor, râsul gros al fostului medic

combatant, pocnetul palmelor lui enorme și bufniturile în podea cu tăpile late ale cizmelor, zângănitul pintenilor grei și ruginiți răsunau puternic și plăcut pentru bătrână. Beau amândoi ceaiuri fierbinți din floare de tei și-și povesteau grozăviile lumii prin care trecuseră.

Când a murit Gora Serafis, s-a întâmplat ca Belizarie Belizarie să fie în odaia ei. A fost găsit plângând în urlete, pe scaunul lui tare, tropăind furios cu tăpile late pe podea.

Metopolisienii, aflând de sfârșitul Gorei Serafis, au început repede să se strângă cu zecile în jurul casei ei. Belizarie Belizarie a deschis fereastra spre ei, avea batista albă a bătrânei strânsă în pumni, și repezindu-și pieptul mătăhălos în golul ferestrei, a urlat tunător, cadențat și răgușit de plâns:

„Criminalilor! Voi ați o-mo-rât-o! Voi, metopo-ii-siehi, mavro-cordați și toate bes-tii-le Ce-tă-ții de Lână!

De atunci medicul Belizarie n-a mai plecat din casele Gorei. Și-a mutat acolo cabinetul și locuința.

Când Fibula Serafis s-a înapoiat în *Metopolis* și și-a făcut aurărie, după ce a răscumpărat averea mamei sale, l-a păstrat pe bătrânul Belizarie în case și l-a luat sub îngrijirea ei când a devenit bătrân și neputincios.

GENERALUL MAROSIN INTRĂ DIN NOU ÎNTR-UN SOMN DE CAMPANIE. BĂTRÂNEȚEA GENERALULUI. PLECAREA TOPOMETRISTULUI. SOSESC BAZACOPOL ȘI HAVAET CU O HARTĂ STRATEGICĂ PRIVIND

ÎMBUNĂTĂȚIREA NEGOTULUI DE ANI ÎN METOPOLIS

Generalul Marosin s-a ridicat de pe scaunul înalt din fața biroului său și s-a îndreptat spre ferestrele acoperite din fundul salonului.

Înainte de a sosi el acolo, perdelele roșii și grele de catifea s-au dat încet în lături și a apărut din nou priveliștea fluviului prelungită până spre malul cu sălcii dese al *Insulei Cailor*.

Generalul, ajuns în dreptul ferestrelor enorme, ce uneau plafonul cu podeaua, s-a așezat cu spatele spre geam și cu fața spre noi, și-a încrucișat brațele la piept și, cu ochii întredeschiși, a intrat iarăși într-un somn de campanie. Lumina cu transparențe violete a serii îi învăluia întreaga statură și îmbrăcămintea lui elegantă de general.

În această strălucire a luminii, a epoleților scânteietori, bătrânețea lui mi-a apărut mai clară ca niciodată.

Părul de un alb cenușiu i se rărise, fruntea, adâncită prea larg, îl arăta pleșuv. Nasul acvilin, altă dată cu o arcuire vie și nobilă, se apropiase prea mult de gură, buzele i se subțiaseră și își pierduseră culoarea. Iar bărbia slăbită i se ascuțise în sus, trădând o asimetrie nevăzută altcândva, descoperind o strâmbare a feței și o înclinare a capului spre umărul drept.

Un general bătrân și obosit, cu ochii întredeschiși, dormindu-și pe picioare somnul de campanie într-un salon mare și rece, cu perdele roșii date în lături ca să se vadă cerul și fluviul, nu e un spectacol prea suportabil, dacă durează mult. Și Generalul Marosin a ieșit repede din somnul său de campanie, s-a desprins de la fereastră, a pășit înviorat spre interiorul încăperii și i-a întins mâna

Topometristului, „la revedere, scumpul meu”. Topometristul își anunțase încă de la venire plecarea la o anumită oră, amănunt pe care Generalul nu-l uitase.

Apoi, bătrânul, după plecarea oaspetelui, s-a așezat din nou pe scaun în fața biroului, făcându-mi de acolo cu mâna un semn amical și cald, ca și cum s-ar fi întors dintr-o călătorie lungă și ar fi avut surpriza plăcută de a mă găsi tot în nișa aceea din dreapta, afundat în fotoliu, în care ma lăsase.

S-au auzit pași grăbiți dinspre coridoarele lungi cu geamlâcuri ale Pavilionului. *Pe e în: rare laterală, și-au făcut apariția. Bazacopol și Havaet.*

Bazacopol și-a însoțit intrarea cu un râs răgușit. Râsul lui, care-i desfăcea larg buzele mari, roșii și umede, dezvelindu-i dinții ascuțiți și dându-i înapoi spre urechi pentru câteva clipe cutele adânci ale obrazilor săi ciunțiți de vărsat.

Havaet a spus *Exact*, care însemna atât un „bună-ziua” pentru Generalul Marosin și pentru mine, cât și o declarație de acord cu râsul original al mai-marelui său asociat Bazacopol.

Bazacopol e un om de lume care-și începe conversația cu idei generale foarte degajate, pentru a nu-și obosi și speria auditoriul. De data asta a pornit să vorbească despre *depopularea Metopoiis-vhn...* Limpede, pentru a-i flata pe

Generalul Marosin, căruia u aparținea ideea. Dar nu numai din curtoazie a procedat Bazacopol astfel. *Depopularea* îi permitea să intre direct în subiectul afacerii pe care voia s-o expună: negoțul de ani a luat propoprții în *Metopolis*. Or, în această chestiune, el și asociatul său, mai tânărul Havaet, au idei noi și

salutare.

„Ceea ce a mai rămas din vechile bogății ale lumii, *Metopolis-ul* a consumat de mult. Iar din bogățiile noi, dacă mai e ceva, e foarte puțin și insuficient pentru o existență de ordinul istoriei, ca să zic așa. Spre ce ne mai putem îndrepta pentru a supraviețui și în același timp de a întinde o mână și celorlalți, amenințați de un sfârșit nedrept? După părerea mea personală, sfârșitul n-a fost niciodată, nu e și nu va fi implacabil. Pentru că orice sfârșit are totdeauna drept vecin un început. Începuturile, da, sunt implacabile. Să ascultăm înțelepciunea simplă a vieții și să pornim la un nou început care, sorbind sfârșiturile, ne va pune în față un Metopolis renăscut”, a vorbit Bazacopol. S-a oprit apoi puțin.

Exact – a zis Havaet, dar cu totul nepotrivit, pentru că Bazacopol a făcut un gest nervos al buzelor mari și umede, ce se aflau închise și suprapuse numai într-o pauză scurtă, de efect, necesară pledoariei, și nicidecum pentru a face loc unei intervenții din partea vreunui interlocutor, fie el chiar asociat în afaceri. Nemulțumit de „exactul” lui Havaet, Bazacopol a zâmbit a silă îngăduitoare, strângând ghilotina dinților și retezându-și cuvintele care tocmai voiau să iasă mai departe și să treacă la subiect. Și-a reîntregit cuvintele tăiate și a continuat:

„În călătoria mea de cercetare pe dealurile de sus ale Metopolis-ului pe care am avut onoarea s-o relatez mai demult Generalului Marosin, am constatat două lucruri generoase pentru o soluție umanitară viitoare, în ceea ce privește negoțul de ani, care altfel poate luneca într-un spectacol mizer:

1. Bătrânele lipsite de mijloace de trai, dețin

totuși niște case și niște parcele întinse de pământ: *sunt proprietare*. Existența proprietății e un har modern, putând oricând constitui un punct de plecare pentru un reviriment social.

2. Neputința bătrânelor de a se îngriji singure și de a trăi omeneste, cât mai au de trăit, poate fi compensată, în schimbul micilor averi pe care le dețin, printr-o asistență activă din afară, care însă trebuie să nu susțină, ci să bareze negoțul particular de ani, desfășurat haotic și fără perspectivă privind renașterea orașului luat în întregimea lui.

De ce, personal, nu înclin spre o asistență de ordin particular, deși împreună cu asociatul meu Havaet suntem noi înșine angajați în competiția acestui negoț particular de ani?

Pentru că negoțul particular de ani e prea accidental și întâmplător. Nu mă refer la abuzurile lui, la setea de îmbogățire pe seama averilor acestor bătrâne lipsite de apărare. Nu sunt un sentimental, iar în ordine teoretică nu sunt un doctrinar. Dar fiind un apărător al proprietății, nu-mi plac lucrurile făcute la voia întâmplării, unde arbitrarul și jocul minor al micilor profituri temporare câștigă prea mult teren. Eu sunt un om de afaceri, sunt atras de anvergură, de întreg și nu neapărat de zecimale și din acest punct de vedere, am zis, nu înclin spre negoțul particular în acest domeniu al cumpărării anilor, domeniu dificil, care vizează destinul general al orașului, nu numai niște bătrâne izolate. *Negoțul întâmplător în acest domeniu lasă o mare zonă a localității neacoperită*. Numai o antrepriză sistematică, care să aibă în vedere totalitatea sau cvasitotalitatea asistenței socialmente necesară a numeroaselor bătrâne lipsite de mijloace,

dar cu ceva avere, poate fi eficace și poate aduce și pe planul general al existenței și reîntregirii orașului renașterea dorită. Altfel, multe bătrâne din acest întortocheat oraș, care nu dezvăluie totul la lumina zilei, rămân în afara oricăror soluții.

E limpede. Fiind adeptul ordinii și sistemii în afaceri, voi fi, în domeniul de care discutăm, adeptul unei asistențe cu caracter public. Vreau să zic: un antreprenor sau altui – după părerea mea mai mulți, constituiți într-o asociație – care vor să aplice în negoțul de ani un plan de acțiune structural eficace, e nimerit să-și ofere serviciile unei instituții publice de anvergură, cu mare arie de acoperire și de garanție privind lucrul social: *această instituție este Municipality*. Fără egida Municipality, negoțul particular și întâmplător de ani riscă să fărâmițeze parcelele orașului, să le segmenteze în fragmente absurde, din momentul decesului bătrânelor, când fiecare negustor intrat în posesia noilor averi imobile le negociază cum îl taie capul și cum îi vine la socoteală – amenințându-se astfel matca localității de dispunere a locuințelor, a grădinilor, a locurilor de casă, a străzilor, în ultimă instanță a fondului de bunuri continue ale marelui grup social care e *Metropolis-ul*.

Susțin ideea municipality în negoțul de ani. M-aș face oricând ambasador al ei. De asemeni, colegul meu Havaet. Niciun particular n-ar dispune nici de capacitatea de investiții, nici de planurile și acțiunile de proporții pe care le-ar putea avea și le-ar putea desfășura municipality, printr-o asociație de antreprenori competenți și dăruți cauzei expuse aci.

Că în cazul bătrânelor, e vorba de vieți care au

nevoie de o asistență omenească, nu e nevoie să insist. Am afirmat, nu sunt unsentimental.

Pe de altă parte - și în același timp pot zice - e vorba și de niște averi supuse deteriorării, chiar pierderii totale, care însă, răscumpărate prin capitalurile municipalității și ale procentajelor asociației amintite, pot fi folosite apoi succesiv, după decesurile bătrânelor, pentru construcții de ordin public: spitale, școli, băi comunale, locuri de agrement, săli de spectacole, chiar grădini, mai ales, în majoritate grădini, livezi și podgorii de mare importanță economică și așa mai departe. Afacerea ar sluji deopotrivă:

1. Scopul umanitar de asistență acordat ultimilor ani de viață ai bătrânelor.

2. Mărirea valorii averilor imobile, cumpărate avantajos prin plata unor mici pensii lunare, mărire posibilă la intrarea în posesie, prin investiții care să țină seama de un pian global de înavuțire a localității.

3. Renașterea orașului.

Nu ascund deloc în fața Domnului General Marosin intențiile mele și ale asociatului meu Emil Havaet Lăscăreanu de a ne oferi serviciile municipalității. Și am fi onorați dacă Generalul ne-ar susține inițiativa în sensul expus aici. Colegul meu și cu mine, cooptând și alți asociați, ara putea, sub egida municipalității, fonda o Societate de salvagardare, sau de renaștere, nu importă titulatura, personal sunt de părere ca titulatura să fie cât mai modestă, dacă se poate cu scopurile cât mai nemărturisite, pentru că, se știe, o firmă prea limpede riscă să trezească reacții inverse din partea populației, mai ales din partea metopolisienilor, recunoscuți ca foarte suspicioși, din

pricina vechimii și subțierii celulei lor nervoase atât de fine”.

Bazacopol a tăcut. Dar nu pentru a aștepta un răspuns din partea Generalui Marosin. Om de lume, el nu soma răspunsuri, ele puteau fi și mai târzii, dacă erau mai bune și mai sigur cântărite, Tăcuse, fiindcă pregătea o urmare.

Și-a așezat pe genunchi servieta și a scos de acolo un sul de hârtie de calc. L-a desfășurat larg, lăsând să se vadă desenul unei hărți minuțioase a *Metopolis-xskn*. – și a continuat:

„Îmi permit să discut, pe scurt, o hartă cu situația actuală a bătrânelor metopolisiene, lipsite de mijloace de trai, dar cu ceva avere imobilă. Am întocmit-o cu asociatul meu, sub titlu informativ și consultativ.

În câteva cuvinte, pe harta *Metopolis-vivi* am notat:

Cu puncte albastre, casele și locurile bătrânelor care „s-au predat”, care și-au vândut averile câtorva negustori în schimbul unor mici pensii lunare sau anuale, pe timpul cât ele cred că mai au de trăit.

Cu puncte roșii sunt notate locurile unde bătrânele mai rezistă încă.

Cu puncte verzi, locurile unde „predarea” e iminentă sau numai probabilă.

Punctele albastre:

Ele coboară dinspre *Dealul lui Feisal*, *Dealul Vrăbiilor*, *Dealul cu Vânt*, *Dealul fără Ploaie*, fac un ocol *Lizierei Gutuilor*, apoi se răspândesc în dreapta și în stânga pe *Dealul dintre Vii* și pe *Dealul Porții*. Din toate aceste zone, punctele se desfac sinuos spre văile A/eropoZw-ului, ocolesc străzile marinarilor lui Aziz-

Creștinatul și strada Marchidanilor cu prăvălii și ateliere, reunindu-se și despărțindu-se din nou în trei degete mari spre fluviu, pe linia caselor sărace lăsate urmașilor de foștii pietrari și proprietari de fierăstraie de tăiat piatră, ca și pe linia caselor ultimilor moștenitori ai mozaicarilor, ai micilor proprietari de mori primitive și ai foștilor curelari bulgari.

Partea de sus a punctelor albastre, de pe *Dealul lui Feisal*, *Dealul dintre Vii*, *Dealul Porții* etc., notează negoțul de ani desfășurat de negustorii din *Cetatea de Lână* (cu un număr total de 12 bătrâne cumpărate), precum și de prăvăliași metopolisieni de margine (5 bătrâne cumpărate).

Pe dealurile alăturate, negoțul de ani, care coboară în trei degete spre fluviu, aparține fie lui Aziz-Creștinatul (7 bătrâne), fie secunzilor săi de pe vasele fluviale de cursă lungă (4 bătrâne). De asemeni, în aceste părți, eu și asociatul meu Emil Havaet Lăscăreanu ne-am stabilit și noi mica noastră antrepriză, cumpărările noastre, însă, aflându-se într-un stadiu incipient (3 bătrâne).

Bazacopol a ridicat harta în sus, arătând-o întreagă în raza vederii Generalului Marosin:

„În sfârșit, zona cea mai compactă a punctelor albastre, pe care, din pricina densității ei, mi-am permis s-o hașurez. E *zona din jurul Bodegii Armeanului*. Unde negoțul de ani e făcut de proprietara Bodegii. (Bazacopol, din discreție și dintr-o religie a omului de afaceri cu ceva stil, n-a numit-o pe Iapa-Roșie. Pe el îl interesează ideile generale, îi plac punctele de vedere obiective, a spus „proprietara Bodegii”, adică atât cât avea nevoie ca sfera generală a chestiunii în discuție să fie ilustrată cu o noțiune

particulară.) în această zonă au fost cumpărate 24 de bătrâne. Dacă socotim că de la data cumpărării, fiecare bătrână predată a trăit sau trăiește în medie 10 ani, înseamnă că numita proprietară a cumpărat 240 de ani, adică un total de *aproape două secole și jumătate*. Să stabilim suma medie anuală care e plătită drept întreținere sau pensie fiecărei bătrâne la valoarea de lei 1.000 și constatăm că proprietara n-a plătit pentru cele aproape două secole și jumătate decât suma mică de 240.000 lei. Intrând în posesia averilor după decesul bătrânelor, cumpărătoarea ajunge la câștiguri surprinzătoare în raport cu sumele plătite drept pensii. Față de cei 240.000 lei cheltuiți, numai simpla revânzare a celor 24 de case și 24 de terenuri (fiecare teren cu o suprafață de cca. 1.000 metri pătrați) și a celorlalte bunuri ale curților, ale caselor, construcțiilor anexe etc., estimăm că poate atinge un venit de 1 400.000 lei. Ceea ce înseamnă un câștig net de 1 160.000 lei. Și asta fără un singur leu investiție în plus. Micile reparații făcute caselor și curților, cât bătrânele sunt în viață, se știe, sunt sau nu scăzute din ratele pensiilor anuale sau lunare. În cazul unor investiții medii însă, cele 24 de terenuri și 24 de case își pot mări valoarea până la cel puțin dublu față de valoarea inițială.

Am expus un caz privind «negoțul întâmplător» de-ani.

Un asemenea negoț poate aduce, e drept, și venituri serioase. Nu discutăm calitatea asistenței acordată bătrânelor în schimbul anilor și averilor cumpărate. Întrebarea se pune: dar pe planul existenței generale a orașului și a renașterii lui, ce rezultat aduce sau poate aduce negoțul particular sau

accidental de ani? Rezultatul e nul. Mai mult, dăunător: în zona citată, după decesul succesiv a 14 bătrâne, cumpărătoarea, intrată în posesia averilor cu titlu legal de proprietate, a fragmentat parcelele existente care aveau o rațiune în planul și dispunerea orașului în spațiu, nu numai atât, a șters și desființat două sau trei străzi, blocând ieșirile spre fluviu dinspre cartierul Marchidanilor și dinspre strada Cuțitul de Aur. Este tocmai pericolul pe care-l amintisem mai înainte, la începutul expunerii mele: minarea și dispersarea fondului de bunuri continui, care, înainte de a aparține placului fiecăruia, aparține integrității orașului. Repet. Personal, fiind un om de afaceri, nu reproșez nimănui veniturile și câștigurile. Nu pot, de aceea, să fiu de acord cu acei metopolisieni care au ajuns până acolo încât, observând că numita proprietară îl găzduiește într-una din încăperile Bodegii pe nefericitul Constantin Pierdutul I-iul, au scos legenda că l-ar folosi drept mașină de calcul pentru a descurca mulțimile de ani cumpărați de la bătrânele predate precum și sumele mari câștigate de pe urma averilor lor. De asemeni, nu mă interesează afirmațiile altora, precum că în curând aproape întreaga flotă a lui Aziz-Creștinatul va trece în mâinile proprietarei Bodegii, așa cum au trecut, pe rând, vasul «Sfânta Sofia», escadrila de remorchere și cele opt bacuri de transportat cereale, fără ca nimeni să fi aflat astea la vreme.

Cred că e limpede: pentru mine și pentru asociatul meu singura chestiune la ordinea zilei e bararea negoțului întâmplător de ani, nu pentru a-i smulge veniturile și câștigurile, ci pentru a face loc unei inițiative publice de anvergură privind atât

asistența sistematică și globală acordată bătrânelor luate în antrepriză, cât și renașterea pe viitor a orașului. Adică: *ideea municipalității*; o Societate de antreprenori, sprijiniți de municipalitate, care să desfășoare un plan cuprinzător și o acțiune eficace în cheștiunea negoțului de ani.

Altfel, acceptăm sfârșitul, ignorând posibilitatea generoasă a unui nou început”.

Bazacopol, după ce a înfășurat cu grijă sulul de calc și l-a reasezat în servietă, s-a ridicat, invitându-l și pe asociatul său să facă la fel. Și salutându-l cu un surâs respectuos pe Generalul Marosin, iar pe mine cu repetiția surâsului, însoțit de Havaet, care ne salutase și el cu un *Exact* plin de stimă, s-au îndreptat spre coridorul cu geamlâcuri al Pavilionului care ducea spre ieșire.

Și la plecare, Bazacopol se dovedea un om de lume. Tot ceea ce spusese el și aprobase automat Havaet, considera că n-a fost decât o plăcută vorbire într-o seară de vară, care nu merită nici răspuns, nici mare bătaie de cap. Dar spusese ce avea de spus. El când depune o sămânță, nu-i dă roată să vadă și să aștepte până încolțește și iese la soare. De obicei, nu obișnuiește să se întoarcă decât când planta e gata răsărită. Și dacă nu răsare, el mai are și alte semințe, depuse prin alte părți cu aceeași dăruire risipitoare. El prețuiește un fir crescut când se numără printre cele devenite pajiște. Deși la surâsul lui de plecare, răspunsul Generalului Marosin a fost sec și definitiv: „Nu am nicio legătură cu municipalitatea, iar negoțul de ani îl detest, fie el particular sau public” - Bazacopol, amabil și respectuos, a lăsat să se înțeleagă, surâzând încă o dată cum știe el să suradă

cu toată fața, că răspunsul nu-l ofensează cu nimic. El are credința că ideile sale, aparținând viitorului, sunt mai puțin înțelese, dar *le* va veni repede timpul să fie biruitoare. Și că, ia obținerea unei biruințe, orice General care se respectă, se afiliază mai curând sau mai târziu.

10. PĂCATELE LUMII

FEMEIA-PARACLISER FACE PENITENȚĂ ÎN
TURNUL

CLOPOTNIȚEI PENTRU DRAGOSTELE EI
TRECUTE

De aproape o săptămână, femeia-paracliser stătea încuiată în clopotnița bisericii ortodoxe și refuza să dea vreun semn. Trebile parohiei băteau pe loc. Clopotele nu se mai auzeau. Câteva evenimente curente ale *Metopolis-vivi*, botezuri, nunți, decesuri, n-au fost însoțite de bătaia clopotelor, au rămas neștiute de cea mai mare parte a localității și s-au pierdut în anonimat. Nimeni n-a izbutit să urce scările până în vârful clopotniței unde se ascunsese de lume femeia-paracliser. Ușa de jos a turnului era baricadată. Și chiar dacă baricadele ar fi fost înlăturate, nimic nu s-ar fi putut face, femeia-paracliser scosese scările din belciuge și le urcase în podul clopotniței, așa că nici rugămințile celor de jos, nici forța lor nu puteau s-o coboare de unde se refugiase.

Se credea că e vorba de o penitență pe care femeia-paracliser și-o impusese singură pentru a se curăța de păcatele ei de o viață. Păcatele erau de dragoste și se credea că venise clipa ca ea să le încheie pentru totdeauna. Dar cine știe dacă, folosind vorba „penitență”, nu i se dădeau pe seamă lucruri prea complicate. Ea era o femeie pe care Dumnezeu o

făcuse numai din câteva cioplituri mari și repezi.

În fiecare an, prin luna aprilie-mai, ea luase calea dragostei fugind cu un bărbat sau cu sitei la *Insula Cailor*, la *Cetatea de Lână* sau dincolo de dealurile Metopuziî-ului, dispărând câteodată până spre întâlnirea fluviului cu marea. Și nu se întorcea decât prin iunie. Se întorcea singură, fără bărbatul cu care plecase. Și după mai puțin de un an dădea naștere unui băiat sau unei fete. Înaltă și cu trupul mare, mai puternică decât un hamal care cară saci sau decât un pietrar care sparge bucăți de stâncă cu barosul, ea nu putea fi oprită să fugă atunci când simțea nevoia dragostei, fugea chiar în clipa când trupul îi cerea așa ceva, oriunde s-ar fi aflat: odată se afla în casa parohială și n-a mai avut răbdare să deschidă ușa și să iasă, a doborât ușa cu umărul. Altă dată se afla la un parastas și tocmai i se întindea un castron mare de porțelan cu mâncare, a țipat, a lăsat castronul să cadă pe podele și să se spargă în bucăți și a fugit. Pentru fiecare an, când ea a fugit să-și caute dragostea și un bărbat cu care să facă dragoste, metopolisienii au câte o poveste și chiar dacă nu trebuie crezuți pe de-a-ntregul, că ea fugea ca o sălbatică în momentul când o chema dragostea, e un adevăr pe care-l știu și-l afirmă oamenii cei mai înțelepți ca și oamenii cei mai lipsiți de imaginație. Fuga ei se repeta și s-a repetat timp de mai mult de douăzeci de ani. Bărbații cu care pleca nu prea erau cunoscuți în *Metopolis*, sau chiar dacă erau cunoscuți, aventurile femeii-paracliser n-au fost cercetate prea în amănunt, fiind socotite lipsite de noblețe. Precis, nu se știa niciodată alegerea făcută de ea și de cele mai multe ori numele bărbaților cu care se însoțea rămânea necunoscut, iar dacă cineva îl

cunoștea, îl trecea sub tăcere.

Din dragostele ei de-a lungul timpului s-au născut mai mult de zece copii – unii susțin chiar că mai mult de cincisprezece, dar ar fi prea mult – pe care fie că i-a dat de suflet dicomesienilor de peste fluviu care-i creșteau ca să-i facă slugi, fie că i-a ținut un timp pe lângă parohie până se înălțau și erau în stare să-i poarte căldărușa și patrafirul preotului și să-l însoțească pe la pomeni, parastasuri, împărtășanie de bolnavi, la mese și ospete de botezuri, nunți și înmormântări.

Din pricina asta preotul paroh putea fi văzut prin *Metopolis* cum trece pe străzi urmat de o sumedenie de copii sumar îmbrăcați: copiii femeii-paracliser și nu numai ai ei, pentru că în clipa când preotul a avut slăbiciunea să-i îngăduie și să-i poarte după sine, la convoi s-au alăturat și alți copii din flori, abandonati de cine știe cine sau pierduți la întretăierea drumurilor dintre *Dicomesia*, *Cetatea de Lână*, *Metopolis*, *Insula Cailor*, *Mavrocordat*.

Toți acești copii care se țineau după preot și al căror număr se îngroșa an de an erau numiți de metopolisieni: *Păcatele înmii*.

Preotului 2 era greu să se descotorosească de ei. El era un om greoi care se ferea să facă un lucru sau altul de teamă să nu greșească. Un uriaș care mânca și bea mult, iar când se mișca avea mereu spaima să nu lovească sau să calce și să strivească pe cineva. Și din pricina acestei spaime își așeza totdeauna în stânga și în dreapta doi copii care să-l țină și să-l ducă de mână. Suspina cu groază „of, viață amărâtă”, privind înapoia lui spre șirul nefericit al copiilor părăsiți care-l urmau pas cu pas, așa cum ofta și când

lua masa și când mânca peste măsură de mult. Că de aici 2 vine porecla preotului paroh *Amărâtă*, am mai spus. Urmat pe străzile *Metopolis-uhii* de *Păcatele Lumii*, parohul oferea zilnic un spectacol pe care metopolisienii 2 gustau din plin, glumind nătâng pe seama parohiei, a femeii-paracliser, pe seama atâtor întâmplări ale evadărilor ei amoroase precum și pe seama preotului care trebuia să târască mereu după sine convoiul acela bălțat de copii de pripas **f** documentul mizeriei lumii” - spusese un ziarist anarhist și ateu din *Mavrocordat*), să-i hrănească pe la mesele de milă, dar și să-i îmbrace pentru a le acoperi cât de cât rușinea.

„Trece parohul cu *Păcatele lumii*” - e o vorbă care în *Metopolis* poate însemna: „*În partea aceea e un parastas*”, „*dincolo e o nuntă*”, „*nu departe de aici e un botez*”, sau „*iar a mai murit cineva*”.

Oricine dă un ospăț de pomenire, ospăț de căsătorie sau în cinstea unui nou-născut, pregătește separat și o masă lungă și scundă pentru *Păcatele Lumii* în capul acelei mese stă totdeauna parohul, așezat cu trupul lui mătăhălos pe un fel de butuc, făcut dintr-o scorbură de salcie, butuc cărat de fiecare dată de convoiul copiilor într-un cărucior, pentru că un scaun obișnuit nu ar putea ține greutatea preotului. Acolo, în capul mesei, e singurul loc de unde parohul are prilejul să încerce să le dea copiilor părăsiți un fel de educație, și numai atunci când masa e încărcată cu mâncare: „*of, viață amărâtă, nu vă bateți între voi, păcatele lumii, pentru o bucată nenorocită de pâine*”, „*șterg e-te la nas*”, „*nu înghiți nemestecat, lăcomia pământului ce ești*”, „*nu ascunde copanul de pui sub cămașă că ai cămașa spartă*”, „*dacă scapi o bucată*

sub masă n-o mai lua de jos, las-o pentru șobolani și furnici”, „of, viață amărată, cum ne mai chinui pe toți, păcatele lumii”, și așa mai departe. Cum se vede, numele de Păcatele Lumii, dat convoiului de copii de către metopoisieni, a fost luat chiar din ticurile verbale ale parohului.

Copiii din primii ani ai dragostelor femeii-paracliser nu mai sunt de mult, bineînțeles, în convoiul de *păcate* care cară butucul-scaun ai parohului. Au crescut mari, au părăsit convoiul unii dintre ei s-au căsătorit de foarte tineri, iar căsătoriile lor nu prea au ținut. Unii au devenit slugi la dicomesieni, ori s-au amestecat printre barcagii cu cuțite ascunse prin hainele lor de căpătat, pândind norocul și pâinea în portul Afetopo/w-ului, prin fața *Bodegii Armeanului* și pe *la Piciorul Neamțului*. Sau au luat calea *Mavrocordat-nixn*. unde lumea e și mai pestriță și unde curg ceva mai mulți bani pe jos. Următorii copii ai femeii-paracliser, care au crescut și au părăsit convoiul, au făcut la fel, precum cei dintâi, ori s-au alăturat mulțimii de oameni fără rost care mișună prin *Cetatea de Lână* și așteaptă la vaduri să se aleagă cu ceva din negustoria altora de oi, de vite, de lână, de piei. Iar fetele născute din femeia-paracliser au luat drumul „fetelor fără ghetе de măritiş”, și au început dragostea în picioarele goale și o duc lot așa, mai departe, în picioarele goale. Una singură s-a întâlnit cu norocul și, primind niște ghetе vechi de împrumut, a trecut iama fluviul la serbările dicomesiene și a fost răpită acolo de un biet tinerel firav, și el slugă fii curtea altuia, așa cum a devenit și fata, atâta numai că și-an făcut amândoi casă și au putut da copiilor lor un adăpost, iar copiii le sunt

mulți. Fata asta a născut de două ori gemeni, într-un an a născut chiar patru copii dintr-odată și vestea a fost răspândită la timpul ei de *Agencia Havas* prin toată Europa, dar nici mama, nici copiii nu s-au ales cu prea multe, decât cu o glorie deocheată de care au râs prosteste mult timp dicomesienii, păstrând ziarele unde se publicase știrea (cu titlul „O campioană a fecundității”) până când lucrul a fost uitat, iar ei au fumat ziarele, răsucindu-și tutunul în ele până la ultima bucățică și mai răsând o dată de povestea aceea de mult uitată și lăudată de *Agencia Havas*.

Deși copiii femeii-paracliser nu mai sunt ei aceia care formează greșul convoiului de *Păcate ale lumii*, convoiul a rămas ca număr aproape mereu același, nu de puține ori s-a mărit în așa fel încât mortul cel mai sărac și fără rude e condus spre locul de veci de un popor de copii care îi cântă cântecul de sfârșit într-o hărmălaie de voci și se închină pentru el cu zeci de mâini ca într-un joc de gimnastică ritmică. Și pe măsură ce copiii cresc, pleacă și ei ca și aceia care au fost înaintea lor, spre alte păști, fii dreapta sau fii stânga fluviului, pentru a-și trăi mai departe vârstele și nevoile vârstelor, dar alte ființe mici între patru și zece ani le iau locul și convoiul se reface în continuare. Așa că niciodată parohul n-a mai putut scăpa de acest blestem. *Păcatele Lumii* îl urmează mereu pe străzile *Metopolis-ului*. Unii dintre copii au venit și vin să filtre în convoi fără să li se știe numele. Și chiar dacă venind, unul dintre ei și-l spunea, parohul îi dădea alt nume, cu credința că astfel și va îndulci destinul și poate-i va schimba cumva cursul nenorocit al vieții. Așa se face că mai toți copiii din convoi, fie că au avut sau n-au avut nume, poartă

nume date de paroh, iar convoiul în continuă curgere pe străzile și prin anii

Metopolis-vivi a fost și este plin de nume de eroi și regi biblici, de profeți sau de mari mântuiți: *Moise, Iafet., David, Solomon, Samuil, Ionatan, Iudita, Magdala, Salotneea, Sulamita, Absalom, Asur, Aram, Canaan, Eli, Iov, Elifaz, Ahaz, Pillat, Gomer, Tubal*. Parohul s-a ferit să le dea nume folosite în mod obișnuit în *Metopolis*, pentru a nu-i ofensa pe metopoisieni. Dar tocmai dându-le altele și deosebindu-i prin nume atât de rare și strălucite, nemulțumise foarte mult pe oamenii locului și a fost chiar învinuit că a luat în deșert cărțile sfinte și că a format o nouă seminție din *Păcatele Lumii*, botezând-o cu nume împărătești. Învinuirea a luat proporții serioase, dacă un consiliu de protopopi, întrunit la *Cetatea de Lână*, a trebuit să intre într-o lungă deliberare. Consiliul a respins până la urmă acuzația ca neadevărată și a refuzat să-l scoată pe *Viață Amărată* din parohia *Metopolis-vivi*, mai mult, i-a adus laude pentru omenie și milă. Ceea ce i-a făcut pe dicomesieni, aflați totdeauna departe de întâmplările orașelor, să-l socotească pe *Viață Amărată* un fel de profet și să vină la el, ani de-a rândul de atunci, pentru iertări, tămăduiri și preziceri de bine.

La foarte puțini dintre copiii convoiului li s-au cunoscut și li se cunosc părinții. laicopiilor femeii-paracliser nu li s-au cunoscut tații. Uneori s-au făcut, e drept, presupuneri, luându-se ca semn de recunoaștere felul cum plângea femeia-paracliser pe un bărbat mort sau pe altul. Pe care-l plângea mai sfâșietor, se credea că ar fi fost tatăl unei fete sau al unui băiat născut de ea. Așa de pildă, când ea a plâns

zile în șir pe un bătrân barcagiu dus la locul de veci, apoi pe un comis-voiajor pierdut într-un accident de tren, pe un negustor de cai doborât de hoți pe *Drumul Ciocârlilor* din *Dicomesia* și, în sfârșit, pe un subofițer de infanterie înecat în fluviu fin împrejurări necunoscute – s-a bănuir că aceștia s-ar fi numărat printre iubiții ei cei mai pățimași. Dar s-a întâmplat o dată ceva care i-a făcut pe metopoisieni să fie mai rezervați în a descoperi foști iubiți printre cei plânși de femeia-paracliser.

A murit în urmă cu trei ani Belizarie Belizarie. Femeia-paracliser l-a plâns aproape o săptămână, a purtat doliu și i-a îngrijit mult timp locul de veci.

Care dintre copii să fi fost al lui Belizarie, întrebarea nu se mai puneă. Ci când și cum să fi fugit undeva femeia-paracliser cu un om ca Belizarie Belizarie, care nu putea suferi femeile, nemaivorbind că în ultimii săi ani și până în clipa sfârșitului, fostul medic combatant nu izbutea să se miște, se urnea greu, trupul său mătăhălos era din ce în ce mai suferind. Dacă ieșea pe străzile *Metopolis-ului* găfăia, tușea tabagic, abia își țara bocancii sau cizmele cazone de care nu se lipsea (își cumpăra de fiecare dată altă încălțăminte de la cazarmile orașului când cea veche i se rupea). Belizarie se mișca greu nu numai pentru că era corpulent, dar avea și o înțepeneală a picioarelor, mai mult de o sută de metri el nu putea merge, se oprea în drum, înlemnind ca o statuie și urla răsunător, amenințând cu un baston grosolan pe care îl ținea ridicat și îndreptat înainte ca pe o armă. Dumnezeu știe de ce îi amenința el pe alții când îl apucau durerile de picioare. Când rămânea înțepenit în mijlocul străzii și nu se mai putea mișca,

era luat pe sus din răscrucea drumului și dus la el acasă, așa țeapăn cum rămăsese în stradă, drept ca un fachir.

Parcă de atunci, de când femeia-paracliser 2 plânsese cu disperare pe Belizarie Belizarie - când acesta a murit țeapăn, în picioare, rezemat de baston, la o răspântie, cu spatele proptit de un stâlp de telegraf, sau mai degrabă stâlpul putred sprijinit de el - s-a observat că ea nu mai era ce-a fost: plângea lălăit, cu sughițuri uscate, ca o bătrână și părea că pentru bărbați și dragoste gânduri nu prea mai avea.

Femeia-paracliser dăduse semne mai demult că-și va încheia călătoriile neastâmpărate care o smulseseră ani în șir; în fiecare primăvară, din *Metopolis*. Dacă mai fugea cu vreun bărbat, fugea tot mai aproape de oraș. În ultimii doi-trei ani n-a mers mai departe de *Insula Cailor* și nici măcar până acolo, abia dacă ajungea, ieșind din *Metopolis*, până la *Dealul Gutuilor* sau spre pădurile de nuci care ascund vederii casa veche a pălărierului. Iar absențele ei din oraș erau din ce în ce mai scurte, nu ca altă dată două-trei luni.

Și iată că anul acesta, în mai-aprilie, femeia-paracliser n-a mai luat drumul nici spre stânga, nici spre dreapta fluviului. A rămas la parohie și a prins-o toamna fără ca vreo dragoste s-o tulbure. În ultimele zile ale lunii august a intrat brusc în clopotniță, lunându-și provizii cu ea, s-a baricadat, n-a mai bătut clopotele pentru niciun eveniment al Ale topo/is-ului. Strigată și chemată, a refuzat să coboare de pe podiumul de sus, unde se află lanțurile și frânghiile clopotelor, și stă acolo fără să dea vreun semn, fără să facă vreo mișcare.

Lumea s-a strâns în curtea bisericii, parohul *Viață Amărată*, cu statură de urs, își frânge mâinile și nu știe ce să facă și, la drept vorbind, nici n-ar vrea să facă ceva, pentru a nu greși și pentru a nu împinge lucrurile și mai departe decât ajunseseră.

Sunt acum zile de septembrie, e ajun de Sfântă Marie Mică, *Metopolis-ul* trebuie să intre în zodia unor mari serbări de toamnă, pline de fast, cu ceremonii unice, pe malul fluviului, cu petreceri bogate în grădinile *Bodegii Armeanului*, cu bălciuri și pocnitori pe dealuri, cu muzici, cu artiști de circ veniți de la *Mavrocordat*, cu mulțimi de gură-cască porniți în valuri dinspre *Dicomesia* și *Cetatea de Lână* – dar totul a rămas baltă, toate pregătirile se mișcă anapoda de când femeia-paracliser s-a urcat în clopotniță și stă acolo mută și străină de tot ce se întâmplă și se poate întâmpla în viața *Metopolis-vivi*.

Mai toți au înțeles motivul refugiului și tăcerii ei. Dar nu simpla înțelegere a motivului a adus atâta mirare ciudată și fiică neînțeleasă pe străzile și în casele *Metopolis-vivi*. De când ea a făcut acest gest, un vânt de bătrânețe și de pustiu rece a fost simțit în oraș”. Suntem bătrâni. Ne ajunge bătrânețea și ne acoperă. Tăcerea va fi numele nostru” – a spus un metopolisian mai guraliv, privind spre clopotnița mută.

Generalul Marosin avea întrucâtva dreptate, într-adevăr, orașul s-a aflat într-o continuă depopulare, fetele și tinerii au părăsit an de an *Metopolis-ul*. Au rămas bătrânii, lipsiți de îndrăzneală și de putere. Iar dintre cei puternici, doar cei legați de o avere sau de o slujbă care atrage respectul. În afară de ei, puține semne de tinerețe și de poftă de a trăi. Iar convoiul de copii, care formează *Păcatele Lumii*, trezește și mai

multă spaimă și frică de sfârșit și face orașul să se teamă și mai mult de propria-i oboseală și bătrânețe.

Dar și bătrânii par că vor să părăsească, într-un fel, și ei orașul. „Deși nu se mișcă prea mult la vârsta lor, sunt luați cu asalt de alții – a spus deunăzi Topometristul, vorbesc mai alesele bătrânele care-și vând ultimii ani de viață; ca și cum ce au avut de încheiat cu Ale/opo/fr-ul au vrut să încheie ceva mai devreme”. „Negotul de ani s-a întins dinspre periferii, a încercuit orașul și înaintează spre fluviu”.

„Dacă deasupra, pe străzile Atoopo Zis-ului fronturile de cumpărare a ultimilor ani de bătrânețe ai orașului înaintează, nici sub Metopolis lucrurile nu stau nemișcate. Generalul Glad, desfăcut de mult de lapa-Roșie, desprins și de Bazacopol și de Havaet cu care se însoțise în afaceri de tot soiul, a cumpărat de câțiva ani drepturile de explorare a dealurilor metopolisiene și de folosire a carierelor și încearcă acum marea șansă a sortii lui: *crede că a descoperit filoanele pietrei de marmoră roșie și crede că aceste filoane trec pe sub Metopolis*. A început să dărâme orașul începând dinspre nord-est, a cumpărat câteva străzi de acolo, din cartierul turco-tătăresc, a plătit despăgubiri și acum tăvălugurile lui răstoarnă garduri, strivesc case de paiantă, puțini, ciubere, iesle de catâri, cotețe de găini, tufe de măceș și duzi uscați. Iar la urma tăvăhigurilor, vin oamenii lui Glad cu dinamită și fac găuri mari sub dealurile orașului din acea parte de nord-est și, după cum se aude, filoanele pierind și ascunzându-se mereu pe sub mai toată talpa orașului din zona de sus și de mijloc, Generalul Glad n-are de ales, el trebuie să caute mai departe și ca să caute, dărâmă, pentru a putea găsi ceea ce caută”.

Carierele sunt deschise pe distanțe mari, armate întregi de oameni lucrează pe lângă dealurile orașului, convoaie de căruțe încarcă grămezile de piatră zvârlite din găurile făcute sub oraș și le și pornesc în huruitul roților spre portul *Metopolis-ului* sau spre alte drumuri.

Barcagiii și-au părăsit bărcile, *Păcatele Lumii*, care au ajuns oameni maturi, s-au adunat de pe unde se răspândiseră, mulțimi de oameni fără rost care tăiau frunză la câini prin *Mavrocordat*, prin vadurile *Cetății de Lână*, au alergat toți spre Generalul Glad și-l numesc salvatorul și binefăcătorul lor, îi sărută mâna, se lungesc în praf în fața lui, îi cer bani și mâncare, sperând că vor primi fără să facă nimic.

Numele Generalului Glad strălucește în *Metopolis* mai mult decât numele Generalului Marosin care a început să apună de când rudele lui au pus mâna pe loturi întregi din fermă, pe magazinele lui de grâne, pe proprietățile sale dicomesiene și mavrocordate.

Havaet însuși, deși prins în negoțul de ani cu mai-marele său asociat Bazacopol, și într-un război declarat împotriva lepei-Roșii, care a luat-o înaintea tuturor în cumpărarea bătrânelor și a avuturilor acestora, însuși Havaet a simțit „vântul pustiului care s-a abătut asupra orașului” și se zice că ar fi spus la Bodega Armeanului: „Încă din vechime un poet foarte cunoscut din Imperiul Bizanțului, numise *Metopolis-ul* „oraș al apusurilor 1. Havaet ar fi spus pe dinafară aceste versuri ale vechiului poet bizantin:

Oraș al metopelor roșii, oraș hrănit cu apusuri.

Aici își cioplea Bizanțul pietrele imperiale de mormânt.

Aici se băteau monezi calpe pentru cumpărarea și uciderea vrăjmașilor

Din acest oraș al apusurilor, împărăteasa Zoe Porfirogeneta.

Care și-a început aventurile amoroase Abia la vârsta de cincizeci de ani.

Terminându-le la șaptezeci și patru.

De aici își aducea agrafele de argint și de aur Colierele, cordoanele.

Coroanele de frunze și flori de metal.

Din orașul apusurilor.

Și tot din acest oraș își aducea și alifile pentru față

Crezând că-și va întoarce vârstele tinereții netrăite și prospețimea obrazurilor.

Câțiva metopolisieni mai duși la școală, care-l auziseră pe Havaet rostind grozăviile acelea de versuri la Bodega Armeanului, alergaseră la parohul *Viață Amărâtă* să-l întrebe dacă știe de astfel de versuri profetice din vechime – preotul citea grecește și latinește – și dacă-i adevărat că de mult apasă un blestem asupra *Metopolis-vivi*.

Alți metopolisieni l-au întrebat de asta chiar pe Aram Telguran, cafegiul din *Mavrococrdat*, și el cu capul plin de cărți.

Viață Amărâtă răspunsese:

„N-am mai deschis o carte grecească și latinească din tinerețe. Nici Biblia n-o mai deschid. Pentru că o știu pe dinafară. Dar cu poezii nu m-am ocupat niciodată. Însă una știu: fii cărțile bizantine numi amintesc să fi întâlnit vreodată numele orașului Metopolis. Nicio carte veche nu-l pomenește. Știu că l-am căutat să-l găsesc în cărțile de căpătâi și n-am dat

de el. Mai ales când am fost trimis aici, în parohia *Metopolis-vivi*, i-am căutat numele în cărți. Orașul *Metopolis* n-a existat, n-a fost notat pe timpul Bizanțului.

Cum n-a fost nici în timpul dinainte, al grecilor lui Herodot sau al romanilor lui August sau Traian. Dacă *Metopolis-ul* n-a existat, atunci nici vreun poet de atunci nu l-a cântat, fie el grec, latin sau bizantin. Întrebați-l pe Havaet încă o dată, ce-i cu versurile astea, cine le-a scris și de unde le are? Dacă vă spune și a doua oară versurile exact cum vi le-a spus întâi, înseamnă că e ceva cu ele și că ele vin de undeva cu adevărat. Dacă nu, atunci Dumnezeu știe ce ne mai așteaptă și din cer, și de pe pământ, și de sub pământ, și din cărți”.

Iar răspunsul lui Aram Telguran n-a fost altul:

„În Bizanț au fost două feluri de lucruri: *Care erau. Și care nu erau*. Sau, fiecare lucru putea avea două fețe, dacă nu mai multe. Bizanțul, deși se numea Imperiul Roman de Răsărit și se socotea latin, de la un timp avea mai mult greci în fruntea lui. Iar poeziile se scriau mai ales în grecește. Dar *Metopolis-ul* nu există nicăieri pe harta vechiului Bizanț. În niciunul din locurile mai apropiate sau mai îndepărtate ale Pontului Euxin. Adică: nici printre orașele care puteau fi văzute, nici printre cele care se ascundeau nevăzute lumii. Un mare poet al tânguiriilor și al jeluiriilor a avut Bizanțul: Teodor Prodromul. N-a trăit însă pe vremea împărătesei Zoe Porfirogeneta, nici înaintea vremii ei, ci dimpotrivă cu mai mult de o sută de ani după. N-avea cum să scrie versuri despre ea. Trebuia să-i laude pe împărații hr viață și nu să-și întârzie condeiul cu cei dinainte, să-și piardă adică vremea, bruma de

câștig și bruma de onoruri. Dar și acest Teodor Prodromul – ca multe alte lucruri și ființe din Bizanț – au fost doi, ca să zic așa: un Teodor Prodromul de mahala, care abia spera să aibă pe masă o supă săracă din mațe de vită și firimituri de brânză valahă și trăia mereu, cicălit, bătut și chinuit de nevastă-sa; și un alt Teodor Prodromul, poet de curte, lăudător al Irinei Dukas – văduva împăratului Alexis Comneanul – știa multă carte grecească și latinească. Unii susțin că, deși s-au păstrat versuri de la ambii Teodori Prodromi, ele n-ar fi fost scrise de niciunul din ei. Dar am zis, în Bizanț cu multe lucruri se lucra în dublu și câteodată se negau între ele. Învățatul de cancelarie împărătească Procopios din Cesareea a scris două istorii: una *oficială*, în care-i lăuda pe Justinian și Teodora, iar o altă istorie, *secretă*, în care-i calomnia pe cei doi împărați ca pe niște vizitii.

Oricum ar fi fost lucrurile, *Metopolis-ul*, nefiind trecut nici printre cele văzute, nici printre cele cu față ascunsă, înseamnă că n-a existat un poet care, nefiind el însuși într-un oraș cu ființă sau într-un oraș care-și ascunde ființa, să-i cânte răsăriturile și apusurile. *Metopolis-ul* nu este trecut nici în cărțile de mult mai târziu, de după Bizanț. Nici mult timp încoace, spre noi. În harta de la Padova, a Stolnicului Constantin Cantacuzino, orașul nu e notat.

Iar acum veniți voi la Aram Telguran și-l întrebați dacă e adevărat ce-a spus Havaet despre *Metopolis* și despre apropiatu-i sfârșit și dacă a existat un poet bizantin care să-i fi cântat blestemele de început. Vă întreb și eu: *Havaet există?* îmi ziceți că da. Atunci, ce să vă mai spun? Duceți-vă acasă și uitați-vă bine: dacă *Metopolis-ul* vostru există, bucurați-vă și nu vă temeți

mai mult. Chiar dacă orașul vostru n-a fost pe vremea Bizanțului, asta nu înseamnă că voi, metopolisienii, sunteți veniți pe lume de nicăieri. Cine știe, poate sunteți oameni mai vechi chiar decât Bizanțul. Așa că ați trecut peste foarte multe apusuri. Și dacă și Havaet există, deși versurile pe care vi le-a spus nu le-a scris niciodată vreun poet bizantin, bucurați-vă că există și Havaet, și că alt rău decât versurile acelea nepricopsite el nu v-a făcut încă”.

Dar nu s-ar putea spune că metopolisienii au rămas prea liniștiți, fie că au știut, fie că n-au știut ce au spus Telguran și parohul. Lucrurile, care se întâmplau în *Metopolis* și în jurul orașului, îi făceau să se cam teamă de la o vreme. Dacă întâmplarea cu femeia-paracliser s-ar fi ivit în anii trecuți, când nu se abătuseră atât de multe asupra orașului, prea mare importanță nu i s-ar fi dat. Dar acum gestul femeii-paracliser se lega de foarte multe și căpăta înțelesuri dincolo de ceea ce însemna ființa aceea necioplită încuiată în clopotniță.

E adevărat, nu toți metopolisienii cuprindeau cu mintea și cu privirea tot ce se petrecea în orașul lor și nu toți erau în stare să lege lucrurile între ele. Iar dacă vedeau și legau ceva, nu mergeau prea departe dincolo de ei înșiși, de ograda și de ferestrele lor. Nici întâmplarea cu femeia-paracliser și cu clopotnița n-au dus-o în gândurile lor prea departe. Și chiar dacă o înțelegeau pe femeie și gestul ei – și de înțeles nu era greu să înțeleagă – nu o iertau în niciun fel că i-a tulburat și i-a rupt de la ocupațiile lor. Metopolisienii țin foarte mult să fie lăsați în pace. Ea își încheiase tinerețea și viața de iubiri agitate. Trecea acum definitiv pragul bătrâneții. Treaba ei. Dar nu găsisese în

aceste clipe de sfârșit ale întâmplărilor ei de dragoste decât să se urce acolo sus și să-i sfideze pe toți cu somnul ei adânc de animal obosit, cu provizii de apă și pâine lângă paiele culcușului? Pentru ce să facă publică mizeria ei biologică și să oprească în loc un întreg oraș? Pentru că ei i se sfârșise vârsta de feminitate și de fecunditate? De când s-a urcat acolo și tace și nu mai vrea să bată clopotele, nimeni nu mai știe dacă s-a mai născut vreun copil în *Metopolis*, dacă este vreun botez, vreo nuntă sau vreun deces, nimeni, decât numai cei din casa unde s-au întâmplat asemenea lucruri.

Niciun om nu s-a priceput ce să facă și cum s-o coboare de acolo, mai toți doreau să se termine odată această nefericită și ciudată somnolență a femeii-paracliser care se refugiase unde se refugiase.

Însuși muezinul de la moscheea turcească, urcat pe balustrada sa de chemări din jurul Turnului Alb, ridica rugi către Profetul său și către Meca pentru mântuirea blestemului tăcerii abătut peste biserica ortodoxă: „Să fie din nou și noaptea soare, și ziua soare”.

PREGĂTIRILE SERBĂRILOR METOPOLISIENE SE MIȘCĂ. O VESTE DIN VIENA: VENIREA ÎN METOPOLIS A BĂTRÂNULUI ȘI CELEBRULUI BIZANTINOLOG, FILIP-TEOLOGUL-UMILITUL ȘI A SOȚIEI LUI, WANDA WALBERG. PĂPUȘILE-CÂNTĂREȚE DIN CHICAGO DE LA FERESTRELE CASEI PĂLĂRIERULUI. SEMNE NOI DIN PARTEA FEMEII-PARACLISER.

Dar lucrurile au rămas mai departe așa. Femeia-paracliser a stat în continuare închisă în clopotniță, metopolisienii, de la sentimentul de pustiu și spaimă,

au trecut repede la un sentiment de rușine și de silă. Iar parohul *Viață Amărâtă* n-a întreprins nimic, nici laic, nici religios, pentru a o coborî pe salariata lui din locul unde se claustrase și unde domnea o liniște desăvârșită.

Doi oameni din *Metopolis*, însă fără să aibă nicio legătură între ei în ceea ce făceau, își vedeau mai departe de treburi și de pregătirea apropiatelor serbări metopolisiene: Generalul Marosin și Iapa Roșie. După exemplul lor tonic, Bazacopol și Havaet n-au făcut altfel, fără însă a pierde din vedere negoțul de ani care le dădea multă bătaie de cap. Cât privește Generalul Glad, el dinamita mai departe, nu găsea încă blocurile acelea masive de marmoră roșie de sub *Metopolis*, pe care le căuta. Dar înainta cu găurile și cu târnăcoapele sub oraș, știind că, oricum, piatra scoasă de acolo, chiar dacă nu era decât piatră ordinară, albă sau vânăță, îi putea aduce mai mult decât cheltuia. Convoaie de cărăuși scoteau piatra și o depozitau în mormane lungi în jurul orașului, aproape închizând localitatea ca într-o cușcă. Iar sub *Metopolis* creșteau prăpăstiile, unde mulțimi de oameni veniți din cele patru vânturi, altă dată fără lucru, găseau acum ceva de făcut, chiar dacă nu erau angajați: pierdeau timpul prin noile catacombe, prin care începuseră încăierări sângeroase, și formau pe zi ce trecea cete proaspete, gata oricând pentru hoții în asalturi care să-i îmbogățească peste noapte. Va ieși sau nu va ieși marmoră roșie de sub dealurile dinamitate, cetele nu prea se gândeau la asta, se socoteau tari pe poziții, pentru orice alte împrejurări ce se vor ivi. În primul rând, pentru serbările metopolisiene care încep de Sfânta Marie-Mică. Cele

mai mari serbări ale locului, când se va revărsa vreme de câteva săptămâni în oraș belșugul *Dicomesiei*, banii negustorilor din *Cetatea de Lână*, bunătățile venite cu vapoarele dinspre Grecia și Mediterana, prin mijlocirea prăvăliașilor din orașul *Mavrocordat*, ca și prin flota comercială a lui Aziz-Creștinatul și a proaspetei lui coasociate Iapa-Roșie. Vinurile dulci dobrogene vor curge din butiile aduse pe dealurile *Metopolis-vivi*, ca și țuica de Argeș și mustul înăsprit din strugurii Afuz-Ali din viile *Ostrovului*. Rotocoalele de cașcaval și calupurile de brânză-telemea de la Brăila vor umple prăvăliile improvizate pe colinele metoț lisiene. Un nou oraș cu prăvălii nenumărate și aproape nepăzite va apărea cu prilejul acestor serbări și numai cu cașcavalurile și cu telemeaua s-ar putea construi palate de caș sărat și de brânză dospită, din care să muște oricine după voie. Mierea din stupii Moldovei și Bucovinei va veni pe Nistru, pe Prut și pe Siret și va intra pe fluviu până la *Piciorul Neamțului* de lângă *Bodega Armeanului* și de aici va trece în prăvăliile bâlciurilor care au și început să se închege pe dealurile *Metopolis-vivi*. Ciuberele de Transilvania se vor umple cu păstramă de oaie: în *Insula Măcelarilor* au fost înjunghiați și sărați cu luni în urmă, sute și sute de berbeci și de oi bătrâne pentru pastramele care vor fi vândute, în timpul serbărilor metopolisiene, mulțimilor de oameni ce vor veni să petreacă, să le mănânce cu lăcomie și să le stropească cu vin și cu must. Dinspre *Insula Măcelarilor* s-au auzit săptămâni în șir behăituri de oi sub cuțit, iar bătaia vântului a adus dintr-acolo mirosuri ascuțite de sânge încleiat cu seu. Cărute venite dinspre dealurile *Carpaților* spre fluviu vor Văsa milioane de mere și de

pere în bărcile și bacurile *Metopolis-vivi*. *Turcia* își va trimite la serbări ultimii și cei mai mari cantalupi ai anului. *Bulgarii*, parfumul de trandafiri și hamurile grele din piele pentru cai de nuntă, hamuri mirosind iute a iuft și a catran: *Corintul* își va trimite stafidele dulci în scoici roșii de culoarea purpurii; *Ciprul*, portocalele și mirodeniile; *Libanul*, lăzile din lemn de chiparos și cedru cu încrustații dantelate, care vor fi cumpărate de fetele de măritat pentru a le umple cu stofe de *Teheran*, cu cașmiruri de *India* și cu mătăsuri de *China*; *Iranul* își va trimite la serbările metopolisiene rodiile, smochinele mai moi decât ale Maltei, covoarele cu lei și păuni albaștri; *Bagdadul* curmalele coapte, înroșite și îngroșate de soarele care a văzut mult sânge curgând filtre *Tigru* și *Euftrat*. lega, păstruga, morunul și nisetrul, cu icrele lor negre cu tot, vor pluti, pe deasupra capetelor celor veniți la *Metopolis*, în coșuri proaspete și reci de răchită, acoperite cu trestie și cu frunze de salcie și cu flori de nuferi. Portul maritim internațional al *Sulinei* a dat drumul pe fluviu coșurilor cu sturioni mari în bacurile grele trase de remorchere rapide, sub o sumedenie de pavilioane de toate culorile și de toate națiile. În *Metopolis* – grecii vor vorbi în românește, italienii în rusă, turcii în bulgărește, sârbii fii nemțește, iar românii vor fi tălmaci pentru toți, limbile se vor încurca și nemaifund nimic de făcut, toți se vor săruta și se vor îmbrățișa, vor ciocni pahare cu vin ca să se împace și ca petrecerile să nu stea pe loc și să meargă strună.

Minunatele serbări metopolisiene n-au cum să fie oprite de isprava femeii-paracliser. Tăcerea ei și tăcerea clopotelor nu sunt tăceri ale MetopoZu-ului,

nici ale oamenilor din alte părți care se pregătesc să vină la serbări, îmbrăcați cum nu se îmbracă în nicio zi a anului.

Iapa-Roșie a înălțat pe malul fluviului arcuri de triumf din ramuri de salcie și plop, pe sub ele va trece soborul preoților conduși de un arhiereu, la 8 septembrie, fii ziua de deschidere a serbărilor. Tot ea, Iapa-Roșie a împodobit *Bodega Armeanului* cu ghirlande de frunze și de flori, a transformat grădinile bodegii în încăperi mici și intime cu pereți răcoroși de papură și stuf.

Tarafurile de țigani își acordează instrumentele prin toate colțurile orașului.

Au sosit cămilele, leii, elefanții, acrobații din circurile *Mavrocordat-vivx* și se mișcă sub cerul liber pe străzile *Metopolis-vivi* în sunet de cimpoaie pentru a ațâța gustul de jocuri și spectacole; catării din cartierele tătărești își amestecă voioși zbieretul lor caraghios și sughițat cu răgetul tigrilor și cu țipătul sfâșietor al elefanților. O femeie-șarpe trece călare pe un cerb, iar un atlet de trapez stă sprijinit într-o palmă și cu capul în jos tocmai pe vârful stâlpului de telegraf lângă care a murit nu demult *Belizarie Belizarie*. Larma aceasta confuză și înnebunitoare care a cuprins *Metopolis-ul*, a luat brusc locul liniștii desăvârșite care se așternuse din pricina femeii-paracliser. *Muezinul privește din Tumul Alb al moscheii mulțimea pestriță care a invadat orașul, ascultă larma care a cuprins străzile și tremură de spaimă crezând că e-o pedeapsă a Profetului pentru că el a îndrăznit să ridice rugi în favoarea parohului ortodox și a necazurilor acestuia pricinuite de necuviincioasa femeie-paracliser.*

Și totuși, cu toată agitația și veselia fără noimă

de pe străzi, femeia-paracliser continua să-i neliniștească pe metopoaisieni. Ziua de 8 septembrie a Sfintei Mării Mici nu e departe, serbările metopolisiene se vor deschide prin vizita unui arhieru însoțit de un sobor de protopopi din *Cetatea de Lână*, din orașul *Mavrocordat* și din câmpia *Dicomesiei* și asta n-are cum să se facă fără bătaia în dungă a celor zece clopote din clopotnița unde femeia-paracliser își trăiește somnul ei de prag de vârstă.

Serbările metopolisiene de toamnă nu sunt niște serbări oarecare, ele pot fi măsurate numai cu serbările dicomesiene ale Bobotezei, întrecându-le pe acestea prin marile mulțimi pe care le atrag și prin abundența de lucruri care se vând și se cumpără cu acest prilej. Serbările dicomesiene pot întrece în barbarie și rit păgân pe cele metopolisiene, dar ele rămân în urmă nu numai în ceea ce privește ceremoniile fastuoase metopolisiene oficiate pe malul fluviului din fața *Bodegii Armeanului*. Serbările dicomesiene sunt mai intime, mai limitate, privesc mai ales vârsta tinerilor, aducându-le în față lucruri vechi, pe când cele metopolisiene sunt pentru toate vârstele și pentru oameni din toate locurile, aducând ultimele noutăți pentru plăcerea ochilor, stomacului și minții. Se poate zice, serbările metopolisiene sunt maleabile de la an la ani și pentru aceasta ele devin moderne. Cele dicomesiene sunt o prelungire a trecutului spre prezent, pentru ca prezentul să poată trăi mai bine îtoruri vechi. Dovadă însăși *Biserica pe Roate* a dicomesienilor e un transfer al nomadismului și păgânismului lor. Există un singur punct comun care leagă serbările păgâne de iarnă dicomesiene de cele metopolisiene, care se deschid cu atâta fast creștin la

8 septembrie, pe malul fluviului: fin *Metopolis* e o întâlnire de iertare, se dă cuvânt și mână înțelegătoare pentru oricine, chiar pentru hoți, la aceste serbări de toamnă - așa cum de Bobotează în luncile dicomesiene sunt primiți și răii, și jefuitorii, și criminalii să se desfete și să privească alergările sălbatice de cai, răpirile de fete de măritat și să guste din cârnații și din fasolea celor necertați cu legea veche și neîncăierați încă cu legea nouă.

În *Metopolis* se știe că anul acesta la serbări va veni nu numai un arhiereu, dar și celebrul învățat *Filip-Lăscăreanu-Teologul-Umilitul*, care nu mai locuia de mult în țară, încă din tinerețe. La serbările dicomesiene de iarnă, Filip, deși dicomesian, luase parte de puține ori și numai în adolescență pe când era abia seminarist de Kiev sau proaspăt doctor în teologie la Viena, apoi nu mai venise spre locurile lui originare. La serbările de toamnă metopolisiene el nu venise niciodată, nici în tinerețe, nici la maturitate, nici la bătrânețe. Dar de curând, o veste de la Viena i-a venit Generalului Marosin: *Filip-Umilitul* va lua parte la ceremoniile de toamnă de pe malul fluviului din *Metopolis*. Își va întrerupe pentru asta călătoriile sale de profesor, savant și doctor teolog prin universitățile europene și americane unde ține prelegeri despre istoria creștină a Bizanțului. *Filip-Teologul* era „am zis, de origine dicomesiană, cam ciudat pentru un teolog și pentru un savant să se ivească dintre păgâni și dintre analfabeți, dar așa era, avea rude multe în Dicomesia, mai fiecare dicomesian i se consideră nepot sau strănepot, bătrânul savant e o mândrie a lor, nemaivorbind că e socotit putred de bogat și există credința că va lăsa o moștenire pentru

fiecare dicomesian în parte. Are rude și în *Metopolis* dar nu multe și nu prea apropiate. Cea mai apropiată rudă metopolisiană și cea mai iubită, poate mai iubită decât toate rudele sale dicomesiene la un loc, este *Fibula*, fosta aurăreasă care-i e nepoată, bunicul ei și tatăl *Umilitului* au fost frați. De înțeles, cât de bătrân trebuie să fie *Filip-Umilitul* azi și cât de moșneag, dacă *Fibula*-nepoata e ea însăși o biată bătrână care abia-și ține zilele în *Casa Pălărierului* de *Va liziera Gutuilor* unde locuiește împreună cu fosta ei asociată de aurărie, *Guldena*.

Nonagenarul savant și-ar fi anunțat venirea la *Metopolis* împreună cu viteaza lui soție, nemțoaica *Wanda Walberg* din Viena, care, după spusele de legendă ale dicomesienilor; ar umbla încălțată în cizme înalte, încheiate cu catarămi de argint deasupra genunchilor. Oricum, e puțin credibil că va veni și *Wanda Walberg*, în primul rând pentru că, după spusele celor care cunosc lucrurile cum erau ele cu zece - cincisprezece ani în urmă, *Wanda* nu-l însoțea pe *Umilit* niciodată în călătoriile lui. Prin Europa sau peste Ocean nu l-a însoțit niciodată, cu atât mai puțin probabil în *Metopolis*. Ea trăia mereu departe de *Umilitul* călător, rămânea mai totdeauna într-un castel vienez de lângă *Schtttribrunn* unde cânta la orgă sau făcea prin grădinile din jur cavalcade nemțești pe cai grei de Hanovra, împreună cu alte doamne la fel de înalte, de osoase, de austere și de energice.

Un savant rareori e bogat, cu atât mai puțin un savant teolog și pe deasupra și bizantinolog care, adică, se ocupă cu istoria unui imperiu artificial și de mult dispărut și care nu mai poate aduce averi. Faptul că dicomesienii susțin că *Filip-Umilitul* e bogat are

totuși un temei: foarte bogată este, sau, mai exact, *a fost* Wanda Walberg, familia ei face parte dintr-o castă de proprietari de cărbune și oțel din Ruhr, ea însăși proprietăreasă, începând de la mine de cărbune și de la turnătorii de oțel, până la magazinele cochete de feronerie și podoabe metalice pentru decorații interioare, pe care le ținea pe drumul orașelor comerciale dintre Austria, Germania și Marea Nordului.

Spun *a fost bogată*, pentru că aceia care știu mai bine lucrurile afirmă că ea a murit puțin timp după războiul din 1918. Așa că metopolisienii greșesc când zic că, la serbările lor, va veni și Wanda Walberg.

Că averea ei ar fi revenit bătrânului Filip Lăscăreanu-Umilitul, cum cred dicomesienii care au aflat de sfârșitul Wandei, asta nu se știe, deși Bazacopol, călător obișnuit prin Grecia, Turcia, Liban și de atâtea ori prin Austriasusține că ar fi întâlnit participațiile de capital ale Umilitului prin diverse societăți de comerț cu lucruri scumpe sau prin fundații culturale și de binefacere dedicate Orientului. N-ar fi străin Umilitul nici de *Justiniana Byzantină*, societate interbalcanică, care a operat mai demult și mai operează și azi din când în când cercetări arheologice, prin Bazacopol și Havaet, pe dealurile *Metopolis-vlur*, deși bătrânul rătăcitor prin lume nu știa nimic despre existența unui Havaet sau Bazacopol și că aceștia deviaseră scopurile societății pe aceste locuri și căutau, în loc de cioburi și inscripții bizantine, marmoră roșie. După cum nu știa că aceștia abandonaseră aproape totul și se apucaseră de negoțul de babe, cumpărându-le ultimii ani de viață pentru a le vâna averile.

În orice caz, venirea lui Filip Lăscăreanu a fost anunțată printr-o scrisoare Generalului Marosin. Nu-s-ar fi aflat asta atât de precis, dacă zilele acestea n-ar fi acostat la malurile Afetopo/wr-ului mulțimi de bărci ușoare și rapide și dacă din ele n-ar fi coborât zeci de dicomesieni care s-au îndreptat grăbiți și hotărâți spre ferma Generalului. I-au cerut, nici mai mult, nici mai puțin, lui Marosin să renunțe la gândul de a-l găzdui pe Filip-Umilitul în *Metopolis*: „*E al nostru și nu-l dăm nimănui nici pentru o noapte*”. Generalul Marosin le-ar fi răspuns rece și cu fermitate că el nu are niciun târg de făcut în această privință. Chiar dacă-i înțelege și le respectă afecțiunea pe care i-o poartă savantului, n-are cum să treacă peste voința expresă a Umilitului. Și le-a arătat scrisoarea. Le-a citit-o. În ea scria clar: *bătrânul Filip dorea să locuiască în Metopolis, anume, la strănepoata sa Fibula Serafis*. Și menționa chiar: *în niciun caz în Dicomesia, pe care nu intenționează s-o viziteze*. Delegația de dicomesieni s-a simțit insultată. Mai puțin de scrisoare, ei nu credeau în ea, după cum, cam analfabeți fiind, nu credeau în genere în lucrurile scrise pe care le bănuiau întotdeauna făcute numai să înșele. Insultați s-au simțit mai ales de tonul generalului și de încăpățânarea lui de a-l găzdui pe Umilit în *Metopolis*, în casa Fibulei, când toată lumea știe că savantul e dicomesian și că le aparține deci lor și nu metopolisienilor. Au părăsit ferma, nu înainte însă de a-l lăsa pe Marosin să înțeleagă că ei, dicomesienii nu vor îngădui niciodată ca bătrânul Filip să fie găzduit în altă parte decât în *Dicomesia* și cine va încerca altfel o va plăti scump de tot. Adică, *încearcă tu, generale, să-l ții în Metopolis un ceas mai mult decât după slujba voastră religioasă de pe malul*

fluviului de la 8 septembrie și ai să vezi. Amenințarea lor n-a fost făcută în vânt. Deși generalul știa asta, nu și-a dat seama atunci că lucrurile în ceea ce privește venirea Umilitului au luat o întorsătură cu totul neplăcută. Se va vedea mai departe, când și cum s-a întâmplat asta. Nu numai că bătrânul n-a putut fi găzduit în Metopolis, dar dicomesienii i-au pândit venirea și l-au răpit pe când se afla în drum spre Metopolis, făcându-l un fel de prizonier al Dicomesiei și răpindu-și-l apoi între ei până când bătrânul, purtat și chinuit ca un câine din ogradă în ogradă, abia a izbutit să scape cu fuga și să încerce o evadare inimaginabilă, spre Insula Cailor, în haine de căpătat. Generalul Marosin n-avea cum să prevadă asta. Imaginația lui era riguroasă și fixată precis în limitele rezonabilității. Așa că la puțin timp după ce s-a despărțit de delegația dicomesienilor, el nu s-a mai gândit la amenințările lor.

El a plecat în căutarea Fibulei.

Nu e deloc ciudat că atunci când generalul Marosin s-a suit în Ford-ul său cu mustăți și a dat drumul automobilului să pornească prin *Metopolis* în căutarea Fibulei, el nu știa unde s-o caute pe bătrână. La Casa Pălărierului? N-a pornit într-acolo sau a întârziat să pornească. Generalul trăise o mare dragoste Cu Fibula încă de pe timpul când nu era decât locotenent. Din dragostea lor s-a născut fata aceea nelegitimă, o ființă rece și străină, *Iceberga*, care a devenit, odată cu împlinirea vârstei de optsprezece ani, proprietăreașă *Bodegii Armeanului* și care a aruncat piciorul de lemn al nefericitului aceluia de neamț în fluviu și apoi a dispărut din *Metopolis* cu știrea sau fără știrea generalului și a Fibulei.

Dragostea lui Marosin și a Fibulei a continuat mult timp după nașterea fetei, pe vremea când el a fost comandant al garnizoanei metopolisiene. Chiar în anii când Fibula a ținut aurărie împreună cu Guldena și când a primit-o în grijă pe pubera lapa-Roșie de la Kiva-cea-Mare, dragostea între ei nu încetase. Ruptura definitivă s-a produs abia după ce Fibula a aflat că Marosin a cules-o în ziua Bobotezei pe lapa-Roșie din lunca înzăpezită dicomesiană, a urcat-o în sanie și a petrecut cu ea o noapte în casa din *Mavrocordat*. De atunci Fibula și Marosin nu s-au mai văzut și nu și-au mai vorbit. Chiar dacă de atunci, de-a lungul anilor, aproape toată averea Fibulei a trecut treptat în mâinile generalului, asta s-a întâmplat din jocul pieței și nu prin tranzacții directe între cei doi foști. Îndrăgostiți.

Urcat în Fordul cu mustăți, Marosin nu știa încotro să se îndrepte. Unde să locuiască oare Fibula? Despre Casa Pălărierului auzise, dar rari sunt metopolisienii care pot jura că au văzut-o locuind acolo, necum că ar fi văzut-o vreodată începând de la o anume vreme, pe străzile *Metopolis-ului*. Aurăria ei de pe malul fluviului se năruise de mult, și în locul ei au apărut un șir de magazii și de depozite pentru grâne, altele decât acelea pe care le-au atacat cândva într-o noapte caii dicomesieni revoltați din insulă și flămânzi. După ce vânduse clădirea aurăriei unui cojocar bulgar, ea plecase mai întâi la București, împreună cu Guldena și mult mai târziu s-a auzit că s-ar fi întors în *Metopolis* și că ar locui în Casa Pălărierului, pălărier care, la rândul lui, se mutase, cu calapoadele lui rotunde cu tot, în orașul *Mavrocordat*. Clădirea aurăriei, abia după falimentul bulgarului, a

cumpărat-o Marosin adăugându-i, în dreapta și în stânga, șirul lui de magazine de cereale. Nicio legătură între Fibula și el n-a mai însemnat această clădire, după cum nici celelalte proprietăți ale femeii, care au trecut cu timpul în mâinile lui n-au prilejuit vreo întâlnire între cei doi foști amanți, deveniți nu adversari, ci străini, absenți unul față de celălalt și uituci de toate câte au fost.

Generalul Marosin n-a cerut sfatul nimănui încotro să pornească pentru a o găsi pe Fibula.

A pornit spre Casa Pălărierului, pentru că direcția asta îi dădea o primă ipoteză care trebuia încercată. Că *Liziera Gutuilor*, unde se afla Casa Pălărierului, era departe, la marginea *Metopolis-ului*, nu-i plăcea Generalului. A pornit automobilul, gândindu-se că pe drumul lung pe care-l avea de parcurs va avea răgazul să-și rememoreze ceva în legătură cu Filip-Umilitul și cu afecțiunea pe care bătrânul savant i-o purta Fibulei, încă de când ea și-a petrecut primii ani ai tinereții în Italia și Franța. Dar Marosin nu-și mai amintea nimic clar și, în definitiv, prea mult nu-l privea.

Ceea ce avea el de făcut era s-o caute pe Fibula, fie și la Casa Pălărierului, să-i transmită vestea și, dacă ea se încapățânează să ia în seamă ceva, s-o convingă până la urmă să-l găzduiască pe unchiul ei Filip Lăscăreanu, pentru că însuși bătrânul dorește acest lucru. Asta ar fi fost spre binele *Metopolis-ului*, dar nu, binele *Metopolis-ului* ar suna fals. A, când zici „binele dicomesian”, e cu totul altceva, sună normal. Dar *Metopolis-ul* n-avea niciun amestec fii afecțiunea dintre bătrânul Filip și Fibula. E o afecțiune care a trecut și trece peste capul oamenilor, pe deasupra

orașelor. S-a menținut chiar peste Ocean, în ceea ce-l privește pe bătrân, desigur, deși Filip-Umilitul n-a mai văzut-o la ochi pe Fibula de ani. Este cunoscut de toți că bătrânul o mai răsfăță și azi și, din pricina depărtării dintre ei și a trecerii anilor mulți lipsiți de înnoirea cunoașterii, o mai consideră și azi o copilă. Poștașii din Metopolis susțin că bătrânul unchi fi mai trimite din când în când bătrânei sale nepoate păpuși delicate fii cutii mari, legate cu funde roz. Ultimele păpuși i-ar fi sosit Fibulei chiar anul trecut: niște *păpuși-cântărețe* din Chicago care dansează un dans ritmic după o muzică de trompete și tobe ce le sună ascunsă sub pieptul rochițelor.

Se înserase bine când Generalul Marosin a ajuns cu automobilul la Liziera Gutuilor, a cotit printre pomi până a ajuns la o perdea compactă de coroane cu crengi aplecate sub fructe până la pământ, atât de compactă încât nu mai lăsa să se vadă apusul soarelui. Sub lumina serii venită dinspre oraș bulgării galbeni ai gutuilor deveniseră roșii ca rodiile. Fordul generalului n-a mai putut înainta din pricina acestor coroane frânte spre pământ, botul automobilului s-a oprit lovindu-se de barierele aproape târâtoare ale crengilor căzute și istovite sub greutatea lemnoasă a fructelor mari și păroase. Marosin a trebuit să coboare și să se strecoare prin hățișul crengilor în căutarea Casei Pălărierului care nu se zărea deloc de acolo. Gândurile-i fugiseră și le aduna cu greu. Căuta să-și repete cu exactitate ce avea de spus când va găsi casa și când are s-o revadă pe Fibula pe care n-o mai întâlnise de ani și ani. Va să zică... Dar de ce să-i vorbească? îi va înmâna scrisoarea pur și simplu, e mai bine, deși nu era adresată ei. N-ar fi o impolitețe?

Scrisoarea îi era adresată lui, Generalului Marosin. Nu-l va bănuî de grosolănie voită Fibula, dacă i-ar da o scrisoare care nu-i aparține ei? Nu, îi va vorbi mai întâi și mai apoi își va confirma spusele cu scrisoarea primită de la bătrân. îi va vorbi despre apropiata venire a lui Filip-Lăscăreanu-Umilitul în *Metopolis*, despre ceremonia de pe fluviu ce urma să aibă loc de Sfântă Marie-Mică cu un fast încă necunoscut de metopoisieni. Iar ea, Fibula, răsfățata Umilitului, să-și pregătească casa pentru a-și găzdui unchiul, asta e dorința lui fierbinte, iar municipalitatea e gata să-i pună la îndemână orice pentru evenimentul deosebit al găzduirii. „*Cu ușoare retușuri, cam acesta e textul pe care trebuie să-l spun*” – și-ar fi memorat Generalul Marosin, după spusele metopolisienilor.

Casa Pălărierului i-a apărut dintr-odată înapoia unei coroane imense de nuc. O casă mică, dacă avea trei încăperi și o sală. Dar o sumedenie de ferestre primeau lumina serii din plin, era o casă mereu însoțită cu un perete aproape în întregime din sticlă – spune mai departe varianta metopolisiană.

Când a sosit Generalul Marosin în fața casei, geamurile erau deschise. S-a îndreptat spre ușă și a bătut. A repetat de câteva ori bătaia, dar nu i-a răspuns nimeni. S-a retras apoi înspre curte, pentru a nu fi pus în situația de a privi fără să vrea prin ferestrele deschise și, de acolo, din curte, a strigat limpede și perfect articulat:

„Fibula!”

Fibula nu l-a primit în casă pe Generalul Marosin.

L-a lăsat să-i vorbească din curte, ținându-l în picioare, deschisese și mai larg geamurile să-l audă,

dar fără să fie văzută.

Tot ce a văzut generalul prin geamul deschis au fost numai păpușile dansatoare: așezate pe o măsuță înaltă dinapoia unei ferestre, își mișcau mecanic, în timp ce generalul vorbea, mâinile și picioarele în zgomotul unei muzici înfundate și repezi, țâșnită de sub trandafirii albaștri de la pieptul micilor lor rochii.

Când generalul a terminat de spus ce avea de spus și când tușea lui seacă i-a revenit și a trebuit să înceapă să-și ronțăie bomboanele – păpușile încetaseră de mult să mai danseze și să cânte, stăteau în cerc, cu spatele una la alta, cu pleoapele lăsate ca într-un somn binevenit. Nu i-a răspuns nimeni lui Marosin la tot ce el spusese, vocea Fibulei nevăzute a tăcut mai departe în umbra camerelor cu ferestre deschise.

De răspuns, i-ar fi răspuns totuși cineva până la urmă generalului la toate cuvintele lui despre venirea Umilitului și despre primirea ce trebuia să-i fie făcută de Sfântă Marie-Mică. Dar răspunsul a venit din altă parte, nu dinspre ferestre, ci din curte, de undeva dinapoia generalului Marosin, *era vocea Guldenei*, asociata Fibulei, care i-a zis numai atât:

„Dar clopotnița?”

Ceea ce ar fi însemnat cam așa în capul gros și turtit al Guldenei, unde gândurile au mereu o alergătură întortocheată:

„Vorbiți cu toții despre evenimentul mare al ceremoniei de pefluviu, despre bălciurile voastre zgomotoase de pe dealuri și nu sunteți în stare să faceți nimic nici măcar în fața unui eveniment mic și sărac, dar care atinge și el, în felul lui, întreaga suflare: clopotnița e mută de aproape o săptămână și

Fibula, care trăiește retrasă după Liziera Gutuilor, în casa părăsită a pălărierului, nu mai știe nimic despre întâmplările obișnuite au Metopolis-ului, dacă s-a mai născut cineva, trei bătăi repezi de clopot, dacă s-au mai făcut nunți, bătăi de clopot repezi fără număr, sau dacă cineva a sfârșit, șapte bătăi lungi cu pauze și mai lungi între ele. Adică, ceea ce e important pentru viața zilnică a metopolisienilor rămâne străin Metopolis-ului, Metopolis-ul a fost scos din viața lui zilnică, iar tu, Generale, care te socotești părinte și decan al orașului, vorbești cum ai vorbit, cuvinte de neînțeles. Cum să mai creadă Fibula, că alte lucruri, deasupra celor știute de toți și devenite acum neștiute, se mai pot întâmpla în Metopolis? Ceremonii, ospețe, bâlciuri cu castele din caș și acadele, cămile, femei-șarpe, cantalupi de Turcia, stafide de Corint, rodii uzbece și iraniene, curmale de Bagdad, telemea de Brăila... Pentru tine, Generale, Fibula e o muiere bătrână, ajunsă săracă și la marginea drumului, căreia vrei să-i folosești amintirea unei iubiri uitată ca și rudenia cu Filip-Lăscăreanu-Umilitul, după ce ani în șir i-ai întors spatele, iar ea, la fel, nu s-a mai uitat la tine, după ce, ca un rânđaș de doi bani, te-ai culcat cu sclava ei trențăroasă, cu lapa-Roșie. Nu tu ai lăsat-o pe Fibula în afara vieții tale, ci Fibula te-a lăsat pe tine. Lucru pe care nu l-ai știut nici când erai mai tânăr și mai aveai ceva de locotenent în tine, și nici acum când îți trăiești anii de tuse seacă și-ți sugi buzele uscate odată cu bomboanele alea scârboase și când spinarea ți s-a îndoit sub povara rudelor de la fermă pe care le porți în cârcă ca pe niște șerpi groși și lăptoși. Dar azi, când clopotnița e mută și din pricina liniștii te poți auzi, Generale, și pe tine însuți,

îți poți da seama, în sfârșit, că Fibula este și a rămas mereu o copilă gingașă. Te-a întâmpinat și acum cu păpuși cântărețe la fereastră, iar tu, Generale, ai dat drumul în fața lor la povestea aceea ramolită cu afacerea municipalității. Bătrânul Filip-Umilitul, singurul, știe cine e Fibula și o răsfăță mereu ca pe o copilă. Tușea ta seacă sperie. Se aude prea tare când clopotnița e mută”.

Când s-a auzit vocea Guldenei din curte, întrebându-l scurt pe General, „*Dar clopotnița*”? – generalul s-a sucit pe călcâie să vadă dincotro vine glasul, dar în același timp un cârlig de aur al unui baston lung de fildeș ivit din umbra camerelor Fibulei a prins pe rând ivărele ferestrelor date de perete și a închis cu pocnete scurte geamurile. Ca într-un joc mecanic, generalul și-a întors capul la loc să privească din nou spre ferestre, dar n-a mai văzut nimic decât o perdea de dantelă subțire și spumoasă înapoia căreia păpușile așezate în cerc dormeau râzând.

(Asta e versiunea fetelor nefericite din *Metopolis* și abandonate de bărbății iubiți. Muierile bătrâne care n-au trăit în tinerețea și în toată viața lor decât cu un singur soț, spun însă despre întâmplarea cu generalul și ferestrele: „*Fibula e o scorpie*”).

Dar nu spre Fibula și Guldена mergeau gândurile metopolisienilor. Nici măcar mulțimea de gură-cască strânsă în jurul clopotniței, care umplea până la refuz curtea casei parohiale și a bisericii nu mai fantaza despre Fibula și Guldена, femei ieșite de mult din viața zilnică a orașului și nici despre iubirile trecute ale Generalului Marosin, decanul orașului. Evenimentul strict rămăsese clopotnița, care le dădea încă griji mari pentru serbările de 8 septembrie, când

toată lumea ar fi vrut să petreacă, să râdă și să uite de ceea ce a fost și de ceea ce va să vină.

În a cincea zi de tăcere a femeii-paracliser în tumul cu clopote, parohul își mișca mai mult ca niciodată trupul masiv și greoi, târând după sine de colo-colo butucul scaun din scorbura de salcie prin curtea casei parohiale și dând neputincios din mâini spre mulțimea masată în jurul clopotniței. Chiar *Păcatele Lumii* îl părăsiseră, lipsa clopotelor și a femeii-paracliser făcuse ca mesele de milă sau de bucurie din oraș să fie din ce în ce mai puține în *Metopolis*. Mulțimea care stătea cu capetele date pe spate și privea în sus spre vârful clopotniței, întârzia într-o așteptare prostească, fluierase lung mai întâi spre femeia încuiată sus fără să primească un răspuns, unii chiar fuseseră de părere să înceapă un bombardament cu pietre, dar parohul îi oprise de câteva ori de la această barbarie.

Geamul de sus al turnului clopotniței părea deschis sau, mai degrabă, acolo sus nu era niciun geam, ci o spărtură mare în zid prin care pătrundea lumina. Pe pervazul spărturii se vedea o pâine mare și o găleată de apă și, dacă în urmă cu câteva zile, vrăbiile au fost acelea care au atacat pâinea și apa femeii-paracliser, acum se repezeau într-acolo stoluri de grauri care împânziseră golul ferestrei, stăteau îngrămădiți și agățați în pâlcuri pe cărămizile de sus ale turnului, unii ținându-se cu un singur picior și cu gheara spânzurată de câte un colț de cărămidă, bătând cu aripa atârnată în jos și tipând ascuțit cu ciocul spre golul ferestrei unde flota într-un zbor și o larmă neîntreruptă grosul armatei cenușii a micilor păsări de pradă.

În fiecare zi apăruse pe pervaz o altă pâine, semn că femeia-paracliser își prevăzuse întrucâtva lunga claustrare în turnul clopotniței și că avea nevoie să mănânce o pâine mare și întreagă pe zi, pe care și-o copsese așa cum îi plăcea, cu coaja tare și arsă. Ciocurile mici de vrabie și acelea de sfredel ale graurilor nu putuseră să guste în atacurile lor în valuri decât pojghița neagră și groasă de scrum, fără să ajungă la miezul moale și dulce al pâinii. Pervazul ferestrei-spărtură nu era mult deasupra podelei de sus a turnului iar, când mâna femeii-paracliser se întindea lungă și descărnată pe la mijlocul zilei să înhațe de pe pervaz pâinea, mulțimea de jos pricepea că femeia stătea întinsă și culcată pe podea, nu se ridica în picioare, își astâmpăra foamea rămânând lungită în somnul ei lat și continuu. La fel găleata, dispărea și ea în urma pâinii pe la jumătatea zilei, dar nu dispărea cu totul, în golul ferestrei se mai zărea fundul găleții stând în sus nemișcat, semn că femeia-paracliser răsturna căldarea spre gură și bea însetată și somnoroasă, fără să se ridice și fără să folosească vreo cană sau altceva. Apoi apărea la loc pe pervaz găleata și o altă pâine mare și arsă.

Când mâna femeii pipăia pervazul să găsească pâinea ori găleata și să le ducă la gură sau să le pună la loc înapoi, zborul compact al graurilor din fața golului ferestrei se spărgea brusc, în nori gălăgioși de fum cenușiu, se speriau chiar graurii care ocupaseră un loc agățați cu câte un picior de colțurile cărămidilor.

Păsările își lărgeau în cercuri mari zborul în jurul clopotniței, dând drumul la o larmă asurzitoare de țipete ascuțite și picurând peste mulțimea de jos praf

de cărămidă și var, precum și o ploaie deasă de boabe mici, albe și umede pe care orice pasăre le scapă din când în când, în zborul ei.

Mâna corpului întins și somnoros de pe podeaua de sus a clopotniței se retrăsese de mult dinspre pervaz, femeia-paracliser își luase prânzul adică, în momentul când *Viața Amărată* nemaștiind ce să facă, se depărtase de clopotniță, lăsându-și în părăsire butucul-scaun și rățăcea în jurul casei parohiale mișcându-și trupul uriaș prin hățișul de dălii înalte cu flori albe, enorme, și printre stupii de albine, unde roiurile bâzâiau speriate și neliniștite de zarva de sus a graurilor și de mormăiala mulțimii masate în curtea bisericii.

Atunci, în a cincea zi după prânz a tăcerii femeii-paracliser din clopotniță, s-a încercat trezirea ei printr-un joc al violenței, dar nu prin barbarie.

Din trăsura lui galbenă, trasă de doi cai roibi trăpași, a coborât în fața bisericii Generalul Marosin cu pușca în mână.

Era îmbrăcat în costumul verde de vânătoare, deși n-avea de gând să pornească spre rațele sălbatice din Insula Cailor. A pășit cu picioarele lui înalte, îmbrăcate în cizme de campanie proaspăt lustruite, în curtea casei parohiale și după o întrebare scurtă - „Ce se întâmplă aici?” - aruncată spre dăliile cu flori albe unde statura parohului burduhănos își clătina capul a neputință, generalul s-a îndreptat spre mulțimea strânsă în jurul clopotniței. Până să ajungă acolo a trebuit mai întâi să treacă și să calce cu grijă printre trupurile de turci, tătari și lipoveni bărboși, veniți și ei în curtea liniștii și așezați cu picioarele sub ei în colțurile și pe porțiunile de iarbă cele mai ferite, mult

departe de grosul lumii. Parohul a înaintat și el greoi și gâfâind în urma generalului, scoțând suspinul lui adânc „Of, viață amărâtă” și, când a ajuns în fața mulțimii, cineva a împins sub el butucul-scaun, preotul s-a așezat închinându-se, așteptând apoi cu ochii plecați și cu mâinile groase atârinate pe lângă scaun *încercarea Generalului.*

Marosin a făcut semn mulțimii să se depărteze de clopotniță.

N-a mai rămas pe o distanță mare în jurul turnului decât parohul, așezat pe butucul lui de salcie scorburoasă, Generalul Marosin în picioare și alături de el, eu, Milionarul, care-mi scosesem pălăria de pai pentru a mă bucura de umbra răcoroasă pe care la acea oră o dădeau merii bătrâni ai parohiei. Cercetam cu privirea partea de sus a peretelui cojit al clopotniței năpădită de grauri ca de niște ciuperci vii, și am obsetat că nu se mai vedea golul ferestrei din pricina perdelei sălbăticate a aripilor încăierate acolo.

Generalul s-a lăsat într-un genunchi și mi-a întins pușca: – Milionarule, încarcă-mi-o.

Se răsfăța ca în Insula Cailor, când amândoi eram mai tineri și mai necuprinși de mizeriile zilnice.

Am luat pușca, i-am controlat țeștile, luceau de curățenie ca de obicei, mi-am vârât mâna în geanta generalului ce-i stătea agățată de un umăr, am luat două cartușe cu alice mici și am încărcat arma.

Dar pe general l-a apucat dintr-odată tușea seacă și a întârziat să prindă în mâini pușca pe care i-o întinsesem. A început să ronțăie repede bomboane, mi-a întins și mie o cutie să iau, așa avea el credința că dacă și Milionarul mănâncă, lângă el, bomboane, îi va trece lui, generalului, tușea mai repede. Ceea ce s-

a și întâmplat acolo, în fața clopotniței.

Generalul și-a proptit mai bine genunchiul în pământ, a luat pușca din mâinile mele, a pus-o la ochi, sugându-și buzele subțiri sub cuțitul dinților. A țintit undeva sus, dar nu în grauri.

Două pocnete au trăsnet în aer.

Graurii au țâșnit în grămezi furioase și frânte deasupra clopotniței, dând drumul peste Metopolis la țipătul lor subțire și sfâșiat, strângându-se apoi în stoluri repezi și agresive, stând câteva clipe suspendați în zbor sub cer și pierzându-se apoi în câteva clipe și rostogolindu-se spre apusul dinspre Liziera

Gutuilor.

S-au stârnit unul după altul, mai întâi lătratul câinilor și glasurile cocoșilor, lățindu-se treptat într-o mare de vaiete peste întregul Metopolis, apoi mugetul vacilor și al bivoliilor de prin văile dealurilor depărtate și nechezatul cailor dinspre insulă, brusc peste ele au năvălit zbieretele din curțile improvizate ale circarilor, la urletul dulăilor ciobănești ai turmelor din preajma Cetății de Lână și la mieunatul pisicilor metopolisiene, răspundeau răgetul leilor și tigrilor ecuatoriali, plângeau maimuțele și urangutanii pădurilor virgine, zbierau cămilele tropicale precum și elefanții văduviți de junglele materne.

Cerul era senin și gol și primea din plin țipetele vietăților stârnite ca într-un potop peste Metopolis.

Din câteva părți ale orizontului, alte focuri de armă au răspuns celor două pocnete de pușcă ale generalului, erau rudele lui care-i răspundeau în momentele grave, când Marosin exceptând vânătoarea, folosea pușca pentru a-și pune armatele

neamurilor sale pe picior de veghe și de alarmă.

În cercul mulțimii lărgit în jurul clopotniței, tot ce era muiere bătrână a căzut în genunchi și și-au alăturat glasurile găâite și plângărețe la vuietul de mugete, nechezuri, răgete, lătraturi, la cântecele speriate de cocoși și la cotcodăcitul găinilor, la bățiile bezmetice de aripi ale berzelor și cocostârcilor ridicați deasupra bălților și care se roteau deasupra fluviului amestecați cu vrăbiile, cu ciorile, cu lișițele, cu bufnițele, cu fluierarii, cu pupezele, cu ciocănitorile și cu ciocârliile. Voci omenеști sparte plesneau deasupra apelor însoțite de lovituri de vâsle pocnite în coasta bărcilor, năvălind toate pe cerul Metopolis-ului și ciocnindu-se cu propriile-i ecouri trezite dinspre Cetatea de Lână, Insula Cailor și câmpia Dicomesiei.

Poate că acum a fost momentul când metopolisienii s-au gândit înspăimântați la sfârșitul care le pândea orașul. Se poate ca acum ei să fi făcut legătura între lucrurile ce se întâmplau în *Metopolis*, așa cum nu făcuseră până atunci. Orașul era năruit pe dedesubt de dinamitele lui Glad, negoțul de ani năruia pe deasupra prin mâna lepei-Roșii, a lui Bazacopol și a lui Havaet; iar tăcerea femeii-paracliser din clopotniță puneă vârf la toate, însemnând stingerea fecundității, vremea bătrâneții decrepite și a pieirii.

Generalul a strigat scurt spre muierile bătrâne care căzuseră în genunchi și care jeleau înspăimântate sau făceau mătânii în țărână prin cercul larg și sfărâmat al mulțimii din jurul clopotniței:

— *Voi, ridicați-vă și tăceți!*

Femeile bătrâne s-au ridicat, printre ele se aflau multe dintre cele de curând predate și cumpărate de lapa-Roșie, de Bazacopol și de Havaet. S-au ridicat, și-

au șters cu basmalele niște lacrimi imagine, plânsul lor fusese uscat și din beregăți tocite, și-au pus palmele osoase peste pungile veștejite ale gurilor știrbe și au privit mai departe mute, cu ochii ficși, spre tumul clopotniței, așa cum făceau toți.

Dar toată larma și vuietul care au cutremurat lumea și-au urmat în zadar călătoria deasupra *Metopolis-vivi*. femeia-paracliser nu s-a trezit, nu s-a mișcat.

Generalul Marosin și-a aruncat pușca pe umăr, zicând poruncitor:

— *Niciun foc nu se mai trage.*

Apoi generalul a trecut la a doua și la ultima sa încercare.

A strigat spre cercul mulțimii:

— *Strângeți și aduceți aici Păcatele Lumii. S-ar putea ca femeia-paracliser să se miște.*

Și cu asta, generalul Marosin a părăsit curtea parohială, s-a urcat în trăsură galbenă cu cai roșii și a pornit spre malul fluviului unde municipalitatea începuse ridicarea podium-ului pentru ceremonia de 8 septembrie. Iapa-Roșie terminase acolo, pe cheltuiala ei, înălțarea și împodobirea arcurilor maiestuoase de triumf din crengi de salcie și ploi pe sub care, peste câteva zile, aveau să curgă convoaiele de Sfântă Marie-Mică, în frunte cu arhiereul și poate și cu Filip-Lăscăreanu-Umilitul.

Prin plecarea sa din curtea parohială, Generalul lăsase să se înțeleagă că el renunțase la amănuntul femeii-paracliser și că dăduse în seama mulțimii trezirea clopotniței.

Dar de unde și cum să strângi Păcatele Lumii?

Nu numai fiindcă, în zilele de tăcere a clopotelor,

mesele de milă sau de veselie au fost puține, *Păcatele Lumii* au părăsit trena lui *Viață Amărâtă* și s-au răspândit care încotro prin *Metopolis*. Mai era o cauză a dizolvării rapide a convoiului și încă una principală: *catacombele Generalului Glod*. De când au început să apară prăpăstiile și gropile de sub oraș, *Păcatele Lumii* au fost atrase într-acolo, și copiii care încă se mai scăpau pe ei, și cei mai mari care aveau un gust mai dezvoltat pentru aventură și mizerie. *Păcatele Lumii* deveniseră distracția haimanalelor cu mustați, bărbi și cuțite care-și făcuseră culcușuri și se adunau în cete prin grotlele Generalului Glad. De acolo porneau să dea lovituri prin gospodăriile orașului în timpul nopții. Când s-au apropiat serbările metopolisiene de toamnă și au început să sosească negustorii străini de locuri cu mărfuri și să-și facă gherete, barăci, tarabe, adăposturi prin jurul Metopolis-ului, acolo unde aveau să se țină bâlciurile de 8 septembrie, tot din hrubele lui Glad, cete de jefuitori și pânditori, prin mijlocirea copiilor pe care-i foloseau drept cercetași, porneau să le atace pastragiilor căruțele, brânzarilor puținele, podgorenilor coșurile cu struguri și butiile cu vin și must, stuparilor fagurii de miere, bostanagiilor cantalupii, cherhanagiilor donițele cu icre și sacii de plasă cu moruni uscați. Un dezmăț al mâncării și al băuturilor capturate prin hoție și jaf începuse în catacombe, barcagiii își părăsiseră aproape cu toții lotcile și veniseră să ia parte la ospetele de sub pământ, alături de toată adunătura, iar *Păcatele Lumii* mâncau și ei pe săturate, furându-și partea lor mică din proviziile hoților. O lume plină de noutate descoperiseră *Păcatele Lumii* acolo dedesubtul

oraşului şi, nu numai că nu aveau de gând să se mai întoarcă în convoiul lui *Viaţă Amărată* dar învăţaseră de la hoţii de vârstă matură, care le deveniseră dascăli, să-l înjure şi să-l blesteme pe paroh cu cuvintele cele mai urâte şi mai murdare. Că ar fi avut de toate *Păcatele Lumii* în hrubele lui Glad, departe de a fi adevărat. Li se rupseseră hainele sumare primite de la preot, îi năpădiseră insectele şi un fel de boli cu mâncărimi de piele mai scârboase decât scabia căprească şi râia, slăbiseră şi se clătinau pe picioare, le ieşise oasele prin piele şi li se rărise părul. Dar aveau dedesubtul *Metopolis-uhii* ceea ce nu au văzut niciodată deasupra, sau dacă au văzut au fost feriţi să se apropie prea mult şi să guste din acel ceva pe care-l cunoşteau acum din plin.

Încercarea Generalului Glad de a goli hrubele şi catacombele de haimanalele mari şi mici, pripăşite cu zecile în ultimul timp, a fost aproape zadarnică. Îi scotea printr-o gaură a *Metopohs-ului* şi ei intrau pe alta, râzându-şi de Glad pe care-l strigau şi-l porecleau cu numele de: *Generalul Iepeii şi al Lumânării de Marmoră Roşie*. Îşi făcuseră chiar rost de dinamită şi minau singuri stâncile subterane pentru a-şi croi ascunzişuri mai sigure şi forturi de apărare şi atac inexpugnabile. Folosind puzderia de copii din cohorta *Păcatelor Lumii*, noua populaţie subterană a *Metopolis-vă* al pătrundea pretutindeni deasupra oraşului, printre stinghiile gardurilor, prin reţelele de sârmă ghimpată care apărau fermele, viile, padocurile de găini şi curci, pătrundeau chiar prin hornurile caselor şi pe sub paturile oamenilor. Le ştiau metopolisienilor toate mişcările, ce au în magazine, în lăzi şi în poduri, ce au în cămări şi în grajduri, cu cine

stau la masă și cu cine fac dragoste. Populația de dedesubt afla și spurca tot ce se întâmpla deasupra.

Asediul subteran se dovedea a fi teribil nu numai prin cuțite și hoții". Dinamita Generalului Glad pare o nevinovăție față de minarea morală și de infecția care iau orașul și-l asediază pe dedesubt, dacă dinamita lui Glad nu ar fi născut celelalte dinamite", - spusese delicatul Topometrist, la *Bodega Armeanului*, și chiar în cursul aceleiași seri, pe când se întorcea acasă, a fost dezbrăcat la piele și aruncat fin curtea unei văduve turcoaice și făcut de râsul lumii.

Mai mult, ca să-și mărească batjocura față de metopoaisieni și de serbările lor de 8 septembrie, cei din catacombe au început serbările mai devreme, și-au făcut în hrubele lor arcuri de triumf, au agățat ghirlande de tavanele de stâncă și au adus tarafuri de lăutari să le cânte, chelneri să le frigă pastramele și cârnații, ba, au adus și o parte dintre circari, pe care i-au pus să facă salturi acrobatice în fața lor și să-și execute numerele din spectacol cu jocuri de maimuțe, cu clovni care scot țâșnituri de apă din frunți și de la subțiorile mâinilor și din genunchi.

Și totuși, parohul, din respect pentru sfatul Generalului Marosin, a încercat să strângă și să aducă *Păcatele Lumii* în curtea parohială, sperând că prezența și glasurile lor o vor trezi și o vor emoționa pe femeia-paracliser și că ea are să coboare din clopotniță. *Parohul și-a amintit că dintre toate bunătățile pe care le gustaseră la pomeni, Păcatele Lumii se dădeau în vânt după pâine caldă.* Pentru o bucată de pâine pufoasă și caldă lăsau totul în părăsire, carnea, dulcețurile, fructele, chiar și joaca. Când se aflau în convoi și simțeau miros de pâine

caldă pe undeva pe străzile *Metopolis-vivi*, părăseau convoiul și nu se mai întorceau, până nu găseau locul și, drept dovadă că-l găsiseră, veneau înapoi mestecând pâine caldă.

Cuptoare mari de cărămidă se află în curtea parohială, rămase de la parohul dinainte, pe nume Popa Ion Picior-de-Țap, care ținuse și un fel de brutărie a orașului. Multe cuptoare s-au năruit cu timpul. *Viața Amărată* n-a mai păstrat decât unul, pentru gospodăria lui, din rest a făcut adăposturi pentru rațe, găște și curci.

Prea mari pregătiri pentru a face pâine caldă nu-i trebuiau parohului. Mai în fiecare zi în cuptorul rămas se cocea pâine. Cât timp, din pricina penitenței ei, femeia-paracliser a lipsit de la trebile gospodăriei parohiale, preotul a adus în curte câteva femei, care-i țineau locul, erau multe de lucrat și de ținut în ordine. S-a făcut repede, focul în cuptor, covatele cu cocă au fost aduse și în curând mirosul de pâine caldă s-a înălțat și a aromit toate împrejurimile, amestind nările oamenilor aflați pe străzile din apropiere.

Primele, au sosit fetele, din fostul convoi de Păcate ale Lumii. Nu erau multe, și, câte erau, nu se duseseră, sau nu fuseseră primite de mulțimea bălțată și deochetă care popula hrubele lui Glad. Printre aceste fete, una singură era afemeii-paracliser: Iudita.

La distanțe mari de timp unul de altul, au sosit băieții cei mai mărunței: David, Ionatan, Abimael, Ahaz și Amoreu. Dintre aceștia unul singur era al femeii-paracliser: Amoreu, în vârstă de șase ani.

Apoi, au sosit copiii mijlocii, dar nu toți, numai câțiva: Samu; Arvadeu, Gherghescu, Iov și Dedan. Al femeii-paracliser ei unul singur: Arvadeu, de nouă ani.

*Dintre copiii mai mari, n-au venit decât doi: Moise-bâlbăiti și Absalom-cel veșnic nemulțumit. Niciunul dintre aceștia **n**. era al femeii-paracliser.*

Alții n-au mai venit.

Cu totul, s-au strâns 4 fete și 12 băieți.

Li s-a dat pâine caldă pe săturate, pe care au mâncat-o în picioare, lângă clopotniță. Au început apoi să se joace și larma vocilor lor umpluse de veselie curtea parohială. Oricine le putea auzi glasurile, chiar femeia-paracliser din tumul ei de penitență. Dar din partea ei n-a venit niciun semn de mișcare. O muiere bătrână a fost de părere ca *Păcatele Lumii*, venite în curte după mirosul de pâine caldă, să înceteze joaca și să fie strânse în jurul clopotniței și să strige tare cu capetele în sus, spre femeia-paracliser: „**Mamă! Mamă!**”

Dar parohul a dat necăjit din cap: „Nu”. El nu-i pune niciodată pe copii să facă lucruri pe care el le socotea vecine cu sila și cu deșertăciunea. Și i-a lăsat pe copii să se joace.

Mulțimea strânsă în jurul clopotniței a început să plece din curte și să se rărească. Se socotea că nimic nu mai era de așteptat în scurt timp, în curte nu mai erau decât copiii, parohul și cu mine.

Se lăsase seara. Dar era o lumină puternică și limpede, de început de septembrie, când poți privi prin transparența frunzelor de copaci cerul și norii apusului. Vorbeam cu parohul despre un știu ce. Rămăsesem singuri, pe copii îi luaseră femeile de ajutor din curtea parohială și i-au dus în casă să-i îmbăieze.

Într-un târziu, s-a auzit din vârful clopotniței un fel de glas mormăit. Ne-am ridicat privirile într-acolo.

În golul ferestrei a apărut, mare și lată cum era, femeia-paracliser. O bătea lumina clară a serii în față, ea și-a întins brațele ca să-și dezmoștească oasele de atâta somn, s-a lăsat pe spate, apoi în față, iar după aceea a deschis gura larg și a căscat enorm de câteva ori, scoțându-nfel de cântec gutural. Un fascicol orbitor al soarelui de seară umplea golul ferestrei, îi lumina puternic obrazii și brațele femeii-paracliser până la ultima cută și atunci am observat că-i crescuse un fel de păr pe la bărbie și pe la fălci și că fața-i este toată plină de zbâncituri adânci, la ochi avea pungi mari și umflate iar la gât și la brațe începuse să-i atârne pieile.

Apoi femeia-paracliser s-a înclinat peste pervaz, a privit în jos și zărindu-ne, a strigat tare:

— Cât e ceasul, părinte?

— Șapte și jumătate - i-a răspuns parohul.

— Trebuie să bat clopotele - a zis femeia-paracliser și s-a depărtat de golul ferestrei

I-am văzut apoi trupul mare, săltând în sus și coborând în dansul acela sonor și asurzitor al clopotelor care porniseră să bată repede, sălbatic, inundând depărtările orașului cu ecouri prelungi, ecourile se izbeau între ele sfărâmându-se în alte ecouri care piereau în altele proaspete și din ce în ce mai violente.

Metopolis-ul a răspuns bățăilor de clopot din toate părțile:

Focuri de armă au ciuruit aerul, cimpoaiele au început să-și deșarte foalele, tarafurile de lăutari au pornit să cânte în toate cartierele, sirenele flotei comerciale a lui Aziz-Creștinatul și a lepei-Roșii au început să țipe de-a lungul fluviului, chiotе omenești

pe toate glasurile au invadat străzile, tobele băteau, muzici de alămuri s-au stârnit dinspre cazărmile regimentelor.

Începeau serbările metopolisiene.

făcut la ferma Generalului Marosin.

11. VEȘTI NOI ÎN PAVILIONUL

GENERALULUI

DISPARIȚIA LUI HAVAET. INDISCREȚII ASUPRA SERBĂRILOR METOPOLISIENE.

GENERALUL MAROSIN CADE BOLNAV.

TEMERILE SALE ASUPRA SORTII FOARTE BĂTRÂNULUI FILIP-LĂSCĂREANU-UMILITUL, SOSIT DIN STRĂINĂTATE ÎN DICOMESIA

Am mai avut în seara aceea, după ce a fost trezită din somnul ei femeia-paracliser, un drum de După ce trăsese cele două focuri de pușcă lângă clopotniță, generalul îmi spusese scurt și repede;

— *Vino în seara asta la Pavilionul meu. Havaet a dispărut din Metopolis.*

Vestea nu mi se păruse îngrijorătoare. Havaet apărea și dispărea des, ca și Bazacopol. Nu vedeam de ce ar sta pe loc un om de afaceri sau numai iluzionat că face afaceri, în plus, Havaet era un om tânăr. Cel mai tânăr dintre cei care ieșiseră în prim plan în *Metopolis*, în ultimul timp. Nemaivorbind că el locuia în *Mavrocordat*, avea acolo o tânără soție, pe *Caliope-Geaygè* care, după câte se spunea, îl răsfăța, îl adora chiar, **h** răbda infidelitățile de ori ce fel. îi suporta absențele, îl aștepta cu lunile și-l primea cu aceeași neclătinată dragoste”. Penelopa n-a făcut mai mult pentru Ulysse” - a spus odată, la *Bodega Armeanului* mai vârstnicul prieten al lui Havaet, Bazacopol.

Havaet nu este un om ușor de pătruns. Înclini

foarte repede să crezi că are o reducere de gândire din pricina replicilor sale fixe („exact”, „de acord”, „mă rog”) prin întârzierile cu care dă un răspuns sau prin opacitatea cu care pare să înregistreze ideile și cuvintele altora. Face figura unui laș: aflat în fața a doi oameni care se ciocnesc într-o conversație, el dă pe rând un fel de dreptate amândurora sau ezită să se dea de partea unuia dintre ei. În toate, prin felul cum se poartă, el nu caută decât să câștige timp. Părând că întârzie, el nu tergiversează lucrurile, o ia înainte. Tace sau nu-și declară pe față opțiunile, pentru a-i lăsa pe ceilalți să se dea în vileag, pentru a-i cântări mai bine și a ști în ce punct să-i atace. Având o imagine cât mai exactă a oamenilor și a lucrurilor, știe apoi să-și asigure un loc cât mai în față. Docilitatea lui banală și ștearsă ascunde un spirit setos de dominație.

Se spune - și poate nu-i lipsită de adevăr afirmația - că Havaet, aflat la vârsta adolescenței, ar fi fost îndepărtat din liceul de la *Mavrocordat* de un consiliu profesoral dublat de o comisie medicală, pe motiv că ar fi „idiot”. Dar o dovadă că hotărârea consiliului și a medicilor a fost pripită și în necunoștință de cauză stă realitatea că un om ca Bazacopol, plin de mobilitate, cu simț ascuțit al neprevăzutului și al pericolelor riscului în afaceri, l-a ales pe Havaet drept asociat și asta aproape imediat după nefericita întâmplare, când Havaet n-avea mai mult de cincisprezece ani. Dacă l-a ales încă de la această vârstă înseamnă că l-a considerat pe cât de matur în judecată, pe atât de abil în a dejuca judecata altora. (E drept, în calculele lui Bazacopol intra și faptul că tatăl lui Havaet, un negustor de piei din *Cetatea de Lână*, era foarte bogat și gira cu averea lui

partea de afaceri din combinațiile cu Bazacopol.) Havaet a fost socotit idiot dintr-o eroare, el lucrează mai totdeauna cu conglomerate de aparențe în felul în care-și recomandă persoana și capacitățile, își anulează prezența și expresia pentru a da iluzia celorlalți că sunt singurii posesori de chei în fața unei situații sau alteia.

N-a ezitat să-și înscrie prin acte la tribunal porecla de *Havaet* drept nume, fiind considerat iarăși idiot, când, de fapt, el știa precis ce face. Un astfel de nume deconcerta, îl scotea, în particular, din condiția lui anterioară și, în general, din corul numelor banale românești terminate în „escu” și „canu” etc. Și-i dădea un plus de exotism, care i se părea modern și necesar în noile afaceri care treceau dincolo de granițele unei singure țări. În definitiv, câți știu că *Havaet* înseamnă un fel de bacșiș turcesc, autorizat cândva de stăpânirea otomană în administrația Principatelor Române? câțiva specialiști de istorie medievistă. Și alți câțiva care au memorat cuvântul din întâmplare. Pronunțați numele *Havaet* într-o adunare plină de lonești și Popești, într-un oraș, să zicem, București, ori într-o gară daneză plină de Hanseni, Johanseni și Larseni, sau pe puntea unui vapor grecesc înțesată de Papadopoli, Ponticopoli, Lichiardopoli: „A venit domnul Havaet”, „Acesta e domnul Havaet” – și veți vedea efectul. Nu numai în literatură contează foarte mult numele alese pentru personajele unui roman, unei nuvele sau unei piese de teatru. De ce în viață, unde lucrurile și oamenii sunt imprevizibili până la a friza inestetica ultimă, să nu fii prudent și să ai în chiar numele pe care-l porți un semnal și un avertisment pentru ceilalți că nu ești un fitecine ci un

purtător de destin ales? La drept vorbind, oamenii par a fi în totalitatea lor – în afară de evrei, poate, și de scriitorii care folosesc pseudonime – fataliști în ceea ce privește numele: îl poartă pe cel pe care-l primesc de la familie și nu-l schimbă niciodată. Cine știe, Havaet a dovedit și prin gestul lui asupra numelui că sfidează fatalitatea și că nu e dispus să i se supună atât de ușor.

Eu însumi am urmat liceul în *Mavrocordat*. Un liceu dificil, cu profesori docti, rigizi, îmbâcsiți de latină și greacă veche, cu pasiune pentru istoria romană și mai ales cu patimă secretă pentru istoria bizantină. Fiindcă această istorie bizantină constituie prelungirea cu câțeva vreme a gloriei imperiului latin al Cezarilor și Augustilor în Imperiul Roman de Răsărit coagulat în jurul Bizanțului și condus de Basilei, imperiu în care a continuat să intre și partea noastră de țară ce cuprinde locurile dintre fluviu și mare, unde se află *Metopolis-ul*, precum și zona actualului *Mavrocordat* (după unii, chiar câmpia *Dicomesiei*, afirmație riscantă). M-am ciocnit de fixațiile acestui mediu liceal cu obsesii bizantine și dacă am trecut cu bine prin el nu înseamnă că m-am afiliat lui, după cum nu înseamnă că l-am învins.

Havaet era mai tânăr ca mine, dar sosise la acel liceu înaintea mea, ca și cum ar fi vrut să dovedească încă de la acea fragedă vârstă că el, deși cu mai puțini ani și mai în urmă, este deasupra și înaintea chiar a acelora mai vârstnici decât el. Într-adevăr, a fost luat drept bărbat și om matur de foarte timpuriu. Deși, dacă privești și azi la el, când are peste treizeci și cinci de ani, te izbesc trăsăturile lui infantile, e firav și în ciuda staturii înalte și subțiri, pe undeva pare

neterminat. Dar și aici aparențele pot fi acelea care amăgesc. Când eu ajunsesem pe la jumătatea liceului, el nu mai era. Deși nu-l terminase, fiind eliminat ca idiot, a apărut curând cu numele pe o firmă impunătoare alături de numele cunoscutului și temutului Bazacopol, și asta chiar într-o clădire aflată nu departe de liceu. Unul dintre medicii care-și dăduse avizul la eliminare i-a devenit repede medic personal și supus până la adorație. Havaet n-a contestat niciodată hotărârea liceului. Idiot nu înseamnă a fi cretin sau cu capul în sac. Și apoi, liceul fiind cunoscut prin închistarea lui, Havaet apărea mai puțin ca o victimă, mai mult ca un opozant intransigent. Este un joc posibil și pe planul mare al istoriei, nu numai în limitele micilor biografii particulare. A fost sau n-a fost conștient de acest rol sau de acest joc, nu se știe, cert este, chiar dacă rolul i l-a acordat și i l-a consfințit imaginația generoasă a altora, el i-a folosit din plin roadele. Încă din prima sa tinerețe, Havaet, din pricina întâmplării din liceu, interpretată de majoritatea oamenilor net în favoarea lui, a fost socotit ca având o minte emancipată și un caracter bărbătesc imbatabil. Asta contează foarte mult pentru un tânăr care începe să intre în viață. Rămân la credința că nu numai determinant, ci frumos este când intri în viață pe porți deschise și cu credit larg, că de ieșit știm aproape cu toții cât de nenorocit se iese. Și Havaet a intrat foarte de timpuriu în viață. Lucru care se vede și azi, nu puțini cred că are mereu ceva necopt în el. Dar dacă acest ceva *necopt* este tocmai *fermentul* 2 Figura lui de copil sperie prin inocență. Aerul perpetuu de mirare blândă și dulce de pe fața lui e mărit și subliniat de ochelarii cu lentile

mari și rotunde și cu rame subțiri din sârmă argintie delicată. Pe obraji nu prea îi crește păr, de aceea e mereu proaspăt ras, justificând că se poartă după moda în curs a *obrazului neted*. Totuși, natura l-a compensat, sub mica falcă de jos, atât de infantilă prin contur, îi crește un fel de barbă blondă și pufoasă, ceea ce l-a determinat s-o cultive, a lăsat-o să se desfoaie în voie, a despărțit-o în două, a numit-o *coleretă bicomă*, și în mijlocul ei își sprijină meditativ din când în când măciulia de sîdef a unui baston viguros de care nu se desparte niciodată.

Nu faptul că mergeam spre fermă și că Generalul Marosin mă chemase pentru ce mă chemase, mă făcea să mă gândesc insistent la Havaet. Cuvintele generalului, „Havaet a dispărut” – le-am socotit când au fost spuse în curtea parohială și le socotesc și acum lipsite de importanță și cuprinse de o falsă alarmă. „Havaet n-a dispărut. S-a făcut nevăzut ca să apară mai bine” aș fi putut replica.

Altceva mi-a îndreptat brusc gândurile spre Havaet. Plecând dinspre casa parohială, ca să ajung la ferma generalului, trebuia să străbat aproape jumătate din *Metopolis*. Și toată această jumătate – probabil și cealaltă – era împânzită de afișe mari lipite pe garduri și pe clădiri și de o puzderie de foi volante care anunțau un mare spectacol teatral ce va fi dat în seara zilei de 8 septembrie, pe malul fluviului, în aer liber. Spectacolul se chema „O feerie bizantină ” și avea scopul să încoroneze serbările metopolisiene de toamnă.

S-ar zice, cunoscuta obsesie a metopolisienilor (ca și a mavrocordaților, deloc a dicomesienilor) de a se socoti urmașii Bizanțului Imperial. Prin acest

spectacol își mărturiseau gustul și plăcerea ca într-una din marile sărbători ale orașului să le fie evocați, la modul spumos al divertismentului, înaintașii.

Dar nu ăsta era lucrul care mă intriga.

Municipalitatea a cheltuit mulți bani și multă bătaie de cap cu pregătirea acestui spectacol. Dar în ciuda cheltuielilor, cu două sau trei luni în urmă, renunțase la el, proiectul fusese abandonat: „Nu ne mai trebuie, să se ducă la dracu’”.

Havaet avusese rolul său în toată această încurcată poveste. Nu un rol rău. Unul bun, s-ar zice. Că rolul s-a dovedit a fi până la urmă bun, iată, spectacolul va avea loc.

În colocviile prelungite și foarte agitate cu stimatul dramaturg care scrisese textul piesei „Ofeerie bizantină” municipalitatea se bazase pe Havaet și pe competența sa intelectuală pentru a obține un text cât mai aproape de gustul, înțelegerea și orgoliul local al metopolisienilor. Dramaturgul era un scriitor dificil, nu voia să schimbe o iotă din text”. Decât să schimb ceva, mai bine mă împușc”. Havaet, omul municipalității, a replicat: „Exact”. Ar fi trebuit să zică invers, „schimbați textul aici, și aici, precum și dincolo” etc. etc. Dar el a zis „exact” și „de acord”. Dramaturgul n-a înțeles cursa, iar municipalitatea n-a sesizat tactica lui Havaet de a câștiga timp. Dramaturgul a mărturisit sincer că el n-a scris piesa cu gândul expres de a fi reprezentată la serbările metopolisiene. O are în cartoane de mult. Teatrele bucureștene au ezitat s-o joace, considerând-o fastuoasă ca montare, prea costisitoare, mai costisitoare poate decât o piesă shakespeariană. Enorm de multe personaje. Aproape fiecare personaj

în dublet caracterologic bizantin; așa că, pentru fiecare rol era nevoie de câte doi actori (uneori chiar trei) îmbrăcați și machiaj la fel, pentru a face intriga și deznodământul mai drăcești și mai imprevizibile. Costume de epocă scânteietoare și foarte încărcate, de negăsit hi recuzita de depozit a teatrelor, costumele cereau sume mari pentru a fi confecționate, croitori de lux pentru a le executa tăietura și maiștri experți pentru a le concepe. O asemenea piesă ieșea din obișnuința teatrelor și în ceea ce privește scenografia. Necesita scene suprapuse, nișe secrete, încăperi care se scufundă și se înalță; personajele ieșeau de peste tot, din trapa suflerului, de sub mantia călugărilor și de sub baldachinele camerelor nuptiale, din vitraliile multicolore ale ferestrelor, din coșurile și lăzile cu bogății aduse în dar împăraților de convoaiele de supuși. Dar nu era vorba numai de personaje. În piesă intrau și ieșeau armate. Luau parte la acțiune fluviile și marea. Bosforul însuși, în înțelesul lui bizantin de *Corn de Aur în* care se vărsau bogățiile pământului, apărea în scenă și acostau la țărmurile lui corăbiile lumii din imperiile vremii, prietene sau barbare, cu tot ce avea lumea pe atunci mai pestriț, mai izbitor și mai orgolios. Regia de teatru era perplexă în fața mânăuirii unui astfel de spectacol, care avea nevoie nu numai de zeci de actori (de fapt de sute, dacă socotim corpurile corale și de dansatori virtuozii, figurația enormă, de toată mâna, de la fiii, verii și cumnații împărătești până la mulțimile de mahalagii în trențe din Periferia Sfântul Mamas); era nevoie și de montări fonice foarte complicate și savante, în spatele scenei, sub scenă, deasupra scenei și cu mari variații în desfășurarea rapidă a tablourilor

de la un grup de replici la altul, într-un ritm și o schimbare nebunească pentru ca efectul să fie cel scontat. Spectrele romane apăreau fie sub forma petelor de umbră, fie sub forma coloanelor de lumină și încredințau în continuu mesaje bizantinilor care și ei înșiși, mereu amenințați de pericole și amenințând la rândul lor pe alții, erau când văzuți, când nevăzuți, le apărea când numai sabia vitează și demnă în semn de „mai bine moartea”, când numai palmele împreunate în semn de „iertare, stăpâne, am greșit, sabia nu era pentru tine”. Nemaivorbind de decoruri: exterioare și interioare de palate imperiale bizantine de un lux și un fast orbitor, înecate în străluciri de aur, argint și purpură, grădini suspendate prin care treceau, coborând și urcând, cortegii împărăteselor care mergeau spre Magnaurul cu băi de marmoră colorate fantastic în motive florale și animaliere. Etc. Etc.

Dramaturgul mărturisise municipalității din *Metopolis* că este gata – așa cum fusese gata și în fața teatrelor bucureștene care nu i-au jucat piesa – să reducă din pretenția costumelor, a montării, a scenografiei, chiar să sacrifice prezența unui personaj sau altuia, a unui cor întreg”. Exact” – spusese din nou Havaet, mângâindu-și coleretabicomă și desfăcând-o atent în două părți distincte pentru a-și sprijini în ele măciulia de sîdef a nedespărțitului său baston”. Exact, ce, domnule?” – s-a enervat brusc dramaturgul, fixându-l furios pe Havaet și răscolindu-i colereta cu niște priviri neiertătoare”. Exact. Reducerea montării. A costumelor. A unui personaj. A unui cor. După cum spuneți. De acord”, – a zis Havaet fără să-și piardă cumpătul. Dramaturgul a continuat mai furios, fără să

mai privească la Havaet și la colereta lui: „Dar să-mi cereți mie să modific în așa fel textul încât să distrug structura piesei? Nu admit! mai bine mă împușc. La revedere”.

Și dramaturgul a trântit ușa municipalității.

În definitiv, ce-i cerea municipalitatea scriitorului?

În primul rând, trebuie spus că acela care a aflat mai întâi de existența unei astfel de piese a fost Havaet. El a atras atenția municipalității asupra ei că ar fi potrivită pentru serbările metopolisiene. El a primit mandat de la municipalitate să trateze și la modul intim cu scriitorul, nu numai în colocviile deschise din clădirea municipalității. Tot el l-a susținut pe dramaturg în condițiile lui extreme, după cum a susținut fii același timp și condițiile totale ale municipalității în ceea ce privește modificările piesei fii sensul metopolisian al cuvântului. Cum avea să iasă Havaet, de aici, nimeni nu mai credea că mai e în stare.

Municipalitatea era scârbită. Dezolată. A contramandat spectacolul. A renunțat la sumele investite deja pentru costume, pentru plata croitorilor și a maiștrilor de concepție, la banii avansați pentru montare, regie, pentru achiziția în exclusivitate a piesei, precum și la sumele grase cheltuite pentru acontarea unora dintre cei mai populari actori bucureșteni care acceptaseră, uimiți de atâta dărnicie, oferta de a juca în aer liber pe scena necunoscută și improvizată a Afetopofw-ului. Municipalitatea nu se afla deloc încurcată în finanțele ei din pricina sumelor mari azvârlite și cheltuite în jurul piesei. Fondul era din donații. În primul rând, din donațiile destul de

substanțiale subscrise anual de mereu absentul din țară și nevăzutul Filip-Lăscăreanu-Umilitul, caic stipendia, în același mod, de departe, și liceul din *Mavrocordat*, și câteva așezări dicomesiene care îl venerau. Apoi, fondul pentru punerea în scenă a piesei era hrănit din sume speciale depuse pentru serbările metopolisiene de Generalul Marosin, Generalul Glad, Iapa-Roșie, Aziz-Creștinatul, precum și de câțiva negustori foarte avuți din *Cetatea de Lână*. Chiar Aram Telguran din *Mavrocordat*, folosind prilejul unei astfel de donații ocazionale pentru serbările din *Metopolis*, își satisfăcea nostalgia de a fi, într-un fel simbolic și negustorește frumos, alături de fosta lui iubită Iapa-Roșie.

Dar dezolarea municipalității rămânea. Nu se așteptase ca Havaet să procedeze cum a procedat și să facă un joc dublu. Iar în ceea ce privește felul dramaturgului de a se purta, municipalitatea nu înțelegea aproape nimic: avusese credința că din moment ce orașul face atâtea cheltuieli exorbitante pentru piesă, chestiunea modificării textului în sensul metopolisian al cuvântului nu e decât un fleac.

Pe de altă parte, dramaturgul s-a simțit ofensat de moarte. Se lăsase prins în jocul municipalității fără să fi știut că i se întinsese o cursă. Pusese la dispoziție piesa, fără drept de a o reprezenta în premieră în alt loc decât în *Metopolis*. Își riscase numele și reputația de scriitor ca să convingă actori de marcă, regizori, scenografi, pictori, decoratori, specialiști de sunet și lumină, corpuri de coriști și dansatori și să-i facă pe toți aceștia să primească ofertele metopolisiene de contract – și dintr-odată totul era torpilat printr-o singură lovitură: i se cerea nimicirea piesei prin

modificări de neacceptat. Ce altceva decât nimicirea piesei i se sugerase de către municipalitate? Havaet susținuse fii convorbirile intime, prin propozițiile lui scurte, eliptice, că n-ar fi vorba chiar de nimicire". Depinde. Cum privești lucrurile. Dar. Nu e". Și cu încetul îi picurase dramaturgului ideea că municipalitatea îi solicitase niște lucruri de amănunt, care foloseau deopotrivă succesului piesei, cât și unei curtoazii minime față de publicul metopolisian". Atât. Exact atât". Nu-i *ceruse să schimbe din piesă un împărat sau o împărăteasă și să-i facă metopolisieni. I se ceruse un singur lucru. În piesă există un general. Să fie făcut de origine metopolisiană* Atât. Iar lucrul acesta mic și simplu să se facă simțit pe întreg parcursul piesei". Știți - adăugase complice Havaet către dramaturg - știți, metopolisienii au o slăbiciune pentru generali. Nu pentru împărați. Atât. Generalul. El să fie. Puțin. Modificat. Atât", „încolo, nimic” - picurase fii continuare Havaet, dar de data asta într-unul din colocviile de la municipalitate - Încolo, nimic. Decât ce-ați spus dumneavoastră. Aveți multe coruri. De acord. Reduceți. Câte vreți. Nu vreți? De acord. Dacă nu vreți. Mai adăugați. Un cor. De aurari. Și aurărese metopolisiene. Și unul de meșteri. Cioplitori. De metope. Din marmoră roșie. Tot cor. De metopolisieni. Încolo? Fleacuri. Ceva. Pentru dicomesieni. Tot un cor. Unul singur. Vin și dicomesienii. De 8 septembrie. Și cei din *Cetatea de Lână*. Vin. Ceva și. Pentru ei. În piesă. Dar nu uitați. În primul rând. Generalul. Modificat".

Dramaturgul a izbit cu pumnul în masă: „Cum? Să modific generalul? Extraordinar! A, va să zică nu vreți să modific un împăiat sau o împărăteasă! Cine vă

aude și nu-mi cunoaște piesa vă poate lua drept modești și timizi. Iar pe mine un catâr care stă cu dinții înfipti în ieslea goală! Dai; domnilor; știți ce înseamnă în feeria mea bizantină acel general pe care cu modestie și timiditate îmi cereți să-l modific da capo al fine și să-l fac metopolisian? E personajul principal! E acela care duce toată piesa în spinare! În jurul lui se învârteste toată acțiunea, în jurul lui se țin intrigile și gravitează toate personajele. El aleargă și croiește noi fruntarii pentru a prelungi în Orient gloria Imperiului Latin căzut prin sine și prin invazia barbarilor. El aleargă de la fruntarii spre Constantinopole, capitala imperiului, pentru a nimici luptele idioate și sângeroase pentru tron, el este ținta curtezanelor din care cinzeci la sută poartă mască de spioane, el este lovit de dublul tăiș al conflictelor de cult dintre călugării iconoclaști și călugării iconoduli. Și așa mai departe, domnilor! Ce-i aia, domnilor, să-l fac metopolisian pe general? Și să vâș peste tot metopolisieni etc. etc.? Să mut *Metopolis-ul* în Bizanț pentru a-i face rost de un general pe care-l doriți, sau invers, să mut Bizanțul în *Metopolis* pentru a-l umple de metopolisieni? Nu vă dați seama ce-mi cereți? Îmi jigniți talentul și cultura. Așa fiind, mă îndrept pe picioare și termin totul cu o glumă pe care vă rog s-o luați drept glumă amicală și de ușurare, am dreptul măcar la atât: îmi cereți prea multe, să mut și Bizanțul, și Metopolis-ul, și generalul, să mut mărele și imperiile de la locul lor, să le amestec și să fac din toate astea o municipalitate desăvârșită! Dar mă întorc, îmi retrag gluma și zic: Nu pot! Nu pot să modific generalul Nimic nu modific. Nimic nu adaug. Eu nu fac literatură de eunuc! La reve-de-le! E-xact”.

Și dramaturgul a trântit ușa municipalității. A fost asta a doua oară.

Și totuși Havaet a insistat. Mai întâi pe lângă municipalitate. Susținând, spre uimirea tuturor funcționarilor municipali, că dramaturgul ar fi de acord să facă ce e de făcut și să schimbe ce i se ceruse. N-a fost crezut. Și n-avea cum să mai fie crezut. Dar Havaet a adus argumentul forte. A cerut municipalității să compare suma avansată dramaturgului cu celelalte sume cheltuite pentru montare, actori, regie, costume, decoruri, dansatori, într-adevăr, suma dramaturgului, infimă. Mizerie. Și Havaet a lăsat să se înțeleagă: ca și în facerea lumii, în teatru mai întâi este și a fost cuvântul. Și Havaet a încheiat și el cu o glumă pentru municipalitate: plătiți cu asemenea sume e de mirare că dramaturgii ne se sinucid în corpore.

Municipalitatea a rămas uimită în fața spuselor lui Havaet. La această întoarcere abilă a tacticii nu se gândise. Și a acceptat sugestia. Suma pentru dramaturg trebuia simțitor mărită. Havaet a plecat din nou spre dramaturg și i-a oferit ceea ce nu i se oferise la început.

Municipalitatea l-a întrebat, la întoarcere, pe Havaet ce a răspuns dramaturgul.

Havaet: „*Dramaturgul. A zis: <Vrăjitorilor! Atât>.*

Acestea sunt lucrurile pe care le aflasem cu două-trei luni în urmă despre tratativele dintre municipalitate și Havaet pe de o parte și dramaturg pe de alta, fără să-mi dau seama însă ce putea însemna „*Vrăjitorilor*”.

Și iată că afișele și foile volante umpleau străzile *Metopolis-văni*. anunțând că spectacolul va avea loc

pe malul fluviului în aer liber, în seara de 8 septembrie.

Simpla citire a unui afiș dovedea că, prin Havaet, municipalitatea obținuse ceea ce dorise, se vedea limpede că dramaturgul operase modificările în sensul metopolisian al cuvântului:

O FEERIE BIZANTINĂ

Acțiunea piesei începe în *Palatul Bizantin al Erotocrației* (Amorului) din Constantinopole, capitala Imperiului Roman de Răsărit Acțiunea se mută apoi pe rând pe țărmul Bosforului, în amfiteatrele Hipodromului de jocuri și alergări și apoi în Marea Sală de Ceremonii a Palatului Sacru al Imperiului Bizantin; și din nou în Palatul Erotocrației. Fast. Aur. Diamante. Purpură. Atmosferă de vis. Confuzie. Lume cu două fețe și cu o inimă mare.

Personajele

(în ordinea intrării în scenă)

Crainicul vesel Crainicul prăpăstios

Teodor Prodromul – poet sărac, trențáros, cu idei joase și veninoase

Teodor Prodromul – poet bogat, nobiliar, cu idei înalte *Cronicarul Procopios din Cesarea* – lăudător al domniei lui

Iustinian și Teodorei

Cronicarul Procopios din Cesarea – bârfitor al domniei lui

Iustinian și Teodorei

Un prelat bizantin – care nu vrea unirea cu Apusul *Un prelat catolic* – care vrea unirea cu Constantinopole, dacă bizantinul renunță la condițiile sale *Cavalerul german* – și corăbiile sale *Cavalerul britanic* – și corăbiile sale *Cavalerul jrancez* – și

corăbiile sale *Un General Bizantin* - de origine metopolisiană *Theodocta* - soția generalului *Theodocta* - amanta generalului

Theodocta - spioana Seldeucizilor, vrăjmași ai Bizanțului care vor aduce pieirea imperiului

Un Turc Seldeucid - în grațiile celor trei Theodocte *Zeul Amorii și al Prevestirilor*

Foarte multe curtezane - Cor de femei frumoase și corp de balet cu dansatoare virtuoză

Un curier de la fruntarii

O căpetenie barbară care cere iertare și trece de partea

Bizanțului

Micul Duce de Ravenna

Capelanul Pistruiat de la Basilica San Vitale din Ravenna - aducând în dar portretele lui Iustinian și Teodorei, țesute în mătase de culoarea purpurei

Negustorul Venețian

Negustorul Genovez

Negustorul din Trebizonda

Un bulgar bogomil

Un păstor valah de prin părțile *Cetății de Lână* de azi

Capete de cai dicomesieni - prevestitori de pericole la granițele imperiului de la nord-vestul Pontului Euxin

Alt curier de la fruntarii

Voci romane cu făclii

Luptători cu lancea

Luptători pe turnuri

Luptători pe nave Gladiatori

Alte voci romane

Mai mulți împărați și împărătese Bizantine -

oficiază victoria

O solie de metopolisieni - care primește din mâinile Basileilor însemnele împărătești pentru o cetate de pază la porțile de nord-vest ale Pontului Euxin

O sută de eunuci - în suita unei împărătese nevăzute - Cor de soprani și altiști

Seldeucizi prinși

Cortegiul Călăilor - Cor de bași și bași baritoni

Un mare dregător de la Palatul Sacru al Basileilor

Aurari metopolisieni și aurărese metopolisiene - Cor Mixt

Meșteri cioplitori metopolisieni - cu ofrande de metope din marmoră roșie pentru monumentele de laudă ale Bizanțului - Cor înaltul îngrijitor al Lumânărilor de la Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopole

Stareții celor 25 de Mănăstiri de pe Muntele Athos - Cor în exclusivitate masculin

O sută de Călugări Iconoclaști trecând pe lângă o sută de Călugărițe Iconodule înaltul Trimis Bizantin - în mai multe imperii prietene și barbare pentru a aduce într-o corabie de aur pe cele mai frumoase zece fete în vederea alegerii unei soții pentru un tânăr de 14 ani - fiu și urmaș al unui împărat glorios bizantin de 70 de ani. Printre fete, o tânără metopolisiană.

Cortegiul Mâncăilor din Periferia constantinopoletană Sfântul Mamas - Cor pe toate vocile

Lybistros - tânăr îndrăgostit, rege al Lybandrosului

Klytobos - cavaler bizantin nefericit ca și

Lybistros, în căutarea iubitei dispărute pe un cal alb
Rhodomneea - iubita lui Lybistros
Rhodomneea - sora Rhodomneei, viitoarea soție
a lui Klytobos.

*

Când am intrat pe poarta dinspre oraș a fermei Generalului Marosin, am zărit pe o alee îndepărtată, flancată de trandafiri albi urcători, automobilul lui Bazacopol părăsind în viteză ferma și îndepărtându-se pe poarta dinspre fluviu. Probabil, dispariția lui Havaet în ajunul serbărilor metopolisiene îl neliniștise mai întâi pe Bazacopol și mai apoi pe Marosin. Dar știe cineva când a dispărut Havaet? Personal nu-l mai zărisem de vreo două luni, poate mai mult. În mod obișnuit nu-l vedeam cu lunile, fie că se afla în Metopolis, fie că era dispărut. Havaet era un filosof peripatetic, cu toată dificultatea lui fii vorbire avea pasiune pentru conversația savantă făcută pe picioare. De câteva ori încercase să-mi câștige bunăvoința însoțindu-mă pe străzile *Metopolis-vivi*, pentru a-și expune teoriile, visa să facă un falanster pentru bătrânele cu ceva avere și fără urmași pe care le cumpărase împreună cu Bazacopol, strecurându-mi în același timp picătură cu picătură păreri calomnioase bine puse la punct asupra felului cum lucrează în negoțul de ani Iapa-Roșie. Nu l-am ascultat prea bine. O dată s-a urcat cu impertinență calmă în drezina mea, plecam de la bodega Armeanului, și cu greu am reușit să-l depun la ieșirea din oraș și să mă descotorosesc de el, folosindu-mă de bietul Topometrist căruia i l-am dat în grijă. Altă dată m-am trezit cu Havaet pe platoul meu dintre dealuri, venise

pe jos cale lungă de câțiva kilometri până la *Casa de Marmoră*. L-am întrebat ce vrea și mi-a răspuns că a venit pur și simplu să-mi prezinte omagiile sale. L-am expediat repede, ducându-leu drezina înapoi spre oraș.

Memoria mea a înregistrat cu neplăcere și cu alarmă vizita neanunțată a lui Havaet la *Casa de Marmoră*.

Nu mă înșelasem. Havaet mă pândea. Intrasem în vizorul calculelor sale de rezervă, mă credea un personaj util pentru fantasticele și neștiutele sale combinații de viitor. Știu că nu numai el crede că aș deține secretele *Metopolis-vivi* până dincolo de *Dicomesia*, de *Mavrocordat* și de *Cetatea de Lână*, că aș fi în posesia unor hărți complete ale destinelor, că aș avea chei pentru toate porțile și arme pentru toate obstacolele „cu care aș putea nimici sau înălța averi și oameni”. Pentru a nimici mi-ar trebui un exces de vocație și de agresivitate maladivă cu care nu sunt înzestrat. De înălțat ce, pe cine și cât pot eu înălța? În jurul meu am văzut, e drept, urcușuri care, însă, n-au însemnat decât limita de sus de unde se cade mai rău sau mai bine. Și chiar dacă mâna mea s-a întins spre cineva, ea s-a întins în împrejurările începutului cuiva, dar s-a retras la vreme. Pentru că nimeni nu poate face pe nimeni, oamenii nu intră în viață propriu-zis la naștere, ci la maturitate, când sunt deja trași, formați și calapodați într-un fel sau altul. Așa că nici pentru începuturi nu pot fi învinuit prea mult. Iar complice al sfârșiturilor nu pot fi învinuit deloc.

Vizita prin surprindere a lui Havaet la *casa de marmoră* avusese rostul ei.

După ce m-a vizitat, *știind că sunt acasă*, Havaet

mi-a mai făcut o vizită, *știind că nu sunt acasă*. Nu-mi încui niciodată casa. În afară de numeroasele mele hârtii, care chiar dacă s-ar pierde mi-ar ușura povara de a le revedea și înmulți și mi-ar lăsa liberă mintea ca să mă îndrept spre altele noi, casa mea e aproape goală. În casa unui dicomesian sărac află mai multă bogăție. După vizita hoțească a lui Havaet, mi-am găsit hârtiile puse la loc aproape cum mi le lăsasem, poate chiar mai bine. Havaet le răsfoise în liniște, ordonat, cu sistemă, a avut tot răgazul, am lipsit atunci vreo săptămână de acasă. El nu se intimidează în fața propriilor gesturi și acte. Dimpotrivă, după ce a făcut tot ce a făcut, mi-a lăsat la *casa de marmoră* un bilet plin de curtenie: „*Exact. Cum mi-am închipuit. Ești genial Dar. Trebuie clasate. Hârtiile. Dacă mi-ai îngădui? Aștept un semn. Voi fi. De acord. Havaet*”.

Ce-o fi văzut și înțeles Havaet din hârtiile mele? Pentru nota cea mai scurtă pe care mi-o însemn ar trebui un ochi de Champollion pentru a fi dezlegată. Și chiar dacă ar dezlega-o cineva, eu îmi însemn adesea numai un punct sau altul, de care nimeni nu știe, uneori nici eu, dacă el face parte dintr-o linie dreaptă, o linie curbă sau pur și simplu e un punct oarecare sau unul sortit să piară pentru totdeauna. Scriu indescifrabil. Definitivările mă sperie. Aproape îmi încurc singur ipotezele scrisului pentru a nu ceda căilor comode sau false. Ajung rar la rânduri ultime și definitive, iar când ajung, pe acestea le scriu într-o grafie limpede, dar nu le țin aici în casa asta aproape părăsită de pe platou, aflată departe de oraș și de lume.

Nu era încă nouă seara când străbăteam aleile fermei dinspre pavilionul Generalului Marosin. Ne

despărțisem abia de câteva ore în curtea parohială, dar *timpul* pe care-l arăta situația fermei, datorită conflictelor dintre radele generalului, dovedea că între mine și general, între general și viața metopolisiană de dincolo de gardurile fermei se află mereu distanțe mari de ani și de evenimente. Cunoaștem foarte puțin din mizeriile și din jocul intim al vieților altora și, chiar dacă știm ceva, le subsumăm repede unei povești globale crezând că am îndepărtat numai amănuntele de prisos și că am obținut cine știe ce sinteze. Dar așa, nu depășim prea mult procedeele oamenilor vechi care creau din realități legende sumare la care să se închine sau în care își așezau blestemele. Metopolisienii au un gust ascuțit pentru legende, fac rapid legende chiar din întâmplări recente, cu atât mai mult din cele vechi și foarte vechi, sacrificând nu numai datele stricte ale realității, ci și esențe. În definitiv, fiecare metopolisian are viața lui, asupra ei lucrează cu grijă, cât privește felul cum el vede existența și poveștile celorlalți, acolo el își permite să procedeze sumar și cu mijloacele fixe de tipar ale legendelor. Pentru un metopolisian, Generalul Marosin se mișcă și stă într-un singur tipar dat de un eveniment de mult încheiat: *legătura dragostei lui din tinerețe cu Fibula*. I se poate prăbuși ferma, poate atinge vârsta de 100 de ani, se mai poate îndrăgosti de fete și de femei, degeaba. *În poveștile despre Marosin ale metopolisienilor apare mereu Fibula, în spatele ei Guldena, nelipsite fiind nici păpușile Fibulei trimise de-a lungul anilor de la Paris, San Francisco sau Chicago, de unchiul ei, bătrânul bizantinolog Filip-Lăscăreanu-Umilitul*. Judecăm mereu un om printr-un timp al lui rămas în urmă. Și

juducându-l astfel, mărturisim fără să vrem o neputință proprie a noastră de a *mișca timpurile* diferite ale oamenilor în sensurile atât de variate în care ele se mișcă. Ar fi enorm de greu să prinzi și să lucrezi măcar mental cu aceste mișcări ale timpului, necum să participi și să-ți împletești fărâma ta de viață cu ele. Concomitent cu timpurile tale, ele însele bogate în planuri care se întretaie, lunecă, dispar sau continuă, există imensul concert al timpurilor suprapuse din existențele celorlalți care au rareori în continuitatea lor punți de legătură directă cu propria-ți biografie și existență. Conjuncturile oferă rar sau niciodată legături de esență. Iar coexistența e făcută să-l lase pe fiecare liber să se desfășoare și să aleagă. Dacă am admite altfel lucrurile, nu numai distanțele dintre mine și General pot fi enorme, sau dintre un metopolisian și altul. Ca să trăiesc concomitent viața mea și încă a măcar trei-patru oameni aș avea nevoie nu numai de o vârstă matusalemică, ci și de o combustie interioară matusalemică, dar asta prin concentrație. Nimeni nu mai trăiește azi atât de mult cât a trăit Noe, chiar dacă supraviețuiește mai bine decât el nu unui singur potop, ci unui plural de potopuri. Compensația n-ar mai fi decât de intensitate.

Iar cât privește distanțele, ele apar imens mărite față de limitele existente: între *Metopolis* și *Dicomesia* e mai mult decât un fluviu cu două brațe. O fată poate trece iarna în ghetete de mărițiș fluviul pe gheață și să ajungă de la *Metopolis* în lunca dicomesiană a alergărilor de cai numai în câteva ceasuri. Și în aceste câteva ceasuri, plus clipa răpirii, să-și hotărască un destin de o viață, de șaizeci sau șaptezeci de ani. Dar aici e vorba de dragoste și de un mister mai mult

decât biologic. Aici poate fi admisă ființa zburătoare... După ce trece dragostea, distanțele dintre *Dicomesia* și *Metopolis* redevin mari, pe cât de mari, pe atât de lipsite de tentații, partea metopolisiană ignoră partea dicomesiană de dincolo de fluviu și viceversa, ca și cum ar fi despărțite de un Ocean: dicomesienii își văd de caii lor, iar metopolisienii de pietrele lor. În afară de iubire, niciun mister biologic metopolisian sau dicomesian nu va mai apropia atât de mult destinele. Un mister ca acela al femeii-paracliser? Acela e *timpul oprit*. Așa ceva nu mai poate face clipa și ființa să fie zburătoare, poate opri în loc și ceea ce este în jur, poate încurca ziua cu noaptea, clipa cu anii, poate stagna chiar păsările în zbor, făcând mierlele și vrăbiile să se amestece cu bufnițele. În rest, din când în când, mai operează, între *Dicomesia* și *Metopolis*, legendele, dacă **n** mai rămâne timp omului pentru asta...

Generalul Marosin se mișcase vioi și hotărât cu trăsura lui galbenă, în trapul cailor roibi, apoi venise în curtea clopotniței și trăsese două focuri de armă cu câteva ore în urmă iar acum aveam să-l găesc bolnav în pat și din nou prizonier gândurilor sale despre fermă: *era acasă, se întorsese adică la realitatea timpurilor sale exacte. Coborâse din legendele metopolisiene și, ajuns la fermă, redevinând real și îmbătrânit, își pusese o compresă pe frunte...*

Parcurend aleile, ferma se arăta ochilor mei ca un câmp de război: frontul rudelor aflate în conflict, desfășurând zilnic campanii de cuceriri și revendicări, schimbau mereu situația parcelelor fermei și împărțirea lor. Ajuns pe aleile fermei, nu din pricina luminii serii care se stinge, a trebuit să fac niște

ocolişuri şi nişte întoarceri pe care nu le ştiam şi nu le făcusem niciodată ca să ajung la pavilionul generalului. Puteam observa foarte bine ce punct atinsese situaţia bătăliilor şi conflictelor dintre rude. Pentru că vremea serii oferă răgazul unui scurt armistiţiu, rudele se opresc de obicei la apusul soarelui pe poziţiile deja ocupate. Ferma era îmbucătăţită prin garduri mai vechi sau mai noi, o alee se înfunda într-o baricadă improvizată din trunchiuri de plop şi salcie, un canal de irigaţie era tăiat pentru a nu ajunge pe partea de fermă aflată sub dominaţia altei rude. Inundaţii inutile dintr-un loc în altul etc. etc.

Într-un cuvânt, generalul îmbătrânise, fusese aproape definitiv împins în reşedinţa din Pavilion. Fiecare rudă îi imita autoritatea şi visa conducerea absolută a fermei şi nu se ajunsese decât la o fărâmiţare, iar aceasta mereu instabilă. Ceea ce mai unea parcelele erau bălăriile.

Nu se făcuse încă nouă seara şi pe generalul Marosin l-am găsit în pat. Era pentru întâia oară când se întâmpla asta şi când îşi îngăduia să mă primească în camera de dormit. Generalul e un om al ţinutei. O plapumă şi o pernă îl ofensau şi îl demoralizau, chiar când rămânea singur cu ele. Poate de aceea el a recurs de atâtea ori, în zile de mare oboseală sau în nopţile târzii la un fel de somn de campanie pe care şi-l făcea fie pe un scaun înalt şi tare, fie în picioare, rezemat de o fereastră, simţindu-se repede reconfortat. Dar acum m-a primit în camera de dormit şi l-am găsit în pat.

— Sunt bolnav, dragul meu Milionar. Ce ruşine!
Şi a făcut un efort să se ridice. Dar tuşea lui

seacă l-a repus pe pernă.

Cuvintele „ce rușine!” nu le auzisem niciodată de la el.

— Ia loc, dragul meu Milionar.

Nici efuziunile nu-i erau proprii. „Milionarule” mi-a zis mereu și acest cuvânt, spus așa de general, îl socoteam și intim și sigur”. Dragul meu” anunța un teren lunecos pe care nici eu, nici Marosin nu călcasem.

Am luat loc, dar voiam să mă ridic repede. Știind că n-avea ce să-mi spună despre dispariția lui Havaet pentru care mă chemase, voiam să-i amintesc cât mai degrabă de asta ca să-mi răspundă că nu dispariția lui Havaet îl îmbolnăvește și cu asta să plec.

— Havaet? - am întrebat scurt.

Generalul Marosin m-a privit cu ochii mari. Avea privirea lui tăioasă, așa cum i-o știam de ani de zile. La ochi era întreg. A izbucnit în hohote de râs. Apoi, cu tristețe;

— De ce Havaet?

După o vreme mi-a mărturisit rece și fără ezitare despre fermă și despre rudele sale:

— Ce-ar mai fi de făcut? S-au încăierat iar. Nu-și dau mâna decât împotriva mea. În curând au să mă devoreze.

Mai mult decât atât nu mi-a vorbit generalul despre el și despre rudele sale. M-a reținut și nu mi-a dat voie să plec. M-a întrebat dacă nu vreau să vin și să locuiesc în Pavilionul lui. Casa mea de pe platou ar fi prea departe pentru mine - susținea generalul. De ce era departe și față de cine, n-am căutat să aflu. În toamna asta, a zis Generalul Marosin, el nu va mai merge în *Insula Cailor* la vânătoare de rațe. Trebuie

să se ocupe intens de fermă. Dacă eu voi accepta să locuiesc în Pavilion, m-ar instala chiar în aripa bibliotecii. El e foarte ocupat și nu m-ar tulbura. Iar din partea rudelor lui nu voi avea nemulțuniri, radele nu i-au pătruns încă în casă. I-am făgăduit că voi reveni zilele următoare și vom hotărî. Nu era o amânare a refuzului. Speram, dacă trece un timp, chiar scurt, că generalul va reveni la felul lui singular și hotărât de a-și aranja timpul și ocupațiile. Credeam sincer că va începe să se ocupe foarte atent de fermă.

Apoi generalul mi-a vorbit despre vizita lui Bazacopol. EL, Marosin, n-a dat mare importanță plecării și absenței îndelungi a lui Havaet din *Metopolis*. (Așa cum bănuisem.) Dar Bazacopol e neliniștit. Crede că Havaet a plecat pentru că era alarmat de urmările pe care le-au avut întâmplările din *Dicomesia* din anii trecuți când Filip-Lăscăreanu-Umilitul s-a întors acolo. Au fost întâmplări foarte neplăcute, nefericitul bătrân venise să moară pe locurile natale și n-a avut tihnă măcar să-și dea sufletul așa cum ar fi vrut. Nu se știe încă sigur dacă Umilitul a murit totuși în *Dicomesia*, sau dacă speriat de întâmplările prin care a trecut se mai află pe undeva ori s-a întors neștiut spre Viena. Deși în aceste întâmplări neplăcute ar fi avut un rol și Havaet rolul lui a fost numai un rol de margine. Când Filip-Umilitul a sosit în *Dicomesia*, Havaet aproape și-a părăsit celelalte ocupații, s-a îndreptat într-acolo și a luat parte în felul lui la evenimente - i-a mărturisit Bazacopol Generalului Marosin. Deși Bazacopol nu crede în vreun amestec serios al lui Havaet în tristele evenimente dicomesiene din jurul momentelor de sfârșit ale bătrânului, totuși, faptul că Havaet,

neliniștit de urmările și de ecourile lor care au luat proporții, nu s-a mai întors în

Metopolis, e un semn că lucrurile nu stau prea bine. Generalul Marosin nu credea, de altfel, că lipsa prelungită a lui Havaet din *Metopolis* ar avea o prea strânsă legătură cu povestea dicomesiană privind întoarcerea Umilitului și suferințele lui în locurile natale. Și apoi, toată povestea asta s-a încheiat sau era aproape încheiată încă de acum doi sau trei ani. Havaet îndeobște nu e cuprins de alarme, cu atât mai puțin de alarme privind evenimente demult consumate. Generalul nu știa prea multe despre întoarcerea bătrânului Filip Lăscăreanu în *Dicomesia* și nici dacă el sfârșise acolo sau plecase înapoi spre Viena. Marosin n-a fost niciodată un apropiat al bătrânului și la drept vorbind nici n-avea cum să fie, Filip Lăscăreanu a trăit aproape întreaga viață în străinătate, iar Marosin nu-i era nici rudă, nici prieten. Dacă n-ar fi aflat de la Bazacopol câte ceva, generalul n-ar fi știut măcar că bătrânul bizantinolog a venit în *Dicomesia*. Mai ales că el știa că nu vine. *Acum patru sau cinci ani, în primăvara dinaintea venirii bătrânului în țară, Marosin îi scrisese la Viena și-l invitase la serbările metopolisiene de toamnă. Iar bătrânul îi răspunsese că nu are de gând să vină, nici în Dicomesia, nici la Metopolis și refuza delicat invitația.*

— Deci o asemenea scrisoare a existat, dar n-ați primit-o în toamna asta cum susțin metopolisienii. Iar Filip Lăscăreanu nu mai are cum veni zilele astea, la serbările orașului, dacă ziceți că nu se știe dacă bătrânul mai este sau nu în viață – l-am întrerupt pe General. *Legenda metopolisiană, vreau să zic, care*

povestește de scrisoare, susține că scrisoarea ați primit-o de la Umilit în toamna asta. Și când colo ați primit-o acum patru-cinci ani. Patru sau cinci?

— Cred că patru. *Dar despre ce legendă vorbești?* - m-a întrebat uimit Generalul.

— Nu știam că-l cunoașteți pe bătrânul Filip Lăscăreanu. Nici că i-ați scris. Nu știam că ați primit vreo scrisoare de la el. Nici că l-ați invitat vreodată la serbările metopolisiene din vreo toamnă sau alta - am început eu să-l calmez pe General. Tot ce știu e o legendă în jurul acestei scrisori. Iar legenda dădea scrisoarea ca primită în aceste zile de septembrie și de ajun al serbărilor metopolisiene care vor avea loc mâine-poimâine. Bineînțeles că, auzind legenda, n-am crezut prea multe. Am reținut mai ales sensul histrionic al legendei, foarte acid, care falsifica foarte proaspăt lucrurile, pentru a le potrivi momentelor metopolisiene în curs. Neștiind de existența reală a scrisorii, n-aveam cum să bănuiesc distanța mare de timp dintre primirea scrisorii de acum patru-cinci ani și facerea legendei din septembrie anul acesta. Mă mir doar de atât: *metopolisienii sunt mult mai rapizi în a crea legende și mituri*. Deși par a fi învățat lucrul ăsta de la dicomesieni, îi întrec pe aceștia în pricepere și rapiditate, dar poate nu și în profunzime. Mă mir, zic, că legenda n-au făcut-o mai repede dacă lucrurile reale pe care mi le-ați povestit s-au întâmplat cu mult timp în urmă.

Deci dumneavoastră, Domnule General Marosin, dețineți o scrisoare de la Filip-Lăscăreanu-Umilitul primită acum patru ani. Să zicem patru ani, și nu cinci. Iar eu dețin legenda din septembrie acest an. Pe scurt, legenda spune:

Ați primit zilele acestea o scrisoare de la bătrânul savant bizantinolog Filip-Lăscăreanu-Umilitul prin care vă anunța că va lua parte la serbările metopolisiene și că dorește să fie găzduit de Fibula. Că el nu vrea în niciun caz să meargă în Dicomesia, și apăsă pe acest lucru. Dicomesienii află de scrisoare, debarcă la Piciorul Neamțului și vă cer să nu dați curs găzduirii pe motiv că „Umilitul e al lor”. Le-ați arătat scrisoarea, nu v-au crezut, au plecat și v-au lăsat să înțelegeți că lucrurile se vor întâmpla așa cum vor ei. Asta e tot privind epistola.

Dar partea fermecătoare a legendei, Domnule General, nu privea scrisoarea. Ci un dialog fantastic privind muțenia clopotniței, dialog care a avut loc la Liziera Gutuilor, între dumneavoastră, un bătrân General, care ați fost ținut în picioare în curtea Casei Pălărierului, și între învechita și nevăzuta Fibula – prin intermediul unor păpuși cântărețe din Chicago și a unei voci fără trup a Guldenei. Am încheiat legenda.

— Extraordinar! – a strigat Generalul Marosin dintre perne. A dat pledul la o parte, a sărit sprinten din pat și, uitându-și ținuta, a început să se plimbe în pijama, prin camera de dormit. (Era deschiat la nasturele de sus al bluzei.) Extraordinar! Milionarule, noi doi suntem niște copii fără minte față de legenda asta!

Generalul și-a pus repede un halat sobru, de culoare brun-roșcat, atât de sobru și de perfect încheiat, încât putea lua parte așa îmbrăcat la ceremoniile familiale de interior; cele mai stricte în privința ținutei. Apoi Marosin s-a întors brusc spre mine. Stătea rezemat de fereastră și mă privea uluit:

— Milionarule, nu-ți dai seama ce lucruri mi-ai

povestit. Să continuăm. Spui că ai încheiat legenda. Acum, eu o să-ți dau scrisoarea. Și să legăm povestea mai departe. Pentru că sunt foarte tulburat.

Generalul a aprins un sfeșnic cu lumânări de pe o masă - Marosin e un om vechi, deși are lumină electrică instalată în Pavilion, o ploaie de becuri pe toate plafoanele și pe toți pereții - folosește încă foarte mult sfeșnicele - și m-a invitat să traversăm Pavilionul spre biroul lui și să ia de acolo scrisoarea.

Ceea ce am și făcut. Pavilionul generalului arată ca un palat, nu l-am parcurs niciodată pe acest traseu și nici la lumina lumânărilor (am să vorbesc despre el în altă parte a *Cărții Milionarului*).

Ne-am înapoiat în camera de dormit. Marosin și-a luat locul în picioare, rezemându-se de fereastră. Eu am citit scrisoarea primită de general acum pariu ani de la bătrânul bizantinolog Filip Lăscăreanu-Teologul-Umilitul:

Viena, 12 martie...

Fiule.

Calda Dumitale invitație de a-mi uita anii și de a veni la serbările metopolisiene din toamnă, m-a găsit, la Viena, foarte bătrân, în imposibilitate de a mă mișca și mai ales de a citi bine cu ochii mei vestea că mă socotești atât de tânăr și de sprinten. M-ai emoționat. M-ai făcut să mă cred din nou o clipă seminarist de Kiev, proaspăt doctor teolog de Viena și profesor novice râvnind la catedrele Sorbonei și Oxford-ului. Vremi foarte tinere, când pentru mine mai vecine erau Caspica, Metopolis-ul și Atlantic-ul, decât îmi sunt azi mâinile, paharul și buzele. Fiule, multă tinerețe și veselie ai încercat să-mi dai. Dar aș face un păcat să-ți spun că am fost în stare să le iau.

Primește-le înapoi și bucură-te cu ele, tare tânăr ești dacă te-ai lipsit de ele, trimițându-mi-le nu le-ai risipit, iată, ele ți se întorc acasă îndoite cu binecuvântarea mea.

Îngăduie acum unui om foarte bătrân să-și recunoască uitările rele ale minții și să întrebe: Nu cumva ești Dumneata locotenentul Marosin pe care mi l-a prezentat scumpa mea nepoată și copilă Fibula în grădinile de la Fontainebleau în 1920? Prin august parcă Sau în 1914? A fost înainte sau după război? Doamne, cum măsurăm mereu timpul și cunoașterea de la pragurile de măcel ale omenirii și ne încurcăm în jurul lor.

Dar Dumneata îmi spui că ești general.

Eu nu scriu cu mâna mea, ci cu a altuia care poate să țină condeiul și nu știu dacă rândurile rămân pe hârtie, dacă se așază bine și la locul lor cum aș vrea și dacă nu scapă cumva vreun cuvânt, mai multe, sau toate rândurile spre alte părți și alături de dorința gândurilor mele. Nicio amărăciune și nicio îndoială asupra glasului de dragoste cu care-ți vorbesc să nu ai.

Cu cârja și cu trupul altuia, e singurul fel în care mă pot mișca. Nu mai călătoresc de câțiva ani. Studenții mei care sunt mai aproape, aceia europeni, precum și prietenii vârstnici care nu m-au uitat încă, vin ei la mine la Viena, dar le spun tot mai puține, cărțile mi s-au sărăcit, mintea mea nu mai știe să umble și să caute oul de sub cuvânt și să-l dea altora să-l clocească.

Aș veni la Metopolis pentru copila mea Fibula Dacă aș ști că trăiesc. Dar un drum atât de lung nu mai pot face până la capăt. Și dacă aș veni să sfârșesc,

locul potrivit mi-ar fi în Dicomesia natală. Dar și pentru sfârșit, e prea lung drumul pentru mine până în acele locuri. Și apoi, a mă întoarce în Dicomesia de unde am plecat la vârsta de 9 ani, ar însemna o fugă deșartă de bătrân după o umbră care a intrat în pământ înaintea mea.

Uite că am uitat că nu-i scriu Fibulei care nu-mi scrie, ci Dumitale, și îmi tremură prea părintește glasul și părerile de rău pentru pașii pe care nu-i mai am.

Dar nu numai Dicomesia natală nu vrea să mă lase. Și celelalte locuri din preajmă mă cheamă să termin acolo ce aș mai avea de terminat sub soare și mi-au trimis aici o îngrijitoare blândă și bună, pe Doamna Zoe Lucescu din Mavrocordat, care să mă însoțească la o întoarcere spre țară pe care nu sunt în stare s-o fac, nu mai am nici putere, nici voință s-o îndeplinesc. Bine că mi-ai scris cât mai e dânsa aici, altfel răspunsul meu ar fi întârziat fără dată și i-ar fi plâns plecarea bietei femei spre țară care o să se întâmple foarte curând. Pentru că, Doamna Lucescu zgârie această scrisoare, ea se chinuie în fața Dumitale să-mi înlocuiască limba română, mintea și condeiul. Să-mi fie iertat, generale, că nu mai pot scrie cu unghia și sufletul meu care m-ar fi făcut să știu marginile și răbdarea hârtiei, precum și unde s-a vărsat cerneala.

*Erai foarte frumos când erai tânăr și locotenent.
Sănătate și bucurie.*

Al Dumitale.

Profesor Dr. Teolog Filip Lăscăreanu.

La două zile de la primirea scrisorii din partea Umilitului, am fost la Fibula, la Casa Pălărierului și am

lăsat Guldenei o copie de pe scrisoare – a început Generalul Marosin povestea reală a întâmplărilor, fără să se mai gândească prea mult la legendă. N-am intrat în Casa Pălărierului. Fibula e într-adevăr „nevăzută”. Ea locuiește rar în Casa Pălărierului de la liziera gutuilor, cea mai mare parte a anului stă în București, la o rudă a ei de departe, *luna Comneanu-Bogomileanu*, o foarte bătrână doamnă care trăiește într-un fel de palat sărac și ciudat de original, numit de cei care-l cunosc *Casa cu ecouri târzii*. Fibula, pe măsură ce înaintează în vârstă, nu-și mai găsește locul, în *Metopolis* dacă stă o lună-două dintr-un an, în restul timpului rătăcește dintr-o parte în alta, nici propria casă nu și-o mai suportă, sau mai exact, nici propriile-i case, pentru că, fii ciuda sărăcirii ei rapide, i-au mai rămas câteva case, două la *Cetatea de Lână* și una aici, cumpărată acum zece ani de la pălărierul plecat spre *Mavrocordat*. Așa e și cu Guldenu, nici ea nu stă la Casa Pălărierului, dar peregrinările ei sunt pe distanțe mai mici, până la București nu ajunge, se învârtește pe la cunoștințele de condiția ei de-prin cartierele mărginașe ale Metopolis-ului, sau pe la *Cetatea de Lână*, unde-și are cele două case Fibula, pentru a deschide și închide ferestrele și pentru a schimba cheile și încuietorile din când în când cu scopul de a-i păcăli pe hoți.

S-a întâmplat atunci, când am dus copia scrisorii primite de la Umilit, Guldenu să fie totuși la Casa Pălărierului și să-mi răspundă de undeva din curte. Am lăsat scrisoarea fără să insist s-o văd, mi-era îndeajuns că am auzit-o, Generalul Marosin nu prea a stat și nu stă de vorbă cu Guldenu. Fără îndoială, cu patru ani în urmă nu putea fi vorba de mușenia

clopotniței și de somnul femeii-paracliser care încă se mai ocupa pe atunci de dragostele ei, mai speria lumea cu fugile și aventurile ei, chiar mai năștea încă. Legenda metopolisienilor aduce prea mult lucrurile la zi. Dar nu este treaba mea să corectez legendele, ar fi inutil și fără rezultat. Dacă vreau să lămuiesc aceste întâmplări în fața ta, Milionarule, e că sunt bătrân și de câțva timp am început să mă îngrijesc să-mi pun lucrurile în ordine, pentru a le lăsa în urma mea în ordine. Chiar dacă e vorba uneori și de lucruri mai puțin importante și care nu mă privesc atât de direct.

Generalul și-a întrerupt cuvintele, și-a potrivit reverele halatului, i se păruse că s-au depărtat puțin unul de altul în timp ce-mi vorbea. Apoi a reluat:

— Cât privește păpușile, ele există în permanență la ferestrele dinspre curtea interioară a casei pălărierului. Niște păpuși vechi și mute, poate cu arcurile rupte, despre care eu nu știu dacă au fost trimise de Filip-Umilitul Fibulei de la Chicago, sau din altă parte, dacă au fost cândva cântărețe ori dansatoare. Dimpotrivă, dacă-mi amintesc bine, păpușile existau acolo cu mult înainte de a se muta Fibula și Guldena, erau păpușile fostului proprietar, ale pălărierului, și purtau modele de pălării în miniatură. Că nu numai pălărierul avea păpuși, ci și Fibula și că le-ar fi adus cu ea acolo, nu știu. Mă rog, nu asta mă privește pe mine și sper că nici pe dumneata, Milionarule.

Dacă nu las cu totul legenda deoparte, este pentru că mă tulbură unele sensuri grave ale corespondenței dintre realitate și legendă. Sensuri care, am observat cu uimire, au trimiteri surprinzătoare spre împrejurările în care s-a produs

tragedia aducerii și sosirii Umilitului în *Dicomesia*. Pentru că, la câteva luni de la acea scrisoare, Umilitul, în ciuda bătrâneții și a neputinței sale de a se mișca, în ciuda refuzului său de a mai face vreo călătorie cât de scurtă și de a-și părăsi culcușul din Viena, a venit totuși în *Dicomesia* și i s-a întâmplat ceea ce ai să afli că i s-a întâmplat. Fiindcă și eu voi sfârși mai curând sau mai târziu ce am de sfârșit pe lumea asta, vreau, *Milionarule*, să limpezesc atât cât îmi este posibil și cât am date de trebuință, acele împrejurări nefaste în care bătrânul bizantinolog venit în *Dicomesia* a suferit ce a suferit. Fac asta dintr-un sentiment al datoriei. Nu sunt preot, nici teolog. Sunt militar. Eu îți vorbesc de datorie ca un general. Și, crede-mă, asta nu este puțin.

Dar, să revin.

La mai puțin de o lună din momentul în care am primit scrisoarea de la Umilit, a sosit, într-adevăr, la mine la fermă un fel de delegație de dicomesieni, în primele zile ale lui aprilie din acel an. Dicomesienii erau foarte agresivi și hotărâți să mă pună la punct că m-aș fi amestecat în relațiile lor intime cu Umilitul. Spunându-mi - așa cum confirmă și legendă - că Filip Lăscăreanu „e al lor”. Amân puțin amănuntele. Pentru că vreau să subliniez un lucru: *personal n-am comunicat nimănui conținutul scrisorii pe care o promisem de la bătrânul savant bizantinolog*. Atunci? De unde aflaseră dicomesienii de schimbul meu de scrisori cu Umilitul? (Chiar dacă ei păreau a nu fi aflat cu prea mare exactitate conținutul ei) în ceea ce o privește pe Fibula - deși nu mai știm unul de altul de foarte mult timp și deși ea s-a schimbat uimitor odată cu anii bătrâneții - nici ea nu face din scrisorile intime

valori de colportaj și încă de asemenea factură să le dea pe mâna dicomesienilor! Guldena e exclusă de la orice indiscreție: își venerează stăpâna și acum la bătrânețe, când n-o mai vede cu anii; am zis, i-am predat Guldenei copia scrisorii în plic închis; sunt sigur că ea i-a mai pus un sigiliu și o pecete și abia după aceea a înmânat-o ca o sclavă sau a trimis-o Fibulei. Atunci? Cine trădase conținutul scrisorii? Poștașii? Nu. *Scrisoarea nu mi-a venit de la Viena prin poștă. A venit printr-un curier militar de Stat Major de cursă rapidă Viena-București. Curierul a transportat-o printre documente secrete și nicidecum n-a deschis-o, pentru el orice document violat însemna Curtea Marțială și pușcăria. Atunci? Unde stă, totuși, minunea? în mâinile unei singure persoane: îngrijitoarea Zoe Lucescu din Mavrocordat, aflată în acel timp la Viena. Ei i-a dictat Umilitul scrisoarea către mine, pentru că Umilitul, așa cum mărturisea, nu mai era în stare să scrie cu mâna lui. Ea știa tot, până la ultimul punct și ultima virgulă a epistolei. Foarte posibil că ea i-a anunțat, poate chiar a doua zi, printr-o scrisoare personală, pe cei din țară.*

Dar să nu ne grăbim.

Să reținem numai atât, numele Zoe Lucescu.

Am zis să nu ne grăbim pentru că:

1. *Dicomesienii nu veniseră la mine să-mi reproșeze scrisoarea prin care-l invitam pe Umilit la serbările metopolisiene, ci o altă scrisoare, pe care n-am scris-o, prin care aș fi căutat să-l conving pe bătrân să nu vină în Dicomesia pentru a-și trăi anii de sfârșit, precum și s-o alunge cât mai repede din casa de la Viena pe îngrijitoarea Zoe Lucescu venită de la Mavrocordat. O astfel de scrisoare am convingerea că*

n-a scris-o altcineva bătrânului bizantinolog Filip Lăscăreanu, decât Fibula, răsfățata lui, care-și aroga drepturi intime de a-l sfătui și chiar de a-l certa pe Umilit. Iar Fibula a expediat scrisoarea ei spre Viena, numai după ce a făcut lectura copiei epistolei pe care eu i-o lăsasem Guldenei.

2. Dicomesienii mi-au mai spus că lor nu le pasă de îngrijitoarea Zoe Lucescu mavrocordata, n-are decât Umilitul s-o păstreze sau s-o dea pe ușă afară. Nu ei, dicomesienii, au trimis-o pe Zoe acolo. Nu s-ar fi priceput să facă așa ceva. N-ar fi făcut asta niciodată, să trimită o îngrijitoare de profesie la Viena și să-l momească prin ea pe bătrânul neputincios să vină să moară în țară, între ai săi, E drept, ei, dicomesienii, i-au scris mai demult Umilitului să vină în Dicomesia pentru a-și trăi ultimii ani. Dar asta i-au spus-o cu mângâiere de urmași, și nu pentru a-l sili pe bătrân să pornească la drum, pentru că ei știu că un bătrân ieșit din patul lui și din casă poate fi mâncat de câini.

Dincolo de aceste lucruri dicomesienii nu știau nimic, dădeau din umeri. Singurulfapt pe care mi-l reproșau era că aș fi trimis o scrisoare păcătoasă bătrânului pentru a-l despărți de sufletele din Dicomesia. Povestea cu trimiterea Zoei la Viena m-au lăsat să înțeleg că ar fi o treabă mavrocordată.

3. Dar dintre mavrocordați, cine s-o fi trimis pe Zoe pe drumul Vienei? „Profesorii bizantini „de la liceul mavrocordaților? N-ar fi exclus. Pentru că liceul din Mavrocordat era stipendiat de bizantinolog, el îi înzestrase bibliotecile, sălile de curs, laboratoarele, colecțiile de numismatică veche și de antichități. De asemeni, internatul liceului a fost plătit și susținut în

mare parte din sumele anuale trimise de Filip Lăscăreanu, deși acest internat construit în urmă cu 7 - 8 ani el nu l-a văzut niciodată.

A expedia o îngrijitoare la Viena și a-l momi pe bătrân spre țară în acest fel nu e o treabă de dicomesian. Ci de „profesor bizantin „mavrocordat. Gestul avea prea multe subterfugii. Așa stând lucrurile, ușor de înțeles că Zoe avea și rolul de a-i ține în mână și de a-i controla corespondența Umilitului, în definitiv de a ști orice mișcare cât de mică a bătrânului și de a-i informa rapid pe cei interesați de la care Zoe își primea simbria. Clar: Zoe Lucescu ea însăși își avea domiciliul de bază în Mavrocordat, mânca pâine de acolo, nu din Dicomesia, orașul Mavrocordat o trimisese la Viena și nu altcineva.

4. Un lucru aș vrea să mai reții, Milionarule: Dicomesienii au venit la mine conduși, de cine crezi? De Emil Havaet!

Unde începe și unde sfârșește rolul lui Havaet împovestea asta? Un fapt e sigur: Havaet îi ațâțase pe dicomesieni și-i târâse spre mine să-mi reproșeze ceea ce mi-au reproșat. Asta înseamnă că el deținea ceva informații asupra corespondenței Umilitului, dar se pare nu prea precis, pentru că lucrurile arătau încurcate: am zis, nu la scrisoarea mea se refereau dicomesienii, ci la cealaltă, pe care n-o scrisesem eu și pe care, am spus, o trimisese mai mult decât probabil Fibula Sau Havaet le servise în mod voit informații încurcate dicomesienilor, pentru a nu-și trăda prea mult rolul pe care el îl juca? Nu uita, Milionarule: Havaet e mavrocordat, trăiește acolo încă din adolescență, are o casă acolo, o soție docilă care-l

adoră, pe Calliope-Geaygè, ea însăși nelipsită din tot ce se petrece important și se combină în orașul Mavrocordat. Emil Havaet putea ști deci la amănunt manevra bizantină a mavrocodaților cu trimiterea unei îngrijitoare la Viena.

5. Dar ce voia, în fond, Emil Havaet, făcând și jocul mavrocodaților în apărarea Zoei, dar și pe al dicomesienilor? Și de ce voia neapărat să mă vâre pe mine în gura de tun a mâniei dicomesienilor și nu pe Fibula, care era de fapt autoarea acelei scrisori către Umilii și care-l soma pe bătrân să rupă odată cu dicomesienii, să-i pună la punct pe mavrocodați, și s-o alunge din casa lui pe Zoe Lucescu? Se ferea Havaet s-o vâre pe Fibula, știind că era favorita Umilitului și dacă-și atrăgea furia și dușmănia Fibulei, el, Havaet, pierdea orice speranță ca bătrânul și bogatul bizantinolog să-l ia cândva în seamă și să-l umple de bani și de onoruri? Ce altceva dorea Havaet decât aducerea Umilitului în țară, prin această mișcare de proporții a dicomesienilor pe care o produsese și prin punerea în poziție de tragerea intereselor mavrocodaților?

Sunt lucruri care fac să te doară mintea. Cu atât mai mult cu cât Havaet e vârat aici până în gât. Deși, ca de obicei, abil, el și-a luat numai un rol de margine pentru a se putea oricând justifica: „Eu? Atât. Încolo. Nimic”. Aproape exact cum procedase și pe marginea piesei „O feerie bizantină” încăierându-l pe dramaturg cu municipalitatea metopolisiană și scoțând până la urmă un onorar gras pentru piesă din care el, Havaet, a avut partea leului.

Dar să-l las deocamdată pe Havaet deoparte.
Să încep mai întâi cu Fibula.

DE CE SE PRESUPUNE CĂ SCRISOAREA CARE-I OFENSASE PE DICOMESIENI FUSESE TRIMISĂ UMILITULUI DE CĂTRE FIBULA. ORIGINILE CONFLICTULUI DINTRE FIBULA ȘI DICOMESIENI. DINTRE FIBULA ȘI MAVROCORDAȚI; FIBULA CURRICULUM VITAE. CONFLICTUL ȘI COMPETIȚIA DINTRE FIBULA ȘI WANDA WALBERG PENTRU DOMINAȚIA ASUPRA UMILITULUI. WANDA TRECE DE PARTEA DICOMESIENILOR. TESTAMENTELE EMISE DE UMILIT SPRE DICOMESIA ÎNCĂ DE CÂND SE AFLA ÎN VIAȚĂ. COMPARAȚIILE PLUTARHIENE ALE GENERALULUI MAROSIN ÎNTRE METOPOLISIENI, DICOMESIENI ȘI MAVROCORDAȚI

De presupus că scrisoarea la care se refereau dicomesienii o trimisese Fibula. I-o trimisese imediat, am zis, după ce primise de la mine, prin Guldene, copia amintită. O scrisoare mândră și cu gelozii de nepoată bătrână care-l certa pe Umilit că se lasă încontinuu păcălit de dicomesieni care-i vor mereu banii și-i folosesc numele spre câștigul lor, după cum îl certa pe Umilit că se lăsase înșelat și primise la Viena pe falsă îngrijitoare Zoe Lucescu care n-avea altă misiune decât să-l spioneze și să-l târască pe bătrân spre Dicomesia sau spre Mavrocordat pentru a fi mai bine golit de averi și moșteniri. Apăs pe termene, fiindcă limbajul Fibulei la mândrie îl cunosc foarte bine. Limbajul ei devine tot mai violent pe măsură ce înaintează în vârstă, masculinizarea expresiei luând forme tot mai dure. Sunt sigur că în scrisoarea ei către Umilit pe Zoe Lucescu n-a scos-o din blasfemii ca „paceaură”, „matracucă”, „pațachină” etc. etc.

E adevărat că Fibula îl dăduse uitării pe Umilit, nu-i scria și nu i-a scris cu anii, nu-i răspundea la

scrisori, la atențiile delicate ale bătrânului care-i trimitea daruri din orice parte a lumii s-ar fi aflat. Mi se va replica; atunci cum s-a apucat dintr-odată Fibula să-i scrie Umilitului? Nu trebuie uitat că Fibula era unul dintre principalii moștenitori ai bogatului savant bizantinolog Filip Lăscăreanu, sau mai degrabă îmbogățit decât bogat. Îmbogățit prin ceea ce îi revenise și continua să-i revină din averile și capitalurile răpostatei sale soții Wanda Walberg, o nemțoaică dintr-o familie foarte apropiată castei lui Krupp. După cum vezi, un teolog, care deși mă certa că sunt general și mă învinuia subtil că aș fi vinovat că oamenii-și măsoară timpul și anii de la „ante” și de la „post-război”, el însuși își avea destinul vecin cu proprietarii germani de tunuri. Se zice că numele teologului figura chiar prin consiliile de administrație ale celor mai nepotrivite afaceri și întreprinderi și mai străine de numele de teolog. Dar Milionarule, nu-i așa că dacă într-un consiliu de administrație al unei fabrici de tunuri, de ghiulele sau de puști apare numele unui teolog, afacerea respectivă sună mai curat, mai umanitar și mai binecuvântată de Dumnezeu?

Fibula, deși moștenitoare principală - bunicul ei și tatăl Umilitului fuseseră frați - era interesată ca Filip Lăscăreanu să trăiască și să nu-și scurteze viața prin marele consum nervos pe care îl cheltuia, știindu-se înconjurat de asediul dicomesienilor și avea să-l cheltuiască și mai mult dacă se lăsa târât în Dicomesia, în chiar mijlocul dicomesienilor. Nemaivorbind că și mavrocordații îl voiau pe Umilit în orașul lor, îi făcuseră chiar o casă de odihnă unde Calliope-Geaygb, nevasta lui Havaet, era chelăreasă, îngrijea în permanență odăile, grădina cu caiși și

trandafiri care înconjura casa. Mavrocordați! sperau în mari donații și beneficii după moartea Umilitului. Cât trăia Umilitul, el continua să strângă de pe urma numelui său de soț al răposatei Wanda Walberg. Asta știa precis Fibula și de aceea căuta să-l țină pe Umilit cât mai mult în viață. O dată sfârșit, urmașii lui nu mai erau socotiți și urmași și beneficiari ai numelui și averii Walberg. Ca să folosesc cuvintele Umilitului „nicio răutate nu este fii aceste cuvinte ale mele”, la adresa Fibulei. Vorbesc de chestiuni de afaceri și un om de afaceri se dovedește a fi tare și lucid în primul rând după felul cum se comportă în fortul său, anume în relațiile stricte de familie. Fibula e un om de afaceri, nu trebuie să uităm asta. Chiar dacă azi e bătrână și sărăcită, asta nu înseamnă nimic. Mintea și ochii ei sunt tot ai aceleia care a fost și vrea să rămână. Că scrisoarea ei către Umilit a fost dîlră, nu mă îndoiesc. Dură în ceea ce privește pericolul dicomesian asupra Umilitului. Dură și de o mie de ori mai dură, împotriva Zoei Lucescu, *pentru că aici vorbea Fibula-femeia*. În persoana Zoei Lucescu ea nu vedea numai pericolul slăbirii stării nervoase a bătrânului și a aducerii lui cu de-a sila spre țară. *Pentru Fibula, Zoe Lucescu constituia și un alt pericol. îi amenința locul ei în inima bătrânului, în amintirile lui, în toate nimicurile acelea de care se mai poate bucura o bătrânețe neputincioasă ca a lui. Milionarule, ai să ajungi și tu odată bătrân și ai să vezi atunci ce mult înseamnă o îngrijitoare.*

Nu-ți doresc să rămâi singur și să ai nevoie de așa ceva. Dar o îngrijitoare înseamnă foarte multe la un loc, chiar dacă ea nu face decât să-ți aducă un pahar cu apă, să-ți potrivească un fleac de pernă și să-

ți amintească să înghiți porția zilnică din otrava medicamentelor. O îngrijitoare, când ești singur, bătrân și uitat și mai ales ca Teologul izolat într-o țară străină și fără un cuvânt românesc în jur, o îngrijitoare înseamnă la un loc mama pe care ai avut-o, surorile pe care le-ai avut ori le mai ai dar nu le poți vedea, soția pe care ai pierdut-o. Toate iubirile care ți-au rămas în urmă cu anii mai vin spre tine ultima oară prin mâinile banale ale unei îngrijitoare...

Deși în ceea ce privește Teologul, s-ar părea că îngrijitoarea n-ar putea semnifica atât de multe. Amintirea mamei? Teologul nu exagera în scrisoarea către mine spunând că a plecat din Dicomesia la vârsta de 9 ani. Ai să afli și tu, poate, Milionarule, că Teologul, chiar înainte de a împlini 9 ani nu prea a știut bine nu numai de căldura mamei, ci nici de cuvântul mamă. Și când vei afla astea, să nu uiți că trebuie neapărat să le însemnezi în *Cartea ta*, pentru că sunt esențiale și de o valoare fantastică. Soție? Wanda Walberg a fost pentru Filip Lăscăreanu o femeie rece, autoritară, tiranică. Porecla de „Umilitul” de aici îi vine bizantinologului, pentru că se lăsa terorizat de despotica Wanda. Deși ea nu-l însoțea pe Filip Lăscăreanu în călătoriile sale îndelungi prin Europa sau peste Ocean sau în călătoriile bizantine prin Orientul mediteranean, african sau asiatic – el purta mereu și oriunde cu supunere stigmatul terorii acestei femei, avea un continuu sentiment de vinovăție față de ea, se întorcea la Viena cu o plăcere de sclav pentru a-și primi marea și totala porție de teroare de care nu avusese parte atâta timp cât lipsise din pricina călătoriilor sale prin lume de profesor și de savant celebra.

Dar oare, tocmai pentru că i-a lipsit căldura mamei, că n-a avut o soție pe măsura spiritului lui blând și elevat, nu cumva pericolul pentru Umilit, ajuns la bătrânețe, era mai mare de a vedea într-o biată îngrijitoare tâmpă toate darurile sufletești și omenești ale pământului?

Acest lucru o făcea pe Fibula să tremure.

Îți spun asta, Milionarule, pentru că o cunosc foarte bine pe

Fibula. Anii ei de tinerețe au fost aproape în întregime ai mei și sub ochii mei. Adică tocmai anii când ea izbutise să câștige afecțiunea bătrânului și să-i cunoască acestuia toate slăbiciunile. Și a cunoaște slăbiciunile Umilitului nu era și nu este un lucru ușor.

Sufletul acestui om, dacă nu în întregime, e făcut din foarte, foarte multe slăbiciuni. A-1 cunoaște pe Umilit e să-i înconjuri slăbiciunile. Ai zice, în fața oricărui ora, ca să-l câștigi de partea ta sau să-l ângenunchi, îi ataci slăbiciunile. Desigur. Dar la Umilit slăbiciunile nu sunt extremitățile sufletului, ci structura. E blindat cu o structură de slăbiciuni, care se apără una pe alta ca un labirint de ziduri imposibil de parcurs, este adică omul care știe la modul strălucit să-și pună slăbiciunile fii funcțiune și să amăgească cu ele. La el, slăbiciunile sunt partea lui forte. Ceea ce lasă în afară și la vedere pentru a fi atacate, sunt niște curse teribile în care nu puțini au căzut. Nu exagerez că în lupta dintre Filip Lăscăreanu „cel chinuit de slăbiciune” și bărbătoasa Wanda Walberg, învingătorul a fost Umilitul. Cât pare de expus și fragil – și a fost mereu expus și fragil – e un viguros dicomesian, ivit dintr-o matcă originară, în ciuda constituției lui trupești firave și neputincioase, a

naturii lui timide, blânde și speriate, a fost înzestrat cu o mare compensație: vigoarea trupului și a firii – caracteristică generală a indivizilor dicomesieni – la el se transferase în ascuțimea extremă a minții care ajungea până la superiorități volatile. Cu volatilitățile lui te putea ridica hr înaltul cerului, te credeai onorat și fericit, dar te gazase atât de bine și de desăvârșit, încât nu mai existai – și asta nu mai e fericire. Amintește-ți cu ce blândețuri și cu ce dulceturi m-a executat pe mine în scrisoare, când spunea că nu știe dacă eu sunt locotenentul cutare și când se mira că aș fi ajuns general. Mă nega și ca locotenent și ca general. Și încă eu **h** eram aproape un necunoscut închipuie-ți ce fin trebuie să fi procedat cu intimii lui, cunoscându-i mai bine și cât de magistral **h** pulveriza.

Fibula îi semăna puțin bătrânului, dar ea e femeie, și asta din punct de vedere dicomesian contează foarte mult. Și Fibula poate mânuiește stiletul minții și al cuvântului ca pe un cântec, și în așa fel îl mânuiește (și-l mânuia mai ales când era tânără și frumoasă) încât odată cu vârful stiletului pune și pansamentul, și narcoticul, și nu simți când te-a străpuns și ți-a desprins carnea, pornind fantastic să ți-o desprindă, începând de la os spre piele. Să produci o rană dinăuntru spre dinafară, recunoaște că e o treabă specifică de femeie. În anii mei tineri, când eram locotenent și am iubit-o ca un nebun mă trezeam foarte des complet decorticat și ridicol ca un schelet perfect curățat de came, de mușchi și de țesuturi nervoase, dar cu epoleții aurii de locotenent neatinși.

Ei bine, Fibula i-a cercetat atent slăbiciunile Umilitului (te foarte timpuriu, încă de la vârsta ei confuză de pubertate, poate că a izbutit cu timpul să i

le afle, să le prindă și să le asedieze în mare parte. Îmi amintesc că în anii tinereții ei, pentru a-l câștiga pe Umilit a trebuit mai întâi să-l elibereze întrucâtva de sub dominația Wandei Walberg.

Dar în această tentativă a Fibulei, cea mai teribilă piedică i-a fost marea slăbiciune a Umilitului pentru dicomesieni și *Dicomesia*. O slăbiciune tonică și vitală, cu atât mai greu de nimicit cu cât „cuirasa dicomesiană” Umilitul și-o făcuse și și-o întărise fiind departe de *Dicomesia* și dicomesieni. Spun o banalitate, dar depărtarea Umilitului de locurile de origine a șters amănuntele și i-a apropiat și mai mult esențele. *Filip Lăscăreanu Dicomesianul* este unul dintre singurii – poate singurul – *dicomesian vechi* rămas în viață. Dacă dicomesienii 11 socotesc o mândrie a lor, trebuie să-i credem și să-i stimăm.

Acest teolog, profesor strălucit și bizantinolog de marcă, prin cariera lui, prin cărțile sale excelente despre istoria creștină a Bizanțului (se spune” că ar fi ajuns la volumul X) prin talentul său oratoric scânteietor, aplaudat în universitățile lumii (îți amintești în scrisoarea către mine ce bine căuta și găsea „oul de sub cuvânt” ca „să-l dea altora să-l clocească”) – acest om a răzbunat definite întreaga stirpe dicomesiană analfabetă, toate. generațiile de dicomesieni care n-au știut în viața lor decât munca pământului cu capul plecat, n-au cunoscut în afară de limba lor aspră decât nechezul cailor și mugetul bivolilor pe care i-au crescut. Știi că dicomesienii se zice că ar fi avut o *Biserică pe Roate*. Încă un semn, că datorită vitregiei vieții lor obscure, a împrejurărilor sortii care i-au aruncat mereu de colo-colo, nici templu stabil n-au putut să-și facă și să se închine

liniștiți - și-au așezat un templu pe roate, cum e așezată o căruță cu fân, și au luat templul după ei pe unde-i mâna necazul, prostia istoriei, fuga și căutarea de pâine. Nu e de mirare că tocmai unul dintre ei îi răzbună atât de strălucit și de teribil: *Filip Lăscăreanu*. Un savant teolog ieșit dintre păgânii dicomesieni care și azi nu știu prea bine cine e Dumnezeu și-l poartă încă într-o căruță alături de ei să vadă dacă li se potrivește și dacă poate răbda până la sfârșit ceea ce rabdă ei. Aceștia ar fi dicomesienii, văzuți din partea lor monolită. Acesta-i Umilitul, desprins de sub cerul lor și de sub soarele lor nemilos. Știi cum numesc dicomesienii soarele? *Soarele-corb auriu*. De sub soarele-coib auriu al câmpiei dicomesiene a ieșit Filip cel cu mintea atât de ascuțită și atât de aproape de înălțimi amețitoare și atât de periculoase. Asta ar fi pe scurt biografia de umilit a lui Filip Lăscăreanu. Copil ieșit parcă de sub coviltirul de scândură nelegiuită al *Bisericii pe Roate*, devenit pe rând școlar nemâncat la seminarul ortodox din Kiev înainte de 1870, doctor flămând în teologie la Viena, soț șters și anulat al prusacei Wanda Walberg, profesor rătăcitor prin lume, savant al științelor despre imperii pierdute ca acela al Bizanțului etc. etc.

M-am îndoit totdeauna că Fibula va izbuti să-l desprindă pe Filip Lăscăreanu-Teologul de dicomesienii lui Dicomesienii l-au chinuit mereu pe Umilit cu pretențiile lor totale asupra lui. Ei și? Acesta era adevărul: le aparținea cu toată ființa lui, cu toată viața lui de încercări grele și de ambiții extraordinare, cu toate peregrinările sale dintr-un colț al altuia al pământului. Deșartă speranța Fibulei de a-i despărți pe Umilit de dicomesieni! Și totuși Fibula credea cu

tărie că va reuși.

Nu-mi pune, Milionarule, întrebarea de ce a crezut și crede asta Fibula. M-am întrebat înaintea ta. Mai întâi: pentru că ea însăși e dicomesiancă, deși împrejurări nefericite ale mamei sale Gora au făcut-o să crească în *Metopolis*. Fibula s-a apropiat din nou de *Dicomesia*, la vârsta de mai puțin de 15 ani, trecând fluviul pe gheață în ghete de măritiş, dar s-a reîntors repede în *Metopolis* după numai un an de conviețuire cu dicomesianul care o răpise pe câmpul alergărilor de cai; după aceea a păstrat o amintire amară și brutală a acelui dicomesian pe care l-a numit mereu cu scârbă „*un mârlan cu o curte plină de cai și de cățele*” Pentru a o smulge din nefericirea ei după întâmplarea cu dicomesianul, mama-Gora o trimite pe foarte tânăra Fibula în casa Umilitului de la Viena unde este luată în primire, educată sistematic și „răcită” în sentimente și-n caracter de bărbătoasă și tiranica Wanda Walberg care voia să facă din ea un om energic, tăios, fără frică în fața purtătorilor de pantaloni și de cravate. Urmează școli și pensioane nemțești. Apoi, după războiul din 1918 și după ce se întâmplă moartea Wande Walberg, Fibula e dusă de Umilit la Paris unde am și întâlnit-o, în vara lui 1920. Eram tânăr și eram locotenent. M-am îndrăgostit de ea și mi-am trăit cei mai frumoși ani ai tinereții alături de ea. Pentru Fibula Serafis am trecut Canalul Mânecii înot, riscând să-mi pierd gradele, să fiu rechemat ui țară și să-mi distrag cariera. (La Paris mă aflam într-un grup de locotenenți români, trimiși imediat după război, de regele Ferdinand I pentru a fi pregătiți și specializați la școala superioară de război franceză în religia învingătorilor de la Verdun.)

Dragostea mea cu Fibula se încheie fu Franța, în termeni nefericiți (A fost prima noastră despărțire). Apoi, Umilitul, din umbră, o îndepărtează pe Fibula spre Italia. Pe atunci, ea avea 25 de ani, devine la Roma o excelentă studentă numismată (sau asistentă, nu sunt sigur) și arheolog în școala profesorului Pârvan. Se zice că ar fi luat parte la întocmirea și apariția revistelor „Ephemeris Dacoromâna” și „Dyplomatarium Italicum”. Dar o dragoste compromițătoare cu un personaj obscur și dubios din administrația „Muzeului Capitoliului”, complicată cu niște sustrageri de obiecte rare la care ea nu participase, o face pe Fibula să părăsească definitiv Roma, fiind aproape expulzată din Italia. Intervine iarăși Umilitul, la semnele Gorei Serafis din *Metopolis*. Bătrânul și oferă din nou Fibulei ocrotire, o ia cu el în peregrinările sale. O plimbă printre cedrii Libanului, printre călugării de pe muntele Athos, pe drumurile cu catări și cămile ale Trebizondei. Fibula Serafis vede Acropole și Atena, Egiptul și piramidele, turlele cu cupole rotunde și albastre și pline de flori ale Ispahanului, ale Teheranului și, se pare, face și o călătorie peste Ocean, scurtă însă, pe la universitățile din California. Nu e de mirare că Umilitul a numit-o și o numește copila lui și că în inima lui Fibula a ocupat totdeauna primul loc. *Deși se spune că el mai avea într-un sat dicomesian un nepot, înzestrat cu o minte ieșită din comun, anume pe Ștefan Lăscăreanu din Glava, pe care-l adora. Dar pe acesta nu l-a putut răsfăța și conduce direct sau indirect. Pentru că, nepotul, foarte voluntar și recalcitrant față de atențiile Umilitului, deși adus la Viena de la vârsta copilăriei, scapă prin anul 1900 din mâinile și lacătele*

educației Wandeï Walberg, părăsește zidurile unei școli teologice, austere din Salzburg și se înapoiază neștiut în Dicomesia, mai mult pe jos, lihnit de foame și revoltat pentru totdeauna împotriva teologilor de orice fel. Copilul n-avea decât unsprezece ani când a evadat din mâinile Wandeï și a rătăcit înapoi spre țară. (în casa acestui Ștefan Lăscăreanu, devenit la maturitate dicomesian de frunte, cu familie numeroasă, a venit Umilitul acum patru ani să moară, în speranța că va închide ochii liniștit în *Dicomesia* lui natală).

Înțelegi acum de ce Fibula – singura răsfățată a Umilitului și pe care el o socotea o creație a lui în ceea ce avea ea cult, fin, superior – credea că-l poate păstra numai pentru ea și că-l poate chiar mânui pe bătrânul bizantinolog în așa fel, încât să-l desprindă de dicomesieni și să-l depărteze de pericolele acestora. Când era tânără, îmi povestea adesea cu orgoliu că a izbutit foarte multe în aceste privințe, dacă nu totul. Îmi spunea lucruri aproape incredibile despre felul dicomesienilor de a-l asedia pe Umilit, chiar în bârlogul Wandeï Walberg de la Viena. Aceste lucruri pe care mi le povestea erau întâmplate înainte de 1916 și n-au încetat să se repete în continuare și după război. Dacă Wanda la început îi dădea pe ușă afară pe dicomesieni, nemaipăsându-i cum vor mai ajunge înapoi din imperiul habsburgic până în depărtata *Dicomesie*, treptat nemțoaica s-a lăsat cucerită de acești oameni îndrăzneți, încăpățânați, viguroși, tăcuți, tenaci, pe care-i descoperă ca fiind asemănători cu ea și a ajuns până acolo încât îi chema ea și era nefericită dacă trecea un an fără să vadă măcar pe unul dintre ei deschizându-i ușa casei din

Viena. Fibula urma pe atunci școlile vieneze și dacă un timp crezuse că Umilitul va fi un aluat ușor în mâinile ei pentru a-l îndepărta de dicomesieni, odată Wanda trecută de partea dicomesienilor, a văzut limpede că aproape totul devenea o imposibilitate. Wanda, care zâmbea rar, râdea cu gura până la urechi, „cu dinții ei de cal” de bucurie că, în sfârșit, iar a venit în capitala imperială un dicomesian în sarică și opinci, se așeza la orgă și-i cânta dicomesianului preludii și fugi de Bach, apoi îl îmbrăca pe dicomesian în costum nemțesc de călărie, ea însăși pregătită în costum și mantie de echitație și făceau împreună cavalcade pe lângă grădinile Schönbrunn-ului, introducându-l totodată pe omul din *Dicomesia* în societatea doamnelor vieneze, virtuozitate ale orgii și ale sportului auster pe cai grei și cu spate lat.

Ani de zile, din pricina Wandei Walberg, Fibula n-a mai putut întreprinde nimic. Cu atât mai mult cu cât bizantinologul Filip Umilitul era mereu plecat în lume în călătoriile sale de studii sau la universitățile unde începuse să fie cunoscut și căpătase dreptul de a ține prelegeri și cursuri mai întâi datorită volumelor sale publicate despre istoria creștină a Bizanțului, mai apoi datorită însăși vocației sale rare de profesor care vrăjea auditoriul cu mintea sa originală și cu fantastica lui pricepere rafinată de a găsi „oul de sub cuvânt”, și de a-l da altora să-l clocească. În acei ani Fibula a fost martora unei alianțe incredibile dintre Wanda și dicomesieni. Wanda mergea până acolo încât ea însăși, prin banii ei, înzestra familiei dicomesiene, trimitea sume mari, se amesteca de departe în treburile și conflictele *Dicomesiei*. Dar dicomesienii aveau măsura lor și aflând că Wanda dă banii și din

averea ei, s-au răcit brusc spunând că „pe ei nu-i cumpără nimeni”. Și au venit la Wanda să-i zică deschis asta. Wandei i-a plăcut gestul. Le-a explicat că Filip-Teologul atâta cât are el pus deoparte, are numai pentru ei, pentru dicomesieni, dar de dat le va da numai după moartea lui, când le va lăsa lor totul, prin testament. Și atunci dicomesienii au zis ceva care a uluit-o nu numai pe Fibula, ci și pe Wanda: „Atunci să ne dea din testament”. Au spus asta cu o liniște și cu o claritate care îngheța. Și au adăugat: „Dacă nu vrea să ne dea din testament, n-are decât. Dar noi de la dumneata, Doamnă Wanda, nu primim nimic. Noi cu nemții avem o ceartă veche. N-am fi avut-o dacă n-o începeau ei mai demult, când s-au înțelese cu turcii”. Pentru dicomesieni „nemți” însemna toți aceia care fie separat, fie împreună cu turcii, fie împotriva turcilor au invadat, au ars ori le-au robit câmpia, luându-le grâul, caii, căruțele și miera. Dicomesienii nu știau prea multă istorie, dar au trăit-o din tată-n fiu și nu o uitau ușor. O aminteau cu severitate chiar unei ființe ca Wanda Walberg, fără nicio vină directă în determinarea istoriei și care-i adora și-i răsfăța în felul ei, le cânta la orgă, călărea împreună cu ei, mânca cu poftă din traista lor și bea apă după ei. Și i-au spus asta Wandei, înainte de războiul din 1916, asta însemna că dicomesienii aveau o memorie care nu lucra prin șocuri totale, ci prin acele depozitări istorice încete și de lungă durată transmise din generație în generație. Și atunci s-a întâmplat un lucru pe care Fibula nu l-a crezut posibil:

Umilitul, la sfatul și presiunile Wandei, *începe să le dea dicomesienilor din timp în timp, aproape ciclic, din patru în patru ani, din testament.*

Aşa au început acele testamente succesive trimise spre *Dicomesia*, Filip-Teologul fiind în viaţă. Testamente „în numerar”, împărţite precis, după toate regulile justiţiei civile pe ramuri de rudenie dicomesiene foarte strict respectate (rude principale, colaterale etc. etc.) lucru care i-a făcut de fiecare dată pe mavrocordaţi să zică, văzându-i la fiecare ciclu de patru ani pe dicomesieni prin târguri cumpărându-şi căruţe, bivoliţe, hamuri sau câte un pogon de pământ: *Tar a murit Umilitul*”.

Tu, Milionarule, vei afla personal la timpul tău astea, nu uita să le treci în *Carte*, eu nu am timp să mă opresc prea mult asupra lor, trebuie să mă grăbesc să spun lucrurile mai în mare şi mai cu repeziciune, pentru că vreme multă nu mai am, iar câtă mai am vreau s-o folosesc pentru mine şi pentru ale mele, foarte puţină vreme pot dedica acelor lucruri care nu mă privesc direct.

Să nu crezi că dicomesienii pot fi măăsuraţi numai prin partea lor de îngustime şi de suflet obscur, de oameni care cântăresc lucrurile prin prejudecăţi ancestrale, că ar fi imobili şi câinoşi până la ultimele consecinţe. Ei i-au spus Wandei ce i-au spus şi au crezut în ce i-au spus. Chiar dacă Umilitul nu „le-ar fi dat din testament” deşi ar fi fost mânioşi şi n-ar fi uitat asta, ei nu i-ar fi pregătit niciun fel de răzbunare, dimpotrivă, l-ar fi considerat mai departe „ai lor” şi n-ar fi încetat să se mândrească cu el. Şi ai să vezi că nici faţă de Wanda, ei n-au fost până la urmă neomenoşi. Nu i-au dat, adică, în spinare, chiar toată vina păcatelor istoriei nemţeşti şi habsburgice într-atâta încât ei să nu vadă în ea o femeie bravă, dacă nu o soţie dintre cele mai bune, totuşi o femeie, care ştie

să răzbată și să facă pentru familia ei mai mult chiar decât face o soție bună, sau o soră bună. *Îți spun astea, Milionarule, ca să fii atent în cartea ta ce faci cu dicomesienii.* Știu că iubești adevărul, dar nu-ți displac nici fețele lui ascunse ca și acelea alunecoase. Știu că vei fi nemilos cu lipsa lor de lumină, cu felul lor barbar de a-și trata familiile și femeile, cu felul lor înapoiat de a trăi, cu înclinația lor spre regresie. Dar aș vrea să știi de la un om ca mine care i-a cunoscut foarte bine, că ei pot fi ascunși, chiar răi, dar niciodată trădători ai cuvântului dat.

Pot umbla cu ocolișuri, dar nu cu minciuni otrăvitoare. Pot fi nemiloși, brutali și grosolani, dar nu ucigași sau prieteni cu simbrie. *Dacă vei greși în Carte asupra lor și nu vei avea timp să le arăți și lumina lor ascunsă și rămasă în oase, mai greu de prins, de văzut și de scos la iveală, atunci transcrie aceste cuvinte ale mele și socotește-te corectat, chiar fără să mai revii asupra a ceea ce ai greșit, nu reveni, pentru că e bine să se vadă în cartea ta că ai lăsat libere cuvintele să se bată între ele.* Eu, Generalul Marosin, i-am avut aproape o viață întreagă sub ochi și pe metopolisieni, și pe mavrocordați, și pe dicomesieni.

Cele mai multe necazuri și greutăți mi-au adus dicomesienii.

Cu mavrocordații m-am înțeles cel mai repede, dar m-au și trădat repede, redevenindu-mi prieteni ori de câte ori vedeau că balanța înclină iarăși în favoarea mea.

Pe metopolisieni n-am putut să-i cunosc limpede, nici într-un fel, nici în altul. Spuneau că-mi sunt prieteni, dar pe dedesubt puteau oricând să-mi poarte

o vrăjmășie capabilă să mă secere fără milă; când mi se declarau pe față dușmani neîmpăcați, de asemeni, mă puteam aștepta la inversul lucrurilor, adică la dovezi de afecțiune extreme. Dar o afecțiune prea gratuită, prea lipsită de scop și sortită prea repede uitării. Metopolisienii au fost pentru mine mai nesiguri decât mavrocordații, și în prietenie și în dușmănie, chiar în situația când își declarau neutralitatea, așa cum, de altfel, sunt inconstanți în propria lor viață. Le vine asta poate din prea multă vechime surpată, li s-a slăbit celula sau, cine știe, supuși mereu hazardurilor istoriei și răsturnărilor de situații au învățat mai mult din împrejurări și conjuncturi, decât din esența evenimentelor trăite.

Și mai instabili sunt mavrocordații, dar lor le poți detecta mai repede și mai sigur direcția în care o apucă sau prăpastia spre care se întorc, și dacă insiști, îi câștigi la o cauză bună mai repede decât la una nedreaptă, dar trebuie s-o faci cu inteligență și la momentul oportun, pentru că lor le plac momentele oportune. Sunt cei mai deschiși la cultură și modernitate, deși au în orașul lor un liceu închistat într-un fel de scolastică bizantină, dar nu această instituție îi caracterizează. Își iubesc liceul, îl înzestreză oricând cu tot ce e nevoie, dar viața și-o dedică exclusiv intereselor lor și n-am văzut un mavrocordat să sufere că fiul lui a primit un doi la matematică, dacă același fiu se descurca bine în prăvălia părinților și nu confunda la cântar kilogramul cu suta de grame și dacă știa să prețuiască bobul de piper cu aceeași grijă cum trebuie prețuită tona de grâu. După cum nu se supărau când un fiu al lor greșea scandarea la latină și încurca prozodiile

complicate din greaca veche, dacă în schimb se dădea în vânt după cărțile lui Homer și istoriile lui Tacit, fie ele numai în traducere proastă.

Cei mai solizi ca oameni ai unei cauze, dar și ca vrăjmași, până la greșeală, ai pericolelor care-i pândesc sau care i-ar putea pândi, îi socotesc acum, la sfârșitul vieții mele, pe dicomesieni. Dacă aș vrea să fac o țară, numai cu metopolisienii sau numai cu mavrocordații n-aș putea închea un popor. *Osul unei țări nu l-aș putea avea fără oameni ca dicomensienii.* Când au vrut să mă înfrângă m-au înfrânt, nu înainte însă de a mă onora cu o solie prin care-mi cereau pentru ultima oară să-mi vâr mințile-n cap. Când au descoperit măcar o clipă în mine un om ai drepturilor simple și fundamentale de a respira sub soare, chiar dacă asta nu privea direct destinul lor, atunci ei rețineau acest lucru ca definitiv în memoria lor – și au fost împrejurări triste și grele în existența mea când mâna lor salvatoare a intervenit, dar în așa fel încât să nu știu prea mult dincotro a venit mâna și nici să încerc să aflu în ei niște prieteni pe mai departe, pentru că lor nu le convin niciun fel de alianțe și înfrățiri cu oameni din afara lor, știind din experiența lor veche că alianțele au vrut mereu să-i împingă spre vasalitate și anulare.

Dintre mavrocordați pot ieși repede figuri luminate. Pot constitui în întregimea lor un climat bun pentru o idee, pentru o acțiune nouă și rapidă. Dar nu pot constitui singuri o osatură. Cu aceeași repeziciune cu care dau oameni excelenți și utili unui moment sau altul, cu aceeași repeziciune nasc Havaeți în serie sau, și mai rău, acel gen de oameni numiți „ai istoriei în curs”, care își schimbă opiniile după cum se schimbă

opresorul, cu sentimentul că ei merg înainte și în pas cu istoria.

Ceea ce nu se întâmplă cu dicomesienii. Ei sunt o constantă ireductibilă. Cine va reuși să-i miște într-o zi va putea descoperi prin ei o nouă Americă. Ei dau dintre ei foarte greu oameni mari, n-au cum să dea, chiar dacă am explica lucrurile numai prin felul de viață în care trăiesc. Gestația lor e foarte grea și foarte lungă, abia dacă dau un preot la două-trei generații, iar acela, dacă iese din matca dicomesiană se pierde și își întoarce asprimea pe partea moale, bună și lipsită de apărare, cam în felul cum i s-a întâmplat parohului *Viață Amărâtă* care-i un dicomesian uriaș, dezarmat însă total pe dinafară și tulburat pe dinăuntru până la aiureală de metopolisieni. Dar când dicomesienii dau cu adevărat un om mare, acela e unicat, nicăieri nu mai poate apărea unul la fel. Filip Lăscăreanu e al lor. Ar mai fi unul, poate l-ar fi depășit și l-ar fi întrecut cu un cap de om pe bizantinolog și ar fi uimit nu prin ascuțime și rafinare a minții, ci prin geniu: *Constantin Pierdutul I-iul*. Aproape un analfabet care redescoperă pentru sine într-o insulă de Robinson, printre țânțari malariei și cai sălbăticiți, valoarea lui Pi stabilind-o la 3, 1415927. Nu știa bine să numere până la zece când se trezise în el poezia matematicii. Constantin și l-a procurat pe zero de care avea absolută nevoie tăind cu briceagul coada lui nouă. Când Topometristul a spus ce-a spus despre descoperirile acestui tânăr nefericit, n-a mințit și n-a fantazat, a simplificat numai pentru a se face înțeles de cei care nu dețin un limbaj matematic de specialitate. Topometristul s-a bazat și pe constatările unor profesori foarte serioși de științe

pozitive de la liceul mavrocordaților care n-au nimic a face cu mavrocordații în ceea ce privește tăria și fundarea unei opinii, îmi vei spune: aceiași profesori, care l-au declarat dintr-o eroare pe Havaet idiot, au afirmat despre Constantin că-i un geniu. Da, aceiași profesori. Dar trebuie să știi un lucru: acești profesori sunt ireproșabili în disciplinele de învățământ pe care le predau, coeficientul lor de eroare e minim în profesie; dar ca pedagogi ajung la greșeli monstruoase. În cazul lui Havaet a fost o eroare de pedagogie. În cazul lui Constantin, o afirmație fermă de profesie; cu atât mai valabilă cu cât profesorii îl judecau numai prin excelența calităților lor profesionale: nu uita, Constantin nu le căzuse niciodată în plasa lor pedagogică dezastruoasă, nu le fusese niciodată elev.

Constantin Pierdutul e un dicomesian. Din pricina lipsei de instrucție geniul l-a împins spre nebunie. Poate numai plusul enorm de geniu l-a împins într-acolo, și nu vidul de instrucție. Și dacă dicomesienii i-au devenit vrăjmași, e pentru că ei au o anume credință tenace despre igiena minții și prin acest unghi numai au fost în stare să-l cântărească și să-l judece pe tânărul lor rege Constantin. O surprinzătoare asemănare se poate face între Pierdutul și Biserica pe Roate. Ambele sunt produse ale *Dicomesiei* cea neclintită din matca ei. Constantin, geniu al cifrelor apărut dintr-o mare de analfabeți. Biserica pe Roate (frumoasă și originară cum a fost întâia biserică a lui Solomon, la vremea ei) ivită printre căruțele cu grâu și fân ale unor păgâni incurabili.

Andrei Mortu' n-a fost dicomesian. Era un destin

de la răscrucea existențelor nefericite ale celorlalți – metopoaisieni, dicomesieni, mavrocordați. Poate că Andrei Mortu' a avut și o fărâmbă de geniu, dar geniu de histrion, în aceeași măsură pentru dejucarea vieții, ca și pentru dejucarea unui moment grav și intratabil ca moartea. E un produs al *Cetății de Lână*.

Havaet e mavrocordat, falsifică realitatea când își arogă originea de dicomensian, *dar face asta, pentru că știe că aurul tot e în Dicomesia. El pândește Dicomesia, în rest, până va pune mâna pe ea, se ocupă și trăiește din expediente metopolisiene și mavrocordate.*

Eu sunt metopolisian, dar altoit la mobilitatea spiritului cu ceva mavrocordat, iar pe la unghii și pe la oasele pieptului, unde m-am lovit mereu și mă doare mai des, am ceva dicomesian.

lapa-Roșie e de nicăieri. Poate că prin mama ei Kiva-cea-Mare vine din cea mai necunoscută și mai superbă margine de lume, de acolo de unde răsare soarele. Nu vine din apusuri ca metopolisienii, deși Kiva-cea Mare a păscut bivolii pe câmpurile și dealurile metopolisiene. Din lapa-Roșie ar fi ieșit un om nemaipomenit, dacă ar fi încăput mai întâi pe mâna dicomesienilor, mai apoi pe mâna Wandei Walberg, dacă Fibula n-ar fi greșit în dorința de a face din ea o Guldenă ceva mai tânără și ceva mai sclavă, dacă mai apoi și dacă mai apoi... Multe și foarte puține îi mai trebuiau lepei-Roșii... Aram Telguran e un suflet prea rătăcitor ca să fi putut scoate cu mâinile lui tremurătoare din masivitatea unui bloc dur, cum a fost și este lapa-Roșie, capodopera ascunsă în piatră.

Pe Glad nu-l pricep și poate că e inutil să-l pricepi și să-l explici. I-am dat haine de general pentru

că în acelea de soldat nu-mi dovedea nimic și, mi-am zis, ca și tine, să încerc maximumul pentru a obține măcar minimul. *Ce a ieșit, se știe*. Personal nu pricep nimic. Dacă tu, Milionarule, poți face ceva să-l explici și să-l justifici, fă-o. Are nevoie.

GENERALUL MAROSIN REVINE LA OBIECTUL STRICT AL POVESTIRII. CONFLICTUL PĂRȚILOR ÎN JURUL UMILITULUI. WANDA WALBERG ȘI DICOMESIENII ÎN VREMEA RĂZBOIULUI DIN 1916 - 1918. MOARTEA WANDEI: CÂMP LIBER PENTRU FIBULA*

ANALIZA STILISTICĂ A EPISTOLEI UMILITULUI. SFÂRȘITUL CĂRȚII DE LA METOPOLIS CU CARE SE DESCHIDE CARTEA DICOMESIEI

Generalul Marosin a tăcut, a privit în jur, apoi spre mine cu severitate, ca și cum aș fi fost vinovat de vreo vorbă de-a lui. A început din nou:

— Nu te teme, n-am pierdut firul lucrurilor de unde pornisem. Sunt prolix pentru că mă grăbesc, știind că am vreme puțină. N-ai grijă, Milionarule, digresiuni nu fac, chiar dacă ți se pare că m-am îndepărtat cam mult. *Știu că am pornit de la scrisoarea aceea care i-a mâniatț e dicomesieni și dintr-o eroare au venit să mi-o reproșeze mie*. Când, de fapt, scrisoarea o trimisese Fibula Umilitului pentru a-l despărți de dicomesieni și pentru a o alunga de la Viena pe îngrijitoarea Zoe Lucescu-Mavrocordata. Sunt numai puțin prolix. *Atât* - ca să folosesc răsfățul dulce al lui Emil Havaet.

Înainte de a reveni definitiv la locul de unde pornisem și de a continua povestirea, un singur lucru: *m-am gândit adineauri brusc la tine. Tu trebuie să fii dicomesian*. Nu poți fi altceva. Îl faci pe om să-și

deschidă sufletul când apari, deși nu schițezi pentru asta nici măcar un gest mut că te-ar interesa să-i afli sufletul. Pleci și-i spui sau nu-i spui „ia-ți-l”, și deși sufletul îi rămâne, copia cea mai bună și, de mirare, mai autentică decât originalul, o iei cu tine. O asemenea drăcie n-am mai întâlnit decât la dicomesieni. Apoi: chiar când tu, Milionarule, le privești rău – și cu revoltă în subtext – condiția dicomesienilor, se simte că ești dicomesian. Dacă ai fi mavrocordat i-ai lăuda ca să-i amăgești și să le iei grâul de sub tălpi, dacă ai fi metopolisian dracu’ știe ce ai face. Apoi: ai ascuns, nu mi-ai spus niciodată că ești dicomesian. Încă o dovadă că ești. Pe dicomesieni când îi întrebi de unde sunt ei îți răspund ocolind numele ținutului lor: „Suntem de acolo”. Adică. „Ce ne întrebi, nătărăule, suntem și noi de pe undeva nu numai tu ai casă și soare”. Ultima dovadă: Milionarul s-a depărtat voit de *Dicomesia* să și-o facă străină, a trecut fluviu], s-a urcat pe platoul de sus al dealurilor metopolisiene, pentru că, din pragul casei lui de marmoră, vede mai bine nu numai *Metopolis-ul*, *Cetatea de Lână*, *Insula Cailor* și *Mavrocordatul*, ci vede în primul rând întinsa și fecunda lui câmpie dicomesiană. Dar, în sfârșit, te privește. Știi mai bine decât mine că *dacă ești dicomesian, asta te obligă enorm*

Și generalul s-a închinat spre un candelabru de lumânări aflat pe polița de sus a unei nișe decorată cu flori de fier forjat.

A tușit apoi de câteva ori, a ronțăit bomboane, mi-a întins și mie.

Și-a reluat povestirea:

Nu pot părăsi încă observațiile mele asupra

conflictelor dintre diferitele părți privind persoana Umilitului pentru că de acest conflict depinde, Milionarule, înțelegerea gravului sfârșit al bătrânului. Rolul tuturor părților în acest conflict și în acest sfârșit, inclusiv rolul de margine și surprinzător de important al lui Havaet...

Voi urma deci povestirea vorbind mai departe despre Fibula, ea fiind o figură centrală, nu pentru că ea ar fi vrut asta, – și voia asta, ci pentru că realitatea i-a oferit un loc de prim ordin în viața bătrânului. În ceea ce privește sfârșitul bătrânului nu, pentru că Fibula dorea cu încăpățănare ca Umilitul să trăiască. Să trăiască, dar dominat de ea.

Războiul Fibulei cu Wanda Walberg n-a fost ușor în privința întâietății asupra Umilitului. În primul rând că la începerea acestui război Fibula era foarte, foarte tânără, o mică domnișoară de pension, voluntară și de o inteligență perspicace e drept, dar numai o mică domnișoară, căreia îi puteai lăuda sau repugna îndrăzelile, dar pe care nu puteai s-o iei în serios. În plus, Fibula se afla în casa Wandei Walberg ca o tolerată. Situația ei era să se încline nu să poruncească. Wanda Walberg era o prusacă de cel mai autentic sânge, își alesese Adena drept reședință pentru că părinții ei, bogați și puternici, au socotit că o fată, chiar dacă e energică și bărbătoasă, *e bine să cânte și să alerge puțin prin orașul muzicii*. Pe fratele Wandei, pe nume Wolfgang Amadeus Walberg pentru că era băiat – deși mai „feminin” decât Wanda, emotiv până la stări bolnăvicioase – părinții l-au expediat la Essen, în Ruhr, din fragedă adolescență, să se formeze și să se călească la școala cărbunelui și a oțelului *Ce a cântat și cum a zburdat Wanda Walberg la Viena* – se

poate reda la modul cel mai sumar fără ca adevărul să sufere. A învățat să cânte la orgă muzică gravă. E important, Milionarule, ce instrument muzical îi oferi unei fete, dar și mai important e acela pe care și-l alege singură. A ales orga. Dintre sporturi, călăria pe cai greoi și cu spate lat, galopurile austere. Încă de foarte tânără, imaginea ei care s-a impus a fost aceea de fată în cizme înalte de călărie, încheiate cu catarămi deasupra genunchilor. Nu de puține ori, la orgă pedala încălțată în cizme. Ordonată ca un soldat exemplar și-a urmat și și-a încheiat ireproșabil anii de școală, îndreptându-se și alegându-și pentru asta aproape singură cele mai severe pensioane vieneze, dominate de profesori și profesoare germane cu pedagogie intransigentă. De fapt, în figura acestor profesori pe care-i venera ea „căuta” să-și redescopere părinții de acasă, felul acestora de a fi, de aceea în școală ea s-a simțit fericită, solid ocrotită și n-a dus lipsa familiei, pe atunci stabilită în Ostfriesland, la Emden, pe coasta Mării Nordului, departe nu numai de Viena, ci de orice colț al Austriei și al Germaniei continentale. Când a apărut tânărul și slabul de înger Filip Lăscăreanu-Teologul în Viena, ochiul ei norocos „l-a zărit”.

Wanda Walberg era o fată credincioasă. Dumnezeu ei era un demiurg al ordinii ferme și precise, în religia ei severă își formase un anume fel de visuri matrimoniale riguroase care nu îngăduiau abateri: viitoarea ei casă și-o dorea să fie biserică serioasă a căsniciei, ea Wanda, să vegheze cu asprime biserica și să cânte la orgă, iar soțul ei să fie și soț, dar mai ales preot. Chiar exact așa nu a fost, dar odată căsătorită cu tânărul doctor în teologie Filip

Lăscăreanu, Wanda a făcut totul ca să fie mai mult decât atât. L-a dominat dintr-un început pe tânărul teolog până la a-l reduce la un rol inexistent în viața de familie. Filip Lăscăreanu zi de zi la Viena sau plecat cu anii din Viena, pentru Wanda era aceeași situație. Efluviile grave ale orgii inundau la ore fixe salonul, ca mirosul de mâncare consistentă bucătăria, ca exercițiile austere de echitație pe aleile grădinilor de lângă Schbnbrunn unde Wanda „zburda” pe cai cu spate lat în compania celor mai taciturne și mai stilate doamne și domnișoare ale severității din Viena.

Cum s-o înfrângă mai tânăra Fibula pe Wanda Walberg, când la sosirea fragedei metopolisiene în casa vieneză nemțoaica avea aproape două decenii de dominație asupra Umilitului? Și totuși Fibula a îndrăznit, dar victoriile ei au fost secrete, au rămas enigme ale ei și ale Umilitului, într-atâta controlul Wande era de treaz, de continuu și atotestăpânitor. Wanda era campioana lucrurilor totale, pe ea o interesa înălțarea zidurilor solide și de neescaladat, nepierzându-și timpul să observe nimicurile mărunte ale unor intimități pe care le putea strivi dacă ar fi vrut cu mișcarea cea mai lipsită de efort.

Și Fibula a înaintat neobservată spre inima Umilitului, a preferat în conflictul cu Wanda un război secret și de infiltrație, înainta așa cu siguranță, mai acaparator și mai bine primită, pentru că teologul, lipsit mereu de căldură și intimitate, nu avea parte nici în căsnicie de gesturi delicate. Cine a poreclit-o pe Wanda Walberg „*Frau Cuțit*”, pornise de la cunoașterea caracterului ei agresiv și setos de opresiune. Când Wanda a trecut de partea dicomesienilor și a început să-i tolereze și să nu-i mai

arunce pe uşă afară când veneau la Viena să-l vadă pe Umilit, dar şi să umble la punga lui – prin această toleranţă ea dădea un răspuns plin de forţă şi poziţiilor cucerite de tânăra Fibula în dominarea teologului. Punga teologului? Putea fi golită şi spartă de dicomesieni ori de câte ori ar fi vrut aceştia. Ea, Wanda Walberg, putea să-i umple punga la loc şi să i-o facă doldora şi chiar să mai adauge câteva buzunare pline de bilete de bancă la sutana teologului. Numai Fibula să fie înfrântă şi îndepărtată. Şi prefera s-o înfrângă prin dicomesieni, prin oameni de aceeaşi origine cu Fibula: aşa înfrângerea era mai netă şi mai ofensatoare pentru tânăra nepoată.

Aici a greşit Wanda Walberg. Punga Umilitului putea avea întotdeauna aceleaşi intrări şi aceleaşi ieşiri. Dar în ceea ce priveşte procedeele de comunicare cu lumea, punga nu se identifica la Umilit cu felul de a-şi revărsa sau a-şi reţine afecţiunea. Câteodată nicio intrare nu era posibilă spre afecţiunea lui. Toate ieşirile sufletului său însă erau spre *Dicomesia*. Cu bani sau fără bani, Umilitul se considera al Dicomesiei, iar *Dicomesia*, de asemenea, îl socotea al ei chiar dacă, în loc să fi fost un răsfăţat al bogăţiei şi al onoarei publice, ar fi trăit singur retras de lume şi sărac, şi s-ar fi hrănit cu bureţi şi cu iască.

Dicomesienii au un bun-simţ care nu-i înşală. Când ei au refuzat investiţiile băneşti şi înzestrările pe care Wanda le făcea familiilor din Dicomesia, ei au avut în vedere nu numai acel vechi şi istoric argument al rezervei şi prudenţei lor faţă de „nemţi”. Simţiseră că şi altceva nu-i în regulă. Ce? Nu prea ştiau. Un lucru ştiau: *când primeşti de la cineva mai mult decât fi se cuvine, înseamnă că „vrea să te cumpere”*. Nu

prea și-au bătut capul să afle de ce voia Wanda „să-i cumpere”, n-avea rost să-și piardă timpul cu asta. Destul că simpli nu-i înșela. Așa că i-au spus Wandei ce i-au spus: „*Nu mai primim nimic de la dumneata și au făcut asta dintr-o pricină esențială: să-l păstreze mai bine pe Umilit; să nu se îndepărteze de ei; să nu creadă că ei l-au lepădat pentru „o străină care avea bani și în cizme”*. Iar când dicomesienii i-au spus Wandei că tot ce vor primi, vor primi numai de la Umilit, iar dacă el nu are, atunci „să le dea din testament” – ei au spus asta și în înțelesul că sunt atât de apropiați de teologul lor încât nimic între ei și Umilit nu e greu de făcut chiar împotriva regulilor cunoscute de toată lumea. Ce a urmat se știe. Teologul, în viață fiind, „dă din testament” dicomesienilor la termene ciclice de patru-cinci ani, unitatea dintre el și Dicomesia sudându-se temeinic și de nezdruccinat. *Din ce parte să mai ataci acest fort inexpugnabil? Dinspre Viena? Dinspre Mavrocordat? Dinspre Metopolis?* Din orice parte ar fi fost atacat, eșecul era sigur. Iar un cal troian nu mai putea fi băgat. Povestea e prea veche și cunoscută de toți. Chiar de dicomesieni, care nu-s cunoscători de carte, iar de Troia nu prea au auzit. Dar basmele lor sunt pline de povești cu lăzi frumoase umplute cu aur și pietre prețioase primite în dar de la vreun drac sau de la mama pădurii, care se transformă până la urmă în șerpi și în balauri. Așa că vezi.

Așa stând situația, conflictul s-a restrâns numai în ceea ce privește cele două femei. Dicomesienii nu puteau fi atacați, nu puteau fi despărțiți de Umilit. Wanda Walberg și Fibula au continuat competiția în casa de la Viena pentru cucerirea unei întâietăți

derizorii asupra Umilitului. Derizorii, pentru că în timp ce ele se întreceau care să câştige această bătălie, Umilitul se afla tot mai puțin la Viena, era într-o continuă peregrinare de profesor teolog pe drumurile lumii sau de bizantinolog în căutare de alte pietre, inscripții și pergamente. *Bizanțul dispărut era mai aproape de el și mai palpabil decât existența în came și oase a celor două femei, Wanda și Fibula, himere ale unei realități din care el evadase prin profesie și prin vocație. Ca și Bizanțul, Dicomesia era pentru el tot un fel de teren pulverizat în vrajă. El nu-și mai văzuse Dicomesia natală din copilărie și o dată în adolescență și se putea să n-o mai vadă niciodată, dar o avea cu el în permanență uneori mai vie și mai plină de înțelesuri decât era ea pentru dicomesieni, fiindcă Umilitul era un om al minții și al spiritualității vaste care dintr-o amintire putea face un imperiu fascinant, mai puternic, mai sigur și mai real decât imperiile existente.*

Milionarule, astea nu sunt lucruri de zvârlit pe fereastră. Nu puteam trece peste ele. Și îți spun asta pentru că ți se zice *Milionarul*, nu pentru banii și averile pe care nu le ai, nu le-ai avut și nu le vei avea niciodată, ci pentru bogăția și risipa de minte și de fantezie pe care le cheltuiești în folosul înțelegerii oamenilor și lucrurilor. Câți se mai pot mândri cu o asemenea avere atât de durabilă și de plăcută, când totul se confecționează și e ușor de confecționat, chiar și adevărurile, cu zecile și sutele, și toate se duc de râpă mai repede decât au fost făcute?

Crede-mă, foarte puține lucruri din viața mea pot alege la capătul unei existențe. Și privind de la un timp spre tine, am învățat să mă compensez alegând

foarte multe din viața altora.

Aș mai fi avut ceva de spus despre brava femeie Wanda Walberg, atât de hulită de toți când e vorba de tristul exil casnic al Umilitului. Că l-a terorizat, că l-a chinuit etc. etc.

Pe Wanda, din „*Frau Cuțit*”, „*Nemțoaica cu dinți și cap de cal*” sau din „*Cântec de leagăn cu bici și în cizme de călărie*” aproape nimeni n-a scos-o. Nu numai pentru a-ți spune ceva în favoarea scumpei Wanda îți zic: N-ar fi fost Umilitul altfel nici dacă trăia alături de o soție caldă și iubitoare. Casa din Viena tot fără el ar fi stat. El avea un destin dincolo de el însuși și de ai săi – mai puțin unul de soț, de unchi și de străunchi. Aș fi vrut să mă pot compara cu el. Dar eu am fost mai slab decât acest om făcut numai din slăbiciuni. Deși general și cunoscător al tacticii și strategiei, eu am căzut, fără putință de ieșire, prizonier al propriilor mele rude. El n-a fost decât un teolog și un umilit, dar foarte puțini se pot lăuda, chiar dintre cei apropiați lui, că i-au sărutat mai mult decât poala sutanei și că i-au smuls de pe buze mai mult decât o binecuvântare. Acestea ar fi ultimele cuvinte de elogiu indirect adus bravei Wanda Walberg.

Wanda Walberg a murit în 1919, prin ianuarie. Umilitul se afla atunci departe de Viena, peste Ocean, încă din 1915, îi prinsese «colo evenimentele războiului. Dicoimesienii din câți cunoscuse Wanda, câți au mai rămas după război, au aflat foarte târziu, abia după câțiva ani, că ea nu mai este. Pe Wanda numai Fibula a plâns-o. Și a plâns-o sincer. Pentru că ele două, în anii războiului, rămăseseră singure la Viena. În clipele acelea de singurătate pustie și de izolare fără perspective, când cele două femei au trăit

unicul lor timp de înțelegere și împăcare, să fi văzut ele în proporțiile groaznice ale războiului riscurile deșarte din propriul și mărunțul lor conflict? Fratele Wande, Wolfgang Amadeus Walberg a murit în 1917 pe frontul din Transilvania, în ciocnirea germanilor cu armatele române ale generalului Averescu. Iar foarte mulți dicomesieni au pierit la Mărășești în asaltul românesc asupra trupelor feldmareșalului Mackensen.

Dar s-ar putea ca istoria mare să nu fi atins și să nu fi înspăimântat cu scara ei imensă acele mizerii sufletești mărunte din căsnicii, dintre rude etc. etc. Încă un argument că un război, oricât de mare ar fi, e întru totul inutil. Iartă-mi, Milionarule, această amară reflecție de general bătrân.

Atât despre război. Te-ai temut degeaba că voi face un tablou complet al celei mai groaznice conflagrații cunoscute până acum.

Fibula și-a atins scopul. Nicio influență nu mai putea veni dinspre Wanda Walberg, nici măcar prin Wolfgang Amadeus, dus și el. Cei mai încăpățânați și mai teribili dicomesieni - în același timp și rade principale ale Umilitului, din ramurile directe ale arborelui său genealogic pieriseră și ei. (A devenit legendă o poveste despre o anume companie de soldați dicomesieni, „Compania nebunilor”, cum se zice că era numită. Compania ar fi fost aruncată, de repetate ori de ofițerii de stat major ai generalului Ieremia Grigorescu, în atacurile-surpriză asupra oștilor feldmareșalului german Mackensen în zilele asalturilor de la Mărășești. Se spune că dicomesienii au luptat, s-au încăierat corp la corp cu adversarii, în bătaia cu baioneta, până li s-au rupt hainele ferfeniță și și-au continuat ofensiva în cămașă și izmene. Din

neînfricată companie de aproape 300 de soldați dicomesieni, au mai rămas câțiva printre ei, dintre rudele apropiate ale Umilitului, doar acel încăpățânat nepot Ștefan Lăscăreanu, de care am mai amintit. După victoria de la Mărășești, generalul Ieremia Grigorescu ar fi vrut să-l cunoască personal pe acest Ștefan, care, deși numai sergent, în ultimele atacuri decisive, ar fi avut, în mod excepțional, comanda companiei dicomesiene; în mod normal, o companie este condusă de un ofițer, cel puțin căpitan. Generalul Grigorescu i-ar fi spus lui Ștefan, după ce l-a decorat cu ordinul „Bărbăție și Credință cu Spade”: „Voi, oamenii câmpiei, ați apărat gloria, onoarea și mândria tuturor”. La care Ștefan Lăscăreanu ar fi răspuns: „Ne-am apărat pielea, Domnule General. Rămăsesem numai în cămașă. Și dacă nemții treceau și de cămașa noastră, ne lua diacul”).

După acest „prag de măcel al omenirii”, în care atâtea vieți, ce gravitaseră cândva în jurul bogatei case walbergiene, pieriseră, Filip Lăscăreanu însuși multă vlagă nu mai avea. Devenea din ce în ce mai bătrân, mai neajutorat și, chiar dacă nu se folosea încă de o cârjă, simțea totuși nevoia să aibă un om alături de el. Prea mulți dispăruseră din preajma lui și pustiul era prea mare.

Când eu am întâlnit-o pe Fibula Serafis, în vara anului în 1920 la Paris, ea era sigură că a ajuns singura stăpână pe inima Umilitului. O victorie fără glorie. Dar durabilă. Nimeni de atunci n-a mai ocupat un loc atât de sigur și de greu de clătinat. Dinspre partea lui Ștefan Lăscăreanu, nepotul recalcitrant și anti-teolog, revenit în Dicomesia la caii și la bivoli lui, la plugul său cu o brazdă și la cele câteva pogoane de

pământ, Fibula n-avea a se teme. Deși iubit mereu de Umilit, *Ștefan Apostatul* (cum îl numise Wanda Walberg, încă de când acesta, copil, fugise de sub paza călugărilor din Salzburg), nu mai voia să audă de unchiul său, nu uita afrontul de a fi fost luat cu decenii în urmă din satul său Glava și dus fii Austria să fie făcut „popă nemțesc”. Acest Ștefan mergea până acolo încât susținea sus și tare, printre dicomesieni, că Filip Lăscăreanu din casa Wandei n-ar fi fost același Filip plecat cândva din *Dicomesia*, ci un altul, pe care diavolul l-a îmbrăcat în reverendă și l-ar fi dat drept soț „nemțoaicei cu cap și dinți de cal”, ca să-l chinuiască. Poreclele Wandei acest Ștefan le-a născocit, tot el l-a numit pentru întâia oară pe unchiul său - „*Umilitul*” - și de atunci bizantinologului așa i-a rămas și așa i s-a răspândit porecla. Mai mult, refuzul și disprețul nepotului față de unchi mergea și mai departe, spunea că el, Ștefan Lăscăreanu, nu i-a fost, nu-i este și nu-i va fi niciodată niciun fel de rudă, deși el era cea mai apropiată rudă a Umilitului: tatăl lui Ștefan a fost frate cu Filip Teologul, deci Ștefan îi venea bătrânului nepot direct. (Și totuși, repet, în ciuda rupturii dintre nepot și unchi, în casa lui Ștefan Lăscăreanu din Glava a venit acum patru ani Filip Lăscăreanu să moară; iar nepotul s-a purtat admirabil, apărându-l ca un leu de asediile dicomesiene, mavrocordate și havaete, atât cât i-a stat fii putință și căznindu-se să-i facă Umilitului ultimele clipe cât mai plăcute, mai liniștite și mai ferite de duritatea soarelui-corb auriu al Dicomesiei).

Ziceam că din 1920 și până încoace, Fibula a fost „marea stăpână” a Umilitului, nimeni nu i-a putut lua locul. Știa atât de bine acest lucru și atât de sigură

era, încât revenită fii țară, la Metopolis, nici nu se mai obosea să cultive dragostea bătrânului rămas fii lume să rătăcească mai departe. Chiar îl uita voit, nu-i scria, nu-i răspundea la scrisori și la darurile care curgeau spre ea neîntrerupt, asta și pentru a-l face să sufere, s-o iubească și mai mult și să o prețuiască drept o ființă de neînlocuit și să dorească de la ea măcar un mic semn sau un cuvânt și ea a făcut acest „joc al uitării” uneori cu o răutate femeiască împinsă până la cruzime. Bătrânul Filip Lăscăreanu, cu mintea lui rafinată a simțit jocul și i-a plăcut ca o copilărie, trecând cu discreție și iertare peste răutatea nepoatei. Și-a primit eu smerenie rolul pe care i-l dăduse Fibula și cred că l-a jucat excelent. Doamne, de la vârsta de 9 ani de când plecase în lume, Umilitul nu se mai jucase!

Milionarule, să te ferească Dumnezeu să ajungi bătrân și să se joace o femeie tânără cu tine, chiar dacă ți-ar fi nepoată sau strănepoată.

Și Umilitul a sperat ea măcar jocul acela cu „de-a uitarea” și „de-a-mpăcarea” să se țină înfiripat și să nu se rupă definitiv. Alt om mai apropiat numai avea. Ultimele tentative ale bătrânului Filip spre Ștefan Lăscăreanu din *Dicomesia* eșuaseră: acest nepot a refuzat an de an (deși nevasta îi năștea aproape anual un fiu), ca Umilitul să-i boteze, prin avocatul procurist din București, vreun copil și să-i dea numele de „Filip”. Acest refuz al lui Ștefan însemna că nici asupra copiilor săi, bătrânul Filip Lăscăreanu nu putea spera să-și întindă vreo influență cât de mică.

Din partea Fibulei „jocul uitării și împăcării” n-a durat mult. A început să-l uite pe bătrân cu anii, la modul adevărat: Revenită în țară, bogată prin

dărniciile bizantinologului, poate și dintr-o mânie împotriva „plicticosului bătrân” și a sfaturilor continui ale acestuia, ea abandonează ocupațiile superioare de femeie cu carte pentru care o pregătise unchiul ei timp de un deceniu și mai bine și îi stipendiasse studiile la Viena, Paris, Roma. Procedând așa, ea îl sfidează ca o femeiușcă răsfățată, se **ocupă la** *Metopolis* cu lucruri cu totul străine de condiția ei intelectuală, lucruri care nici originale sau excentrice nu se puteau numi. Face în așa fel ca Umilitul să audă de noile ei ocupații pentru a-l necăji și a-l chinui. Astfel, Fibula devine, pe rând: proprietară de fierăstraie de tăiat piatră, de vărării, aurăreasă care aruncă în foc monezi vechi și obiecte antice, sau le folosește direct, fără să le mai topească, la obținerea unor podoabe femeiești frivole pe care le comercializează; face acest act de nimicire, ea, care se spune că învățase altă dată să prețuiască valoarea unică, inestimabilă și inatacabilă a unor astfel de piese antice, învățase la Roma în școala de arheologie, iar mai înainte de Roma de la însuși bizantinologul; după ce își lichidează aurăria sau paralel cu această ocupație nimicitoare de tezaure vechi, devine proprietară de ulițe întregi de prăvălii de coloniale și mărunțișuri, de mercerii, la *Metopolis*, *Mavrocordat*, *Cetatea de Lână*; crede-mă, Milionarule, până și stații de montă pentru însămânțarea animalelor mari a avut în proprietate Fibula, dicomesienii își amintesc bine de stațiile astea care împânziseră *Dicomesia* (dar dicomesienii, refractari la orice lucru care venea din afara modului lor de a vedea lumea, n-au folosit stațiile, și-au încrucișat animalele tot în imperiul cerului liber și al întâmplărilor din *Insula*

Cailor).

Era un fel de furie și o lipsă de noimă în tot ce făcea Fibula. Cine a cunoscut-o în sălile Sorbonei, când era tânără, pe culta și scânteietoarea Fibula, adorată de colegi și chiar de unii profesori, cine a întâlnit-o la Roma (eu am aflat de la alții despre anii ei la Roma), pe fina numismată Fibula și pe aceeași Fibula, excelenta, se zice, incisiva specialistă din grupul de secretari de redacție ai profesorului Pârvan, la revistele arheologice românești din Italia - nu-și putea crede ochilor văzând spectacolul pe care-l oferea *Fibula metopolisiană*. Ar fi rămas uluită și ar fi leșinat Fibula când era la Roma dacă ar fi văzut pe cineva că deteriorează un zimț de monedă veche sau zgârie o efigie de sesterț roman, ori de drahmă sau assarie grecească antică. *La Metopolis*, însă, lucra cu cei mai mizeri indivizi pentru strângerea și sustragerea monezilor și obiectelor vechi de sub dealurile locului și după ce le aduna în găleți și jgheaburi, începea nimicirea: focul sau monturile directe pentru obținerea podoabelor negociabile.

Sesterțul roman, perperul și besantul bizantin, sau dragma atică de argint se amestecau fără prea mari mofturi cu paralele de tablă, ca și cu zinghiriliii, turaliii, funducii, și cu **zarnacupii** turcești, cu asprii, groșii, polturacii și toate astea nu de puține ori se întâlneau în aceeași găleată sau în aceeași flacăară cu fibulele antice, cu pandantivele, coifurile, lănciile vechi și cu fostele vârfuri de săgeți scitice etc. etc.

Nu explicația acestei furii și a acestei inconștiențe târzii a Fibulei e greu de găsit, deși orice explicație pălește în fața faptelor. Mai greu de răspuns: împotriva cui era îndreptată această furie?

Milionarule, sunt lucruri în fața cărora îți simți gura și ochii ca muții și ca orbii.

Știu mai bine decât toți nefericirile copilăriei și adolescenței Fibulei, anii ei chinuitori în casa Wandei, sau mai bine-zis în anticamerele Wandei; apoi înfrângerile ei în câteva iubiri dezastruoase; precum și victoriile ei serbede și fără ecouri asupra unor bărbați insignifianți ca spirit, deși aparent importanți prin zgomotul carierei lor politice sau negustorești, care o asaltau cu curtenia lor trivială de cocoși imbecili.

Aș aminti - dacă aș ști că se poate justifica întrucâtva întorsătura de minte și de destin a Fibulei - chiar acel trist episod al vieții ei, întâmplat când abia trecuse de vârsta pubertății și la puțină vreme după ce se salvase din evenimentul acela nenorocit al mariajului cu dicomesianul „mârlan și cu curtea plină de cai și cățele”. Ți-am spus că după foarte scurtul mariaj dicomesian a fost trimisă repede de mama ei Gora la casa Umilitului din Viena și dată pe mâna Wandei Walberg. Wanda avea o teorie: după o întâmplare nefericită, bărbatul sau femeia, trebuie să facă o plimbare lungă și obositoare, fie călare, fie pe jos, o plimbare igienică după socotelile ei, trupul ca și sufletul, după opinia nemțoaicei, trebuia supuse aceleiași igiene. Și a plimbat-o pe Fibula, la puțină vreme după ce aceasta a sosit în casa de la Viena. Wanda a dat-o mai întâi pe mâna celor mai docti reprezentanți ai clanului Walberg care au plimbat-o, lung și obositor, pe la proprietățile lor și prin casele lor mohorâte de la Essen, în Ruhr; apoi la Emden, în Ostfriesland, lângă golful Dollart al Mării Nordului. La Emden, foarte tânăra Fibula, care nu știa bine ce e acela un bărbat și care se simțea singură și părăsită

printre Walbergii taciturni și greoi, se îndrăgostește de un palid norvegian, de la care are un copil: *o fetiță nefericită*. Norvegianul era un biet tolerat al clanului, un funcționar șters, aiurit și alcoolic. Dar Fibula fiică de copilă făcea confuzia între o țară și un individ izolat al acesteia, iar ca femeie dacă-l cucerea pe un astfel de individ de nație străină, credea că i-a anexat întrucâtva și țara. iartă-mă, Milionarule, la cazul norvegianului, Fibula credea că a și explorat Polul Nord, lucru tulburător pe atunci: numele lui Amundsen, compatriotul norvegianului ei, vrăjea încă Europa la acea dată.

Fibula ascunde sarcina survenită din această iubire greșită și lipsită atât de pasiune, cât și de logică. Naște la Viena în reproșurile severe ale Wandei **Walberg**. *Era acum îngenuncheată definitiv în fața Wandei*. Și totuși nemțoaica „cu cap și dinți de cal” crește singură fetița pe care Fibula o naște, păstrând o discreție eroică în jurul întâmplării și dovedind o abnegație rară pentru sănătatea și îngrijirea nou-născutei. Primul cuvânt al fetei, "mutter" a fost spus Wandei, și nu Fibulei.

Când eu am cunoscut-o în 1920, pe Fibula, la Paris, fetița ei, mica norvegiancă crescuse mare, dar nu știam de existența ei. Nimeni în afară de Umilit nu știa că o are. Wanda murise. Dar înaintea morții cu un an, brava nemțoaică, știind că pe mica norvegiancă nu o aștepta nimic bun după moartea ei, în plus și pentru a o feri pe Fibula de oprobriu, de a o face să-și continue liniștită învățătura și viața ei de femeie tânără, nemțoaica, zic, face un gest aproape incredibil: bolnavă cum era, riscându-și ultimele ei zile, pleacă din Viena, luând-o cu ea pe mica

norvegiancă, traversează liniile frontului – era vremea finalului sângeros până la extrem al războiului din 1918 – ajunge în România, uzează de relațiile clanului ei și, primind permisiunea guvernului capitular al lui Alexandru Marghiloman din București, trece fluviul și ajunge la *Metopolis*. O lasă aici pe mica norvegiancă, în grija Gorei, mama Fibulei. Apoi Wanda se întoarce la Viena și, nu după multă vreme, sfârșește. Dar fetița are un adăpost sigur în *Metopolis*. Nemaivorbind că Wanda lăsase la *Metopolis*, odată cu micuța norvegiancă, și un fel de guvernantă vieneză, pe o anume *Fräulein Bertha*. Neplăcerea a fost că, simțindu-și sfârșitul aproape, Wanda n-a mai stat să aleagă și a ales-o cam la întâmplare și în grabă pe această Bertha. (La drept vorbind, ce guvernantă de origine vieneză ar fi primit să riște să treacă printre liniile frontului și să-și zvârle destinul într-o țară ca România, ostilă imperiului habsburgic ca și celui prusac, în război și cu Viena, și cu Berlinul?) Bertha nu că era urâtică, șleampătă și puțin cheală. Dar n-avea nimic din priceperea și luciditatea unei guvernante. Se încurca în cuvintele proprii ei limbi germane, iar dacă punea un ibric cu apă pe foc, chiar dacă ea nu se opărea sau nu opărea pe cineva din jur, măcar pisica și tot ieșea opărită, ori friptă din pricina apei, a ibricului și a focului. Bătrâna Gora avea ochi și o repede cunoaștere asupra oamenilor, a văzut imediat partea catastrofică a ființei Berthei și a ținut-o pe guvernantă mai mult în odăile din spate, unde locuia mama Guldenei, servanta casei, împreună cu Guldenei, pe atunci cam de vârsta Fibulei. Această Bertha n-a fost decât o pacoste pentru Gora. Pentru fetița Fibulei nu, fiindcă bunica metopolisiană nu i-a dat-o o singură

zi pe mână. Total zăpăcită de lumea în care căzuse, Bertha a devenit repede râsul *Metopolis-vivi*. *Metopolis-ul* nu-i un oraș chiar atât de încurcat, dar Bertha s-a rătăcit multă vreme chiar pe aceeași stradă; intrând într-o prăvălie uita de ce a venit, pleca și se întorcea de mai multe ori pentru câte un fleac de cumpărătură sau pentru nimic. Pe unde călca și trecea ea, chiar dacă nu se întâmpla o pagubă și o catastrofă, cel puțin ceva se încurca și ieșea de-a-ndoaselea. Din casa Gorei, Bertha a ajuns până la urmă în casa lui *Belizarie Belizarie*, chirurgul combatant devenit medic de circumscripție în *Metopolis*. Acest om nefericit, anchilozat pe picioare, a avut parte în ultimii lui ani să fie îngrijit și să-și lase gospodăria pe mâna Berthei. Pagube și incendii din neglijență, scandaluri din pricina indiscrețiilor voite sau nevoite – asta a avut de pătimit *Belizarie*". Arde casa lui *Belizarie*", „iar a făcut Bertha o năzdrăvănie", spuneau metopolisienii, ori de câte ori se auzeau urletele scurte, ca niște comenzi, ale fostului medic combatant. În plus, nenorocitul infirm trebuia să suporte și scandaloasele aventuri amoroase deochete ale Berthei. Bertha era o ființă total lipsită de voință, se lăsa asediată de barcagii și de toți vântură-lume, care uneori în plină zi escaladau ferestrele casei lui *Belizarie Belizarie* pentru a se dedulci cu guvernanta, care numai frumoasă și atrăgătoare nu era. În fine, un șir întreg de porcării pe gustul metopolisienilor se întâmpla cu Bertha. Mica norvegiancă, fata Fibulei, ca și această Berthă neghioabă i-au scurtat mult zilele Gorei Serafis, deși Gora era o dicomesiancă tenace și fără frică de nenorociri. Chiar când Bertha a plecat în casa lui *Belizarie* și când se întâmpla acolo ce se întâmpla,

Gora suferea, pentru că medicul îi era un prieten apropiat.

Pe atunci eram tânăr și eram locotenent. Am devenit repede maior. Eram la Paris, îndrăgostit nebunește de Fibula. Într-o zi, Fibula îmi mărturisește că are o fetiță trimisă la *Metopolis* și care se află acolo în totală lipsă de îngrijire, Gora devenea tot mai bătrână și neputincioasă. Nu cunoșteam prea bine *Metopolis-ul*, deși tatăl meu, inginer de poduri din generația celebrului Anghel Saligny, era metopolisian, dar nu mai locuia! de mult acolo, eu mă născusem la București. Auzind dispreț nefericirea Fibulei, am cerut repede o permisie, am obținut-o, am alergat spre țară, am ajuns la *Metopolis*. Am rămas uluit. Fetița Fibulei nu era o fetiță. Avea 14 ani! O ființă uscată, încruntată, rece, străină de cei din jur. Fibula Serafis, tânăra și nebuna mea Fibula, nu arăta a fi mai mult de 23 de ani, dar, după calculele mele, văzându-i fata, mi-am dat seama că avea o vârstă aproape, dacă nu trecută de 30! Am înfiat-o pe fata Fibulei. Mi-am adus o soră din *Mavrocordat* și am instalat-o în *Metopolis* să aibă grijă de mica norvegiancă. Am plecat înapoi în Franța. La puțină vreme, Fibula a părăsit Parisul, luând drumul Romei, fără s-o mai văd și fără să știu exact pentru ce a mers acolo.

M-am întors și eu definitiv în țară, cu gradul de colonel și am devenit comandantul garnizoanei din *Metopolis*. Am găsit-o pe Fibula Serafis aurăreasă. Fiica ci, în casa surorii mele. Gora murise. Am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru acea uscată, tăcută și încruntată norvegiancă, deși nu era fiica mea, deși relațiile mele cu Fibula se răciseră. (Efortul amândurora de a relua frumoasa noastră poveste

pariziană de dragoste n-avea rezultate fericite.)

Voisem să fac din norvegiancă o adevărată fiică. N-aveam prejudecăți. Puteam face asta cu atât mai bine cu cât deveneam din ce în ce mai liber de orice fel de legături cu Fibula.

Dar n-am izbutit nimic, sau aproape nimic. Norvegiancă - s-o numim de-acuma norvegiancă și nu micuța, fiindcă devenise un om matur - era de zid. Nimic nu pătrundea spre ea. Nimic nu venea dinspre ea. A refuzat pe rând jocurile, școala, tinerețea, plimbările, meditația, contemplația, tentația pentru vestiment, pentru distracții, pentru dragoste. Pe bărbați îi ura. Când u vedea, ochii îi deveneau furioși, agresivi. Frigidă, suspicioasă, răzbunătoare, respingea totul.

A primit un singur lucru, sau, mai precis, mi-a cerut un singur lucru, uluindu-mă: *să-i dau Bodega Armeanului din fața fluviului s-o conducă ea.*

Tocmai cumpărasem **Bodega** de la Hohența, sau Hența cum i se spusese de la un timp. Am întrebat-o pe norvegiancă: *de ce Bodega?* I-aș fi dat o grădină de trandafiri. Aveam. Puteam să-i instalez lângă grădină o mică fabrică, cu cele mai alese unelte și filtre, pentru ca ea să scoată din trandafiri parfumuri fine. I-aș fi dat un parc cu nuci și cu gutui. În acea vreme *Liziera Gutuilor* era a mea. Casa Pălărierului era a mea. O casă i-aș fi dat, chiar mai multe, atunci eram bogat și eram singur. Nu mă năpădiseră indele, nu mă îndreptasem încă spre rude, pentru că nu aveam încă experiența eșecurilor în ceea ce privește afecțiunea pe care am cheltuit-o ca un nebun risipitor pentru oameni străini de sângele familiei mele. I-aș fi dat norvegiencei o navă elegantă de pasageri, pe care s-o

conducă singură dacă voia, să navigheze între *Metopolis-ul* fluvial și *Sulina* maritimă. Nu. *Ea mi-a cerut Bodega Armeanului*. Tocmai ceva unde veneau mulți bărbați, unde era mult miros de necurătenie, multă zarvă, multă confuzie și foarte multe altele. *Cu totul ciudat, deși ura bărbații, îmi ceruse o bodegă*.

„Să încerc totuși și cu bodega – mi-am zis – poate am să-i smulg un zâmbet”.

Am transformat Bodega. Până atunci o ținuse un mandatar, numele meu nu figura în dreptul bodegii, decât ca proprietar al clădirii. Nu-mi permiteam să fiu proprietar de cârciumi, nici eu, nici fiica mea adoptivă. Eram colonel, comandant de garnizoană, peste câțva timp puteam deveni general.

Transformând Bodega, am făcut din ea un loc curat, intim, civilizat – o știi, se mai păstrează și acum ceva din aerul ei de atunci, noi doi am mers cu plăcere în încăperile ei; tu mai mergi încă și acum, când o stăpânește lapa-Roșie, eu nu, zilele mele se retrag tot mai mult spre Pavilion.

Dar după ce am transformat Bodega, am mai întârziat un timp până s-o încredințez norvegiencei. Trebuia să-i pregătesc și clienții potriviți. Am adus un mavrocordat, maestru fii procedeele de selecționare abilă a clienților. A curățat Bodega de bețivi și certăreți, deschizând pentru ei alte localuri pe malul fluviului, dar și acolo respectul pentru anume ținută trebuia încetățenit. Mavrocordatul s-a arătat la înălțime, era un pedagog excelent și subtil în materie de alegere și educare discretă a clienților. (În acele momente, mi-am dat seama cu groază că atât promiscuitate există în *Metopolis*, și aici am în vedere nu numai cârciumile, vorbesc rușinat chiar despre

viața familiilor. Și în acest oraș respirăm și ne creștem fetele!)

Bodega Armeanului a devenit lin salon, un club, unde oamenii puteau veni să-și guste tihna, să discute și să-și pună între ei în ordine atâtea și atâtea lucruri și interese, să-și ia la modul liniștit și intim un prânz ușor sau o cină. Din salon, pe laturi, ferite privirilor și bine izolate fonic, se desfăceau săli curate de biliard; încăperi mici și luminoase în rotonda de sticlă din față, unde-ți puteai citi ziarul și să-ți iei cafeaua, având în față întreaga panoramă a fluviului cu pădurile lui de sălcii pletoase de pe maluri. Descoperisem că un local de acest gen n-are alt rost decât să stea, prin curățenie și scop, alături de cinematograf, de teatru ori de grădinile de agrement. Așa cum farmacia și spitalul sunt pentru suferinzi, un asemenea loc e pentru cei sănătoși și echilibrați din toate punctele de vedere.

Am izbutit într-un an și ceva în așa fel să pregătesc *Bodega Armeanului* cu clientelă cu tot, încât apariția unei femei la cârma ei putea părea o alegere potrivită și plăcută.

Norvegiancă ia în stăpânire bodega.

Tristețea începe. Clientela se rărește. Localul se deteriorează. Rotonda din fața bodegii e aproape mereu goală și încep s-o năpădească un fel de insecte cu picioare lungi și aripi scurte. Salonul devine rece și neprimitor. Metopolisienii încep cu legendele. Imaginează stafia care ar lua masa la *Bodega Armeanului* împreună cu mine, cu Fibula și cu fiica noastră, apare chiar și umbra Umilitului în reverendă albă. Tu știi, Milionarule, că niciun metopolisian (nici chiar tu) n-au aflat vreodată că norvegiancă e

norvegiancă și că nu e fiica mea făcută cu Fibula. N-a știut nimeni că e doar fiica mea adoptivă și că Fibula a conceput-o la Emden cu un om pe care nu-l iubise și pe care nici măcar nu-l cunoscuse bine. Metopolisienii n-au descoperit niciodată acest nefericit secret, dar, uluitor; s-au apropiat de el prin magia cu care-și însuflețesc poreclele: i-au zis fetei mele adoptive, pentru răceala și figura ei străină de lume și de căldura omenească „*Iceberga*” sau „*Plisc de gheață*”. Încă o dată se confirmă că gustul metopolisienilor pentru porecle include și o sete imbatabilă de cunoaștere...

Știi cum s-a sfârșit totul. Încruntata și dușmănoasa norvegiancă, rămasă singură în bodegă și fără clienți, nu mai e vizitată în local decât de acel pensionar neamț cu picior de lemn, care venea să-și bea paharul zilnic de băutură „verde”, după cum venea pentru a vorbi nemțește cu patroana și pentru că și lui îi plăcea singurătatea. Fiica mea adoptivă avea ca limbă maternă germana Wandei Walberg. De vorbit, neamțul băutor nu prea avea prilej să vorbească, norvegiancă era taciturnă, orice cuvânt care i se adresa îl răsucea prin minte să vadă ce ascunde, ce bestie zace în bărbatul sau în femeia care i l-a adresat. Și într-o zi îi desprinde nenorocitului de neamț piciorul de lemn din curele și i-l aruncă în fluviu. Iar metopolisienii n-au întârziat cu porecla: i-au zis locului unde a căzut lemnul „*Piciorul Neamțului*” și așa a rămas.

Ți-am vorbit despre nefericirile Fibulei pentru a găsi măcar o vagă explicație modului ei de a se purta, de a-l lăsa deoparte pe Umilit și de a-l uita când a devenit metopolisiancă. Norvegiancă era marea ei

nefericire și nu a mea, deși, îți mărturisesc, o luasem cu totul asupra mea pentru a îndepărta măcar o amărăciune din fața Fibulei care avusese o tinerețe încărcată de ofense și de șanse pierdute. Dar, după cum vezi, de explicat nu pot explica aproape nimic.

În ceea ce privește însă relația Fibula - bătrânul Filip Lăscăreanu, un lucru e limpede. Aici ea nu era nefericita, ci învingătoarea. Și îi plăcea să guste triumful. Era foarte sigură de dominația ei asupra Umilitului. Sfaturile lui de ieri și sfaturile lui mai proaspete nu o mai mișcau. Când Filip Lăscăreanu i-a scris să închidă aurăria calificând-o drept „scandaloasă” - e singurul cuvânt tare pe care am auzit că l-ar fi spus vreodată acest elevat teolog și rafinat bizantinolog - Fibula l-a lipsit de orice semn câțiva ani în șir, pedepsindu-l, continuându-și aurăria cu sfidare, înmulțindu-i matrițele, băile, polizoarele, secțiile. Nu-i mai răspundea la niciun gest unchiului ei Filip. Fibula îi aștepta cu satisfacție și cruzime numai atențiile delicate și plângerile lui de om părăsit.

Distanțele ei de uitare față de bătrân se lungesc tot mai mult. Păpușile trimise de Umilit nu sunt chiar o pură invenție a metopolisienilor și al gustului lor pentru legende.

Cu cât Fibula îmbătrânește mai mult și îl uită mai mult, cu atât Umilitul împinge jocul atențiilor lui și al cadourilor spre tinerețea ei și spre anii ei cei mai fragezi de copilă pentru a o mângâia mai delicat și mai sfâșietor. O groază dulce a sufletului o fi bântuit prin acest bătrân părăsit, uitat de toți și neluat în seamă de nimeni, dacă răsturna astfel timpul și le începea iarăși viețile altora de la capătul lor inocent și-i chema să crească spre maturitate și să se apropie din nou de el.

Milionarule, Umilitul nu era un ramolit. N-a fost nici în anii lui de bătrânețe ultimă.

Numai o minte bizantinizată până la cele din urmă subțirimi își poate inventa asemenea suplicii. *Făcând din înrăita și îmbătrânită Fibulă o copilă nevinovată care merită păpuși, el obținea două ființe: o Fibulă Matură și o Fibulă Inocentă; în fața lor Umilitul își dubla durerea, pentru a îngenunchea și mai smerit și a cere de două ori îndurare precum și de a suferi de două ori palma refuzului.*

Ți-am spus și mai înainte:

Fibula, numai când auzea că un pericol de dragoste și afecțiune din partea altcuiva îl amenință pe Umilit, atunci reacționa, se trezea în ea vocea și puterea de stăpână unică

Rupea brusc tăcerea și i se adresa cu violență bătrânului. Prompt. Imediat. Fulgerător.

De aceea Fibula s-a revoltat peste măsură când a citit copia scrisorii pe care i-o lăsasem Guldenei: *Apăruse la orizont marea necunoscută Zoe Lucescu-Mavrocordata.* Fibula ar fi trebuit să fie mai calmă în această privință - zici dumneata împreună cu mine. În definitiv, Zoe putea fi o imbecilă. Putea fi numai o biată infirmieră care dă pilule și împunge cu seringă.

Dar nu. Fibula a intrat în panică. I-a scris imediat, la Viena. L-a certat, l-a dădăcit ca pe un copil, dar mai ales l-a certat furioasă, prin cuvinte de stăpână, folosind acel limbaj dilatat pe care eu i-l cunosc bine. „Dă-o afară pe **paceaură!** Bătrân nebun și neghiob, cum te lași amăgit și înșelat de mavrocordați? Cum îți trece prin gând să vii să mori în *Dicomesia* printre dicomesieni, vrei să te chinui ca un câine și să nu mai știi când mori și dacă ai murit,

printre jefuitorii tăi de o viață! Zvârle-o pe matracuca de Zoe Lucescu în primul tren spre *Mavrocordat*, ca pe un sac de oase netrebnice!" etc. etc.

Scrisoarea Fibulei către bătrân trebuie să fi fost furibundă. Cred că a tremurat scriind-o, înspăimântată că locul ei e grav amenințat.

Este exact ceea ce dorea de mult și ceea ce țintise Umilitul. S-o miște pe Fibula. S-o facă să-i vorbească.

Și a obținut.

Bătrânul a folosit abil prilejul de a răspunde unui străin oarecare ca mine la o scrisoare oarecare și printr-un joc subtil al subtextului se adresa de fapt Fibulei: „Salvează-mă, uite, m-au invadat și mă spionează mavrocordații cu o anume Zoe Lucescu care a dat buzna la Viena, fără s-o chem și fără să mă anunțe că vine”. Și lăsa să se înțeleagă că nici *Dicomesia* și nici dicomesienii nu prea-l lasă în liniște și-l cheamă spre ei să-și încheie socotelile în casele lor”. Numai tu, Rbula, răsfățata mea, copila mea, nu vii să mă asediezi și să mă revendici, vino, scumpa mea, pe tine te aștept”.

Pentru Umilit, Zoe Lucescu, deși venită anapoda la Viena și nedorită de el, deși puțin cam spioană, *era mană cerească*. Putea să-și facă din ea personajul intrigii cu care să înceapă un joc extraordinar în fața Fibulei, poate ultimul și cel mai frumos.

Nefericit bătrân, nefericită minte subțiată. Nu i-a scris direct Fibulei, efectul n-ar mai fi fost același, i s-a adresat prin ricoșeu. Scriindu-i indirect, își putea mai bine voala chemarea. Direct, vocea i s-ar fi auzit prea tare și prea îndurerată sau i s-ar fi oprit sufocată de emoție și umilință. Indirect însă: putea articula mai

bine cuvintele, mai cu îndrăzneală, mai pline de înțelesuri și de subînțelesuri, „oul de sub cuvânt” îl găsea mai bine așa, pentru a-l întinde, prin mâna altuia, Fibulei.

Și Fibula a scos toți puii posibili din oul ăsta.

Toți puii. Este exact ce a voit și ce a calculat cu minuție de oriental rafinat bătrânul Filip Lăscăreanu. Recunoaște și tu, Milionarule, că în scrisoarea bătrânului e cu adevărat o lovitură bizantină. Deși mi-a scris mie, îi scria Fibulei. Deși părea că o laudă pe Zoe pentru că-i înlocuiește mâna la scris, o divulga Fibulei că-l spionează, că e trimisă de mavrocordați să-l târască spre ei. Cât trebuie să-și fi gustat Umilitul acele momente: mavrocordații îl credeau prizonierul lor, iar el le scăpa de sub ochi, înșelându-și fantastic temnicerul, pe Zoe, folosind pentru asta însăși mâna temnicerului. Prin asta, Umilitul aproape că a întrecut acea veche întâmplare din Bizanțul însuși. Poate nu cunoști întâmplarea: Andronic Comneanu, îmbătrânit pretendent la tronul Bizanțului, e ținut într-o detenție îndelungată, într-un turn, de vărul său, împăratul Manole Comneanu. Andronic saltă într-o zi podeaua, intră sub ea și se ascunde acolo, potrivit la loc cuiele. Temnicerii găsesc tumul gol, aleargă să dea alarma și să anunțe evadarea, lăsând ușile deschise și lacătele desfăcute. Și abia atunci Andronic iese de sub podea și evadează. Crede-mă, imaginea lui Andronic mi-a venit în minte când am citit scrisoarea pe care am primit-o de la Umilit și i-am observat subînțelesurile cu care o păcălea pe Zoe pentru a evada direct spre Fibula.

Atâtea complicații și atâtea țesături labirintice de o parte și de alta, te proiectează. Într-o lume a

lunecușurilor de spirit și de caracter, unde artificiul e mai prețios și e mai gustat decât realitatea.

Reține, Milionarule, câteva lucruri:

Scopul răspunsului bizantinologului la scrisoarea mea n-a fost nicidecum refuzul la invitația pe care i-o făcusem de a lua parte la serbările metopolisiene. Un răspuns pe care putea să-l dea oral curierului de Stat Major, așa cum de altfel i-l și cerusem. Dar nu. El a preferat șansa epistolară a unei corespondențe secrete ce i se oferea, cu destinație garantată, și a trimis un semnal de alarmă: „Fibula, situația e gravă, atât de gravă încât uite cum am ajuns să procedez, te implor; Fibula, fă ceva, ia-mi-o pe Zoe Lucescu de pe cap și în felul ăsta vei izbuti să mă eliberezi de sub mavrocordați și de sub toți aceia care-mi atacă bătrânețile”. Și a comunicat asta într-un limbaj ascuns, țesut în învelișuri și chiar prin mâna Zoei Lucescu căreia i-a dictat scrisoarea. Zoe n-a priceput nimic din felul cum o forfeca bătrânul. Și chiar dacă pricepea ceva se temea oare Umilitul de asta? Mai întâi, ai observat din scrisoarea dictată de Umilit, el spune clar pentru cine știe să citească subtextul, că Zoe e cam spioană și că l-ar putea vinde, îți amintești cum spunea că e posibil ca unele rânduri dictate de el s-o ia spre alte părți și alătura de dorințele lui. Și abil, dădea toată vina pe bătrânețile lui, singurele vinovate care l-au făcut să nu mai poată scrie decât cu mâna altuia. Că era bătrân și neputincios, că nu mai vedea bine, trebuie să-l credem. Avea la acea dată aproape 90 de ani sau Dumnezeu știe cât, nimeni nu-i știe vârsta exact, unii spun că ar fi avut chiar ceva mai mult, dar n-are rost să ne pierdem în socotelile de ani, nu ne descurcăm nici în ai noștri. Dar eu vreau să-ți

spun ceva, și-ți spun fără intenția de a te uimi. Ei bine, *în aceeași zi când a scris cu mâna*

Zoei răspunsul către mine, în aceeași zi a scris cu mâna lui o scrisoare către avocatul său procurist din București, privind niște detalii de afaceri bancare ale sale – și această scrisoare a expediat-o prin același curier de Stat Major pe care relațiile mele i-l pusese la dispoziție! Mi-a spus avocatul lui, mărturisindu-și mirarea în fața afirmațiilor mele că Umilitul n-ar mai fi în stare nici să se semneze. Iată cum iese la iveală încă un calcul bizantin al Umilitului: a dictat scrisoarea Zoei Lucescu către mine pentru a se da voit în mâna acestei spioane prostuțe; bănuia sau era sigur că Zoe va comunica mavrocordaților prin epistolele ei personale conținutul scrisorii în interesul ca lucrurile să ia asemenea proporții încât Fibula trezită de atâtea zvonuri, mișcări și amenințări care o înconjurau dinspre mavrocordați și dinspre alții să-și ridice vocea și să se adreseze, în sfârșit, lui Umilitului! Știi de asemeni că și aici bătrânul a izbutit: mavrocordații îl împing pe Havaet să-i agite pe dicomesieni, el și agită dar informându-i voit confuz și încurcat, apoi se așază în fruntea câtorva dintre ei și vin la mine la fermă. Eu îi trimit Fibulei o copie după scrisoarea Umilitului... Fibula intră în panică, se înfurie... Zarva obținută e nemaipomenită, cuprinde Mavrocordatul, așezările dicomesiene; ecourile, deși târzii ca orice ecou, trec fluviul și ajung până spre Metopolis; atât de grozavă a fost zarva asta, încât chiar metopolisienii, care sunt cam surzi la lucrurile care nu-i privesc direct, au fabricat o legendă! (O legendă pe care Dumneata ai auzit-o ieri sau azi și pe care mi-ai adus-o proaspătă fii Pavilionul meu; când de

fapt evenimentele din jurul scrisorii se consumaseră acum patru ani.)

Iată, Milionarule, ce a fost în stare să provoace, în jurul lui și al Fibulei, un bătrân bizantinolog pe care nu puțini îl socotesc naiv, desprins cu totul de realități.

Dar nu numai Umilitului i se datorează totul. Bătrânul conta în reușita jocului său pe concurența celorlalți. Și nu s-a înșelat. S-au întrecut în talente mavrocordații, la rândul lor au combinat cât mai complicat cu putință și mai în favoarea lor; după ce au aruncat-o în joc, la Viena, pe Zoe pentru a câștiga afecțiunea Umilitului și a o neutraliza astfel pe Fibula, prin aceeași Zoe mavrocordații îi țineau sub control pe Umilit, urmărindu-i toate mișcările, controlându-i corespondența, pulsul înclinațiilor intime etc. Informați direct asupra bătrânului își puseseră orașul în mișcare pentru primirea bătrânului, pentru că erau aproape siguri că Zoe îl va trage pe bizantinolog spre țară; mavrocordații i-au pus la punct casa de odihnă din orașul lor, o îmbrăcaseră pe Calliope-Geaygb, tânăra soție a lui Havaet, într-un fel de costum fastuos de majordom-feraeie cu cheile gata pregătite de a descuia ușile somptuoase spre încăperile vilei. Sperând în aducerea bătrânului spre țară prin Zoe Lucescu, mavrocordații credeau că-și vor lua partea lor visată din averea bătrânului, dacă Umilitul, aflat fi pragul morții, avea să-și definitiveze moștenirea. Havaet însuși intrase în rol; ca și Zoe, era mandatar al mavrocordaților, dar mai puțin decât ea; el juca atât pe cartea mavrocordaților, cât și pe a lui proprie, mai ales pe a lui proprie, combina și el pe marginea tuturor țesăturilor, complicațiilor și combinațiilor. În

toată această situație plină de obscurități și de sensuri amestecate, niciun om nu se simțea mai în elementul său decât Havaet. În special datorită lui lucrurile s-au încurcat atât de rău încât nu mai puteau fi descurcate. Nici contribuția dicomesienilor nu era mică fiind acest haos de artificii. Dar ei, mai onești și mai în necunoștință de cauză, fiind prinși fii ochiurile plasei, combinau fără să vrea. Erau însă interesați la modul serios de a-și apăra drepturile asupra Umilitului, de a-și întări ofensiva și de a fi gata de contraofensivă – pentru că bunul lor simț le spunea că fuseseră lăsați cam la o parte și luați prin surprindere. Aici vorbesc nu numai de dicomesienii rude mai apropiate sau mai depărtate ale bătrânului, ci de foarte mulți dicomesieni. Filip Lăscăreanu ocrotea și patrona bănește câteva așezări dicomesiene, investind sume mari, înzestrând familii etc.

Fibula? Fibula era, pe rând, ținta tuturor: a mavrocordaților care o expediaseră la Vena pe Zoe să-i uzurpe locul pe care nu-l mai ocupa decât printr-o imagine ireală, exagerată prin absență îndelungată.

Ținta principală era Fibula și pentru Umilit care voia s-o recâștige, folosind magistral în jocul lui chiar pe aceia care voiau s-o piardă.

Țintă era Fibula și pentru Havaet, dar el ascundea asta, prostindu-i pe dicomesieni și îndreptându-i împotriva mea; asta și pentru că voia să-i îndepărteze cât mai mult pe dicomesieni de adevăratul câmp al luptei, cunoscându-le teribila putere pe care el o dorea împinsă cât mai departe de locul real al conflictului.

Fibula nu știa că e complet izolată și că „joacă absolut singură”. Nu știa. Deși pricepuse exact din

scrisoarea Umilitului către mine dincotro o pândesc pericolele. Pricepuse dar nu cunoștea proporțiile mari ale acestor pericole care acționau mai ales după ce ea declanșase atacul de stăpână asupra Umilitului.

Mavrocordații, Zoe, Calliope-Geaygè, Havaet – chiar dicomesienii cei dezorientați – avansau vertiginos spre Umilit care se lăsase prins, deși credea că îi prinsese el pe toți în jocul lui – în timp ce Fibula fusese proiectată și rămăsese fixată la momentele minime și incipiente ale conflictului: se scandalizase de grosolănia trimeriei unei spioane mavrocordate la Vena, travestită în soră de caritate; se scandalizase și de jocul de-a baba oarba al bizantinologului care în loc s-o dea afară pe „paceaură” și pe „matracucă”, întindea pânze epistolare subțiri și cifrate în jurul Zoei, satisfăcut că-și încercuiește mental victima mavrocordată. La acest prag rămăsese Fibula, ochii ei nu cuprinseseră încă anvergura evenimentelor.

Pe Umilit avea să-l coste foarte scump toate astea. Toți ceilalți își puneau în joc vigoarea și nu erau deloc puțini. Umilitul își risca ultimii săi ani de viață, atât de neputincioși și lipsiți de apărare. Scăpărările minții lui mai puteau câștiga o luptă, dar nu acolo de unde plecase de la vârsta de 9 ani și unde nu se mai întorsese decât o singură dată, când era adolescent. Unde l-a dus acest joc? Până la urmă a fost târât spre orașul Mavrocordat, apoi a venit în *Dicomesia*, să moară printre dicomesieni... Dar lucrurile întâmplare mai la urmă le vei afla tu, Milionarule, și sper că le vei cuprinde întreaga grozăvie, eu nu ți-am spus decât începutul jocului.

Și totuși trebuie să recunoaștem că marea figură și comandantul acestor complicații rămâne Umilitul.

Cred că nimeni nu l-a înțeles mai bine decât doamna aceea venerabilă și foarte originală din *Casa cu ecouri târzii*, doamna luna Comneanu, ai să mai auzi de ea, ea însăși dicomesiancă de origine. Ea-l cunoscuse îndeaproape pe Filip Lăscăreanu flică de pe când el nu era decât un seminarist de Kiev și tânăr doctor teolog de Viena. Dar încă de atunci, luna spusese despre el: „Omul ăsta e în stare să taie globul pământesc pe la ecuator cu un fir de păr fără ca cele două emisfere să simtă că s-au despărțit una de alta, s-au desprins și că au luat-o fiecare pe altă orbită”.

Mavrocordații au luat-o într-o parte. Fibula în altă parte. Dicomesienii în cea mai proastă parte. Iar Havaet dădea roată fi toate părțile.

Milionarule, ai citit cu ochii dumitale scrisoarea de acum patru ani prin care bizantinologul mi-a răspuns la invitația pe care i-o făcusem de a veni să ia parte la serbările metopolisiene. I-ai simțit subtextul răsărind deasupra textului și îndreptându-se precis spre Fibula și chemând-o spre el să nu-l mai lase părăsit și uitat. Ai observat ce minte ascuțită avea bătrânul, cum își juca în fiecare frază bătrânețea pentru a obține un efect foarte bine ținut. I-ai sesizat finețea și aluziile usturătoare ascunse sub vălurile acelea de smerenie și iertare. Numai câteva clipe aş vrea să-ți întorci iarăși ochii asupra începutului scrisorii și vei înțelege mai exact ce însemna Umilitul și suceala vorbelor lui:

„Fiule.

Calda dumitale invitație de a-mi uita anii și de a veni la serbările metopolisiene de toamnă, m-a găsit la Viena foarte bătrân, în imposibilitate de a mă mișca și mai ales de a citi bine cu ochii mei vestea că mă

socotești atât de tânăr și de sprinten. M-ai emoționat. M-ai făcut să mă cred din nou o clipă seminarist de Kiev, proaspăt doctor teolog de Viena și profesor novice râvnind la catedrele Sorbonei și Oxford-ului. Vremi foarte tinere, când pentru mine mai vecine erau Caspica, Metopolis-ul și atlantic-ul, decât îmi sunt azi mâinile, paharul și buzele”...

Încotro voia el să sucească tot acest lirism elegiac și tot acest umor fin? Pregătea magistral un refuz tăios, voia să-mi zvârle invitația înapoi, lăsându-mă să înțeleg măgăria pe care am făcut-o eu, un necunoscut, de a-l invita unde îl invitase pe el, un bătrân celebru. Și face asta sub aceleași învelișuri de smerenii:

„Fiule, multă tinerețe și veselie ai încercat să-mi dai. Dar aș face un păcat să-ți spun că am fost în stare să le iau. Primește-le înapoi și bucură-te de ele, tare tânăr ești dacă te-ai lipsit de ele, trimițându-le nu le-ai risipit, iată, ele ți se întorc acasă îndoite cu binecuvântarea mea...”

Tot sub masca bătrâneții și a neputinței, se laudă văitându-se, își elogiază casa lui din Viena, devenită o Meca:

„Nu mai călătoresc de câțiva ani. Studenții mei care sunt mai aproape, aceia europeni, precum și prietenii vârstnici care nu m-au uitat, vin ei la mine la Viena, dar le spun tot mai puține, cărțile mi s-au sărăcit, mintea mea nu mai știe să umble și să caute oul de sub cuvânt și să-l dea altora să-l clocească...”

Cum să-l crezi că nu mai știe să caute „oul de sub cuvânt” și să-l dea altora să scoată pui din el? Pentru asta, să revin și să repet doar lucrul următor dictează scrisoarea Zoei Lucescu și prin chiar mâna Zoei o

divulgă pe Zoe a fi spioană și că-i va vinde cuvintele:

„Eu nu scriu cu mâna mea, ci cu a altuia care poate fine condeiul, și nu știu dacă rândurile rămân pe hârtie, dacă se așază bine și la locul lor cum. aş vrea și dacă nu scapă cumva vreun cuvânt, mai multe, sau toate rândurile, spre alte părți și alături de dorința gândurilor mele...”

Și apoi, limpede de tot, el arată că nu-mi scria mie, despre amenințările care-l pasc din partea Zoei și a mavrocordaților, ci îi scria Fibulei, care l-a părăsit și nu-i adresează niciun cuvânt. Și zice asta printr-o suceală de vorbe:

„Uite, că am uitat că nu-i scriu Fibulei care nu-mi scrie, ci Dumitale, și-mi tremură prea părintește glasul și părerile de rău pentru pașii pe care nu-i mai am”.

Și, în sfârșit, aproape scăpat, prin jocul frazelor întortocheate, de sub veghea prostuței Zoe, spune întrucâtva de-a dreptul, prin mine, Fibulei, despre *Dicomesia* și despre mavrocordații care-l cheamă spre țară, să sfârșească ce mai are de sfârșit:

„Dar nu numai Dicomesia natală nu vrea să mă lase. Și celelalte locuri din preajmă mă cheamă să termin acolo ce-aș mai avea de terminat sub soare și mi-au trimis aici o îngrijitoare blândă și bună, pe doamna Zoe Lucescu din Mavrocordat, care să mă însoțească la o întoarcere pe care nu sunt în stare s-o fac, n-am nici putere, nici voință s-o îndeplinesc”.

Poate că tu, Milionarule, crezi că totuși lucrurile n-au stat chiar așa, că nu scrisoarea aceasta și Umilitul au *bizantinizat* lucrurile, ci că eu însumi am *bizantinizat* totul și am exagerat atât epistola, cât și urmările ei. Mai târziu te vei convinge poate singur că

greșești învinuindu-mă atât de net.

Vreau să-ți dau un alt argument. Și pentru că acest argument privește persoana mea, sper să-mi acorzi mai mult credit decât altfel. Umilitul în scrisoarea lui mă întreba, dojenindu-și mintea uitucă și neputincioasă prin cunoscutul lui joc de text și subtext:

„Îngăduie acum unui om foarte bătrân să-și recunoască uitările rele ale minții și să te întrebe: Nu cumva ești dumneata locotenentul Marosin pe care mi l-a prezentat scumpa mea nepoată și copilă Fibula în grădinile de la Fontainebleau în 1920? Prin august parcă Sau în 1914? A fost înainte sau după război? Doamne, cum măsurăm mereu timpul și cunoașterea de la pragurile de măcel ale omenirii și ne încurcăm în jurul lor”.

Inexact. Mă cunoscuse în 1920. Știa precis că mă cunoscuse în 1920, dar voia să plaseze pragul măcelului omenirii dintre cele două date cu o anume intenție. Nu numai pentru a-mi aminti că sunt militar și că nu-i plac militarii. Dar și pentru altceva: *când mă cunoscuse pe aleile de la Fontainebleau, în 1920, făcuse exact același joc, îmi spusese aproape același lucru, atunci însă privindu-mă în ochi: nu cumva te-am cunoscut și în 1914, sau te cunosc abia acum, în 1920? – și plasase și atunci între cele două date pragul măcelului; în scrisoare repeta jocul, nu pentru a face pe uitucul, ci pentru a-mi aminti cu ironie nemiloasă că mă știe precis, dovadă, îmi mai spune ce mi-a spus și atunci, asta ca să-mi arate că nu și-a schimbat părerea asupra mea și nu și-o va schimba niciodată, adică nu merit alte cuvinte, nici ca locotenent, nici ca general și nici dacă aș deveni*

generalissim.

Marosin a tăcut. A așezat scrisoarea Umilitului pe pervaz și apoi și-a rotit cu o privire fixă ochii prin camera de dormit.

M-a rugat să mă întorc cu spatele.

Când m-am întors se vârase sub pled. Nu-și scosese halatul acela sobru, îl lăsase să-i acopere pijamaua pentru a înlătura, pe cât cu putință, orice impresie de frivolitate și de lipsă de ținută pe care o poate da poziția unui om (oricât de serios ar fi el) vârat între cearșafuri, plapumă și perne.

— Din vremea care mi-a mai rămas, să mai răpesc puțin și să încerc să mai spun ceva din ceea ce știu.

A înșirat repede, aproape telegrafic:

Fibula, după ce i-a scris bătrânului s-o îndepărteze pe Zoe Lucescu și după ce a obținut ceea ce dorise, a plecat ea însăși spre Viena. N-a stat prea mult lângă unchiul ei, Filip Lăscăreanu. O lună sau două. A pornit apoi într-o călătorie prin Europa în căutarea Cunei Bogomileanu, bogata ei mătușă din *Casa cu ecouri târzii*, luna însăși aflându-se atunci într-un lung voiaj.

Umilitul a rămas singur la Viena. Fie că s-a simțit și mai părăsit după scurta revedere cu Fibula și după plecarea ei. Fie că avea un sentiment de vinovăție față de Zoe Lucescu. Fie că-i convenise îngrijirea Zoei, cât o avusese aproape. Fie pentru a o muștra pe Fibula că l-a părăsit din nou și că intenționa s-o recheme iarăși prin jocurile lui știute. Fie că Umilitul, cuprins pentru ultima oară și din plin de slăbiciunea lui pentru *Dicomesia* natală și pentru dicomesieni. Fie că simțea că va sfârși curând și nu voia să sfârșească uitat și

singur. Fie toate astea la un loc l-au făcut ca:

S-o cheme înapoi la Viena pe Zoe Lucescu.

Să se întoarcă în țară însoțit de Zoe, în același an, în iunie (la martie îmi scrisese mie epistola cu pricina). Umilitul trece prin *Mavrocordat*. Dar nu se oprește aici, aproape că ocoloște cartierul *Fabia*, unde profesorii mavrocordați îi construiseră o vilă luxoasă, având drept chelăreasă pe Calliope-Geaygè, soția lui Havaet.

Nici pe Zoe bătrânul Filip n-o lasă în *Mavrocordat*. Împreună cu îngrijitoarea pleacă spre *Dicomesia*, anume, *în satul Glava*. Voia să ajungă în casa nepotului său Ștefan Apostatul (acel nepot recalcitrant de care ți-am mai vorbit, mă repet, mă învinge oboseala).

Ajuns în *Glava*, Umilitul îi cere nepotului un lucru simplu și definitiv: *să-l primească în casa lui să moară*.

Generalul Marosin s-a oprit din nou. Pauza a fost destul de lungă. Apoi:

M-am gândit, Milionarule, dacă am să pot să-ți spun cum trebuie lucrurile care au mai rămas de spus. Pentru că, din acest moment, al sosirii bătrânului în *Glava*, deși e vorba de punctul lui de sfârșit, evenimentele devin foarte încurcate și cu totul neclare pentru multă lume. Am să încerc. Ca să mă încurc eu însumi mai puțin în evenimente, am să folosesc, fie mărturiile făcute de Ștefan Apostatul, fie cele ale profesorilor mavrocordați. N-aș putea altfel, eu am fost departe de aceste întâmplări și cu totul străin de ele.

Mai întâi sosirea în Glava.

Bătrânul bizantinolog a călătorit de la *Mavrocordat* la *Glava* cu *Omnibusul lui Polider*,

printre baloturi de dimie. În ziua aceea, Polider avea în Omnibus și mașina de cusut, nădăjduia ca la popasurile mai lungi să mai coasă ceva, nu mai făcea față atât de bine croitoriei de când intrase în micile afaceri de transporteălători și de când avea o țiitoaie-două mai în fiecare loc de oprire de pe ruta lui lungă ce *lega Mavrocordat-vI* cu *Cetatea de*

Lână.

Când au ajuns în *Glava* și au oprit în fața casei lui Ștefan Apostatul, mulțimi de dicomesieni au înconjurat căruța lungă, cu coviltir de papură, a lui Polider.

Din Omnibus a coborât Filip Lăscăreanu-Teologul-Umilitul, sprijinit de subțiori de mărunțica *Zoe Lucescu* (supranumită mai târziu *Zoe Porfirogeneta*).

Polider n-a plecat mai departe cu Omnibusul: Vehiculul fusese înconjurat de dicomesieni, pentru interesele lor cu croitorul, nu pentru a-l vedea pe Umilit, nu știau că el e și că trebuia să vină, nici măcar Ștefan Apostatul nu bănuia venirea lui. O dicomesiancă i-a cerut pe loc lui Polider să-i facă patru perechi de meși, pentru ea și pentru copiii ei, alții cine știe ce altceva. Croitorul a tras Omnibusul peste drum de casa lui Ștefan Apostatul, pe islazul comunal, a deshămat cei patru cai mici și păroși, lăsându-i liberi să pască, iar el a intrat adânc sub coviltirul de papură și cu ajutorul câtorva dicomesieni a scos de acolo două baloturi grele de dimie; apoi, mașina de cusut, pe care a așezat-o cu picioarele pe iarbă, printre mușuroaiele de furnici, și și-a început lucrul. Mai întâi meșii dicomesiencei, era un caz de „forță majoră”.

Din acest punct al întâmplărilor Umilitului folosesc din plin spusele lui Ștefan Lăscăreanu-Apostatul, care, ți-am spus, e un om cu minte limpede și tăioasă și cu care am & at deseori de vorbă, mai ales în ultimii ani.

Apostatul i-a primit bine pe unchiul său, bătrânul Filip Bizantinologul, și pe îngrijitoarea Zoe Lucescu, lăsându-le toată casa pe mână, el mutându-se cu întreaga familie într-un șopron vechi, din fundul curții.

Doamna Lucescu îi pregătea de câteva ori pe zi bătrânului teolog *lithinée*-urile, mestecând în apă de Vichy prafurile acelea albicioase cu o linguriță de argint, într-un pahar înalt de cristal, cu picior albastru de cocostârc, adus special, ca și medicamentele, în bagajele lor vieneze. Umilitul se uita atent și fix undeva dincolo de paharul cu *lithinée* și de infirmiera lui mărunțică și îndesată.

Lui Ștefan Apostatul i s-a părut atunci că Filip Teologul e un om trecut de vârsta bătrâneții: „*I se auzeau oasele când pășea*”. Seara târziu, Umilitul dispărea pe ascuns din casă. Scăpa de sub supravegherea Zoei Lucescu și mergea spre câmpul cu salcâmi sălbatici, dinspre fluviu.

În micile lui evadări spre malul fluviului, se oprea mereu, obosit. Și privea la fel de atent și fix – cum privea și prin cristalul paharului – la abulii cenușii de deasupra Dunării. Dar prin aburii groși nu putea să distingă, așa cum voia, nici turmele înghesuite la vadurile *Cetății de Lână*, nici dealurile de marmoră roșie ale îndepărtatului *Metopolis*. Nici coamele până la genunchi ale iepelor sălbatice cu mânji din *Insula Cailor*.

Pe Umilit nu-l scotea din privirea lui fixă peste

fluviu decât scâncetul alarmat al Zoei Lucescu. Îngrijitoarea venea tiptil, prin aerul întunecat al serii, cu paharul în mână, să-l caute pe bătrân și să-l readucă în casa Apostatului. Atunci Umilitul, cu toată bătrânețea lui neputincioasă, fugea și se ascundea ca un copil pe sub crengile grele ale salcâmlor încărcăți de flori cu miros dulceag, leșios. Abia mai târziu, Apostatul, însoțit de fiul său cel mic, în vârstă de vreo nouă ani, izbutea să-i găsească ascunzătoarea: *stătea ghemuit, în reverenda lui albă, rotund ca un arici alb fără țepi*. La sosirea Apostatului, se dezdoia ușor și se ridica în picioare”. *Uită-te la el - îi spunea Apostatul micului său fiu - uită-te, se vede prin el, nici mațe nu mai are*”. Umilitul pășea apoi, rar, spre Apostat, pipăind pământul cu tălpile, vântul nopții, venit rece și umed dinspre fluviu, îi clătina faldurile grele ale reverendei albe. Venea în fața Apostatului, cerându-i parcă iertare, cu un zâmbet speriat pe buzele subțiri și fără culoare, neconturate decât de întredeschiderea ușoară, continuă, a gurii cu dinți perfecți, din piatră falsă.

Așa l-a văzut Apostatul pe Filip-Teologul-Umilitul: un om foarte bătrân și fragil. Era înalt, subțire și deșirat. Purta o pălărie cu boruri late, de culoarea untului. Avea un oval al feții străveziu, cu obraji de o albeață ca de var, contrastând cu roșeața pomeților. Aproape nu clipea din ochii albaștri, larg deschiși și limpezi - clari nu ca de copil, ci așa cum au senilii ochii când îi au albaștri, îi plăcea mereu să fie îmbrăcat în reverendă albă, croită parcă dintr-o bucată, lucrată simplu și voit primitiv, dar dintr-o stofă fină.

Generalul Marosin s-a oprit, tușea lui seacă îl

împiedica să vorbească. I-am întins un plic cu bomboane de pe o masă alăturată și a început să le ronțăie. I-am cerut voie să-i potrivesc perna. A primit cu greu. L-am sprijinit puțin de subțiori, i-am așezat-o și mi-am dat cu părerea că e bine să stea rezemat de pernă cu întreg trunchiul. E mai odihnitor dacă-și schimbă poziția. Apoi a continuat:

Filip-Lăscăreanu-Umilitul n-a apucat să închidă ochii și să-și găsească sfârșitul în casa lui Ștefan Apostatul, așa cum își dorea.

Pentru că, la câteva săptămâni a fost răpit din casa Apostatului de celelalte rude dicomesiene. Răpirile s-au ținut apoi lanț. Mai ales rudele cu gustul averii țineau să-l aibă un timp în casa și curtea lor, pentru a-și dovedi ospitalitatea și a câștiga bunăvoința bătrânului, a cărui moștenire se anunța foarte bănoasă, după unii enormă.

Răpirile erau un fel de gesturi afectuoase pentru Umilit, trecerea lui dintr-o casă în alta nu se făcea chiar brutal, dicomesienii „și-l împrumutau” de la unul la altul: „măcar până mâine”, „cel puțin trei zile” „e rudă și cu mine”, „și cu noi”, „e și al nostru nu numai al Vostru”. Dar o dată luat din casa unuia, nu-l mai înapoiau, îl ascundeau lumii chiar, nici la soare nu-l scoteau, până când altă rudă dicomesiană, punându-și în joc toată priceperea nastratinească de amăgire și înșelare, îl răpea mai departe pe același motiv, „să-l îngrijească”, „să-l hrănească”, „să-i îndulcească zilele”.

Ce putea să-i ofere o casă dicomesiană sau alta lui Filip Lăscăreanu Bizantinologul, savant și profesor celebru, cu gusturi subțiate, care trăise decenii de-a rândul în răsfațul și conforturile civilizației și în

rafinamentele intelectuale ale întâlnirilor și conversațiilor sale cu iluștri oameni ai vremii, e ușor de închipuit: o casă dicomesiană în loc de podea are pământ pe jos; paturile, de scânduri negeluite, cu picioare înfipite direct în pământul-podea; pe pat, dacă se pune câteodată un sac umplut cu paie și peste el o cergă aspră de dimie; bucătăria dicomesiană e sumară, hrana obișnuită e laptele acru, fasolea cu mămăligă, rar brânza, economisită pentru vânzare, iar mâncarea de zile mari, prea grea pentru un stomac delicat: tocană din bucăți de carne de oaie bătrână, prăjite și înecate în sosuri groase și ardeiate, sarmale cât ghiulelele, în foi de varză acră, cu came și slănină de porc tocată cu toporișca; iar ca deserturi, plăcinte tăvălite prin grăsime, scovergi din cocă unse cu marmeladă făcută din pepeni, turtoi – un fel de mămăligă coaptă la cuptor și îndulcită cu zahăr.

Poate la început, întrecerea între dicomesieni de a și-l lua unul altuia, să-i fi plăcut și să-l fi mișcat pe Umilit, dar acest gen de răpiri au devenit până la urmă din ce în ce mai brutale, savantul bizantinolog fiind smuls de-a dreptul cu forța, chinuit de nesiguranță în orice casă ar fi nimerit, era uneori săltat pe sus dintr-o plimbare, împins într-o căruță cu Zoe Lucescu cu tot și dus, Dumnezeu știe unde, în honcăiturile roților prin șleaurile câmpiei și prin bolovanii de lut uscat ai arăturilor. Bagajele îi soseau abia după aceea, primite cu greu prin tratative îndelungate și armistiții întortocheate de la fosta adresă, dicomesianul care-l găzduise înainte neavând ce face până la urmă: „să nu ne punem rău cu bătrânul, e om și el, să-i dăm ce-i al lui, o fi hoț și tâlhar ăl de-a pus mâna pe el și ni l-a luat, seca-i-ar

mâna, dar bătrânul n-are nicio vină”.

Din ce în ce mai bolnav, mai sleit și mai înspăimântat, Umilitul a trecut prin mai toate mâinile numeroaselor sale rude din întinsa *Dicomesie* și dincolo de fluviu, și dincoace spre Dobrogea, dar și spre părțile străine de *Dicomesia*, ale Brăilei, Buzăului și Vrancei. „Pe oriunde a ajuns cu traiul un dicomesian, până acolo se întinde și *Dicomesia* căutată de Umilit, venit la ea să-și găsească sfârșitul și să treacă pe lumea cealaltă” – spusese scârbit de toată povestea Ștefan Apostatul.

Bătrânul Filip Lăscăreanu căutase în *Dicomesia* liniștea din urmă și un loc ferit unde să închidă ochii. Venit să-și lase oasele în câmpia natală, nu i se dă răgaz pentru asta, tras dintr-o casă și zvârlit în alta, răpit mai departe fără să fi avut timp să se așeze bine pe un pat de paie și să-și tragă sufletul sau să-și dea sufletul, Umilitul uită că a călătorit spre *Dicomesia* să închidă ochii: vrea din nou să trăiască, măcar o bucată de vreme, pentru a se elibera din detenția fără rost și fără sfârșit în care încăpuse.

Fuge.

Ultima oară din casa unei nepoate văduve din *Maltezi*, care obișnuia să-l încuie în casă, iar la fereastră să pună pe dinafară o cârpă groasă de sac pentru ca nimeni să nu se uite pe geam și să vadă ce e înăuntru (bătrânul rămăsese fără Zoe Lucescu, se rătăcise de el pierdută în șirul răpirilor). Nepoata din *Maltezi*, o femeie rea, cu gura plină de ocări, răsucea cheia în broască ori de câte ori se depărta puțin de casă, când mulgea vaca sau o ducea la păscut, când pleca pe uliță să-și caute găinile, când mergea la biserică să aprindă o lumânare sau când se desfăta

stând la taclale pe marginea șanțului cu vecinele.

O dată fugit din odaia din *Maltezi*, ca să nu fie văzut, Umilitul mergea numai noaptea, atâta cât și ajutau picioarele, ziua stătea ascuns prin grăie și prin păduricile de răchite dintre haturi.

Trece într-o seară ploioasă prin *Cetatea de Lână* fără să se oprească; e recunoscut de un fiu de dicomesian, care rămâne prostit văzându-l pe bătrânul Lăscăreanu fără reverendă albă și pălărie cu boruri late de culoarea untului, era încălțat în meși, îmbrăcat într-o cămașă scorțoasă de cânepă, în pantaloni de dimie strâmbi pe el, legat ca vai de lume pe la mijloc cu o funie jengoasă de căpăstru de cal. Deși recunoscut și de unii oameni maturi, nu i se poate lua urma la timp. Cei care spun că l-ar fi zărit acolo sau dincolo sunt mai ales străini de neamul lăscărenilor-dicmesieni, neștiutori de felul cum arăta Umilitul, bănuind numai că ar fi el. Vestea întâmplărilor lui făcuse ocolul satelor, la multele nume și porecle ale bătrânului Filip i se adăugase și acela de „sfântul”, o femeie din *Marotin* s-a lăudat că l-a văzut într-o margine de drum, își cocea la jarul unor crengi de salcâm un știulete de porumb, „l-am văzut, el era, sfântul, l-am cunoscut după funia de căpăstru cu care era încins, nu s-a speriat de mine, m-a chemat la el și eu i-am sărutat mâna”. A fost căutat locul unde a povestit femeia că l-ar fi văzut, e drept, s-a găsit cenușa de la un foc făcut pe acolo, dar câți oameni ai câmpului nu-și coc știuleți de porumb pe unde fi apucă foamea?

Dar ceea ce spusese fiul de dicomesian că l-a zărit pe Umilit trecând într-o seară printr-o latură a *Cetății de Lână* și că era îmbrăcat cum era îmbrăcat,

s-a dovedit mai târziu a fi exact. La câteva zile după seara aceea, bătrânul, așa dezgolit cum ajunsese, încearcă să traverseze fluviul până la *Insula Cailor*, într-o barcă furată pe care abia poate s-o conducă, încurcându-se neputincios în vâsle. E prins spre mijlocul fluviului de niște pescari nătărăi și dornici de batjocură, care descoperind furtul, îl bat jalnic pe Umilit. Și după ce-l bat îl silesc să le cante un cântec, nu s-a aflat ce cântec, pe care bătrânul, istovit și fără glas, nu izbutește să li-l spună. Îl duc totuși în *Insula Cailor*, aruncându-i o traistă cu niște pâine și ceapă pe mal: „Ia, moșule, ca să prinzi grai și să cânți”.

Ajuns în sfârșit, în *Insula Cailor*, stă ascuns și bolnav, cât o fi stat, în iarba înaltă și în păpurișuri, printre vulpi, mânji, iepe și bivoli sălbatici. Un păstor îl descoperă, nu știa cine e, și-l duce la stâna sa din partea de miazăzi a *Insulei*, îl hrănește cu zer și caș dulce și după ce-l pune pe picioare și-i spală cămașa și ce mai avea pe el, îl zice că-l ține mai departe dacă-i paște o mică turmă de oi sterpe, batali și berbeci. Păstorul era plecat toată ziua cu oile cu lapte, cu „mânzările”, cum li se spune. Umilitul primește învoiala și are în schimb un loc de dormit în adăpostul de trestie unde păstorul storcea cașurile, tăia brânza și o așeza în puțini. Bizantinologul mai primește un cojoc soios, plin de gângănii, în care doarme noaptea, și o legătură de foi de tutun pe săptămână, pe care să le taie singur fii felii subțiri și să le fumeze cu hârtie de jurnal (Filip Lăscăreanu era un fumător pătimaș).

Păstorul află de la niște copii, trecuți înot dinspre *Dicomesia* la *Insula Cailor*, că bătrânul nu e altul decât Umilitul. Filip Lăscăreanu recurge atunci la o înșelăciune dicomesiană, îl roagă pe păstor să caute o

barcă pentru a-l trece înapoi peste fluviu în *Dicomesia*, acesta-l crede, pleacă după barcă, dar la întoarcere nu-l mai găsește, deși după aceea l-a căutat zile în șir, chiar spre mlaștinile cu culoare de broaște țestoase care duc spre fostul Palat de Papură al lui Andrei Mortu' și al lui Constantin Pierdutul I-iul. Dicomesienii înșiși trec în *Insula Cailor* și răscolesc toate ascunzișurile, alergând călări, pe caii lor cu bărbi și cu coame până la genunchi, în toate părțile insulei, dar fără niciun rezultat. Alți călăreți dicomesieni trec spre Dobrogea și fac zilnic incursiuni spre Babadag, căutându-l pe Umilit până și în geamii, alții pornesc spre Kogealak, spre Histria și Tariverde, împânzind drumurile, cărările de prin pădurile de stejar, potecile dintre dealuri, oferind saci de porumb și de grâu acelor care-l vor afla și-l vor găsi pe bătrân. Ștefan Apostatul după ce i-a „judecat pe rând”, la el acasă, pe lăscărenii-dicomesieni pentru barbaria și câinoșia prin care și-au arătat dragostea față de Filip-Teologul, îi strânsese și-i mânase în cele patru vânturi să dreagă ce mai era de dres. Profesorii mavrocordați, la rândul lor, și fără știrea dicomesienilor, pornesc investigații. Prin mărturii culese de la diferiți trecători află despre păstorul care-l adăpostise pe Bizantinolog, obțin asistența foitei publice din orașul lor, păstorul e arestat, jocul în care dormise Umilitul e confiscat și dăruit liceului din cartierul *Fabia* ca un fel de obiect ce merită venerație. Sunt identificați și pescarii nătărăi care-l bătuseră pe savant pentru barca furată și-i dăduseră în schimb o traistă cu pâine și ceapă; foia publică din orașul *Mavrocordat*, deși-i reținuse în arest câteva zile pe păstor și pe cei câțiva pescari, își declină competența,

neavând date sigure despre evenimente; profesorii mavrocordați își iau asupra lor operația de a lămuri lucrurile, îi opresc mai departe pe împricinați, într-un fel de sechestru blând, cazându-i la un han din cartierul *Fabia* și ospătându-i regește cu scopul de a afla cât mai multe despre Umilit. Dicomesienii, înștiințați de amestecul mavrocordaților, retrag câteva cete de călăreți care pierdeau vremea pe lângă Babadag și le trimit spre hanul din *Fabia*. Păstorul e luat sub ocrotirea călăreților și readus în *Insulă* la turmele lui iar pescarii sunt scoși și ei din perfidele ospețe mavrocordate, duși spre fluviu, dar pentru că îl insultaseră și-l bătuseră pe „unchiul nostru Filip”, li se spune „*să se ferească din calea Dicomesiei*” și să-și vadă de treabă și să pescuiască „*numai pe unde nu calcă picior și barcă de dicomesian*”. Încolo, de urma Umilitului nu s-a aflat și nu s-a dat. Ștefan Apostatul a venit la mine, arăta îmbătrânit și amărât de toate întâmplările și-mi ceruse sfatul. Nu-mi stătea în putință să-l ajut cu nimic, încredințându-l că vorbele lui Havaet și ale mavrocordaților, precum că l-aș găzdui pe Umilit în Pavilion, după fuga lui în *Insula Cailor*, n-au niciun temei. De asemeni, că nici în Casa de Marmoră a Milionarului de pe platoul din nordul Metopolis-ului n-are cum să fie, îți amintești, te-am întrebat despre asta, mi se pare, în timpul evenimentelor de atunci.

În drumul său lung de răpiri și apoi de fugă din *Dicomesia* până în *Insula Cailor*, Filip Lăscăreanu Bizantinologul și-a pierdut pe rând, între *Glava*, *Maltezi*, *Marotin*, *Coasa de Argint*, *Hagieni*, *Cetatea de Lână* etc. mai întâi bagajele; apoi îngrijitoarea, pe Zoe Lucescu, și ea răpită de lângă „unchiul Riip” de

alte rude, cu intenția de a-l atrage pe bătrân din mâinile celor ce izbutiseră primii să-l dețină pe Umilit în carne și oase. Reveranda albă îi rămăsese într-o casă de dicomesiancă din satul *Fântâna Mireselor*, micile lui lucruri de fumător pătimaș în alte case, la distanță de zeci de kilometri unele de altele. O mică biblie englezească a reapărut mult timp după dispariția lui, au donat-o de curând (de câteva luni, mi se pare) urmașii unui dicomesian octogenar recent decedat, catedralei din orașul *Mavrocordat*. O coincidență a făcut ca tocmai în această biblie, pe foaia de titlu, Umilitul să fi scris, într-una din zilele sau din serile lui de încercări dicomesiene, o dedicație pentru ținutul său natal care din neștiință îl împinsese spre exilul său voluntar din sălbătică *Insula Cailor*: „*Pentru scumpa mea Dicomesia, mântuirea ei și a mea, Filip Lăscăreanu, azi, 28 august.*”

Chiar pălăria lui cu boruri late de culoarea untului rămăsese atunci pe undeva, până a ajunge în mâna lui Emil Havaet, deși

Havaet nu izbutise să-l atingă pe bătrân cum ar fi vrut. Emil fusese acela care pricepuse cel mai bine inovația răpirii Zoei ca nadă pentru bătrân. Dar în afară de Zoe Lucescu, raptul lui nu reușise mai mult și, cine știe, dacă și acest rapt nu-l făcuse, nu atât pentru atragerea bătrânului, cât pentru a se pune bine cu profesorii mavrocordați, cei ce construiseră o vilă somptuoasă pentru sfârșitul Bizantinologului și o angajaseră pe Calliope-Geaygè drept chelăreasă.

De pălăria Umilitului, Emil a făcut rost mai târziu, cumpărând-o sau schimbând-o cu altceva dintre lucrurile acestuia. Havaet nu putuse spera la mai mult, el nu era decât un fel de rudă de margine a

„străunchiului Filip”, n-avea nicio legătură de sânge cu neamul Lăscărenilor. Iar dicomesian nu putea fi socotit, pentru că bunicii lui erau originari din *Valahia Mică*, parte a țării unde *Dicomesia* nu se întinsese niciodată, deși ea s-a întins liberă, chiar spre cer sau sub pământ, când a vrut-o.

Devenind posesorul pălăriei cu boruri late, Emil n-a purtat-o, convins că obiectul constituie o valoare. Dar de atunci și-a făcut rost de o altă pălărie, o dublură, pe care a purtat-o mereu (o știm și noi), tot cu boruri late, de aici și numele de *BorLat* care i s-a dat lui Havaet de către mavrocordați, pentru că acela de Havaet i se dăduse mult înainte, tot ca poreclă. Numele de *Havaet*, Emil credea sincer că i se potrivește, deși nu îi știuse un timp înțelesul și înțepătura. Începuse deja să se iscălească cu numele *Havaet*, când a aflat că „havaet” nu înseamnă altceva decât o veche poftă turcească pentru plocoane, dar de renunțat, n-a renunțat de a-și transforma porecla în renume. *Havaet* avea o sonoritate necunoscută multora. Nu se știe dacă-i plăcuse imediat și porecla primită mai apoi, aceea de *BorLat*. Dar se crede că a acceptat-o după un timp cu plăcere, când a descoperit că o poate scrie într-un singur cuvânt și cu majusculă la mijloc: *BorLat*, cam așa cum fac englezii cu MacGregor.

Emil Havaet BorLat i-a încredințat soției sale Calliope-Geaygè, chelăreasa vilei bizantine din cartierul mavrocordat Fabia, originalul pălăriei Umilitului, pentru a-l pune sub cheie, el păstrându-și și purtând în văzul lumii numai copia amintită. Pe Calliope o cheamă numai Calliope, ca să zic așa, *Geaygè* e o poreclă, dată tot de mavrocordați, după

căsătoria ei cu Emil. Și el și ea sunt domnoși, nu vorbesc cu oricine, caută numai lumea mare. Calliope, mai ales, e atât de mândră de Emil și de presupusa lui spiță nobilă, atât de mult îl adoră, încât din „domnul și stăpânul meu” nu-l scoate. *Geaygè*, tot pe turcește, înseamnă „*impozit pe domnie*”, II. plăteau, mi se pare, prinții greci fanarioți Sultanilor otomani, de la care cumpăraseră tronul în Țările Românești.

Generalul Marosin și-a sprijinit capul pe tăblia patului, perna fi alunecase sub trunchiul trupului. A privit în tavan și a zis: „mi se pare că am pierdut șirul”. Și a început să tușească. I-am întins un plic cu bomboane, a luat câteva și a început să ronțăie încet, atent. I-am spus că e bine să schimbe iar felul de a sta, să se lungească acum, ar fi pentru el mai odihnitor. M-a ascultat, și-a întins trupul sub pled, i-am potrivit perna, zicându-i că e timpul să încheiem seara noastră, arăta istovit, fața slăbită și obrajii supti căpătaseră o paloare străvezie”. Trebuie să termin ce am de spus despre bătrân” mi-a răspuns el sec. îl ofensasem. Generalul Marosin nu obișnuia să lase lucrurile neterminate. Apoi, cu îngăduință pentru mine, dar cu ușoară maliție: „*poate vorbesc despre Filip Lăscăreanu-Teologul-Umilitul, cum aș vorbi despre mine. E mai mult un prilej al meu de a vorbi, decât al tău, Milionarule, de a asculta. Unde rămăsesem?*” „La Havaet” – i-am răspuns. Și Generalul a continuat fără să mă mai privească:

Exact. La Havaet. E de altfel și persoana ce interesează și pentru care te-am chemat în seara asta în Pavilionul meu. De fapt, în clipa asta, observ că s-a întunecat de-a binelea.

La aproape o jumătate de an după ce, căutat prin

Insula Cailor și pe o arie mare din jur, n-a mai fost găsit, a apărut brusc un fel de testament al Teologului și, sub ocrotirea legii, aproape fiecare rudă din spițele dicomesiene lăscărene, până și cele mai depărtate, au primit sume în numerar, nu prea mari, dar mari față de condiția dicomesienilor.

Dar testamentele Teologului nu însemnaseră vreodată sfârșitul. Prin ceva însă, testamentul „*de după Insula Cailor*”, trăda ultimele clipe ale bătrânului: *înzestrarea tuturor fiilor și ficelor lui Ștefan Apostatul* (cu totul, unsprezece copii, șase băieți și cinci fete). „*În preziua sfârșitului meu, e ultimul lucru pe care am să-l fac, să înzestrez pe viață copiii Apostatului*” – spusese Teologul încă înainte de 1916, când sfârșitul îi era departe. Cuvintele pe care le-a mai repetat de câteva ori, fără sfială, chiar față de Fibula Serafis, răsfățata lui.

Apostatul nu voia să creadă că acest testament însemna „*ultimul sfârșit*”. S-a mâniat auzind de înzestrare, furios că n-a fost în stare să-l ocrotească pe bătrân și că a fost înfrânt de barbarii răpitori care-l asediau, uneori călări, pe bătrân și și-l împrumutau unul altuia pe Umilit, pe când el îl căuta de colo, colo, prin *Dicomesia*, să-l readucă în casa lui și să sfârșească omenește.

„Un testament nu-i o dovadă că unchiul Filip nu mai este” – îi strigase Apostatul lui Emil Havaet BorLat într-o seară, în cartierul Fabia al orașului *Mavrocordat*, zărindu-l că începuse să poarte în văzul lumii pălăria de culoarea untului a Umilitului. Emil purta dublura, dar pentru că provoca spaimă prin simpla apariție cu pălăria aceea a dispărutului pe cap, lumea susținea că poartă originalul.

„Nu-i o dovadă, ce?” - replicase surprins Emil Havaet, scoțându-și de pe cap pălăria cu boruri late, cu intenția limpede de a lua în zeflema spusele Apostatului.

„Havaet, Havaet, tinere Havaet, nici când a fost răpită Zoe Lucescu-Porfirogeneta n-a fost o dovadă că dracul a pus mâna pe sufletul slab al unchiului Filip și că poate să-l joace după poftă”.

„Te rog - a zis Havaet cu fraza lui întreruptă - te rog. La obiect. Spuneai. Că testamentul. Nu-i. O dovadă. Ce? Nu-i. O dovadă?”

„Nimic nu-i o dovadă, Havaet, când e vorba de nenorocirile unui om care mai putea trăi. Și apoi: ce va să zică un testament din partea unui om sucit în slăbiciunile lui cum era Umilitul? Un testament al unchiului Filip, sau cam așa ceva a mai fost deschis în 1915, și fiecare amărât de lăscărean-dicomesian a primit și atunci un ban de argint. S-a deschis și atunci un testament, dar asta nu l-a împiedicat pe unchiul Filip să-și vadă mai departe de zilele lui pe pământ. În 1915 el o fi trimis vorbă spre *Dicomesia* că e mort și a expediat și un fel de testament convertibil în bani românești, pentru că simțise că românii vor intra în război împotriva imperiului austro-ungar și a nemților. Îi era teamă ca nu cumva rudele lui dicomesiene din țară să nu fie bănuite de spionaj german, dacă el, mare dicomesian, însurat cu o nemțoaică, la Viena, ar fi fost în viață. Ce dracu', doar știi cât de repede și pe ce motive închipuite poate fi distrus un om sau mai mulți în *Dicomesia*. Și în plus, în 1915, mai toată Europa era în război. Or, unchiul Filip avea părerea lui că toți oamenii mor într-un fel sau altul în timpul unui război, chiar și aceia care supraviețuiesc și-și duc

traiul și după încheierea păcii: degeaba cred ei, ăștia care supraviețuiesc, că sunt aceiași care au fost, sunt un fel de stafii, așa zicea unchiul, cu vorbele lui, niște stafii care se încălță cum erau obișnuiți să se încălțe când trăiau în toată legea, își închipuie că au aceleași rude și aceleași case pe care le-au avut mai înainte. Asta era părerea lui, de la care nimeni nu putea să-l abată. Și de aceea în 1915 se dăduse mort, fiindcă așa credea el despre sine și poate și despre noi și viitorul nostru nenorocit, ne-a trimis bani atunci la fiecare, asta și pentru pomenirea lui, dar și pentru că știa că nu prea o să avem cu ce să ne îngropăm noi înșine la rândul nostru în moartea aia mondială. Și a mai fost, tinere Havaet, un testament: în 1924. Era puțin timp după reforma agrară a lui Ferdinand I - și banul primit de fiecare dintre noi ne făcuse să credem că unchiul Filip își potrivitise în așa fel noua lui moarte, încât să ne dea și el ceva pe lângă pogoanele primite la reformă”.

„Acelea. Nu erau. Testamente. Testament a fost. Numai asta. Din luna asta. Când precis. A murit”. - a replicat BorLat cu mâna încleștată pe pălăria Umilitului.

„Stai, Havaet. Așa, potrivește-ți pălăria, că mai ai ceva de auzit - i-a strigat și mai răgușit Apostatul lui Emil. Amintește-ți, Havaet, când unchiul Filip a venit vara trecută să moară în casa mea. Pentru că nu erai neam de sânge cu Lăscărenii, nu știai cum să faci să te apropii și tu de bătrân. Te-ai luat după Omnibusul lui Polider, ai închiriat o căruță și te-ai ținut după el până la Glava. Când unchiul Filip a coborât din Omnibus cu Zoe Lucescu, ai lăsat căruța cu care veniseși să plece unde vrea, iar tu ai rămas în uliță. Stăteai și te mișcai pe uliță, ziceai că te plimbi și că e

soare, dar tu îl pândeai pe unchiul Filip când ieșea din casă în curte sau din curte în grădina mea și nu îndrăzneai să intri în vorbă peste gard cu el și să-i câștigi măcar un cuvânt. Ți se părea mereu că unchiul Filip nu te zărește, sau nu vrea să te zărească. Dar să știi, Havaet, că unchiul Filip deși nu prea vedea, *pe tine te-a văzut*.

„Cum? M-a văzut? 44 – s-a mirat Emil.

„Te-a văzut, înțelegi – i-a vorbit mai departe Apostatul lui Emil, cu seriozitate, cu voce răgușită de tot – te-a văzut, și într-o zi mi-a spus Umilitul: *Ștefane, cine e tânărul care stă zilnic prin jurul curții tale și așteaptă să mă vadă?* E Havaet, unchiule – i-am spus eu Teologului. *Havaet, de ce-l cheamă Havaet, când suntem în secolul 20?* Havaet e numele pe care i l-am dat eu băiatului ăsta, unchiule Filip. *Nu trebuia, Ștefane, să-l vâri în ceea ce-i seamănă, ci să-l scoți.* Înțelepciunea, unchiule Filip, – i-am zis eu – pe la noi, în *Dicomesia*, e ban găurit. *Un ban cu margini, totuși – a zis Umilitul – cu mai multe margini chiar decât banul întreg, are margini și pe dinafară și pe la mijloc. Topiți-i marginile de prisos și închegați-l din nou ca să meargă, să circule printre voi și departe de voi.* Așa și facem, unchiule, să meargă, dar nu-l topim, îl dăm de-a dreptul de-a dura fără să ne mai uităm încotro se duce. *O, Sancta Dicomesia... Ștefan, ai grijă de Havaet când o să mor – mi-a spus Umilitul*”.

„Așa a spus?” – a întrebat uimit Emil.

„Îți jur” – și Apostatul ajurat, el jura rar și era crezut.

„Și ce-a mai spus? – a întrebat Emil, clipind mărunț.

„Unchiul Filip mi-a spus asta: *Curând n-o să mai*

nu pe aici printre voi, Ștefane. Și pentru că am observat că Havaet îmi dă roată și îmi privește mereu cu uimire pălăria, când n-o să mai fiu, lui să-i dați pălăria”.

Emil BorLat a privit scurt spre Apostat și a zis alb: „Da. Am notat” – cum obișnuia el să spună când voia să se înțeleagă că n-o să uite niciodată și n-o să ierte.

„Nu te-am înșelat, Havaet. Sunt cuvintele lui – i-a mai strigat răgușit Ștefan Apostatul lui Emil – atât numai că eu i-am răspuns Umilitului, neștiind ce-o să se întâmple: Fii fără teamă, unchiule. Dacă Havaet și-a pus în gând să aibă pălăria o va avea înainte de a i se dăruia. Nu spuneam atunci o răutate, te laudam, Havaet, și Umilitul a simțit asta și s-a bucurat de bunătatea sufletului meu. Singura mea răutate, dacă vrei să-i zici răutate, este asta pe care ți-o spun acum: tu crezi că testamentul e o dovadă de moarte. Dar tu, tinere Havaet, ca să te fac să crezi că Umilitul încă trăiește, că n-a murit, dintr-o pricină pe care o să ți-o spun numaidecât, să-ți mai amintesc un lucru știut de toți dicomesienii, știut și de tine, deși nu ești dicomesian, ci din *Valahia Minor*, cum tu însuți te recomanzi”.

„Care. Lucru? Care. Pricină?” – a întrebat scurt Emil BorLat, oprindu-se o clipă din mers, fiindcă da să plece, știind că Apostatul îi pregătește vorba din urmă.

„Anume – a încheiat Apostatul răgușit de tot – anume: când se sfârșește un dicomesian i se așază pe piept pălăria pe care i-a bătut-o soarele tot timpul cât a trăit. Dacă n-are pălăria pe piept, dicomesianul nu poate fi îngropat. Filip-Teologul era un dicomesian

vechi și ținea la obiceiuri. Înseamnă că Umilitul trăiește, n-a murit, s-o fi întors la Viena cu capul descoperit. N-a putut să moară în Dicomesia și nu putea fi îngropat pentru că nu mai avea pălărie. De aceea, Apostatul îți zice: *Umilitul are să mai vină o dată în Dicomesia să caute ce mai are de căutat și-i lipsește. Și abia după aceea, dacă-i ajută Dumnezeu, încheie pentru totdeauna, și cearta lui cu lumea, și prietenia.* Să trăiești, Havaet, și să nu uiți încă un lucru: când femeia aia rea din Maltezi pleca cu vaca la păscut și-l înclua pe Umilit în casă, în casă te aflai și tu, tu o trimiteai pe femeie cu vaca la păscut, și cine știe cum și. chinuiai pe Teologul bătrân și-l amenințai, când cu vorbe dulci, când cu vorbe înțepate și totdeauna tăiate de la mijloc și pe la sferturi, cum obișnuiești tu să vorbești și să chinui oamenii. Asta, Havaet, o știe numai Apostatul, nu toată lumea. Mergi cu Dumnezeu, tinere Havaet, liniștit să-ți fie sufletul, dacă nu erai tu, Umilitul nu fugea și nu scăpa din casa femeii rele din Maltezi, și a scăpat și de tine și s-a dus spre *Insula Cailor* și pe unde o mai fi acum, că trebuie să fie.

Generalul Marosin și-a ridicat capul de pe pernă: „Milionarule, trage perna și reazem-o de tăblia patului. Vreau să mă ridic puțin și să-mi sprijin trunchiul de ea. Așa e bine. Să spun mai departe”.

Îți amintești, Milionarule, de povestea aceea dicomesiană: *ce se întâmplă când un străin venit în Insula Cailor vrea să prindă un cal sălbătic și să-l călărească* 1 întâmplarea străinului batjocorit de calul încălecat cu sila și care zvârle îndrăcit din copite, sare în două picioare, se spurcă pe amândouă orificiile, aleargă printre sălcii chinuindu-l pe călăreț și

trântindu-l până la urmă la pământ spre mulțumirea hergheliilor care-și râseseră și ele de străin înconjurându-l și făcând fel de fel de lucruri diavolești - întâmplarea asta ai trecut-o tu în *Cartea* ta și crezuseși că e o poveste veche, bună să ilustreze elementele de fond ale existenței dicomesiene și ale mediului înconjurător. Povestea nu era veche. Te-ai înșelat crezând-o așa. Era o poveste proaspătă când ai auzit-o tu, foarte proaspătă, iar străinul chinuit de cal în *Insulă* n-ar fi fost altul decât Emil Havaet BorLat însuși. Trecuse fluviul în *Insula Cailor* să-l caute pe Umilitul scăpat și fugit din casa de la Maltezi. Ca să traverseze *Insula* și să-l caute pe bătrânul Teolog prin toate ghiozurile ostrovului, Emil încercase să prindă un cal. Nu știa nici măcar să călărească cum trebuie, nu era obișnuit cu caii, dar crezuse că, în graba lui de a da de **urma bizantinologului**, poate totuși încerca să folosească un cal pentru a câștiga timp. A făcut sau n-a făcut calul dicomesian năzbâtiile știute avându-l pe Havaet în spinare, n-am de unde ști exact, deși dicomesienii jură că așa s-a întâmplat, calul a jucat toată piesa iar oamenii *Dicomesiei* încă mai râd și azi, printre dinții lor lăți, de basmul lui Havaet călare pe calul cu barbă galbenă și cu coamă până la genunchi.

Negăsindu-l pe Umilit nicăieri în *Insula Cailor*, Havafet a renunțat să-l mai caute pe acolo, a trecut din nou fluviul pe malul dicomesian, sperând că-i va da totuși de urmă, cercetând atent sălciile și răchitele crescute sub mal. Emil **a rătăcit** mult de-a lungul malului până s-a întâlnit cu o altă rătăcită, care-l căuta și ea pe bătrân - *Zoe Lucescu*: avea în mâini geamantanele Teologului, cu ce mai rămăsese în ele. Emil, găsind-o pe îngrijitoare, poate că a fost mulțumit

că a găsit totuși ceva până la urmă.

A urcat-o pe Zoe Lucescu într-o căruță, a urcat lângă ea și geamantanele cojite și au pornit spre cartierul Fabia al orașului Mavrocordat.

A instalat-o pe Zoe Lucescu în vila bizantină construită de profesorii mavrocordați pentru Umilit, unde Calliope-Geaygè, soția lui Emil, era chelăreasă. Havaet și-a îndepărtat nevasta din vilă, a trimis-o spre „anexele vilei” (bucătării, cămări, chioșcuri de vară) și să nu vină de acolo decât atunci când trebuie să-i aducă lui și Zoei Lucescu, „în corpul central”, micul dejun, prânzul și cina. În iest, Calliope-Geaygè nu avea voie să intre la corpul central.

Emil BorLat stătea în lungi colocvii cu *Zoe Lucescu-Porfirogeneta*. (Din acest moment, al instalării lui Emil cu îngrijitoarea, în corpul central sau în „*Palatul Erotocrației*”, cum numise vila un mavrocordat cinic, din acest moment, Zoe a căpătat porecla de **Zoe-Porfirogeneta**. Emil dacă avea la acea dată 38 de ani, pe când Zoe mărunțica bătea spre 55. Vârsta îngrijitoarei se aseamăna cu aceea a bătrânei de os domnesc *Zoe Porfirogeneta* din antichitatea târzie, care, luând tronul Bizanțului la anii bătrâneții, a început brusc să ducă o viață deocheată de tinerică impudică, schimbând mereu bărbații ca și dresurile pentru obraji ei veștejiți.)

Profesorii mavrocordați au crezut și cred și acum că Emil a căzut pradă unei euforii amăgitoare. Havaet, uimit de el însuși, aflat în vila Teologului și în intimitatea îngrijitoarei acestuia, Zoe Lucescu, simțea cum capătă din ce în ce și trăiește starea de spirit a bătrânului bizantinolog. Se transpunea în pielea nefericitului pribeag. Începuse chiar să simtă un fel de

durere putredă în mațe, folosea **lithinée-urile** și apa de Vichy ale unchiului Filip, întindea din când în când spre Zoe paharul înalt de cristal, cu picior albastru de cocostârc, să i le toarne, să i le dizolve în apă, pentru a le sorbi încet, absent, cu tristețe. Emil renunțase la sine însuși, colereta i se amestecase haotic sub bărbie, își lepădase bastonul frivol cu măciulie de sidef (prin bastonul ăsta, te imita pe tine, după cum pe Umilit – prin pălăria cu boruri late și prin altele).

Că Havaet se socotea apropiat savantului prin lecturi numeroase, prin cunoștințe întinse asupra lumii – e un lucru de crezut. Havaet, încă din adolescență, se aruncase asupra cărților cu un fel de furie, citise și citește extrem de mult. Rar carte de literatură pe care să n-o fi înghițit. Cărțile de religie sunt pasiunea lui, poate de aici și tonul solemn și apocaliptic pe care-l folosește și când dă citire cifrelor contabile. Istoria nu-i este străină, în ultimii zece ani s-a dedicat mai ales istoriei, când a negociat cu dramaturgul acela scrierea „Feeriei Bizantine” în sens metopolisian, el era cel mai potrivit să trateze, cunoscând atât de multă istorie, cât și falsurile ei. Havaet are într-adevăr lecturi enorme. De la Aristot și Platon până la Marx, de la religie și istorie până la cărți specioase de chimie, de numismatică și de biologie a monocotiledonatelor. Dacă printr-o întâmplare cineva pomenește în fața lui Havaet un amănunt despre Cunaxa, despre râul Zapatas sau despre țara Carducilor din cartea *Anabasis* a lui Xenofon, iar Emil zice *Exact*, el nu minte. Cunoaște amănuntul. Citește tot ce-i cade în mână, nicio sferă a cunoașterii nu-l intimidează, nu mărturisește vreo dificultate între o carte de poeme romantice și un

tratat uscat de geologie a pustiurilor sahariene. Citește acasă, pe vaporul Sfânta Sofia al lui Aziz, în Omnibusul lui Polider, chiar pe stradă, ținând într-o mână cartea, iar în cealaltă bastonul, sprijinindu-i, absorbit de lectură, măciulia de sidef între **bicoarnele** coleretei. Înregistrează filă cu filă, fără să-l sperie și să-l miște nimic. Minteaa lui e un depozit monstruos de lecturi. Nu extrage și nu emite măcar o singură idee generală despre substanța lucrurilor citite. Cu toate că e oricând gata să reproducă oral chiar o notă de subsol sau un asterisc. Asimilarea în sensul original și creativ al cuvântului e nulă. Dar depozitul mental de lecturi al lui Havaet rămâne imens. Pe un altul l-ar strivi atâta încărcătură.

Dar dacă nu poate emite idei personale sau măcar idei generale despre mormanele de cărți înghițite, în schimb are o compensație: poate falsifica *exact* (ca să zicem așa) în genul unei lecturi sau alteia. Când a citat prelinsele versuri ale unui vechi poet bizantin cu prilejul întâmplării aceia a femeii-paracliser și a claustrării ei în clopotniță, susținând că vechile versuri cu pricina ar fi stigmatizat demult *Metopolis-ul* numindu-l „oraș hrănit cu apusuri”, Havaet falsifica. Poetul era inexistent, iar versurile contrafăcute. Dar falsul era excelent compus. Falsul mergea până acolo încât însăși „traducerea în românește” a versurilor părea greoaie, în mod voit, vrând să dea ideea lipsei de posibilități de a reproduce întreaga măsură a gândului, topica și cadențele din originalul bizantin și nici întortocherea sensurilor poetice ascunse ale originalului. Nici măcar expresia „*Metopolis, oraș hrănit cu apusuri*”. (cel mai evident fals: *Metopolis-ul nu e notat nicăieri pe vremea*

Bizanțului), nici această invenție nu-i aparținea: cuvintele le spusese eu odată la Bodega Armeanului, într-un moment de amărăciune.

Prin această materie enormă de lecturi înghesuită în depozitul său mental, Havaet se credea înrudit cu calitatea spirituală a rafinatului savant Filip Lăscăreanu-Umilitul, putrefiat de cultură și de cunoaștere a lumii și credea că a ajuns la o apropiere de *esență* cu bătrânul unchi dicomesian. Și, ajuns la această constatare (credeau profesorii mavrocordați), Havaet simțea cum suferă autentic de boala leșioasă a cunoașterii, aidoma Umilitului; Emil, claustrat în vila Teologului alături de Zoe Lucescu, avea ochii pierduți, obrajii scofâlciți, stătea trist în pat, îmbrăcat în pijamalele de mătase ale unchiului, cu paharul de *lithin & e* alături, pe care abia dacă-l mai atingea cu buzele. Havaet priveaabsent, se mișca absent, sprijinit de subțiori de *Zoe Porfirogeneta* care-l scotea de trei ori pe zi-dimineța, la prânz și seara – să-l așeze la aer, în fața vilei, pe un scaun cu multe perne (perne roșii, de culoarea porfirului imperial al Bizanțului, cusute de meșteri specializați, la comanda profesorilor mavrocordați pentru vila bătrânului Teolog). Scos la aer de Zoe, Emil simțea o bucurie târzie și obosită „pentru soarele dicomesian care-i mângâiasc copilăria uitată” și care acum îi regăsea ochii stinși de parcurgerea atâtor cărți și de vederea atâtor drumuri nefericite ale lumii, de bătrânețe și slăbiciune, de oboseala vieții pribegă și neiertătoare. Havaet, din scaunul cu perne de purpură, privea, abstras, mișcarea plină de deșertăciune de pe străzile cartierului Fabia, nepăsător la gurile căscate ale fabienilor și mavrocordaților, ce-și dădeau coate

zărindu-l în pijamaua Umilitului, cu pălăria cu boruri late a bătrânului pe genunchi, cu paharul înalt de cristal fir mână, sprijinit și vegheat de mărunțica Zoe *l-xsca-Porfirogeneta*... Cât timp Emil stătea la aer în fața casei, Calliope-Geaygè îndrăznea să se apropie timid dinspre bucătăria de vară și să-i întrebe sfioasă, pe el și pe doamna Lucescu, dacă mai au nevoie de ceva. „Nu” - răspundea Emil Umilitul, fără să privească la Geaygè. Nu. Nu am. Nevoie. Du-te. Femeie”. Și Emil Umilitul încerca să salte paharul cu *lithinee* la buze, dar îi tremura mâna, și se vărsa Vichy-ul pe pij ama, înspăimântând-o pe doamna Lucescu, care-l ridica de subțiori, îl lua de pe scaunul cu perne de porfir și-l ducea iarăși în casă. Nu se mai atingea de nimic. Sfârșit, golit, ațipea. Sfâșierea, Emil o simțea și mai mare - el, personal, luat chiar despărțit de Umilit, căruia-i trăia ceva din nefericire: se lăsase cuprins de o tristețe totală gândindu-se că el, Emil, n-a avut în viață ce merita, deși dovedise o extraordinară capacitate de înmagazinare a poeziei, filosofiei, istoriei, religiei, iar în viață intrase din fragedă tinerețe și se zvârlise s-o cucerească, dar a fost împiedicat sistematic, mai întâi în *Cetatea de Lână* (unde se afla tatăl său), apoi în *Fabia*, *Mavrocordat*, *Metopolis*, (amintește-ți eliminarea din liceu, apoi ratarea repetată a afacerilor comerciale mavrocordate cu Bazacopol, lipsa de siguranță în afacerile metopolisiene, societatea de arheologie, certurile cu municipalitatea, riscul negoțului de ani etc.). El n-a izbutit niciodată din pricina atâtor piedici să iasă în lume, să strălucească, să-și producă fenomenala lui putere de asamblare a cunoștințelor, a lucrurilor citite, văzute, auzite, trăite sau închipuite,

cu care ar fi înfrânt Oxford-ul, Sorbona, Harvard-ul.

Și totul s-a prăbușit definitiv într-o dimineață, când Ștefan Apostatul ar fi venit în cartierul Fabia, la vila Teologului, ar fi împins cu umărul ușa încuiată, dând-o de perete, și, în prag, cu biciul dicomesian în mână, ar fi strigat la Porfirogeneții Emil Havaet BorLat și Zoe Lucescu, care dormeau, unul lângă altul, sub plapumă:

„Ce faceți aici, nenorociților?”

De atunci se zice că ar fi plecat Zoe Lucescu de lângă Havaet și Calliope.

Nu s-a mai auzit nimic de nefericita Zoe, doar că a plecat spre Marmația, să se angajeze ca infirmieră la o casă de copii orfani, pentru care primise o scrisoare de recomandatie de la profesorii mavrocordați.

Fabienii și mavrocordații l-ar mai fi zărit pe Emil folosind geamantanele acelea ale Umilitului, ori de câte ori, pleca spre *Metopolis, Cetatea de Lână*, București, Constanța. Sau, câteodată, în serile călduroase de vară, când Emil, alături de Calliope-Geaygè, stătea pe o bancă plină de perne roșii (perne cusute de mâna Calliopei) în fața casei lor modeste din periferia de miazănoapte a *Mavrocordat-ului*; Emil firma, îmbrăcat într-una din pijamalele acelea mereu mai uzate, mai ponosite și mai lipsite de culoare. Havaet avea câteodată în mână și paharul de cristal, în care sclipiseră cândva lithinee-urile¹ și în care îi turna, de astă dată Calliope-Geaygè, apă proaspătă de fântână. Sorbind, Emil, complet refăcut, ar fi spus adesea: „*Calliope. Unchiul Filip, să știi. A fost. Un om.*

1 Băutură răcoritoare ce se obținea din pliculețe de pudră diluată în apă. Posibil "strămoș" al limonadei (cu mai puțin zahăr).

Mare om. Veramente. Un om. Mare" Propoziții pe care le repeta, trecându-și palma ușor peste mătasea rărită a pijamalei.

Aici Generalul Marosin s-a oprit. Închisese ochii, pieptul i se sălta rar și obosit, într-o respirație de somn venit dintr-odată.

L-am învelit bine cu pledul și m-am desprins încet de lângă pat, să plec fără să fiu simțit. Nu făcusem primii pași când o mână m-a prins ușor de antebraț.

Generalul Marosin dormea, dar, în somnul său neobișnuit de greu care-l doborâse pe pat, se mai amestecase ceva și din vechiul său somn de campanie, pentru că mă simțise că plec și mi-a prins antebrațul. Fără să deschidă ochii, Generalul și-a reluat spusele, dar cu pauze mari între cuvinte, telegrafic, cum mai făcuse într-un timp:

Revenit în *Metopolis*, Havaet stă o perioadă lungă de aproape trei ani (scăzând scurtele lui întoarceri la Calliope-Geaygè și la casa lor din periferia de miazănoapte a *Mavrocordat-viva*). Se ocupă mai departe în *Metopolis*, împreună cu Bazacopol, de săpăturile vagi ale Societății interbalcanice de Arheologie, cu tentativele de a câștiga alianța municipalității în negoțul de ani, tot în vremea asta definitivând ce avea de definitivat pe marginea piesei dramaturgului și obținând modificările știute.

Dar Havaet dispare din nou, brusc, fără vreo explicație, acum câteva zile. Când dumneata ai venit în seara asta în Pavilion, Bazacopol tocmai plecase: mi-a mărturisit temerile sale în legătură cu dispariția lui Havaet. O puneă fii legătură cu urmările neplăcute

pe care le-a avut și le au, mai ales acum, evenimentele petrecute cu patru ani în urmă din jurul întoarcerii Umilitului, venit atunci în *Dicomesia* să moară”. Urmările au fost foarte grave și se caută acum vinovății – mi-a spus Bazacopol, încruntându-și fața ciuruită de vărsat și apoi zâmbind cu buzele lui roșii și umede și dezvelindu-și dinții puternici, ștergându-și în aer palmele una de alta fii semn de: «am mâinile curate, nu știu, nu cunosc»”.

Fibula s-a întors în țară, a răscolit și a declanșat o nouă tulburare a lucrurilor. Dicomesienii sunt scoși din cauză, ultimele și cele mai brutale răpiri ale Umilitului nu le făcuseră ei, ci niște rude de margine și nerecunoscute de-a lungul vremilor de însuși Bizantinologul. Nepoata din Maltezi era o nepoată de fin sau cam așa ceva a unui dicomesian-lăscărean și nimic altceva, iar fii șir cu ea și ceilalți, care interveniseră spre sfârșit în chinuirea lui Filip Lăscăreanu-Teologul-Umilitul, n-aveau nimic comun cu spițele principale de rudenie. Se pare că *Fibula a obținut* de astă dată, în sfârșit, alianța *Dicomesiei* și nimic nu o mai poate opri din drumul ei de a limpezi trista poveste a bătrânului. Iar profesorii mavrocordați, de la un punct al evenimentelor, își declină orice amestec în funestele întâmplări.

Generalul Marosin și-a lăsat o mână să-i cadă pe lângă pat. Dormea adânc. Nările îi tremurau într-un fel de zgomot necontrolat al respirației grele și istovite. Somnul său de campanie pierduse definitiv terenul și lăsase celuiilalt somn, banal, al uitării totale de sine, cale liberă.

Puteam pleca în liniște, ceea ce am și făcut.

„Nu pleca încă” – mi-a zis Generalul, mai mult cu

sunete amestecate decât cu cuvinte, scuturându-și cu putere capul pe pernă și oprindu-și zgomotele nărilor.

A deschis ochii mari și după ce a privit cam străin prin încăpere, a spus, privindu-mă fix o vreme, întorcându-și apoi capul de la mine și uitându-se spre tavan:

— Cred că am terminat pentru azi vremea datorată altora. Asta ar fi cam tot din partea mea despre Filip Lăscăreanu și ceilalți.

La revedere, Milionarule. Aștept să te hotărăști și să te muți fii Pavilionul meu. Sper să n-o faci când va fi prea târziu pentru mine. Dumneata, Milionarule, dacă ai fi vrut, ai fi putut fi un bun General.

Aici se sfârșește Cartea de la Metopolis cu care se deschide Cartea Dicomesiei.

Notă biobibliografică (date selective)

1926, septembrie 8, în satul dunărean de câmpie Făcăieni, s-a născut Ștefan Bănulescu, al optulea fiu dintre cei unsprezece ai plugarilor Ion și Elena Bănulescu. O evocare directă a primilor ani, a ambianței de familie, a universului uman și a locurilor natale, în ciclul memorialistic *Elegii la sfârșit de secol* (în prozele *Locuri misterioase*, *Șlepul*, *Troienele*, *Moara lui Fluiera*, *Tabăra*, din capitolul *Călărețul de Argint*).

1938 - 1945 Urmează și absolvă Liceul teoretic Știrbey-Vodă, secția latină.

1945 - 1948 Studii juridice la Facultatea de Drept din București.

1948-1952 Urmează și absolvă Facultatea de Filologie din București, având ca profesori pe G. Călinescu, Tudor Vianu, Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Al. Graur.

1949-1962 Intensă activitate publicistică. Debută în anul 1949, în revista *Viața Românească*, cu un eseu despre nuvelistica lui Gogol. Colaborează la revistele *Contemporanul*, *Gazeta Literară*, *Tribuna*, *Steaua* cu o serie de eseuri, dominante fiind cele cu caracter literar-cultural (în unele din ele înserează câteva dintre *Cântecele de Câmpie*); semnează eseuri despre universul locurilor de origine ale scriitorilor clasici Eminescu, Caragiale, Creangă, Rebreanu; dintre acestea va include în volumul *Scrisori Provinciale: Realitatea în căutarea ficțiunii* (Rebreanu) și *Haimanale-Ploiești-Mizil-București* (Caragiale).

1954 - 1959 Redactor la revista *Gazeta Literară* de sub direcția prozatorului Zaharia Stancu.

1963 - 1964 începe publicarea nuvelilor sale în periodice (*Gazeta Literară și Luceafărul*); apar; în ordinea tipăririi, *Mistreții erau blânzi*, *Dropia*, *Gaudeamus*, *Masa cu oglinzi*, *Satul de lut*, *Vară și Viscol*.

1965 Debut editorial cu o carte de literatură, la vârsta de 39 de ani: apare la E.P.L. volumul de nuvele *Iarna bărbaților* (Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor). Volumul a apărut integral (sau parțial, în antologii) în limbile germană, franceză, engleză, spaniolă, rusă, sârbă, maghiară, cehă, polonă.

1966 Bursier la Universitatea din Urbino.

1967 Apare, la E.P.L., ediția a II-a a volumului *Iarna bărbaților*.

1968 Apare, la E.P.L., volumul de poeme *Cântecele de Câmpie* - tipărite anterior în periodice între anii 1956 - 1964.

1968 - 1971 Redactor-șef la revista literară *Luceafărul*. 1971 - 1972 Bursier la Universitatea din

Iowa City, International *Writing Program*.

1973 - 1975 Publică în revistele *România Literară* și *Familia*, seria de eseuri ce vor întregi volumul *Scrisori Provinciale*.

1976 Apare, la Editura Albatros, volumul de eseuri *Scrisori Provinciale* (Premiul pentru eseu al Uniunii Scriitorilor).

1977 Apare, la Editura Eminescu, romanul *Cartea de la Metopolis*, întâiul volum din ciclul *Cartea Milionarului*, proiectată în patru părți (Premiul pentru roman al Uniunii-Scriitorilor).

1979 La Editura Eminescu se tipărește ediția a IV-a, definitivă, a volumului de nuvele *Iarna bărbaților*, cu un Cuvânt înainte al autorului și o *Addenda* cuprinzând Cântece de Câmpie (pentru a sublinia universul unitar al *Cântecelor* cu cel din nuvele).

1980 în revista germană *Literatur im techniscen Zeitalter*, din Berlinul de Vest, sunt publicate capitole ample din romanul *Cartea de la Metopolis*.

1983 Bursă de studii la *Akademie der Künste* (Berlinul de Vest) în cadrul programului D.A.A.D. (Deutscher Akademischer Austauschdienst).

1984 în *Literarisches Colloquium-Editionen*, apare în limba germană volumul de proză *Verspätetes Echo*.

1988 - 1989 începe publicarea, în revista *Viața Românească*, a primelor fragmente din romanul *Cartea Dicomesiei*, volumul al doilea din ciclul *Cartea Milionarului*, precum și din ciclul *Efeg» la sfârșit de secol* (din capitolele *Călărețul de Argint* și *Povestiri din Muzeul Scrisorilor*).

1991 Editura Minerva tipărește nuvelele autorului în colecția „Biblioteca pentru toți”.

1994 Apare, la Editura Nemira, volumul *Scrisori din Provincia de Sud-Est* sau *o bătălie cu povestiri*.

1995 *Suhrkamp Verlag*, din Frankfurt am Main, tipărește volumul de nuvele și povestiri al autorului, sub titlul *Ein Schneesturm aus anderer Zeit*.
(Traducere în limba germană de Veronika Riedel.
Postfață de Ernesth Wichner).